БЪЛГАРСКА БИБЛИОТЕКА

БРОЙ 14

№ 14 — BIBLIOTHÈQUE BULGARE — № 14

INDEX

DES

CHANSONS POPULAIRES BULGARES PUBLIÉES PENDANT LE XIXE SIÈCLE

PAR

Anton P. Stoïlov

II

1861—1878

SOPHIA
IMPRIMERIE DE LA COUR ROYALE
1918

БР. 14 — БЪЛГАРСКА БИБЛИОТЕКА — БР. 14

ПОКАЗАЛЕЦЪ

НА

ПЕЧАТАНИТѢ ПРѢЗЪ XIX ВѢКЪ БЪЛГАРСКИ НАРОДНИ ПѢСНИ

ОТЪ

Антонъ П. Стоиловъ

II

1861—1878

ИЗДАВА БЪЛГАРСКАТА АКАДЕМИЯ НА НАУКИТѢ
ОТЪ ФОНДА „НАПРѢДЪКЪ“

СОФИЯ
ЦАРСКА ПРИДВОРНА ПЕЧАТНИЦА
1918

Четено на 26. IV. 1917 г. въ Историко-филологичния клонъ.

Съдържание

Стр

Погледъ върху българския фолклоръ отъ 1861—1878 1

Библиография на сбиркитѣ съ български народни пѣсни отъ 1861—1878 г. 58

Допълнителни варианти на мотивитѣ въ I часть на „Показалеца“ (1815—1860) 65

ДѢЛЪ I

Митични пѣсни и легенди.

1. Змейски 109
2. Самовилски 115
3. Приказни и религиозни. 121

ДѢЛЪ II

Обредни и обичайни пѣсни.

1. Припѣвки 148
2. Лазарски. 150
3. Георгевденски. 153
4. Пеперударски 153
5. Сватбени:
   а) у момини 154
   б) у момкови 157
6. Наздравици. 159

ДѢЛЪ III

Битовни пѣсни.

1. Отношения между родителитѣ и дѣцата имъ:
   а) майка и дъщеря 160
   б) майка и синъ 161
   в) баща и дъщеря 163
   г) братъ и сестра. 165

Стр.

2. Любовни:
   а) залюбване и любовни закачки 171
   б) прѣчки за либене 192
   в) годеникъ и годеница 200
   г) либеви подаръци 202
   д) любовь по смѣтка 202
   е) отблъсната любовь 203
   ж) любовь съ друговѣрецъ 208
   з) пристанка 212
   и) грабеница 212

3. Женитба:
   а) сватбарски случки 214
   б) щастливъ съпружески животъ 217
   в) нещастенъ съпружески животъ 219
   г) отвличане и робство 228

4. Трудови:
   а) орачки 235
   б) жетварски 235
   в) овчарски 236
   г) седѣнски 239
   д) разни 239

5. Хумористични и сатирични 240

ДѢЛЪ IV

Юнашки и политически пѣсни.

1. Крали-Марковъ кржгъ 248
2. Други юнаци 262
3. Хайдушки и политически пѣсни 270

Показалци.

I Разпрѣдѣление на народнитѣ пѣсни 303
II Пѣвци и записвачи:
   а) пѣвци 311
   б) записвачи 312
III Нарѣчия на пѣснитѣ 314

Стр.

IV Именен показалец:
а) лични имена 318
б) географски имена 324
V Вещен показалец 327

Погледъ върху българския фолклоръ
отъ 1861—1878 година

Прѣзъ юни 1861 г. отъ печатницата на А. Якичъ въ Загребъ излѣзе на бѣлъ свѣтъ едно дѣло отъ епохално значение за българския народъ и изобщо за славянството. Това бѣ сборникътъ съ български народни пѣсни на чутнитѣ братия **Димитъръ и Константинъ Миладиновци**[1]. Тоя сборникъ не само хвърли голѣма свѣтлина върху теориитѣ на славиститѣ и фолкориститѣ за езика и бита на македонскитѣ българи, както и за характера на българската поезия, като разби теорията на В. Ст. Караџић, St. Vraz, а особено на П. Безсоновъ, че не сме имали народенъ епосъ, но сѫщеврѣменно упражни силно влияние върху творчеството, стила и рѣчника на много наши поети и писатели[2]. Достатъчно е да споменемъ, че много наши книжовници и обществени дѣйци прѣзъ 60-тѣ и 70-тѣ години на миналото столѣтие, напр. Ат. Т. Илиевъ, Н. А. Начовъ и др., сѫ изучвали на изустъ съ десетки пѣсни отъ тоя сборникъ. Пъкъ и самитѣ братия Миладиновци колко високо сѫ цѣнили народнитѣ пѣсни, се вижда отъ слѣднитѣ мѣста изъ

[1] Братья Миладиновци, Бѫлгарски народни пѣсни, собрани отъ Димитрія и Константина, и издани одъ Константина. Въ Загребъ, въ книгопечатница-та на А. Якичъ. 1861, с. VIII + 542, in 8°.

[2] А. Теодоровъ, Миладиновскитѣ пѣсни и Штросмайеръ, ПСп. XVI (1885), с. 96; д-ръ Ив. Д. Шишмановъ, Значение и заслуга на братия Миладинови, СпАН. III (1912), с. 70.

прѣдговора на сборника имъ: „Богатсво-то одъ пѣсни-те ѥ неисцѫрпано . . . Мегю пѣсни-те въ некои живо сѣ отражаватъ глобока старина со вѣрованія, кои сѣ односитъ дури на предхристіянски-те времина; во други тіе сѣ смешани со понови идеи; и така една частъ одъ пѣсна-та принадлежитъ на стари, друга на нови времина; а во други сѣ огледвитъ старина-та подъ ново облекло. Во обще, 'си ве пѣсни, освенъ неколку малобройни, имаетъ печатъ одъ народно-то просто, ясно и силно творчество, кое така живо трогатъ сѫрца-та ни. Народ-отъ нашъ въ найголема-та просто-та развилъ въ себе си божева-та умствена дарба; той чрезъ земледеліе-то приближенъ до природа-та, живятъ въ 'секогашни сношенія со неа, така да речиме, сѣ разговорвитъ съ неа, сѣ одушевляватъ отъ неа, и цѫрпитъ тіе богати изреквеня, кои така силно поражаваетъ насъ со необикновена-та хубавина и виразителностъ. И чужи-те пѣсни, по народниотъ духъ изречени, имаетъ свои-те красоти; а кога поминватъ у насъ безъ да сѣ слеятъ по народни-отъ духъ, како това сѣ чинитъ во нови по подражаніе преземани пѣсни, тога произлегвитъ нелепостъ, коя доходвитъ до отвращеніе". По-нататъкъ продължаватъ: „Народни-те пѣсни сѣ показалка на степен-отъ одъ умствено-то развитіе одъ народ-отъ, и огледало на негови-отъ животъ. Народ-отъ въ пѣсни изливатъ чувства-та си, въ нихъ увековечвитъ живот-отъ му, и давнешни-те му подвиги, въ нихъ находвитъ душевна храна и развлеченіе; за това въ жальба и въ радостъ, на свадба и хоро, на жетва и грозѥбраніе, на везаніе и преденіе, по поле и гори, щедро изливатъ пѣсни-те, како отъ богатъ изворъ; за това можитъ да сѣ речитъ, че, народ-отъ ѥ 'секогашенъ и великъ пѣвецъ".[1]

[1] Бр. Миладиновци, op. cit. прѣдговоръ, с. III—V.

Въ сборника на братия Миладиновци сѫ напечатани 665[1] народни пѣсни изъ Панагюрище, София, Струмишко Кукушко, Воденско, Костурско, Велешко, Дебърско, Прилѣпско, Охридско, Стружко и Битолско. Най-много пѣсни сѫ изъ Струга[2], Прилѣпъ[3], Кукушъ и Панагюрище[4]. Пѣснитѣ сѫ разпрѣдѣлени въ 12 отдѣла: самодивски (1—10), други стари (10—24), църковни (24—73), юнашки (73—320), овчарски (321—327), хайдушки (327—339), жаловни (339—364), смѣшни (364—374), любовни (374—460), сватбени (460—486), лазарски (487—504) и жетварски (504—511). Слѣдъ тѣхъ слѣдватъ 14 играли припѣвки (512—515 с.), сватбени и годишни обичаи отъ Струга и Кукушъ (515—524), вѣрвания (524—525), игри (525—526), прѣдания (526—528), лични имена (528—529), пословици (530), гатанки (530—532) и въ края рѣчникъ на думи отъ текста съ латиница на хърватски езикъ (533—537). — Интересно е, че спомощници на книгата има само отъ Хасково, а всички други сѫ отъ славянски поселища въ Австро-Унгария.

По-старияТъ братъ, Димитъръ, по всѣка вѣроятность, почналъ да се интересува отъ народната словесность още прѣзъ врѣме на срѣщата си прѣзъ 1845 г. съ извѣстния славистъ Викторъ И. Григоровичъ въ Охридъ. Отъ писмото му изъ Битоля до Ал. Екзархъ въ Цариградъ (отъ 20. VIII. 1852) разбираме, че той го придружилъ отъ Охридъ до родния си градецъ Струга. Въ Струга Григоровичъ

---

[1] Въ сборника сѫ 660 пѣсни безъ играллитѣ припѣвки, но №№ 15,50 (3 пѫти) и 475 сѫ повторени, а на с. 370 една пѣсень бсзъ №. [На пѣснитѣ даде „Показалецъ" Ефремъ Карановъ въ Мсб. I (1899), с. 157—175, но не е много практиченъ и наученъ].

[2] Слушани отъ Депа Кавайова.

[3] „ „ Георгя Котева.

[4] „ „ Хаджи Мария Х. Томова.

записалъ нар. пѣсни отъ майка му и настоятелно го молилъ да напише граматика на мѣстния говоръ и да му я изпрати въ Виена[1]. Единъ пѫть възбуденъ интересъ у него, той го проявява като учитель въ Охридъ, Струга, Битоля, Прилѣпъ и Кукушъ и събира фолклоренъ материалъ. Навѣрно, любовьта му за народната поезия се е увеличила значително слѣдъ спохождането на градоветѣ Мостаръ и Загребъ подиръ първото му учителствуване въ Битоля. Въ Загребъ той се запозналь. съ мецената Щросмайеръ, дяковски епископъ, съ чиято прѣпоржка можалъ да споходи югославянскитѣ земи въ Австрия, като се спрѣлъ по-дълго врѣме въ Нови Садъ и Карловецъ.[2] А Константинъ, по-малкиятъ братъ, като студентъ въ московския университетъ по филология, запознатъ съ руската народна поезия, както и съ тая на другитѣ славяни, упражнилъ силно влияние на брата си по възможность да записва повече народни пѣсни и други фолклорни материали, та единъ день той ще се потруди за издаването имъ. Че Константинъ живо се интересува за нар. пѣсни, ясно ни говори пасажътъ на писмото му изъ Москва отъ 1. януари 1859 г. до Г. С. Раковски: „Чухъ че имате голѣмо собранье отъ народны пѣсны; защо по бърго не знакомите любознателы-тѣ отъ нашѫтѫ словесность. Пѣсны-тѣ сé драгоцѣныя кладъ отъ народны-тѣ чувства и выраженіія; за това секои Болгаринъ ке Ви быдить сознателенъ. И я имамъ много Макед. пѣсны, кои сакамъ да издадамъ мало подоцкня; защо сега не ми позволявать обстоятелствата[3].“ И наистина, двамата братия полагатъ голѣми усилия да

[1] Писмото е писано по гръцки и прѣдадено въ оригиналъ съ прѣводъ на български въ сп. „Минало“ I (1909), кн. 1, с. 41—45.

[2] Владиславъ П. Алексиевъ, Братя Миладинови, въ „Българска сбирка“ XXI$_8$ (1915), с. 471—474.

[3] Етногр. музей инв. № 6872.

събиратъ фолклорни материали, прѣдимно пѣсни, пъкъ и намиратъ добри сътрудници въ лицето на Нешо Бончовъ[1], В. Чолаковъ и Р. Жинзифовъ, които имъ доставили доста материали, първитѣ отъ Панагюрище, а вторията — отъ Велесъ, Кукушъ и др. Въ края на 1860-та година Миладиновци били готови съ една книга отъ своитѣ материали за печатъ, и Константинъ заминалъ за Русия да търси издатель за тѣхъ. Споходилъ Киевъ, Москва и Петроградъ, но, за жаль, не намѣрилъ издатель. Въ Москва се научилъ, че великиятъ благодѣтель на славянитѣ, Щросмайеръ, е въ Виена и веднага заминалъ за тамъ, като се надѣвалъ, че Щросмайеръ, като добрѣ познатъ на брата му, ще издаде пѣснитѣ, толкозъ повече че се билъ заинтересувалъ за България поради униятското движение. Щросмайеръ приелъ любезно Константина, изслушалъ го и най-послѣ се съгласилъ да издаде на свои срѣдства пѣснитѣ, като поставилъ условие, Константинъ да ги прѣпише съ българска кирилица, тъй като тѣ били написани съ гръцки букви. „Гърцитѣ сж причинили доста бѣди и неволи на васъ българитѣ, казалъ Щросмайеръ, затова трѣбва да се откажешъ отъ тая чужда азбука.“[2] Константинъ се силно зарадвалъ отъ тия думи и съ готовность се прѣдалъ на работа, да ги прѣписва. Не ще съмнѣние, че братъ му и той мислили да напечатятъ тия пѣсни съ гръцка азбука по двѣ причини: първо, че мнозина българи знаяли да четатъ гръцки, но български не, слѣдователно, пѣснитѣ щѣли да бѫдатъ достѫпни на доста българи, ако бѫдатъ печатани съ гръцки букви; второ, ако пѣснитѣ се напечатятъ съ български букви,

[1] Съчинения на М Дриновъ III т. (1915), с 503.

[2] С. Юриничъ, Йосифъ Юрай Щросмайеръ, СбНУ. XXII и XXIII (1906—1907),с. 51.

гърцитѣ — тогавашни духовни господари на българитѣ — ще бѫдатъ противъ тѣхъ и ще работятъ противъ разпространението имъ.

Слѣдъ това Константинъ останалъ въ Виена при Щросмайера и заедно съ него се върналъ въ Дяково въ началото на октомври 1860 г. Въ Дяково Константинъ се настанилъ въ една стая на духовната семинария, за да бѫде по-спокоенъ, и се хранѣлъ при епископа. Цѣли три мѣсеца Константинъ усърдно прѣписвалъ пѣснитѣ и прѣзъ първата половина на януари 1861 г., когато Щросмайеръ тръгналъ за Загребъ, и той заминалъ за тамъ и далъ пѣснитѣ въ печатницата на А. Якича да се напечатятъ.[1] Когато почнали да се редятъ пѣснитѣ, прѣзъ февруари сѫщата година изпратилъ да се напечати въ „Дунавскый Лебедъ“ на Г. С. Раковски слѣдния „огласъ“:

„Почтени читатели! Тридесетъ години одъ како сѣ показала наша-та зора одъ умствено-то развитіѥ, и во само-то начало одъ новородвеніѥ-то ни бѣха сѣ пе́чатали народни песни во секакви времина и мѣста. Но никоіѥ до сега полно издаваніѥ не можеше да удовлетворитъ желаня-та, ни да покажитъ скупно 'си-те драгоцености, подъ кои блѫститъ наша-та поезія. И тіе, кои до сега сѣ напечатаха, на таковъ малъ кржгъ бѣха сѣ распространиле, що на много одъ исти-те Болгари ѥ неизвѣстно существованіѥ-то имъ; а наши-те соседни собракя Хорвата и Сѫрби, така и други-те едноплеменици наши мало за нимъ, или совсемъ не знаятъ. Міе счастливи сѣ слагаме че, издаваещемъ полно собраніе одъ песни-те, можиме да допѫлниме таковъ недостатокъ, и да опознавиме народ-отъ ни со наши-те едноплеменици собракя.

[1] Op. cit. 52 c.

„Песни-те предъ шестъ години зафатихме да собираме одъ секакви стѫрни одъ западна-та Болгарія, т. е. одъ Македонія, напр. одъ Охридъ, Струга, Прилепъ, Велесъ, Костуръ, Кукушъ, Струмница и други мѣста; още и одъ восточна Болгарія. На тіе ке сѣ прикладатъ сватовечки и годинешни обичаи одъ Струга и Кукушъ, пословици, гатанки, народни преданія, и около две хиляди слова, одъ кои употребвена-то не іе често, или кои имаетъ по наречія некаква разница.

„Песни-те сетъ подъ тискарница, и скоро ке излезатъ на свѣтъ. Молиме почтени-те подпищици поскоро да изпрататъ честни-те имъ имина, за да можатъ да сѣ напечататъ.

„Кои ке помогнитъ десетъ екзембляра, ке земитъ еденъ безплатно.

„Цена-та се опрѣдельвитъ два флорината, а за во Турско грошеи двадесетъ, или една рублъ.

„Песни-те сетъ около 700, и ке сѣ печататъ на два стѫлба, а на табака 25—30. Песни-те сетъ самовилски, цѫрковни, юначки, жаловни, смешни, овчарски, любовни сватовечки, лазарски, и жетварски. Още ке сѣ напечататъ единадесетъ хороводни песни со ноти.[1]

„Собирачи бракя Миладиновци Димитрій и Константинъ. Издаватъ ги К. Миладиновъ“.[2]

Тоя „огласъ“ Константинъ придружилъ съ слѣдното писмо изъ Загребъ до Раковски въ Бѣлградъ отъ 1. февруари 1861 г.:

„Песни-те овде ке напечатамъ защо еденъ сѣ обяза да ги свѫршитъ до конец-отъ одъ Априля. Но молямъ Васъ огласи-те кои изпратихъ да ги раздадите со честни вашъ листъ споминвеещемъ нещо за песни-те и особено

[1] Въ сборника не сѫ напечатани пѣсни съ ноти.
[2] Бр. 20, год. I, февр. 7, 1861 г, с. 88.

за Западни-те во Македонія Болгари. Во оглас-отъ ми Македонія назвахъ Западна Болгарія (какъ и требитъ да сѣ викатъ), защо во Бечъ Гѫрци-те сѣ разпорежаватъ сосъ насъ како со овци. Тіе Македонія сакаетъ Гѫрцка земя, и неможѣтъ даже да разберѣть како можитъ да не ѥ Гѫрцка. А тамошни-те повике одъ два миліона Българи що ке ги сториме? неужели уще болгари-те ке бидѣть овци, а неколку гѫрци да ни бидѣть овчари! Поминаха тіе времина, а Гѫрци-те ке си останатъ само со сладки-оть имъ сонъ. — Песни-те мислямъ да сѣ раздадатъ многу мегю Българско, и затова и цена-та определихь не голѣма“ [1].

„Въ началото на м. юни 1861 год., пише С. Юриничъ, пѣснитѣ били готови, а той (Константинъ) неизказано щастливъ, като видѣлъ плода на многогодишния свой трудъ и на брата си. Възхитенъотъ радость, връща се отъ Загребъ въ Джакова и първия екземпляръ поднася на епископа“ [2].

Пѣснитѣ сѫ посветени на Щросмайера отъ Константина: „На Негова Превозвишеность и пресвѣтлость Господина Јосипа Јурія Строссмайера Епископъ босански или дьяковачки и сремски, узпрестол-

---

[1] Етн. муз. инв. № 7159.

[2] Op. cit. 52 с. Съ писмо отъ 18 юни 1861 г. изъ Загребъ Константинъ съобщава на Г. С. Раковски:

„Ето Ви испращамъ пѣсни-те за 10 тамошни-те спомоществователи, кои бѣхте ми испратили; още испращамъ за г. Т. Икономова две книги, и две други за Г. Панта Сретковича професора Бѣлград. лицея; още една за право-то по огласъ-тъ и една друга пріими-те одъ мене поклонъ въ знакъ искренаго пріятелства; и молямъ не оставите безъ вниманіе това издаваніе, и нещо спомните въ почтеный-тъ вашъ листь. 'Сите книги сѣтъ 14 т. е. четирна'сетъ. Пари-те за книги-те дьржите у васъ дорн до мое-то ми тамо пребиваніе, кое сѣ токма да направамъ после две или три недѣли, кога ке имаме добаръ случаи за много потребности за наше-то отечество да сѣ разговориме“. (Ет. ногр. музей инв. № 7222).—Съ друго писмо сѫщо изъ Загребъ отъ 12-юли 1861 съобщава му, че по погрѣшка му изпратилъ 12 екземпляра отъ пѣснитѣ вмѣсто 14 и сега му изпраща още 2 екземпляра (ib. инв. № 7307).

никъ на негова свѣтость, апост. управитель на белградска-та и смедеревска-та епископія, римски графъ, на н. цар. кр. величество деиствителни тайни совѣтникъ, дворски духовникъ, вировитички велики жупанъ, извънредни държавни совѣтникъ, докторъ на философія-та и богословія-та, изящни-те науки и пр. и пр. и пр. Великодушни-отъ покровитель на народна-та книжнина со найглобоко уваженіе посвѣщаватъ издаватель-отъ.“ [1]

Но радостьта на Константина не била пълна, а смѣсена съ тъга, съ лошо прѣдчувствие, защото още въ Загребъ се научилъ, че братъ му Димитъръ билъ затворенъ. Знае се, че мѣсецъ подиръ излизането на пѣснитѣ Константинъ се упътилъ за Македония. Като стигналъ въ Кукушъ, билъ хванатъ отъ турската власть, откаранъ въ Цариградъ и хвърленъ въ затвора при брата си, откждѣто, както се знае, на 7. и 11. януари 1862 г. ги извадиха мъртви единъ слѣдъ други.

Братия Миладиновци не успѣха да пръснатъ пѣснитѣ между българския народъ, затова и интересътъ въ самото начало за сборника билъ по-голѣмъ въ Хърватско, отколкото въ България. Изобщо въ славянския свѣтъ интересътъ билъ голѣмъ, защото пѣснитѣ допринесоха твърдѣ много да се опознае българскиятъ духъ по народната поезия. Рускиятъ академикъ И. И. Срезневскій въ рецензията си на сборника казва: „Вече и сега отъ това, което е издадено, става ясно, че българитѣ не само не сж останали назадъ отъ другитѣ съплеменни народи по пѣвческитѣ си способности, но стоятъ по-високо отъ много други по жизнената сила на своята поезия, че тѣ трѣбва въ туй отношение да бждатъ поставени

[1] Споредъ едно съобщение въ в. „Македонія“ II (1868), бр. 25 отъ 25. ноември Щросмайеръ далъ за напечатването на пѣснитѣ 70,000 гроша. Тая сума ми се вижда много голѣма.

почти на редъ съ сърбитѣ“ [1]. Добритѣ отзиви въ славянския печатъ повлияха не малко да започнатъ да се прѣвождатъ цѣли пѣсни отъ него. Така, Ник. Вас. Гербель напечати въ прѣводъ на руски езикъ въ сборника „Поэзія славянъ“ (1871) 8 народни пѣсни, отъ които половината отъ Миладиновия сборникъ по прѣвода на М. Петровскій [2], а останалитѣ — отъ Безсоновия сборникъ по прѣводъ на Н. Бергъ [3]). — Чешкиятъ писатель Josef Holeček на 1874 г. прѣведе 36 български народни пѣсни, отъ които само 4 сж отъ Верковичовия и Чолаковия сборникъ, а всички други отъ Миладиновия, и издаде въ отдѣлна книжка [4]. Тая прѣводна сбирка Holeček посвети на братия Миладиновци: „Sokolů pobalkánských, kteří, že v zanedbaném národě svém budili vědomí národní byli od fanarijotův, od vlady turecké co buřiči do vězení v Cařihradě vsazeni, kdež r. 1863 (sic) umořeni, čímž stoli mučenníky věci slovanské posvěcují překlad tento“.

---

[1]) Извѣстія II-го отд. Имп. Академіи Наукъ, т. IX (1861—1863) = з-ръ Ив. Д. Шишмановъ, op. cit. с. 6. Срв. похвалния отзивъ на Вельо (Василъ) Д. Стояновъ, O literárních pracích oněch spisovatelů bulharských zvlašt, kteří přispěli a přispívajt k zvelebení a ušlechtaní naši národní řěči bulharské въ „Časopis Musea Kral. Českého“, 1866, с. 274—275.

[2]) Прѣведенитѣ пѣсни отъ Миладинония сборникъ сж подъ № № 54, 56, 57 и 101.

[3]) № № I, XV, XVIII и XIX сж отъ Безсонова. Сжщиятъ Н. Бергъ е далъ въ прѣводъ пѣсеньта № 431 отъ Миладиновци въ „Пчела“, Сборникъ для народнаго чтенія и для употрѣбленія при народномъ обученіи. Составилъ Николай Щербика. Спб., 1877, с. 489—491. [Любенъ Каравеловъ погрѣшно казва, че тия пѣсни били ужъ прѣведени отъ Р. Жинзифовъ. [Срв. в. „Свобода“ II (1871), бр. 46, с. 369].

[4]) Junácké písně národa bulharského I. Přeložil Josef Holeček. V Praze, tiska naklad d-ra Ed. Grégra, 1874, с. 185, in 16⁰ (VIII томъ отъ „Poesie světova, sbirka básnických spisů jinojezyčných“). Holeček е челъ прѣведенитѣ пѣсни прѣдъ българи въ Прага, които се произнесли, че сж добрѣ прѣведени. За тия прѣводни пѣсни даде ласкавъ отзивъ Ат. Т. Илиевъ въ сп. „День“ I год. (1875), бр. 26, с. 5. Обѣщанитѣ още двѣ части отъ Holečeka прѣводни пѣсни, любовни и юнашки, не се явиха на бѣлъ свѣтъ.

Прѣзъ 70-тѣ години на миналия вѣкъ въ българския печатъ почватъ да се явяватъ рецензии за Миладиновския сборникъ. Такава една рецензия е на П. И. Данчовъ, въ която, слѣдъ като навежда класификацията на пѣснитѣ и споменва, че „тъзито сбирка е найбогата т. е. по богата отъ сбирката на Г. Богоѥва (въ Пеща 1842), Безсонова (въ Москвѫ 1860)“, говори за затварянето на двамата братя въ цариградския затворъ и за застѫпничеството на Щросмайера за освобождението имъ[1]. Л. Каравеловъ въ една оцѣнка на сборницитѣ отъ Миладиновци, Верковича и Чолакова за първия казва така: „Въ сборникътъ на братия Миладиновци ние намираме единъ малакъ недостатокъ, т. е. въ оние пѣсни, които му сѫ биле дадени отъ нѣкои си Панигюрци и Коприщенци[2], братия Миладиновци сѫ направиле нѣколко важни погрѣшки, а особено въ езикътъ. Изъ сичко са види, че тие, като македонски бѫлгаре, не сѫ могле да разбератъ нѣкои мѣста въ горѣказаннитѣ пѣсни и „измѣниле сѫ ги“ по свое нарѣчие“[3].

Сборникътъ на бр. Миладиновци има доста важни недостатъци въ езиково отношение, едно, защото пѣснитѣ сѫ били записвани съ недостатъчната гръцка азбука; а друго, защото, когато сѫ били прѣписвани отъ Константина, криво сѫ били дешифрирани съ кирилица нѣкои думи въ събранитѣ пѣсни отъ Димитра, макаръ послѣдниятъ отлично да владѣялъ родното си нарѣчие;[4] третьо, Константинъ, подъ влияние на другитѣ български нарѣчия и руския езикъ, трѣбва

---

[1]) Сп. „Читалище“ IV (1874), с. 654—656.

[2]) Отъ Копривщица не е посочена нито една пѣсень.

[3]) Сп. „Знание“ I (1875), с. 159.

[4] Срв. езика на „Молитвеника“ съ гръцки букви, а съ български думи на Д. Миладиновъ въ СбАН. IX 1917), 18 сл.

да е билъ позабравилъ родното си нарѣчие, та сѫ допуснати множко езикови грѣшки. Въпрѣки всичко това, сборникътъ допринесе и принася голѣма полза на славянското езиковѣдѣние. Той и до днесъ остава най-крупната наша сбирка съ народни пѣсни; надминава го само Шапкаревиятъ по количество, но не и по качество, макаръ че послѣдниятъ се явява 30 години слѣдъ него. Въ фолклорно отношение напротивъ сборникътъ на бр. Миладиновци е много цѣненъ, защото нѣкои мотиви, отсетнѣ записвани и печатани, стоятъ много по-горѣ отъ послѣднитѣ, а това ни навежда на мисъль, че сѫ подбирали добри пѣвци. Наистина, на много пѣсни не сѫ запазени размѣритѣ, не сѫ означени повечето пѣсни, отдѣ сѫ записани и отъ кого слушани, не сѫ изброени стиховетѣ и др. нѣща, важни отъ фолклорно гледище, ала тѣ не подбиватъ достойнството на сборника.

Загребското издание на Миладиновския сборникъ е одавна изчерпано. Прѣзъ 1891 г. съпругата на Димитра, Митра, издаде второ издание на сборника. Това ново издание вмѣсто да оправи грѣшкитѣ на първото, дойде да ги увеличи, и съ това подби цѣната на сборника прѣдъ науката. Поради важностьта си тоя сборникъ заслужва да се издаде наново стереотипно съ критически прѣгледъ на текста му и езикови коментарии. Такова желание е изказалъ прѣди 30 години А. Теодоровъ,[1] ала, за жаль, и до днесъ не е изпълнено.

Любенъ Каравеловъ, най-виденъ прѣдставитель на нашата емигрантска литература до освобождението на България въ сѫщата година (1861), когато се явиха на свѣтъ народнитѣ пѣсни на бр. Миладиновци, издаде въ Москва подъ своя и на И. Г. Прыжова редакция, а съ материални срѣдства за изданието отъ И. С. Ак-

[1] Op. cit. c. 97

саковъ, „Памятники народнаго быта българъ.“ [1] Тая книга съдържа 3000 пословици съ обяснения на нѣкои отъ тѣхъ (1—172 с.), народенъ календаръ (173—284), лични имена (285—296), легенди (296—300) и рѣчникъ (301—324). Материалитѣ сѫ събирани главно въ Копривщица, родното мѣсто на Каравелова, отъ западна и югозападна България. Много отъ материалитѣ се сравняватъ съ сходни отъ другитѣ славянски народи, прѣдимно съ великоруски, малоруски, сръбски, полски и чешки. Личи, че у Каравелова се появява научен похватъ още въ 1861 г. Той особено изпѫква прѣзъ 70-тѣ години. Между материалитѣ сѫ вмѣстени въ тая първа книга 50 народни български пѣсни и 13 (скѫсѣни), заимствувани отъ порашни наши сбирки.

Каравеловъ, като изброява въ прѣдговора на „Памятники“, какви трудове се появили на руски езикъ (почва отъ Венелина), прѣдимно исторически и фолклорни, казва, че излиза съ тая книга, за да се запознае руското общество „съ родными имъ братьями забытыми за Дунаемъ, но отъ которыхъ когда-то Русская земля получала и священныя книги и просвѣщенніе“. Обажда ни още, че II-та книга на „Памятники“ ще съдържа: 1. „женскія пѣсни, 2. свадьба, 3. болгаро-сербкія миѳы о само-вилахъ и другихъ существахъ женскаго рода, 4. продолженіе пословицъ, 5. загадки, 6. продолженіе народнаго дневника, 7. легенды, 8. словарь.“ Тая книга своеврѣменно не излѣзе на бѣлъ свѣтъ

[1] Издаваемы Любеномъ Каравеловомъ. Книга первая Москва, типографіи К. Андерса, 1861. с, VIII+324, in 8.°— Каравеловъ съ писмо отъ 20 октомври 1861 до Г. С. Раковски моли да вмѣсти въ „Дун. лебедъ“ слѣдното обявление:

„Памѣтници на Блъгарски-ятъ животъ и на други-тѣ славянски плѣмена. Издава ги Любенъ С. Каравеловъ. Книга 1-ва. Москва. 1851 [вмѣсто 1861]. in 8⁰ листи. I—VII. 355. Цѣна за въ Блъгария 25 гр. Който купи повече экземпляра, той получава іединъ подарокъ.“

(Арх. на Г. С. Рак. въ Етногр. музей инв. № 7306). Това обявление Раковски не е напечатилъ въ „Д. лебедъ“.

[2] Прѣдговоръ, II с.

Каравеловъ, роденъ и прѣкаралъ дѣтинскитѣ си години въ чистобългарския градецъ Копривщица, споходилъ голѣма часть отъ българскитѣ селища по панаири като търговецъ съ баща си и способенъ да се вглежда въ народния животъ, занася въ чужбина много спомени изъ живота на българския народъ. Съ тѣхъ той умѣло си послужи въ своитѣ повѣсти и разкази. Въ повечето отъ тѣхъ често вмъква цѣли или кѫсове народни пѣсни, а това още повече привръзваше многобройнитѣ четци на неговитѣ литературни произведения до освобождението та и до днесъ.

Каравеловъ отъ самото начало на своята литературна дѣйность до смъртьта си проявява голѣмъ интересъ къмъ българската народна поезия не като делитантъ, но съ разбиране, каква цѣна иматъ изобщо народнитѣ творения на единъ народъ за науката. Въ своето списание „Знание“ (1875—1878) неведнажъ той се обръща съ молба къмъ четцитѣ си да му изпращатъ народни пѣсни, приказки, пословици, гатанки, прѣдания и др.[1] Пъкъ и порано въ вѣстницитѣ си „Свобода“ (1869—1872) и „Независимость“ (1873—1874) почти не пропуска брой да не напечати нар. пѣсень, или да не даде вѣсть за излизането на български езикъ и на чужди езици сбирки съ български фолклорни материали, оцѣнки за излѣзлитѣ, коментарии къмъ нѣкои печатани въ вѣстницитѣ и списанието му народни пѣсни, прѣдания и пр. Въ споменатитѣ вѣстници, главно въ списанието „Знание“, сѫ напечатани 69 народни пѣсни, прѣдимно отъ Източна България. Тѣ всичкитѣ сѫ прѣпечатани отъ Захария Стояновъ въ I томъ на неговитѣ съчинения,[2] но нѣкои бѣлѣжки

[1] I (1875), с. 64, 112, 288 и др.

[2] Сѫчинения на Любена Каравеловъ. Томъ пѫрвий. Стихотворения. Подъ редакцията на З. Стояновъ, издава сѫпругата му Н. Л. Каравелова и Сіе Руссе. 1886, с. 145—228. № № 1—67.

къмъ пѣснитѣ сѫ изпуснати, други непълно прѣдадени. Ето защо, когато човѣкъ се ползува отъ това издание, добрѣ е да гледа и самата редакция на Каравелова.

Доколко Каравеловъ се е интересувалъ за българския фолклоръ, може да се сѫди отъ вѣститѣ, които дава въ вѣстницитѣ си за печатането и излизането на В. Чолаковия сборникъ,[1] както и за други книги съ български фолклоръ Напр. като съобщава за излизането на „Поэзія славянъ“ отъ Н. В. Гербель, въ която има български нар. пѣсни, пише: „Прѣведени сѫ отъ К. Жинзифовъ (sic), но преведени сѫ до такава степень лошаво, щото нѣкои мѣста губатъ своята смисаль“ [2]. Като извѣстява за второто издание на „Српске народне приповијетке“ [3] отъ Вук Ст. Караџић, казва: „Тая книга е твѫрдѣ полезна за оние учени мѫже, които се занимаватъ съ етнографията на южно-славянските племена“ [4]. Сѫщо съобщава, че въ Бѣлградъ е напечатана пѣсеньта за Орфея на български и френски, записана отъ Верковича въ Македония [5]. По случай смъртьта на Erbena дава вѣсть и бѣлѣжка: „Много е писалъ за бѫлгарската етнография и сѫбиралъ е бѫлгарски народни пеметници. Славянската наука е изгубила твѫрде голѣмъ човѣкъ“ [6]. Сѫщо съобщава за смъртьта ва А. Н. Аѳонасьевъ, „който е много писалъ и за бѫлгарската митология“ [7].

Въ критиката си Каравеловъ е безпощаденъ, но въ повечето случаи справедливъ. Такъвъ е и въ оцѣнкитѣ

---

[1] В. „Свобода“ I (1869—1870), бр. IX, с. 71, — бр. XL, с. 318, — бр. XLIV, с. 351; II (1871—1872), бр. 14, с. 111, — бр. 29, с. 231, — бр. 42, с. 336; III (1872—1873), бр. 2, с. 13 и др.

[2] „Свобода“ II (1872), бр. 46, с. 369.

[3] Виена, 1870.

[4] „Свобода“ I (1870), бр. XXXVII, с. 294.

[5] „Независимость“ III (1873), бр. 36, с. 287.

[6] „Свобода“ I (1870), бр. LII, с. 414.

[7] „ II (1871), бр. XX, 159.

си на фолклорнитѣ сбирки. Изключение прави благосклонната оцѣнка на Чолаковия сборникъ, въ който наистина имало „нѣкои маловажни недостатоци“, но „заслужава голѣма похвала“ [1]. Отъ критиката върху тоя сборникъ интересни сѫ слѣднитѣ мѣста:

„Въ животътъ на сѣки народъ биватъ такива появления, които остаятъ и за наблюдателите и за историцитѣ; а народната пѣсень или народната приказница ги открива и износва ги на видѣло. Ние говориме за народните суевѣрия и за митическите вѣрования. Освѣнъ това, народната поезия има за насъ и друга прелѣсть. Който се е родилъ и порасналъ между народътъ, който е раздѣлялъ неговите радости и неговите скѫрби, той почти сѣкога може да оцѣни живата рѣчь на народната етнография и да я употрѣби за своята собственна полза. Но да не помислите, че ние даваме твѫрде голѣмо значение на народните пѣсни, на народните праздници, обряди и обичаи, т. е. да не помислите, че ние сме готови да видиме въ сѣка една пѣсень, въ сѣка приказница и въ сѣка пословица останки отъ древните язически вѣрования. — Не, ние уважаваме народната книжевность повече за това, защото изъ нея познаваме развитието и понятията на тая или оная народность; ние я уважаваме за това, защото въ нея се види и сѫвременниятъ човѣкъ и животътъ на предшедствующите поколѣния; съ една дума, ние я уважаваме за това, защото тя не лѫсти и не крие човѣческите слабости. Кралевичъ Марко е юнакъ, но пиянецъ, говори народната пѣсень и осѫждава сичкитѣ пиениці... Освѣнъ това, народната пѣсень повече отъ сичко друго опредѣлява народниятъ характеръ. Черногорската пѣсень постоянно сѣче турски глави и смѣе са надъ турското владичество; сѫрбската пѣсень оплаква

[1] „Свобода“ II (1871), бр. 51, с. 413; сп. „Знание“ I (1875), с. 160

сѫрбското падение на Косово и восхвалява своите умни и енергически кралйове; бѫлгарската пѣсень изображава повече домашниятъ битъ, т. е. сурите биволе, ваклите овце и жѫлтите ниви; русската — оплаква сиромахъ Лазъръ и моли са на св. „Алилуия“ да помогне на грѣшниятъ и нещастниятъ“ [1].—Въ критиката на „Български календаръ за проста година 1875“, уреждань отъ Јанко С. Ковачевъ [2], като говори за вмѣстени въ него „народни пѣсни“, пита Ковачева, какво разбира подъ думитѣ „народни пѣсни“? „Както сичкиятъ свѣтъ, казва Каравеловъ, така и ние, подъ име народни пѣсни подразумѣваме оние народни произвѣдения, които сѫ произлѣзле изъ самиятъ народъ, които изображаватъ народните вѣрования, понятия и стрѣмления, които твѫрде чѣсто биватъ хронографи на прошедшето и въ които пѣснотворецътъ не играе никакви роли. Съ една дума, народните пѣсни, — които биватъ или религиозни, или исторически, или лични (подъ име „лични“ ние подразумѣваме оние пѣсни, които описватъ нѣкое отдѣлно сѫбитие или нѣкое лично чувство), — са появляватъ сами по-себѣ си и сѫчинителтъ имъ са губи неизвѣстно дѣ“.[3] А въ една статия, въ която прѣцѣнява сборницитѣ на Богоева, Безсонова, Миладиновци, Верковича и Чолакова, отначало почева така:

„Отъ сѫбирателите на народните пѣсни, пословици, поговорки и предания са изискватъ двѣ крайни обязанности: пѫрво, сѣко едно народно творчество трѣба да са записва така, както са произнася, т. е. както излазя изъ устата на народътъ; второ, мѣстните нарѣчия и отдѣлните думи трѣба да бѫдатъ увардени въ своята есте-

[1] „Свобода“ II (1872), бр. 51, с. 413.

[2] Издание на Хр. Г. Дановъ. Виена, 1875, in 12⁰, с. XLII + 212.

[3] „Знание“ I (1875), с. 63.

ствена чистота. Ако сѫбирателътъ не изпѫлни тие двѣ длѫжности, то неговите труди ще да останатъ напразни, т. е. тие нѣма да дадатъ потрѣбниятъ отговоръ на филологическите изслѣдования. Но у насъ, както видѣхме вече,[1] и до днесъ още не сѫ разбрале значението на народното творчество. Нашите сѫбиратели, които сѫ чуле, че трѣба да са сѫбиратъ народните пѣсни и приказници, иматъ слабость да мислатъ, че сичкото това е потрѣбно на народътъ само за туй, за да са извлѣче изъ тѣхъ такава една наука, която би имала сходство съ гръцката митология. Ето защо мнозина са стараятъ да притуратъ въ народните пѣсни по нѣколко свои собствени фрази и да имъ дадатъ по-голѣмо значение. А какво произлиза отъ сичко това? — Произлазя туй, че пѣсеньта губи своята простота и накарва изслѣдователите да нѣматъ камъ нея довѣрие. Тука сме длѫжни да кажеме и това, че който са е занимавалъ сериозно съ народното творчество, той твѫрде лесно може да открие фалшивостьта. Ние имаме петъ сборника народни пѣсни, но само трите отговарятъ на своето назначение, т. е. драгоцѣнниятъ сборникъ на братия Миладинови, сборникътъ на Верковича и сборникътъ на В. Чолакова. Другите два сборника, т. е. сборникътъ на Богоева и на Безсонова не отговарятъ на своето назначение, а особенно послѣдниятъ.[2]“ — Критикувайки сборника на А. Dozon, въ който съглежда доста важни грѣшки, завръшва критиката си така: „Между пѣсните, които сѫ записани отъ г-на Верковича, сѫществуватъ и такива, които сѫ сѫвсѣмъ измислени. Така напримѣръ, пѣсеньта, която е помѣстена на 126-та

[1] Думата е за критиката на статията „Пакъ по Змѣйовете“ отъ Ив. П. Сл. въ сп. „День“. Срв. „Знание“ I (1875), с. 143—144.

[2] „Знание“ 1 (1875), с. 159.

страница (у Dozon-а) и въ която са вѫспѣва нѣкой си Александръ (Александръ Македонски) е измисленна отъ нѣкой нашъ учитель, който желае отъ сичкото си невинно сѫрце да стане унука на великиятъ македонски царь; а пѣсеньта, която са захваща на 135 и свѫршва са на 140 стр., безъ никакво сѫмнѣние, е измислена отъ нѣкой свинаринъ, който има намѣрение да добие премия отъ г-на Милоша Милоевича и С-іе (Г. Визанковъ не е самъ). Но вѫобше пѣсните, които сѫ записани отъ г-на Верковича, нѣматъ никакво значение, защото сѫ или съвсѣмъ измислени, или сѫ записани варварски".[1]

Много умѣстна е успоредицата отъ руската народна поезия, която навежда Каравеловъ слѣдъ напечатването на единъ вариантъ отъ мотива: „Несъгласие между Арда, Тунджа и Марица"[2]. А това ясно ни показва, колко е билъ назрѣлъ у него сравнителниятъ методъ. Ето тая бѣлѣжка изцѣло: „Волга и нейната сестра Вазуза, които истичатъ като мѫнички рѣчици, една отъ Твердската, а другата въ сѫсѣднята съ нея Смоленска губерния, са препирале, коя отъ тѣхъ е по-голѣма, по-силна и по-стара. Като не могле да убѣдатъ една друга, защото на това мѣсто и двѣте били еднакви, то са рѣшиле да тичатъ надоле и да са преварятъ. „Да лѣгнеме и да заспиме, а която отъ насъ стане по-рано и да достигне по-скоро до Хвалипското море, нейна ще бѫде честьта", казале тие и лѣгнале. Прѣзъ нощьта Вазуза почти не затворила очите си, скокнала още по срѣдъ нощь, избрала по-правъ пѫть и бързо потекла. Волга са сѫбудила когато зазорило, омила са, облѣкла са, помолила са богу и трѫгнала нито бѫрзо, нито тихо, съ срѣдня бѫрзина; но когато узнала,

[1] Сп. „Знание" I (1875), с. 240.
[2] Вж. съдържанието му у А. П. Стоиловъ, Показалецъ I (1916), бр. 62, с. 81.

че Вазуза я е измамила тя са спуснала, стигнала я въ Зубцовъ и пресѣкла й на това мѣсто пѫтьтъ. Тогава Волга съ голѣма лютина нападнала на своята сестра за нейното лукавство и предателство. Вазуза се уплашила, станала мирна и нарѣкла са по-малка сестра на Волга; но защото Волга й пресѣкла пѫтьтъ и на самохвална Вазуза било невѫзможно вече да припка изъ планинитѣ и изъ сипѣете, защото познала своята слабость, то са покорила и помолила по-старата си сестра да я земе съ себѣ си, да заборави станалото и да идатъ заедно до морето. Волга я земала и отъ тогава тие двѣ рѣки живѣятъ и текатъ мирно. Но Вазуза и послѣ сичкото това по своятъ стари навикъ, са пробужда презъ пролѣтьта по-рано отъ Волга, припка камъ нея, буди я и тие заедно вѫрвятъ камъ дѫлбокото синйо море. Трѣбва да забѣлѣжиме и това, че Вазуза по стрѫмностьта на своето корито и по многочисленните источници, и наистина сѣкога са пробужда по-рано отъ Волга“ (Картины изъ русскаго быта 1861, I т., с. 168). Руссите ли сѫ заимствовале това предание отъ бѫлгарете, или бѫлгарете отъ руссите или, най-послѣ, то са е появило у тие двѣ славянски народности независимо, т. е. безъ никакви заимствования, ние оставяме да рѣши археологията, но въ това сѫщо време ние не можемъ да не кажеме, че гореказаното предание е старо и че то са е появило още въ онова време, когато славянските народи сѫ биле идолопоклонници и когато боготвориле природата“.[1] А слѣдъ вариантъ на мотива „Мома не може да излъже змей“[2] дава слѣдната бѣлѣжка:

„Бѫлгарете вѣрватъ, че на гоя свѣтъ сѫществуватъ невидими духове, които се наричатъ змѣйове и

[1] Сп. „Знание“ I (1875), с. 13.
[2] Вж. нататъкъ бр. 520.

които иматъ съ хората отношения. Така, напримѣръ, мѫжките змѣйове си залюбватъ въ момичета, а женските въ момчета. Какви сѫ биле оние причини, които накарали бѫлгарскиятъ народъ да вѣрва въ тие духове, ние знаемъ само това, че по думите на народътъ, змѣйовете и змѣиците сѫ влюбени въ оние болни сѫздания, които не вирѣятъ, които иматъ блѣдни синйо-бѣли кожи и чагави очи. Отъ какво происхожда тая болѣсть, ние оставяме да рѣши медицината, но не можеме да премѫлчиме и да не кажеме, че поетическото суевѣрие въ това отношение е пуснало доволно дѫлбоки корѣни въ народниятъ животъ. Така, напримѣръ, доволно голѣмо количество бѫлгаре, даже и много-малко просвѣщенни личности говоратъ, че тие сѫ видѣли съ очите си какъ нѣкоя змѣица или нѣкой змѣй, окружени съ свѣталъ пламиникъ са вѫртятъ надъ селата и влазятъ прѣзъ коминътъ въ оная кѫща, въ която живѣятъ п а п у н д а ц и. Така са наричатъ оние момичета, които страдатъ отъ гореказанната болѣсть. Разбира са, че тие очевидци говоратъ отъ чисто сѫрце и съ твѫрдо убѣждение, защото за страшливиятъ човѣкъ, който въ това сѫщо време има и нѣкои предубѣждения, почти сѣкога природните явления, които той не може да разбере, принимаватъ свръхестественна, страшна и преувеличенна сила. Народните суевѣрия ни разсказватъ още, че тѣлесните страсти на змѣйовете и на змѣиците сѫ до толкова голѣми, щото човѣкъ не е въ сѫстояние да издѫржи и тѣлото му принимава прозраченъ видъ. Дорде змѣятъ или змѣицата не сѫ дошле при своите возлюбленни, то тие приличатъ на огненно кѫлбо, но щомъ влѣзатъ въ кѫщите имъ, то принимаватъ човѣчески образъ, който бива до толкова хубавъ, щото гореказанните вѫзлюбленни заборавятъ земното щастие и човѣчеството и живѣятъ из-

вѫнрѣденъ животъ. Разсказватъ още, че ако нѣкой любовникъ или нѣкоя любовница измѣнатъ на своите поклонници, т. е. ако поглѣдатъ съ друго око на нѣкое подобно на себѣ си сѫщество, то тутакси умиратъ. Змѣйовете, а особенно змѣиците, понѣкогашъ водатъ своите любовници въ своите златни чертоги, които повечето пѫти са намиратъ подъ земята. Змѣйятъ има сила да са сѫедини съ своята любовница даже и послѣ смѫртьта ѝ“ [1]

Въвъ свръзка съ горнитѣ вѣрвания и по повòдъ статията „Пакъ по змѣйовете“ отъ Ив. П. Сл. [2] една година по-рано Каравеловъ пише статия: „За народнитѣ предания и вѣрования и за народнитѣ пѣсни, приказници и пословици“, [3] въ която жестоко осѫжда въ невѣжество Ив. П. Сл., който нарочно поправялъ змейски пѣсни. Като посочва нѣкои доста важни грѣшки въ една „прѣработена“ змейска пѣсень, изказва слѣднитѣ мисли:

„Ние мислиме, че ако умните хора сѫбиратъ, записватъ и печататъ народните вѣрования, обряди и обичаи, то праватъ това не да сѫставатъ и за бѫлгарете митология, — по образецътъ, напримѣръ, на грѫцката и на римската, — а да узнаятъ сѫвременните понятия, формите на езикътъ, богатството на вѫображението и пр. и пр., които сѫ за тѣхъ много по-интересни, нежели чехлите на богиня Мара или златните мустаки на Перуна“.

Въ недовършената статия „Записки за Бѫлгария и за Бѫлгарете“ [4] Каравеловъ говори за вѣрванията въ самодивитѣ и русалкитѣ въ Златица, Пирдопъ, Калоферъ, Сопотъ и др. мѣста. Интересно е вѣрването за „кръсташъ“. „Въ народните предания, пише Каравеловъ, сѫществува нѣ-

[1] Сп. „Знание“ I (1875), с. 30.
[2] Сп. „День“ I (1875), бр. 12, с. 4—5.
[3] Сп. „Знание“ I (1875), с. 143—144.
[4] Сп. „Знание“ II (1876), брой 4, с. 58—59.

какавъ крѫстатъ орелъ, когото шопете наричатъ кръсташъ, а македонските бѫлгаре християнско птиче. Тоя орелъ лѣти по-високо отъ сичките други птици и чѣсто дохожда при бога. Чрезъ него богъ испроважда на земните жители вѣтрове, молнии и гѫрмотевици. Тоя орелъ има четире криле, защото двѣте сѫ недостаточни за неговата служба по небесните височини. Своите небесни криле, които сѫ опѫрлени по крайовете отъ горѣщото слѫнце, той крие отъ хората. Крѫстатиятъ орелъ не ѣде мѫрцина, но хваща животните и испива крѫвьта имъ. Тоя орелъ въ множество приказници и предания помага на вихрушката, или на самодивите да произвождатъ вѣтрове. Въ нѣкои прѣдания са говори даже, че той духа самъ. Въ ямболските села презъ русалнята недѣля въ петакъ момичетата и момчетата излазятъ на полето, бератъ цвѣте, виятъ го на китки и чѣкатъ захождането на слѫнцето. Щомъ небесното свѣтило захване да захожда, то младѣжите са вѫртатъ на една пета, повдигатъ китките си нагоре и пѣятъ:

Вило, самодиво,
Съ цвѣте обивита,
Съ роса окѫпана,
Съ крѫстошъ засѣнена,
Съ млѣко нахранена!

„Въ едирненските села бѫлгарете праватъ на бѫдни вечеръ, срѣщо Колѣда, камила отъ различни кѫрпи и дрипѣле и носатъ я изъ кѫща въ кѫща, дѣто имъ даватъ хлѣбъ, сирене, пари и други такива Тая камила има четире криле и нарича са така сѫщо крѫсташъ. Когато камилата бива донесена въ нѣкоя кѫща, то момичетата и момчетата плашатъ съ нея стопанинътъ и пѣятъ:

Петре, вѣтре,
Не крѫши вѫрбе,
Не троши врата,
Не губи арманъ!

„Ако селото е голѣмо, то праватъ по нѣколко крѫсташе, които са биятъ между себѣ-си. Интересно е, че на тие крѫсташе даватъ различни имена. Така напримѣръ, единъ отъ тѣхъ се нарича страшко, другъ бѣлчо, трети горнйо, четвѫрти рѣзко и т. н., а тие имена сѫтѫждественни съ имената на вѣтровете[1].“

Прѣди да привърша своя погледъ върху фолклорната дѣйность на Каравелова, нека спомена, че въ една бѣлѣжка въ в. „Свобода“[2], по поводъ извѣстие на Др. Н. Минчевичъ изъ Тулча въ вѣстницитѣ, че дава награда томува, „който събере и напише въ растояние на 4 години, отъ 1870 година, всичкитѣ народни прѣдания, пословицы, поговоркы, гатанкы и приказкы съ историческы-археологическы и критическы издирванія и излѣдвания отъ нашитѣ учени“[3], доста основателно казва:

---

[1] Op. cit.

[2] Бр. VII, с. 55, I (1869)

[3] В. „Македонія“ II (1869), бр. 6. Двѣ години слѣдъ това, като повтаря това извѣстие, забѣлѣзва: „Може да имъ ся види този трудъ огроменъ, врѣменно-то растояние твърдѣ кратко и награда-та малка. За това наумихъ да раздѣлѫ тѫзи нашѫ народнѫ словестность на части:

„1-та часть да содержава всичкитѣ народны прѣданія, пословицы, поговоркы, гатанкы и приказки съсъ историческы, археологическы и критическы издирванія и изслѣдванія на Българытѣ които живѣятъ въ собственѫ Българія.

„2-та часть да содьржава народнытѣ преданія и пр. на Тракийскытѣ Българы.

„3-та часть да съдержава всичкитѣ народны преданія и пр. на Македонскытѣ Българы.

„За всяка една часть опрѣдѣлямъ по 40 ц. желтици наградѫ, а растояніето, въ което ще ся събере и напише всяка една часть, прѣдлагамъ най-много да бѫде седемъ годины отъ 1871 [вж. в. „Македонія“, V (1871) бр. 12].

„Това доброжелание на Др. Пантели е твѫрде благородно и велико, но да сѫбере единъ човѣкъ сичките бѫлгарски предания, пѣсни, пословици и пр. нито е вѫзможно, нито пѫкъ има такавъ единъ ученъ бѫлгаринъ, който да са заеме да извѫрши това велико дѣло. Не бѣше ли по-добрѣ г. Пантели да даде тая премия на единъ ученъ бѫлгаринъ, който да сѫбере единъ томъ бѫлгарски народни пѣсни, или на тогова, който сѫбере бѫлгарските пословици, или най-послѣ на тогова, който опише бѫлгарските свадебни обичаи и пр. А ще са намѣратъ и други бѫлгарски родолюбци, които ще дадатъ премии и на тие учени, които опишатъ старите и новите погребални обичаи у бѫлгарите, които ще сѫбератъ бѫлгарскитѣ приказници и пр. Такова едно предприятие, което желае г. Др. Пантели, не може да извѫрши единъ човѣкъ, а цѣла коммисия, и за това нека единъ ученъ бѫлгаринъ се заеме за единъ отдѣлъ, другъ — за други и работата ще бѫде свѫршена. Ние мислимъ, че тая миссия могатъ да извѫршатъ, днесъ за днесъ, цариградското читалище и „Бѫлгарското книжевно дружество“ въ Ибраила, а не частни лица.“

Този съвѣтъ по-късно възприе Минчевичъ.

П. Безсоновъ продължава да печати и български народни пѣсни въ сборника „Калѣки перехожіе“[1] отъ 1861—1864 г., доставяни му повечето отъ К. (Р.) Жинзифовъ изъ югозападна Македония. Въ тоя сборникъ сѫ напечатани 11 нар. пѣсни, но отъ тѣхъ 3 сѫ прѣпечатани отъ сборника „Болгарскія пѣсни“ (1855) на сѫщия.

Петко Р. Славейковъ въ своя сатирически вѣстникъ „Гайда“[2] открива стълбецъ „народни пѣсни“. Въ

---

[1] Москва, въ типографіи А. Семена. Выпуски I—VI, 1861—1864.
[2] Цариградъ, печатница на А. Минасоглу, 1863—1867.

тоя стълбецъ наистина вмѣства тукъ-тамѣ истински народни пѣсни, но съ извѣстни поправки и допълнения, та тѣ не могатъ да се броятъ между народнитѣ пѣсни. Само 2 народни пѣсни има въ „Гайда“ прѣзъ четиритѣ годишнини, които и вземамъ подъ внимание. — Въ „Лѣтоструй“ за 1876 г.[1] Славейковъ печати единъ вариантъ на мотива „Раненъ юнакъ“[2], който придружава съ тая бѣлѣжка: „Народни-тѣ ни пѣсни сѫ токо кажи единственна-та наша чисто-народна стара и нова книжнина. Тѣ не служатъ само за язикословни и други придирвания, но трѣбва да служатъ и като образци въ изящни творения на народенъ духъ. При сѫбиране-то прочее на пѣсни-тѣ изъ между народа трѣбва наистина да се забелѣзватъ точно и вѣрно не само разни-тѣ думи по разни мѣста и различията въ грамматически-тѣ форми на разни-тѣ нарѣчия, поднарѣчия и провинциялизми на язика ни, но още различно-то произнасяние и измѣнявание на букви-тѣ въ изговаряние на думи-тѣ. При напечатвание-то имъ обаче, азъ сѫмъ на мнение, че тѣ трѣбва по вѫзможности да сѫ свободни отъ тѣзи изключителни белѣжки и отъ развалени и излишни изговаряния и да са обраща повече внимание вѫрху сѫдѫржание-то на пѣсни-тѣ на спорѣдъ втора-та цѣль, която е по-обща“[3].

Хр. Д. Ваклидовъ извади 7 народни пѣсни въ в. „Зорница“.[4]

Списанието „День“[5] изнесе нѣколко интересни фолк-

[1] Български народенъ календаръ за висококната 1876. Годишна книга. Урѣжда са отъ Јанко С. Ковачевъ. Осма годишнина. Издава книж. на Хр. Г. Дановъ въ Пловдивъ, Русчукъ, Велесъ.

[2] А. П. Стоиловъ, Показалецъ I, бр. 440.

[3] Лѣтоструй за 1876 г., с. 149—150.

[4] Въ ромѫно-българската книгопечатница, Браила, 1864, бр. 24—25.

[5] Научно-политическо списанье. Управитель и издатель Хр. Г. Бъчеваровъ, отговорникъ П. Карапетровъ. Седмично. Цариградъ, печатница на Карапетровъ и Друж. 1875. I г., бр. 1—29.

лорни работи. Една отъ тѣхъ е „За змѣеветѣ“[1], отъ П. Р. Славейковъ, въ която говори изобщо за вѣрванията у българитѣ въ змейоветѣ, за тѣхната физиономия, живѣлища, отношения съ човѣцитѣ, либенето имъ съ моми и момци, отликата имъ отъ людитѣ и пр. Въ заключение казва: „Повѣрията за змѣеветѣ не сѫ отъ народна етимология, не сѫ нови, прѣнесени, и не отъ гръцката, а отъ турската митология, защото тѣзи понятия, що са срѣщатъ днесь въ народа за тѣхъ много приличатъ на тѣзи съ Девовитѣ или Дивовитѣ у турскитѣ прикаски и прѣдания, съ тѫзи само разлика, че както рекохми сѫ по-разбъркани съ нѣкои и отъ народната етимология“. — Тукъ е вмѣстено и описанието му за „Нѣстинаритѣ“[2], обичай, който се практикува въ нѣкои малкотърновски села. — Въ статията „Народни обичаи“[3] описва доста подробно празнуването на 1. мартъ тъй наречените „мартинци“, сетнѣ „Видовдень“ (15. юли); какво хвърлятъ дѣцата, когато видятъ пръвъ пѫть ластовици и щъркели, и пр.; въ Хасковско празнуватъ св. Еремия отъ гущери, змии и бълхи и дрънкатъ съ тепсии; дѣцата търкалятъ кравайчета и изпращатъ зимата на 9. мартъ; на 40 мѫченици въ Т.-Пазарджишко мѣсятъ 40 кравайчета. — Въ бр. 7 на сѫщото списание[4] Славейковъ съобщава единъ любопитенъ обичай въ Пиянечко. Прѣди 100 години нѣмало свещеници и черкви въ Пиянечко, та людитѣ причестявалъ дѣдо Вълканъ съ вино и мъзга отъ дърветата.—По поводъ статията на Ат. Т. Илиевъ „За Ру-

[1] Op. cit. бр. 5, с. 5.

[2] Op. cit. бр. 11, с 5—6. Срв. за тоя обичай у А. П. Стояновъ, Почитане на огъня, въ ПСп. LXVII (1906), с. 82; д-ръ М. Арнаудовъ, Студии върху българскитѣ обреди и легенди, СпАН. IV (1912), 1—47 с.; отъ сѫщия, Нови свѣдѣния за нестинаритѣ, ib. XIV (1917), с. 43 102.

[3] Op. cit. бр. 7, с. 4—5.

[4] с. 5.

салкытѣ“[1], Славейковъ дава нѣкои бѣлѣжки подъ черта, за които ще говоримъ по-нататъкъ.

Славейковъ въ своя вѣстникъ „Македонія“ (1866—1872)[2] прѣзъ шестгодишното му излизане държи въ течение четцитѣ си за излѣзлитѣ прѣзъ това врѣме български фолклорни сбирки, дори и печати слѣднитѣ стихове отъ народни пѣсни съ псалтийски ноти, нотирани отъ *х. Ангелъ Ивановъ Селвили:*

Момиче, ергенъ дѣвойче,
Ергенъ дѣвойче каменодолче.

———

Шетала е тънка Неда
Отъ сараи до бунари.

———

Кой ти купи коланчето.

Още въ първата годишнина на в. „Македонія“[3] въ отдѣла „Книжовни вѣсти“ Славейковъ дава мѣсто на слѣдното съобщение:

„Споредъ *Зимзеленъ* „Велько (Василъ) Д. Стояновъ“ работи на великото дѣло отъ Българското народно книжество, като прѣвожда на Нѣмскый языкъ, и сега прѣвождалъ епическы и лирическы и др. отъ които ималъ 1500; по-нататъкъ прѣвождалъ народны гатканія, пословицы и гатанкы, отъ които ималъ 3000. На Чехскый языкъ пишалъ той сега Българскѫ антологіѭ, както ся види такава, каквато В. Крижекъ на 1863 издаде въ Прагѫ югословенскѫ Антологіѭ. Първата книга ще има въведеніе за ставанѣто, развитѣто, значеніето и важ-

[1] Сп. „Читалище“ I (1870), с. 503—504.
[2] Цариградъ, печятница на в. „Македонія“.
[3] В. „Македонія“ I (1867), бр. 35.

ностьтѫ на Българскѫтѫ Народнѫ Поезіѭ, такожде и Митологіѭ, до колкото ся е тя опазила още отъ прѣдъ христіянското врѣме, най послѣ за сегашній Българскій языкъ. Истый Господинъ пригатвя за издаваніе Етнографическый земевидъ (картѫ) на Европейскѫ Турціѭ".

Редакцията се радва, че такова дѣло ще се яви на свѣтъ.

Георги С. Раковски продължава да печати народни пѣсни въ своитѣ издания. Въ „Българска старина"[1] напечати 13 пѣсни и 1 подложна, прѣпечатана отъ „Цареградски вѣстникъ" (1859), бр. 439, записана отъ *Иордана хаджи Константиновъ* въ Прилѣпъ на Спасовдень и пѣяна ужъ на хоро отъ Спаса Георгиевъ. Подиръ сѣка пѣсень има обяснителна бѣлѣжка „разѧснение" отъ самаго Раковски. Но понеже „разѧсненията" сѫ повечето съ прѣдвзетъ умисълъ и не прѣдставяватъ научень интересъ, минавамъ ги мълкомъ. — Сѫщо и **д-ръ Ив. Богоровъ** продължава да изнася народни пѣсни и другъ фолклоренъ материалъ въ своитѣ работи. Така, въ своитѣ описания на разходкитѣ изъ България[2] съобщава и за нѣкои обичаи и обреди, напр. въ Сливенъ за отбулването на невѣстата и др. А въ филологическитѣ си разправки[3] печати много кѫсове отъ нар. пѣсни, печатани

---

[1] Повремено списаніе, издавано нѣ8прѣдѣлно врѣмѧ отъ Г С. Раковскаго. Книга пьрва. Издание пьрво. Мѣсяцъ Чьрвенъ [юліе] 1-ы. 1865. Букурещъ, въ печатн. на Стефана Расидеска.

[2] Нѣколко дена расходка въ Сливенъ, въ в. „Турція" II (1866), бр. 32 и 33; Нѣколко дена расходка по бѫлгарскытѣ мѣста. Пѫтувалъ прѣзъ 1865—1866 л. И. А. Богоровъ. Букурещъ, псчатница на К. Н. Радулеску. 1868, с. 59.

[3] Упѫтваніе за Българскыя езыкъ. Написалъ Д-ръ И. А. Богоровъ. Въ Вѣна, 1869, 15 с.; Второ упѫтване за българскый езыкъ. Віена, печ. Л. Соммерова и Д-во, 1870, 16 с.; Третье упѫтване за българскый езыкъ. Віена, печ. Л. Соммерова и Др., 1872, 22 с.; Чистобългарска наковалня за сладкодумство. Правилникъ И. Богоровъ, София, 1878—1879.

въ негови или други сбирки. Въ послѣднитѣ има 3 цѣли пѣсни, които вземамъ подъ внимание.

П. В Оджаковъ въ в. „Турція“ [1] описва „Лѣсковска свадба“, което описание изцѣло вмѣсти въ своя сборникъ В Чолаковъ [2]. Сѫщиятъ въ статията „ІЕдинъ поглѣдъ вьрху народны-тѣ българскы пѣсни“ [3] за послѣднитѣ, между друго, пише: „Наши-тѣ старобългарскы народны пѣсни могѫтъ да ся взѣмѫтъ за класичьскы; защото народа отъ само-го си поіетичьско чувство іе урѣдилъ правила метричьскы или прозодичьскы, по кои-то си іе извивалъ пѣсни, отговоріяѭщы на духа на съдьржяниіе-то. За какво-то дѣиствиіе ся іе пѣло, пѣсень-тѫ трѣбало іе да вьрви по гласъ (мелодиѭ), кой-то да отговаря, какъ то на съдьржяниіе-то на поіедины-тѣ рѣчи и стихове на цѣлѫ-тѫ пѣсьнь, тѫй и на цѣло-то съдьржяниіе на пѣсненнѫ-тѫ цѣль“. Нататъкъ говори главно за размѣра на народнитѣ пѣсни, като ги раздѣля на три дѣла: 1. историчьско-юнашкыи, 2. жялостно-смьртныи и 3. весело-любовныи. Въ прѣдговора къмъ прѣвода на „Упѫтвание за описваніе правовы-тѣ обичяи“ отъ В. В. Богишичъ [4] П. В. Оджаковъ разсѫждава така: „Народны-тѣ обычяи и прѣдания сѫ душя на народы-тѣ, както душя-та възкрьсява мьртво-то тѣло на Второ Пришествиіе, спорѣдъ учениіе-то на бащинѫ-тѫ ни вѣрѫ, така обычяи-тѣ и прѣдания-та водѭтъ народы-тѣ къмъ възкрьсявания, ако тѣ сѫ въ мьртвило. Древны-тѣ памятницы и възпоминания ободряватъ увѣнѫлы-тѣ народы къмъ втурваниіе за историческыи животъ. Унищожѭтъ-ли ся обычяи-тѣ

---

[1] II (1866), бр. 28, 29, 30, 31, 34 36 и 37.
[2] Стр. 58—92.
[3] Вѣстникъ „Врѣмя“ (редакторъ Т. Ст. Бурмовъ), I (1866), бр. 23 и 24.
[4] Издаде Загребската Академия и Н. С. Ковачевъ. Прага, въ печатницата на Гинек Милиткы и Новакъ, 1874, с. 53.

и прѣдания-та у ıединъ народъ, той вѣкы прѣкъсва да живѣıе за себя-си: той остава сыраче безъ своıе прошедшеıе, и никога не може да ся издыгне, че да живува, как-то ıе Богъ далъ! Нѣ-сѫ-ли прѣдания-та и историческы-тѣ памятницы или въспоминания, кои-то ны подстрѣкнѫхѫ да отърсимъ фенерскыя шюгавъ хомотъ отъ дълготрьпѣливѫ-тѫ си шеıѫ?“[1]

Прѣзъ 1865 г. чехътъ Karel Jaromír Erben напечати 5 български народни приказки, една взета отъ „Показалеца“ на Раковски, а останалитѣ му доставени отъ *Константина Павловъ*. Тѣ сѫ: „Дѣдо Господъ“ (отъ Раковски), „Българско гостопрıемство“, „Пепележка“, „Злата ıаблъка и девѫтъ паунки“ и „Гадинскый ѫзыкъ“[2].

Прѣзъ май 1867 г., когато заседавалъ славянскиятъ етнографски конгресъ въ Москва, получила се изъ Сѣръ слѣдната поздравителна телеграма до прѣдседателя му Ниль Поповъ: „Привѣтствую братьевъ Славянъ, собравшихся во едино въ священной Москвѣ и извѣщаю ихъ объ открытіи весьма древней эпопей на болгарскомъ языкѣ „Женитьба Орфея“. Археологъ болгарскій и сербскій Стефанъ Верковичъ“[3]. Безсъмнѣние, конгресиститѣ останали съ впечатление, че славянската наука се снабдява съ нова придобивка отъ голѣмо значение. Сѫщата година Н. Поповъ напечати тая пѣсень въ в. „Москва“, бр. 130[4]. Тая пѣсень съ 852 стиха произведе силно впечатление на учения свѣтъ съ своята новость. Седемъ го-

---

[1] Op. cit., 21 c.

[2] Sto prostonárodních pohádek a pověst, slovanských. V Praze, 1865, c. 205—222.

[3] Всероссійская этнографическая выставка и славянскій съѣздъ въ май 1867 года. Москва, 1867, с. 419.

[4] Древняя болгарская эпопея объ Орфеѣ. Открытая Стефаномъ Верковичемъ, сербскимъ и болгарскимъ археологомъ. Москва, 1867; срв. „Веда словена“, I т., № 15, с. 448—544, съ 853 стиха.

дини слѣдъ нея се появи отъ самия **Ст. И. Верковичъ** обемистъ томъ съ народни пѣсни отъ родопскитѣ и сѣрскитѣ помаци съ громкото заглавие „Веда словена“[1]. Тукъ сѫ напечатани народни пѣсни, които се пѣели ужъ до днесъ отъ родопски и сѣрски помаци и които по съдържанието си напомнятъ езическитѣ вѣрски пѣсни на индуситѣ, събрани въ книгитѣ „Веда“. Сѫщитѣ стари индийски вѣрвания, каквито ни сѫ извѣстни отъ дълбока старина у индуситѣ, се вѣстяватъ у българитѣ! Получаваше се живо доказателство, че българитѣ сѫ заселили Балканския полуостровъ много по-рано, отколкото знаеше историята. А това бѣше много важно за борцитѣ по възраждането ни: то повдигаше народната гордость и у ония, които съ наивно разочарование бѣха се научили, че прабългаритѣ сѫ отъ турско племе.

Ето какво говори Верковичъ въ прѣдговора на I томъ отъ „Веда словена“:

„Неки мисле да є грчко словенско племе изъ начала са свимъ истоветно било и на єдноме истоме мѣсту да су поникли и разплодили се. Међу єднимъ одъ четири єлинска страна нарѣчия, доричкимъ и словенскимъ єзикомъ у прастаро време да веће разлике ниє било колико међу нарѣчияма єдногъ истогъ єзика и текъ у другомъ течаю времена оделивши се єдни одъ други, мало по мало да су се са свимъ удашли єданъ одъ другогъ и разнимъ правцемъ разишли, а трагъ о овой ньиховой некадашньой сродственой свези, да є остао само у дотичнимъ єзицима.

„Моє є мненѣ друго, я то єстъ мислимъ да є култура коє се трагови и спомени у овимъ пѣсмама налазе,

[1] Веда Словена, български народни пѣсни отъ прѣдисторично и християнско доба. Открилъ въ Тракия и Македония и издалъ Стефанъ И. Верковичъ. Кн. I. Le Veda Slave, chants populaires des Bulgares de Thrace et de Macédoine de l'époque préhistorique et préchrétienne, decouverts et édités par Etiienne I. Verkovitch. Volume. I. Београдъ, 1874, с. XVIII + II + 545. Съдържа 15 пѣсни съ 7800 стиха.

била Словенима са свимъ свойствена, кою су они собомъ донели іошъ изъ прастарихъ своихъ седишта удолнѣмъ азійскомъ истоку, и кою су кодъ себе самостално сачували и неговали, а никако нису є текъ овде у Европи одъ своихъ сусѣда примили; ако се дакле међу ньима на основу поменуте наличности єзика, може какво крвно сродство предпоставити, оно ниє било непосредствено већъ є постало смесомъ, — то єстъ два савсимъ различита порекломъ племена, изъ начала поникнувша далеко єдно одъ другога, течаємъ времена смешала се у єдно — коя смеса морала се є случити у време примитивни пресељаваня рода людскогъ. Приликомъ дакле поменутихъ светскихъ тумараня єдно оделенѣ Словена набасало є на Грке или обратно ови последньи наишли су на Словене, те или драговолньимъ узаймнимъ договоровъ и саизволенѣмъ или силомъ подчинивши єдни друге себи, после остану за вазда заєдно. Почемъ се може предпоставити да є међу ньима морало бити узнаймнихъ женидбенихъ свеза и то несумньиво у великимъ размерима, зато разуме се само собомъ да су временомъ врло сродили се, но, као што рекохъ, ово сродство било є само посредствено. Што єзикъ Словена изъ почетка добиє предностъ надъ грчкимъ, као што се види по дорійскомъ наречию, вѣроятно то се има приписати упливу матере; — него мало по мало любка и питома крвь Словена буде са свимъ абсорбована ужилама Грка одъ семитичке жестине!“ [1]

Това откритие слисà науката. Ученитѣ се раздѣлиха на два лагера: едни считаха „Веда словена“ за подлинна, а други категорично отхвърляха нейната автентичность и я считаха за подложна. Къмъ първия лагеръ спадатъ: Emile Burnouf, директоръ на френското училище въ

[1] Ст. И. Верковичъ, Веда словена, кн. I, с. XIII—XIV — прѣдговоръ.

Атина, Albert Dumont, археологъ, J. Šafarik, директоръ на сръбската народна библиотека, Auguste Dozon, френски консулъ въ Пловдивъ, Al. Chodzko, професоръ въ Collège de France, чешкиятъ ученъ Leopold Geitler, етнолозитѣ Fligier и L. Podhorszky и рускиятъ ученъ Всеволодъ Миллеръ. Споредъ тѣхнитѣ изслѣдвания, ведичнитѣ пѣсни поради своята старинность прѣдставятъ цѣнность за науката; тѣ ни най-малко сочатъ да сж създание на отдѣлна личность, а напротивъ — при тѣхното създаване е реагирала колективна душа — духътъ на народа е тѣхенъ авторъ. Къмъ другия лагеръ спадатъ Louis Leger, професоръ по славистика въ Collège de France, J. Jireček, бащата на проф. K. Jireček, както и той, V. Jagić, рускитѣ академици Ал. Пыпинъ и Вл. Ламанскій, проф. М. Дриновъ, Петко Р. Славейковъ, проф. Ив. Д. Шишмановъ, проф. А. Теодоровъ и др. Послѣднитѣ доказаха, че славянската „Веда“ носи върху челото си дамгата на фалшификацията. Въ своитѣ изслѣдвания тѣ концентрираха устремитѣ си главно върху: 1. неправилния размѣръ на пѣснитѣ; 2. голѣмия брой стихове; 3. самия строежъ на пѣснитѣ; 4. отликата имъ отъ чисто народнитѣ; 5. подкладката на подирнитѣ върху ведичнитѣ; 6. тѣхната старинность и неизвѣстность до сега и пр. Сжщия грѣхъ за тѣхното авторство тѣ присждиха пърченъ на самия издатель на „Ведата“—Верковича, а послѣ, когато се разузна́ фалшификацията, и на записвача имъ (по право съставителя имъ) Ив. Гологановъ.

Министерството на нар. просвѣщение въ София изпраща прѣди години на два пжти експедиции въ Родопитѣ да провѣрятъ ведичнитѣ пѣсни. Първата експедиция бѣше отъ помацитѣ Мехмедъ Тумбевъ и Юсуфъ Синаповъ, а втората — отъ Христо П.

Константиновъ и самия Ст. Ил. Верковичъ. И двѣтѣ експедиции се връщаха съ негативни резултати[1]. И днесъ въ науката „Веда словена“ е оставена на страна.

Прѣзъ 1881 г. Верковичъ издаде II томъ на „Веда словена“[2], но на него никой не обърна внимание.

Въпросътъ за „Веда словена“ въ науката одавна е изясненъ въ смисълъ, че е фалшификация, ала у менъ сѐ оставаха нѣкои въпроси напълно неизяснени. Напр. пѣсеньта за Орфенъ юнакъ и днесъ знаятъ нѣкои пѣвци въ Демирхисарско, макаръ и неизцѣло. Учителтъ Ангелъ Ангеловъ отъ с. Крушово (Д.-Хисарско) прѣзъ 1911 г. ми съобщи три куплета отъ тая пѣсень, слушани отъ Мария Шопова изъ с. Цървища (Д.-Хисарско), доста отдалечени отъ първообраза. Прѣдстоеше ми, слѣдователно, да провѣря това на самото мѣсто, ала не ми се удаваше сгода. Наистина, у менъ веднага се породи съмнѣние, дали тая пѣсень не води началото си отъ баба Злата Шопова изъ сѫщото село, която я знаяла. Една анкетна комисия на българската сѣрска община прѣзъ 1894 г., прѣдприета по желание на А. Шоповъ, това врѣме редакторъ на екзархийския вѣстникъ „Новини“[3], удостовѣрила въ присѫтствието и на други лица въ с. Кърчаво (Д.-Хисарско), че не само тя знаяла тая пѣсень, но и х. Стоилъ отъ сѫ-

---

[1] Въпросътъ за „Веда словена“ подробно е разгледанъ отъ J. Šišmanov, Glück und Ende einer berühmten literarischen Mystification: Веда словена, въ „Archiv flür slavische Philologie, Bd. XXV, Hf. 4. с. 580—611; срв. още Д. Я. Бисеровъ, въ в. „Македонія“ I (1867), бр. 50 ib;. II (1868), бр. 23; в. „Дунавска зора“ I (1867), бр. 1 и 2; А. Теодоровъ, въ „Български прѣгледъ“, I (1893), кн. VI, с. 188—193 и др.

[2] Веда Словенахъ. Обрядни пѣсни отъ языческо врѣмя. Упазени со устно предание при Македонско-Родопскитѣ Българо-Помаци. Събрани и издани Стефаномъ Ил. Верковичемъ Книга друга. Спб. 1881, с. XIV+583. Пѣсни 141 съ 15,000 стиха.

[3] Срв. III г., бр. 52, 73, 84, 89; IV г. бр. 15, 16.

щото село, ала у менъ сѐ оставаше загадка. Прѣзъ юни 1915 г. споходихъ съ научна цѣль неврокопскитѣ села Лѫжни́ца, Корни́ца, Брѣзни́ца, Оси́ково, Ри́бново (не Рибници) и Скрѐбатно, отъ които Верковичъ казва въ II т. на „Веда словена“, че сѫ били записани нѣколко пѣсни, като посочва и имената на пѣвцитѣ. Въ с. Лѫжница наистина имало прѣди 30—40 години добъръ пѣвецъ помакътъ Юсейнъ пехливанъ; той загиналъ прѣзъ врѣме на руско-турската война. Повечето отъ неговитѣ пѣсни научилъ съселянинътъ му, и сега живъ, Шабанъ Ислямъ, 56-годишенъ. Отъ него записахъ 10 разни пѣсни на познати мотиви отъ нашата народна поезия, но нито една отъ Верковичовитѣ. Сѫщо и отъ пѣвеца Шабанъ Билъо, 57-годишенъ, отъ с. Корница записахъ 4 пѣсни, сѫщо на познати мотиви. Като имъ прочетохъ пѣснитѣ отъ „Веда словена“, които Верковичъ посочва, че сѫ слушани отъ Юсеина, отговориха ми, че такива пѣсни не знаятъ, нито сѫ слушали да ги е пѣялъ нѣкой; а мола Мехмедъ, като прочетохъ пѣсеньта на с. 393 отъ II т., изусти: „тази песма зима от много песми“. Нѣмаше защо повече да измѫчвамъ услужливитѣ помаци, които до полунощь пѣеха нар. пѣсни, акомпанирани на тамбура. Сѫщото констатирахъ и въ с. Рибново. Помакътъ Мустафа Исмаиль, 78-годишенъ, познавалъ много добрѣ съселянина си пѣвеца Саитъ Чаушъ. Саитъ билъ добъръ пѣвецъ и повечето пѣсни „прѣзелъ“ отъ лѫжничанина Юсеинъ пехливанъ. Отъ сина на Саита чаушъ, Ибраимъ, 50-годишенъ, записахъ 6 пѣсни, варианти на познати мотиви. Прочетохъ му пѣсеньта на с. 314 отъ II т., но ми отговори, че такава не знае, нито я е слушалъ отъ другиго. — Въ Неврокопъ се срѣщнахъ съ помаци отъ селата Тепеле́нъ, Ко́чане и Долно-Дрѣново. Разпитахъ за пѣвцитѣ и пѣснитѣ, които Верковичъ по-

сочва, че произхождатъ отъ тамъ. Помнятъ пѣвеца Фетушъ отъ Тепелéнъ, но пѣвци Исиинъ отъ Дрѣново и Дервишъ-ага отъ Кóчане не познаватъ. Сѫщо нѣма слѣда отъ пѣснитѣ, които ужъ били пѣяни въ тия села.

На 14. септември 1916 г. посѣтихъ с. Крушово (Д-.Хисарско), въ което село Ив. Попъ Илиевъ Икономовичъ (= Ив. Гологановъ, прѣзимето Гологановъ му е дадено отъ Верковичъ) прѣкаралъ пó-голѣмата часть отъ живота си, дѣто е и починалъ (роденъ е въ с. Търлисъ, Неврокопско), съ намѣрение да събера нѣкои други свѣдѣния за тоя вторъ Омиръ, както го нарече поетътъ Ив. Вазовъ. Отъ живитѣ съврѣменници на Гологанова можахъ да разбера, че билъ „дълбокъ“ въ гръцката книга и се ползувалъ въ цѣлата околность за голѣмъ ученъ човѣкъ. И наистина, отъ остатъцитѣ на неговата библиотека (пази се отъ внуцитѣ му) се вижда, че той се занимавалъ съ елинската литература, прѣдимно съ митологията. Отъ една страна подъ влияние на тая литература и националното движение прѣзъ миналия вѣкъ, а отъ друга, подъ влияние на Верковича за обединението на южнитѣ славяни, Гологановъ се заелъ да съчинява по образецъ на народната ни поезия пѣсни, съ които се стремѣлъ да докаже на свѣта, че българитѣ сѫ най-старитѣ прѣселници отъ Индия на Балкански полуостровъ, че елинската култура остая много пó-надирѣ отъ българската и пр., положения, за които споменахъ по-горѣ.

У менъ се напълно изясни въпросътъ за „Веда словена“ слѣдъ старателната ми провѣрка въ казанитѣ села за старитѣ пѣвци и репертуара на сегашнитѣ пѣвци-помаци, че тя е фалшификатъ и плодъ на Иванъ Глогоновъ[1]. Споменатитѣ имена на пѣвцитѣ,

[1] Писаното напослѣдъкъ отъ д-ръ С. Гологановъ „Бѣлѣжка за „Веда словена“ въ сп. „Общъ подемъ“ I (1917), кн. XIII и XIV, с. 733—737, както и въ „Седмиченъ прѣгледъ“ I (1917), бр. 8, с. 5—7, е цѣненъ приносъ по тоя въпросъ.

макаръ и повечето живѣли, а не фиктивни, отъ които той ужъ е записвалъ пѣснитѣ по пазаритѣ въ Д.-Хисаръ, Баракли-Джумая, Неврокопъ и др., е направилъ съ цѣль, да покаже прѣдъ науката, че сѫ народни.

Днесъ „Веда славена“ нѣма значение за науката, ала за възраждането на българитѣ въ Сѣрско тя е упражнила извѣстно влияние и като такава трѣбва да се разглежда.

Въ сборника на А. Dozon сѫ напечатани 11 пѣсни, изпратени отъ С. Верковичъ.[1] Освѣнъ пѣснитѣ на с. 123, 124, 130., другитѣ сѫ отъ рода на тия въ „Веда словена“

Пѣснитѣ отъ „Веда словена“ не влизатъ въ „Показалеца,“ като ненародни.

Т. Икономовъ почва отъ 1868 г. въ Болградъ да издава списание „Обштъ трудъ“.[2] Въ програмата на списанието редакцията си поставя за задача, между друго, да изучава „народна-та ни устна книжевность : пѣсни, поговорки, приказки, гатанки; описванїа народни-ти обичаи и многоразлични обрѣади, суѥвѣриа и пр.“[3] А въ „Програма за събиранїе образци по народнѫ-тѫ устнѫ словесность и мѣстни нарѣчиа“, като се очертава важностьта на народната словесность и какво да се записва и събира отъ нея, иска сътрудничеството на мнозина за това поле. Пѣснитѣ дѣли на юнашки, баснословни, коледни, овчарски, женски — любовни, сватбени и др.[4]

Главни сътрудници на списанието по фолклора сѫ: И. Ивановъ, Цани Гинчевъ и Р. Пановъ. Въ тритѣ книжки сѫ напечатани 37 нар. пѣсни. Отъ другитѣ видове

---

[1] Бълг. народни пѣсни (1875),

[2] Поврѣменно книжевно списанїе, уреждано и издавано при Болградско-то централно училиште отъ Т. Икономовъ. Дважъ седмично. Болградъ, печатница на централно-то училиште. 1868, кн. I – III.

[3] Кн. I, с. 3.

[4] Кн. II, с. 1—6.

на народната словесность сѫ застѫпени приказки, легенди и гатанки отъ сборника на Ц. Гинчевъ.[1] За сборника на И. Ивановъ, който е ¡събиралъ своитѣ фолклорни материали въ Болградъ на 1862 г., четемъ извѣстие въ „Бѫлгарски Гласъ“, (1877, бр. 43)., че е събиралъ и наредилъ „единъ сборникъ отъ бѫлгарски старинни пѣсни. Има нар. пословици и гатанки. Скоро ще се тури подъ печатъ“. Таковъ сборникъ не излѣзе. — Цани Гинчевъ продължи да печати своитѣ материали въ „Пер. списание“ на Бълг. кн. дружество, въ своето списание „Трудъ“ и въ „Сборникъ за нар. умотворения, наука и книжнина“, издаванъ отъ Министерството на нар. просвѣщение. — Записани пѣсни отъ Р. Пановъ се явиха и въ изданията на Л. Каравеловъ.

К. А. Шапкаревъ въ учебницитѣ си за македонскитѣ българи печати народни приказки[2], пословици и кѫсове отъ народни пѣсни.[3] Послѣднитѣ, като неизцѣло прѣдадени, не взимамъ подъ внимание въ „Показалеца“.

Ил. Р. Блъсковъ въ своитѣ популярни издания отъ 1866 г. почева да печати въ края на своитѣ книжки или на корицитѣ имъ народни пѣсни и другъ фолклоренъ ма-

---

[1] Отъ какво сѫ станали кукувицата и бухълътъ, ластовицата и канякътъ (кн. I, с. 81—82); изчезване на змейоветѣ (кн. III, 58—61) силата на змейоветѣ и самодивитѣ (кн. III, 61—64); сътворението на свѣта (кн. II, 73—78); 42 гатанки (кн. I, 77—79); загатване и отгатване срѣщу нова година (кн. I, 94—95).

[2] „Какъ Богъ научилъ орачътъ да оре“ (вж. Голѣма българска читанка или втора-та чясть на българскыйтъ букварь на нарѣчіе по-вразумително за Македонскы-тѣ Българы. Нарѣдилъ Единъ българинъ (= К. А. Шапкаревъ), сѣ издаватъ отъ Андрея Анастасова Рѣсенеца. Цариградъ, въ печатницатѫ-тѫ на в. „Македоніѫ“, 1868, с. 56—57) и „Говедата да щърклѣятъ, а овцетѣ да мируватъ“ (op. cit. 57—59).

[3] Майчинъ языкъ. Букварь. Чясть I. Трето съвсѣмъ преработено изданіе. Издава книжярницата на Брат. А. П. Шяпкареви. Солунъ, 1874, с. 11, 15, 16—17, 19, 22 и 27.

териалъ. До освобождението той напечати 5 народни пѣсни въ изданията си[1].

Славата, която си спечели на първо врѣме Ст. И. Верковичъ съ пѣсеньта „Орфенъ юнакъ", съблазни твърдѣ много другъ сърбинъ. Това е **Милошъ С. Милојевић**, бащата на сръбскитѣ шовинисти, който се провиква:

„Небо је плаво — српске боје,
„На небу седи српин Бог,
„А око њега анђели срби,
Дворе српина Бога свог."

На 1869г. пусна първата книга отъ нар. пѣсни и обичаи[2]. Въ тоя сборникъ Милојевић вмѣства около 62 български пѣсни, записани отъ *Стоянъ Везенковъ* отъ майка си Илинка. Пѣснитѣ сѫ прѣдадени като сръбски и записвани въ Дебърско, Кичевско, Битолско и др. македонски области, населени само съ българи. Но на тия пѣсни езикътъ и съдържанието имъ сѫ тъй измѣнени, че, ако не личеше да сѫ слушани отъ Илинка, никой пѫть не може да се разбере, че имаме работа съ български народни мотиви отъ български произходъ, въ смисълъ познати и въ други български поселища. По̀важно е измѣненото имъ съдържание. Въ тѣхъ се възпѣва богъ Перунъ, сръбскитѣ царе Стефанъ първовѣнчани, краль Милутинъ, царь Душанъ, царь Урошъ, патриархъ Арсения Черноевичъ и др. Така е постѫпено и съ сръбскитѣ пѣсни, произходещи отъ чисто сръбски поселища.

---

[1] Азаилъ и неблагодарнiи селенинъ (прѣвелъ Ил. Р. Блъсковъ) съ прибавленіе на еднѫ пѣснь Грозданка. Русчюкъ, въ печ. на Дунавската область. 1869, с. 12—18; сп. „Градинка", кн. 1—5, Букурещъ и Віена, 1874 и 1875.

[2] Песме и обичаји укупног народа српског. Прва књига. Обредне песме. Скупио и издао М. С. Милојевић. У Београду, у Државној штампарији, 1869, с. VIII+345, in 8⁰.

Отъ тѣхъ взимамъ подъ внимание въ „Показалеца“ 47 български пѣсни, на които съдържанието не е толкова измѣнено. А останалитѣ пѣсни, които сж записвани изъ български селища като много подправяни, изоставямъ: тѣ нѣматъ значение за науката.

„Периодическо списание“ на Българското книжовно дружество въ Браила си поставя за важна задача „да издава колко възможно по-вече народни пѣсни, приказници, пословици гатанки и пр., разумно събрани и вѣрно записани по всичкитѣ български области“[1]. Още въ първата браилска книжка срѣщаме за българската народна словесность отъ Маринъ Дриновъ слѣднитѣ хубави мисли:

„Народната книжнина (Die Volksliteratur, la littérature de peuple) на сѣки единъ народъ, както е извѣстно, състои се отъ пѣсни разни, приказки, пословици, гатанки и пр., които сâ чисто, неизкуственно творение на самий народъ, и вкупѣ тѣ сâ най-вѣрний образъ, тъй да речемъ на душата на народътъ въ всичкитѣ й разновидни проявления при разни обстоятелства на животътъ. Въ тоя величественъ образъ представя се намъ най-вѣрно и най-точно несамо истинний гений на народътъ — въ нáй-широкъ смисълъ на думата, нъ тъй същото и облеклото на тоя гений — сирѣчь езикътъ на народътъ — въ сичкитѣ му подробности, тънкости и въобште въ цѣлото му развитие.

„Прочее, ако искаме вѣрно да изучиме отъ книга, тъй да кажемъ, душата и сърцето на единъ народъ въ сичкитѣ имъ разновидни подробности, както и онова нáй-висше нравственно оръдие — говоръть — езикътъ на народътъ, чрезъ което неговата душа и сърце съоб-

[1] I браилска книжка, 9 с.

щава намъ сѣки пъть штото мисли, желае, штото иска, осѣшта и чувствува, трѣбува на тоя народъ сичкитѣ части на народната му книжнина (литература) да имаме тъй вѣрно събрание и тъй точно написани, както се тѣ съхраняватъ въ него — както сâ увардени въ самий народъ; — съ други думи да кажемъ — трѣба несамо сѣка една фраза и дума, нъ и сѣки звукъ въ думитѣ да е уловенъ, събранъ и записанъ съ оная строга вѣрность и точность, както го изрича и произнася народътъ.

„Само съ тоя начинъ ако започнемъ да събираме насъдѣ по пространната си тáтковина — и съберемъ — народнитѣ си пѣсни и въобште сичкитѣ си душевни чисто народни поизведения, навѣрно ште можемъ да понаеме силата, богатството и могъштеството на свой български гений“...[1]

По това врѣме сѫщиятъ М. Дриновъ, подъ скрито име Божковъ, печати „Писмо до българскы-ты читалища“, въ което дава упѫтване, какъ да се записватъ пѣсни и приказки. Това писмо се напечати отъ Хр. Г. Дановъ въ „Лѣтоструй за 1870 г.“[2].

Ето какви „правила за събиранье пѣсни-тѣ и приказници-те“ дава:

„1. Най-добрѣ е да се записватъ по села-та ,и да се взиматъ отъ жени. По села-та, зашто-то по градове-тѣ мѣстно-то изговарянье е, малко или много, размѣсено. Отъ жени, зашто-то мѫжье-тѣ, като пѫтуватъ на горѣ на долѣ, побръкватъ си мѣстно-то изговарянье.

„2. Почтенний записвачъ на нѣкоя пѣсень или приказница трѣбва да се старае да записва тъй, както произноси жена-та, коя-то му диктува, дума по дума, и да

[1] Op. cit., с. 15—16.
[2] с. 127—130.

употрѣблява за всакой произносимъ отъ неѫ звукъ съотвѣтстующта-та му буква, безъ да ся стѣснява при това отъ нѣкакви грамматически или правописни правила. Съ една дума, той трѣбва да записва, тъй какво-то въ записванна-та отъ него пѣсень или приказска да ся отражява, като въ огледало, мѣстно-то изговарянье съ всички-тѣ си тънкости, особности и отличия на думи-тѣ и звукове-тѣ.

„3. Подъ всяка една пѣсень или приказници трѣбва да бѫдѫтъ забѣлѣжани область-та и село-то, гдѣ-то е записана, а тъй исто и честно-то имя на записвачь-тъ.

„Слѣдъ това умоляватся почтенни-тѣ читалища да прѣпратѫтъ по този начинъ записани-тѣ пѣсни или приказници до цариградско-то читалище, което не се съмнѣваме, че съ драга воля ще да прибира тѣзи паметнити и да ги доставя, гдѣто е нужно, за обнародванїе-то имъ. Тѣ штѫтъ бѫдѫтъ издадени въ една сбирка, коя-то и ште носи заглавие: „Трудъ на Български-тѣ Читалища“.

„Отъ колко-то повече мѣста се изпратѫтъ такива матеріали, толко ште бѫде по-добрѣ, но най-необходимо е да ся испратѫтъ отъ слѣдующти-тѣ области непремѣнно: отъ Силистренска-та область, отъ Русенска-та, Варненска-та, Търновска-та, Свиштовска-та (особно отъ Павликенски-тѣ села), Врачанска-та, Видинска-та, Нишска-та, Софійска-та, Самоковска-та, Кюстендилска-та, Пиротска-та, Велесска-та, Охридска-та, Прилепска-та, Воденска-та, Кукушска-та, Мелничска-та, Чепина (особно отъ Помаци-тѣ); отъ Карловска-та, отъ Желѣзниченска-та, отъ Едренско, отъ Лозенградска-та и отъ нѣкое отъ Български-тѣ села около Цариградъ“.

„Пер. списание“, като отваря широко страницитѣ си за фолклора, само въ браилскитѣ му I—XII книжки

(1870—1876) сѫ напечатани 47 народни пѣсни изъ разни мѣста на български поселища, главно отъ сбиркитѣ на В. Д. Стояновъ, М. Дриновъ, Тодоръ Милковъ, Г. П. Бояджиевъ, Е. Карановъ, Ц. Гинчевъ и др. При това трѣба да се знае, че напечатанитѣ тукъ пѣсни, както и другиятъ фолклоренъ материалъ, сѫ доста добрѣ записани, най-добритѣ материали до освобождението. Нѣкои пѣсни сѫ придружени съ цѣнни бѣлѣжки отъ М. Дриновъ[1]. — Освѣнъ народни пѣсни, напечатани сѫ отъ Ц. Гинчевъ 5 нар. поговорки и три приказки: „Вѣтъръ и Кожухъ“, „Кучешкитѣ царвули у заицътъ“ и „Подигравка иа рибаря съ рибитѣ“[2].

Въ „Пер. списание“ се появи острата, но справедлива критика на В. Чолаковия сборникъ отъ Нешо Бончовъ[3], за която ще говоримъ нататъкъ.

Българското читалище въ Цариградъ почева отъ 1870 г. да издава списание **„Читалище“**[4], въ което сѫ напечатани прѣзъ всичкитѣ му годишнини само 5 народни пѣсни. — Отъ Ат. Т. Илиевъ излѣзоха въ това списание двѣ хубави фолклорни работи „За Русалкы-тѣ“[5] и „Природата въ бълг. нар. пѣсни и приказки“[6]. Въ първата работа разглежда прѣданията за русалкитѣ у славянитѣ и ги изкарва за богини на водитѣ. Къмъ тая послѣдна статия Петко Р. Славейковъ на с. 504—507 дава цѣнни свѣдѣния за русалкитѣ, като навежда прѣданията отъ Търновско и другадѣ за тѣхъ, послѣ за русалка срѣда, берене росенъ, русалски гробища и пр. Въ втората работа, въ която

---

[1] Вж. кн. XI—XII, с. 147, 150, 152—153.
[2] Кн. IV, с. 79—80.
[3] Кн. V—VI, с. 340—353.
[4] Повремѣнно списаніе, издава ся отъ Българското читалище въ Цариградъ. Главенъ редакторъ М. Д. Балабановъ. Цариградъ, въ печатницѫтѫ на вѣстникъ „Македоніѭ“, год. I—V (1870—1875].
[5] I (1870) с. 503—504.
[6] II (1872), с. 836—844.

сж наведени много мѣста отъ нар. пѣсни, безъ да е посочено, отъ кои сбирки сж, между друго, пише: „Българинътъ и природата се разумѣватъ твърдѣ лесно: водата гората, трѣвата, птицитѣ небесни и рыбытѣ морскы — всичката природа показва една симпатія къмъ него, разговаря се съ него, осѣща заедно съ него, съвѣтва го и му помага въ нужда“ [1]. — Сжщиятъ печати въ сп. „День“[2] държана сказка въ старо-загорското читалище на тема: „Отъ кждѣ води корена си магията“. На популяренъ езикъ излага еволютивно, какъ се развива религията и въ свръзка съ нея, какъ постепенно прозиратъ у народа вѣрвания за таласъми, магии, сипаница и др. Прави далечна екскурзия изъ старата римско-гръцко-египетска митология и изкарва отражения на много митични прояви въ нашата народна поезия. — А. Г. Начевъ въ статията „Вилы или самодивы“ [3] говори за самодивски кладенецъ при с. Дерменъ-дере (Пловдивско), дѣто дохождали самодиви. Срѣщу Спасовдень прѣзъ нощьта идвали болни люди на това мѣсто да се цѣрятъ въ горичката при двѣтѣ дръвчета; поставяли масичка съ медъ и малка пита; самодивитѣ се явявали посрѣдъ нощь съ буря и оросвали меда съ росенъ. — Божена Н. (=ѣмцова) въ статийката „Старобългарскы простонародны наимѣнованія на звѣздытѣ и вѣтроветѣ“[4], като дава имената на звѣздитѣ и вѣтроветѣ, съобщава и нѣкои вѣрвания за тѣхъ. — Въ статийката „Любопытности отъ Естественжтж Исторіиж“[5] навеждатъ се вѣрвания за кукувицата и чухъла или бухъла. — Т. М. Милковъ описва обичая „Янюво буле“ въ Лозенградъ[6].

---

[1] Op. cit., 836 с.
[2] I (1875), бр 12, с. 3—4; бр 13, с. 4—5.
[3] Сп. „Читалище“ II (1872), с. 310–311.
[4] II (1872), с. 748—751.
[5] III (1873), с. 364—365.
[6] IV (1874), с. 542—545.

Прѣзъ 1871 г. отъ Дунавската печатница въ гр. Русе излѣзе първата часть отъ сборничето на **Г. Х. Н. Лачоглу и Н. М. Астарджиевъ** [1] съ 5 народни приказки, 23 народни пѣсни и 3 стихотворения. Народнитѣ приказки и пѣснитѣ, като се сѫди по нарѣчието имъ, сѫ отъ Разградско и Шуменско. Пѣснитѣ сѫ неправилно записани: на много пѣсни размѣрътъ не е запазенъ, нѣкои стихове раздвоени на два, не е означено, отъ кои мѣста сѫ записани и пр. Втора часть отъ това сборниче не излѣзе.

Многоочакваниятъ фолклоренъ сборникъ отъ **Василъ Чолаковъ** най-сетнѣ излѣзе въ Болградъ на 1872 [2] г. съ слѣдното съдържание: 1. „Предговоръ (1—XXIV с.); 2. Българскы народни обичаи и домашни нарядбы, отъ зачатіе-то на человѣкъ-тъ до смьрть-та му, употрѣбяеми въ Татаръ-Пазарджикъ и въ окрѫжны-тѣ му села (1—16); 3. сѫщо, отъ Панагюрище и селата (16—48); 4. сѫщо, отъ Свищовъ (48—58); 5. Лѣсковска свадба отъ *П. В. Оджякова* (58—92); 6. отъ Кюстендилъ, записалъ *Георгія А. Гюшева* (92— 104); 7. Отъ с. Скребатно, Неврокопско, записалъ *Димитрія Д. Македоскы* (105—113); 8. баяния отъ с. Устово и Карлуково, Ахърчелебийско, записали *Илія. П. Бѣлковскы* и *Петко Гыджискы* (114—115); 9. сѫщо, отъ Карагачъ (Бесарабия) изъ сборника на *Ц. Гинчевъ*, слушани отъ Великѫ Димовицѫ Гошева, взети отъ „Обштъ трудъ", II кн. (1868), (115—117); 10. 102 гатанкы отъ Панагюрище (118—121) и 28 съ двѣ погаждания отъ с. Скребатно, Неврокопско (122—124); 11. 3300 пословици и поговоркы (125—246);

---

[1] Зборникъ отъ разни българскы народни прикаскы и пѣсни. Чясть I. Събрали и издали Г. Х. Н. Лачоглу и Н. М. Астарджіевъ. Русчюкъ, въ печятницѫтѫ на Д. область. 1871, 16-о, 128 с.

[2] Българскый народенъ сборникъ. Събранъ, нареденъ и изданъ отъ Василія Чолакова. Часть I. Болградъ, въ печатницѫ-тѫ на Централно-то Училище. 1872. 8°. XXIV + 356 + XII. с.

12. приказкы: 1 отъ Панагюрище (247—250), 3 отъ Калоферско (250—255), 1 отъ с. Устово (255—257), 4 отъ Шопско (257—260); 13. народни пѣсни: а) 26 и една дѣтинска играчка отъ Търново, зап. *Евгенія Хаджи Гергева Кисимова* (261—279), б) 5 отъ Панагюрище, зап. *Искъръ Мачевъ* (280—294), в) 2 отъ Клисура (294—296), г) 4 отъ Карлово и с. Милци (296—300), д) 6 отъ Калоферъ (300—307), е) 3 отъ Аджяръ (307—309), ж) 12 отъ Желѣзникъ (309—320), з) 11 отъ Устово, зап. *И. Бѣлковскы* и *П. Гыдиджискы* (321—330, и) 2 отъ Самоковъ (330—332), к) 18 отъ Софія и селата (332—343), л) 3 отъ Нишко (343—344), м) 18 отъ Кюстендилъ (344—352), н) 2 отъ с. Челинци, Радомирско (353—356) и о) 1 неизвѣстна дѣ записана (356).“

Въ обширния прѣдговоръ на Чолакова (Н. Бончовъ се съмнѣва да е написанъ отъ него) сѫ изказани много вѣрни мисли по фолклора. Ето нѣкои мѣста отъ тѣхъ:

„Единъ народъ само тогава може да се надѣва на честитъ животъ, за трайна и честита бѫднина, когато познава себе-си, познава недостаткитѣ и достойнствата си, познава силитѣ си и съобразно съ това дава направление на надѣждитѣ и стремленията си, стараяштицъ се въ сѫштото време да поправва и умалява недостаткитѣ си, а да увеличава достойнствата си.

„Но колкото е трудно за частно лице да познае себе-си, толкосъ по-вече е трудно да се узнае единъ народъ съ всичкитѣ негови особенности, заштото народътъ се състои отъ милиони личности, които иматъ разни характерни черти, разни желания, стремления и способности. Отъ особенностите на тѣзи милнони личности не може да се узнаѫтъ особенноститѣ на цѣлъ народъ, заштото въ едни преобладава доброта, любовь, снисхождение и услужливосгь, а въ други — гордость, суетность,

користолюбие, пренебрежение и др. Освѣнъ това, трудно се узнаватъ характернитѣ черти на толкова отдѣлни лица, а оште по́-трудно отъ тѣзи особености да се прави обшто заключение за характеръ̀тъ, свойствата и способноститѣ на цѣлъ народъ.

„Прочее, дѣ е онази точка, отъ която можеме добрѣ да се запознаеме съ единъ народъ, можеме да видиме тоя народъ цѣлъ така, както си е той, — съ всичкитѣ негови недостатки и достойнства, съ всичкитѣ негови стремления, желания и способности? . . . Всичко това се корени и излиза на видѣло въ неговитѣ нрави и обичаи, въ неговитѣ баяния, гатанки, пословици, приказки и пѣсни“[1].

Слѣдъ това обстойно говори за значението на 1. народнитѣ нрави и обичаи (IX—XII с.), 2. народнитѣ баяния (XII—XIV), 3. гатанки и пословици (XIV—XV), 4. приказкитѣ (XV—XVI), 5. пѣснитѣ (XVI—XIX), 6. облѣклото (XIX—XX) и въ края (XX—XXIV) съобшава, какъ е събиралъ материалитѣ прѣзъ цѣли 10 години и кои му сѫ били сътрудници.

За важностьта на народнитѣ пѣсни казва: „Въ пѣснитѣ народъ̀тъ изказва своитѣ душевни радости и скърби, своитѣ теглила и надѣжди. Тежи ли на народъ̀тъ нѣкое скърбно въспоминание отъ минѫлиятъ неговъ животъ, той излива скърбьта си въ пѣсеньта; постигне ли го злочестина, — народъ̀тъ се утѣшава, като въспѣва минѫлото честито врѣме, отъ което почерпва надѣжда за бѫдуште пакъ честито врѣме; поотпусне ли се, поразтѣши ли се народъ̀тъ, неговитѣ весели пѣсни и игри обнаружватъ цѣлата му непритворна радость или веселость. Пѣсеньта, повидимому, описва нѣкой частенъ случай, съ нѣкое частно лице, но заштото тоя частенъ случай е

[1] Предговоръ, с. VII—VIII.

зетъ отъ народниятъ животъ, заштото скърбнитѣ или радостнитѣ чувства, които се изказватъ въ пѣснята, допиратъ до сърцето на всички, — за това и всички така се възхищаватъ отъ добрѣ пѣяната пѣсень, за това мнóго пѫти слушателитѣ плачятъ при нѣкоя жаловита пѣсень.

„И така, народнитѣ пѣсни сѫ изразъ на народната душа, изразъ на нàй дълбокото народно чувство въ радостнитѣ и скърбнитѣ минути на живота му. А заштото дѣто има чувство, тамъ има и поезия, а дѣто има изразъ на чувството сердечно въ приятна и хубава форма, както сѫ пѣснитѣ, — тамъ има и творческо-поетическа способность.

„Но ако сѫ важни пѣснитѣ въ казаното отношение, не пò-малка важность иматъ тѣ и за езикътъ. Ако може нѣкъдѣ да се види нàй-добрѣ богатството и красотата на единъ езикъ, — това е въ народнитѣ пѣсни. Въ пѣснитѣ се изражава дълбоко и прекрасно чувство; — трѣба, слѣдователно, и формата, въ която се облича това чувство (езикътъ т. е.), да е така сѫщо хубава, както хубаво е и самото чувство. Инакъ, — изгубва се хубоста на чувството“[1].

Нататъкъ говори за трудноститѣ, що срѣща записвачътъ на пѣсни. „Който се зема да събира и записва народнитѣ пѣсни, казва Чолаковъ, трѣба да има понятие отъ народната поезия, да разбира духътъ на тая поезия, и при всичко това, — трѣба да има оште тънъкъ поетически вкусъ и добъръ музикаленъ слухъ. Само съ тойзи начинъ може да се сполучи вѣрното записване на коя да е пѣсень. Но за това, освѣнъ способноста, иска се оште врѣме и трудъ — не по силата и срѣдствата на

[1] XVI—XVII с.

единъ само човѣкъ. Ние отъ опитъ знаеме, че голѣми мѫчнотии се срѣштатъ при записванията на пѣснитѣ. Много пѫти намъ се е случвало така, щото — на хоро или на жетва — щомъ сме земале моливътъ на мѣстото да запишеме нѣкоя пѣсень, която се е пѣла, — хорото се е разваляло, или пъкъ жетваркитѣ сѫ млъквали и никакви молби или обѣштания не сѫ могли да ги склонѭтъ да продължаватъ пѣсеньта. Само въ нѣкое познато семейство може пò-спокойно да се слуша и запише нѣкоя пѣсень, но иска се време, дору человѣкъ привикне въ нѣкое село или градъ, дору се запознае съ жителитѣ и дору спечели познайнството и довѣрието на нѣкое семейство. При това, пѣснитѣ, когато се пѣѭтъ, иматъ друго изражение въ звуковетѣ, а когато се разказватъ — друго. Пò-вѣрнитѣ звукове сѫ въ пѣнието. За това трѣба да се записватъ пѣснитѣ непремѣнно дорȕ се пѣѭтъ. Но за това се иска вѣрно музикално ухо. Ако не може добрѣ да се улови нѣкой звукъ при пѣнието, тойзи звукъ не може послѣ и да се запише вѣрно. Намъ се е случвало много пѫти да не уловваме сѫштото изражение на нѣкой звукъ при пѣнието и сме спирале пѣвачкитѣ или пѣвачитѣ за да повторѭтъ казаниятъ звукъ или да ни кажятъ какъ се произнося той, но нито еднъжъ не сме могли да получимъ положително-вѣрно опредѣление“[1].

Слѣдъ това Чолаковъ ни се изповѣдва, че не е можалъ да запише пѣснитѣ съ оная строга вѣрность въ изговора, която се изисква, а ни ги поднася така, за да се види творческо-поетическата способность на народа.

Трудилъ се е да записва пѣснитѣ по мѣстнитѣ нарѣчия, та затова не ги разпрѣдѣля по съдържание, а

---

[1] XVII—XVIII с.

по нарѣчия. Обѣщава въ слѣднитѣ части на сборника си да провѣри записанитѣ пѣсни и поправи откъмъ езикъ.

По-горѣ, като разглеждамъ Л. Каравелова като фолклористъ, изтъквамъ, каква голѣма заинтересуваность проявява той за Чолаковия сборникъ, прѣди да излѣзе на бѣлъ свѣтъ. Въ критиката си на тоя сборникъ Каравеловъ осѫжда главно Чолакова за непослѣдователния правописъ на материалитѣ, които въ по-голѣмата си часть сѫ събирани отъ други лица. Освѣнъ това, укорява го още, че не 204 пословици е заимствувалъ отъ неговия сборникъ „Памятники народнаго быта болгаръ“ (1861), за които дава бѣлѣжка въ прѣдговора[1], а надали има 300 събрани отъ него[2].

Строга критика написа за тоя сборникъ Нешо Бончевъ[3], въ която обстойно съпостави исканията съ прѣдговора и противорѣчията по събирането и нареждането на материалитѣ. Това му даде поводъ, да изкаже съмнѣние, че прѣдоворътъ не е написанъ отъ Чолакова. Освѣнъ това, той намира, че сборникътъ на бр. Миладиновци стои несравнено по-горѣ отъ Чолаковия, макаръ да е излѣзълъ 10 години по-рано отъ него.

Като се излиза отъ чистата наука, критиката на Бончева бѣше справедлива; ала като се земе прѣдочи врѣмето, когато се явява тоя сборникъ, не трѣбваше да бѫде тая критика толкова строга. Негли тая присѫда да е повлияла на Чолакова, та не издаде и останалия материалъ, за който съобщава въ прѣдговора си. Наистина, по-сетнѣшнитѣ отзиви на Каравеловъ бѣха смекчителни, дори и похвални, както и на нѣкои цариградски вѣстници, но тѣ не можаха да изгладятъ впечатлението отъ

---

[1] С. XV — бѣлѣжката.
[2] В. „Свобода“ II (1872), бр. 21, с. 413.
[3] ПСп. V—VI (1872), с. 340—353.

критиката на Бончева. Така, въ в. „Турція“[1] срѣщаме слѣдния отзивъ отъ Б. (=огоровъ?): „Българскый народенъ сборникъ“ споредъ народнитѣ си памятници ще спомогне много сѣкиго българина, който има присърдце да знае добрѣ бащиный си езикъ, да говори и да списва на него; сѫщій сборникъ ще бѫде и като едно накичване на книговището на оногось, който е обычникъ да си има сѣкоя българска книга“.

Докато българскиятъ печатъ въ Ромъния, прѣди да излѣзе сборникътъ на Чолакова, често споменваше за него, нѣкои вѣстници и списания съ охота отбѣлѣзваха съдържанието му[2], а слѣдъ излизането му, сѣкашъ, да настава промѣна у тѣхъ и се скѫпятъ да кажатъ нѣкоя добра дума за него. Коя е причината на това? Дали никого не задоволяваше, или имаше странични причини? Мѫчно е да се отговори, ала сѐ ми минава прѣзъ умъ, че обществото много повече очакваше отъ тоя сборникъ, отколкото въ сѫщность му даде, защото, прѣди да се тури подъ печатъ, общини и частни лица бѣха дали значителни помощи Чолакову за издаването му, вънъ отъ внушителния брой на спомощницитѣ му.

Сборникътъ на Чолакова има вижни недостатъци, главно въ езика, ала поради пъстрото си съдържание, въ който сѫ застѫпени всички видове на народната словесность, и благодарение на широкото си разпространение между нашия народъ, както и между чужди учени, той принесе и принася неоцѣнима полза на родната ни книжнина и наука, а особено на училищата ни.

Книжарьтъ **Д. В. Манчевъ** въ своитѣ учебници за основнитѣ училища често ни поднася цѣли или кѫсове

---

[1] XI (1873), бр. 18.

[2] „Пѫтникъ“, листъ за книжевность полѣзнѫ забѫва, и търговиѭ. (Редакторъ Б. Запряновъ). Браила, 1870, г. I, бр. 8-ый.

отъ народни пѣсни. Въ „Бащинъ языкъ“[1] сѫ вмѣстени 24 цѣли народни пѣсни на източно нарѣчие. Въ своитѣ упѫтвания къмъ учебницитѣ дава съвѣти на учителитѣ, какъ да прѣдаватъ на ученицитѣ народнитѣ пѣсни, приказки, пословици и гатанки[2].

Войводата **Панайотъ Хитовъ** написа своитѣ спомени отъ скитанията по Стара-планина, като сѫщеврѣменно описва живота на нѣкои български стари и нови войводи и извади за тѣхъ 14 народни пѣсни въ книгата си[3].

Хр. Ботйовъ въ своя вѣстникъ „Знаме“[4] е напечатилъ 3 народни пѣсни на източно нарѣчие.

Ив. Н. Момчиловъ въ учебницитѣ си за основнитѣ училища често навежда за примѣри народни умотворения. Въ II книжка за началнитѣ училища сѫ напечатани 43 пословици и 8 приказки[5].

Хр. Недѣлковъ изъ Орѣховица печати обявление за книгата „Български драгоцѣнности. Чѣсть I. Пѣсни“[6]. Въ разстояние на една година събралъ 600 пѣсни, 300 приказки, 300 гатанки, 410 пословици, нѣколко вида баяния, различнитѣ обичаи на 17 градове и села, тѣхнитѣ прѣдания и др., но тия му материали изгорѣли въ В.-

---

[1] За малки дѣца. Втора година, втора книга за ученіе слѣдъ буквара, съ изображенія. Състави Д. В. Манчевъ. Печятницѫ Л. Соммеръ и Др. у Венѫ, 1872, 8-0, VI+122 с.

[2] Срв. „Бащинъ языкъ“ (книга за учители). Прьва и втора година. Прьво издание. Въ Венѫ, у книг. на Л. Соммеръ и Др., 1871, 8-0 с. 52—62

[3] Моето пѫтуване по Стара-планина и животоописанието на нѣкои бѫлгарски стари и нови войводи. Написалъ Панайотъ Хитовъ (Подъ редакцията на Л. Каравелова). Букурещь, печатница „Свобода“. 1872, 8-0 с. 159.

[4] I (1874), бр. 5 — Букурещъ.

[5] Началны книжкы за дѣцата въ пьрвоначалнытѣ ни народны училища. Книжка II. Пьрва читанка. Въ Віена, у книг. Л. Соммеръ и Сіе, 1874, с. 30—35. — Цариградъ

[6] В. „Вѣкъ“ I (1874), бр. 16. — Цариградъ.

Търново. Иска да му изпращатъ пѣсни на слѣднитѣ условия:

„1-⁰, трѣбва да бждатъ вѣрно и точно записани спорѣдъ мѣстното нарѣчие и то когато са пеятъ, и съ ударение надъ слога на думата, защото на една и сжща дума въ различни мѣста, ударението не е се сжщото, напр. чѐрно, чернó; хóдихме, ходѝхме и пр.

„2-⁰ трѣба да забѣлѣзватъ, коя пѣсень са пее на жетва, на лози, на Лазаръ и на хоро и гласа прѣзъ колко стиха са свршва".

Въ българското издание на в. „The Levant Times"[1] се напечати недовършената етнографска разправка: „За българската народность споредъ народнытѣ пѣсны", въ която безименен авторъ дава кратъкъ прѣгледъ главно на обичайнитѣ пѣсни.

Auguste Dozon като френски консулъ въ Пловдивъ прѣзъ 1875 г. издаде български народни пѣсни съ прѣводъ на френски езикъ[2]. Тѣхъ придружава съ дълъгъ прѣдговоръ на френски езикъ, отъ който навеждамъ слѣдното за значението на народната поезия:

„Qu'-est-ce que la poésie populaire? Je la définirais, pour moi, celle des nations illettrées: poésie essentiellement orale, faite par tous le monde et pour tout le monde. Beaucoup de nations n'en ont jamais eu d'autre, celles surtout à qui, avec l'indépendance prématurément perdue, le développement politique a manqué. Mais quand la poésie savante ou écrite naît, l'heure du déclin a sonné pour sa sœur aînée; celle-ci ne s'accommode point de la culture, pas plus qu'une violette sauvage, transplantée dans une jardin, n'y prospère et

---

[1] IV (1874), бр. 5. — Цариградъ.

[2] Български народни пѣсни. Chansons populaires Bulgares inédites. Publiées et traduites par Auguste Dozon. Paris, 1875, in 8-⁰, с. XLVII+427.

ne s'acclimate. Sa destinée ordinaire est alors d'être vouée à l'abondon, à l'oubli; la paysanne qui a pris des habits de ville, l'écolier devenu adolescent, ne jettent pas un œil plus dédaigneux sur les beaux autours d'autrefois ou sur les jouets de l'enfance, qu'un peuple, entrant dans lâge viril, sur l'art trop simple, lui paraît-il maintenant, qui jadis faisait ses uniques délices. Pour les étrangers, cependant, cette poésie entachée, dans son pays natal, de vulgarité, possède plus d'un genre d'intérêt".[1]

Сбирката съдържа всичко 99 пѣсни, 1 приказка, бѣлѣжки за нѣкои мотиви и въ края рѣчниче съ прѣводъ на френски. Пѣснитѣ сѫ разпрѣдѣлени въ три дѣла: 1. самовилски и църковни (3—24 с.), 2. хайдушки и овчарски (24—74) и 3. любовни и смѣсени (75—119). Вънъ отъ тия разпрѣдѣлени пѣсни, на брой 88, прибавени сѫ 11 митоложки пѣсни отъ Източна Македония и една приказка, доставени отъ Ст. И. Верковичъ (123—143). Отъ послѣднитѣ сѫ прѣведени на френски само двѣ пѣсни. Слѣдъ прѣвода на варианта отъ мотива „Мъртавъ братъ води сестра си на повратки"[2], навежда въ прѣводъ сръбски, гръцки и албански варианти[3]. Слѣдъ тѣхъ навежда въ прозаиченъ прѣводъ мотива „Наречници при раждане на дѣте" отъ бр. Миладиновци[4]. На с. 333—339 дава сравнителни паралели отъ българската, сръбската и гръцката поезия.

Отъ доставенитѣ 11 пѣсни отъ Верковича, 7 сѫ подложни, 11 сѫ прѣпечатани отъ В. Чолаковия сборникъ, — всичко остаятъ 81 нови пѣсни за тоя сборникъ. Пѣснитѣ му сѫ доставени отъ Евгения хаджи Ки-

[1] С. V — прѣдговоръ.
[2] А. П. Стоиловъ, Показалецъ I, бр. 25.
[3] С. 319—331.
[4] № 18.

симова изъ Търново чрѣзъ В. Чолаковъ, отъ П. Р. Славезковъ изъ Източна България, отъ *Захария Икономовичъ*, слушани отъ майка му изъ Самоковъ, чрѣзъ Найденъ Геровъ и отъ *Ненчовъ* изъ Пловдивъ.

Въ тоя сборникъ пѣснитѣ сѫ съ ударение надъ повечкото думи и редовно изброени стиховетѣ. Диалектичнитѣ особености не сѫ напълно спазени. Освѣнъ това, въ нѣкои стихове срѣщаме поправки съ литературни думи; напр. любовница[1], православна[2], прѣпорецъ[3], вм. народнитѣ либе и люба, байракъ, християнска и пр. Още на врѣмето критиката обърна внимание на това[4]. Обаче послѣдната не прѣмълча, какво сбирката на Dozon-а ще даде голѣмо освѣтление на чуждия свѣтъ за българската поезия, а главно ще разсѣе мнѣнието на М. С. Милојевића, че въ Македония населението не било българско, а сръбско, защото въ прѣдговора къмъ тия пѣсни той изрично казва, че македонскиятъ диалекгъ е български[5].

Въ споменатото по-рано цариградско списание „День“[6], което ни даде нѣколко фолклорни работи, напечатани сѫ и 4 народни пѣсни.

Въ в. „Източно врѣме“[7] на уводно мѣсто е напечатана фолклорна работица подъ заглавие „Народното суевѣріе“. Въ нея се говори за суевѣрията и обичаитѣ, че били донесени отъ нашитѣ прѣдѣди отъ индийскитѣ гори, напр. русалски недѣли, сухи и мокри понедѣлници, миши празници, мръсни дни и др.; въ християнско

---

[1] № 10, с. 14.
[2] № 15, с. 21.
[3] № 24, с. 38.
[4] Каравеловъ, въ сп. „Знание“ I (1875), с. 240.
[5] Прѣдговоръ, с. XII; срв. сп. „День“ I (1875), бр. 27, с. 5.
[6] Научно-политическо списанье. Цариградъ, 1875, бр. 1—29.
[7] Цариградъ, II (1875) отъ 4 май.

врѣме се появили празници: крива срѣда и кривъ петъкъ — изкривявала се устата, ако се работи прѣзъ тия празници; нататъкъ споменва за велики четвъртъци и петъци.

А. Ф. Теохаровъ напечати прѣзъ 1876 г. 1 народна пѣсень, като доказателство за страданието на българитѣ подъ турско иго слѣдъ възстанието въ България.[1]

Р. И. Блъсковъ започва въ Букурещъ да издава списание[2], което сетнѣ продължи въ Русе. Въ него сж напечатани 3 народни пѣсни[3].

---

[1] Въ пользу пострадавшихъ болгаръ. Москва, 1876, с. 22.
[2] „Славянско братство" I (1877—1878), кн. 6, с. 53 и др.
[3] Op. cit. кн. 6.

Библиография на сбиркитѣ съ български народни пѣсни отъ 1861—1878 г.

Съкращения.

1861. **Братия Миладиновци.** Бѫлгарски народни пѣсни. Собрани отъ Братья Миладиновци, Димитрія и Константина и издани отъ Константина. Загребъ, въ книгопечатница-та на А Якича. 1861, с. VIII+536, in 8-⁰, — съдържа 665 пѣсни съ 23,772 стиха = Мил.

— **Любенъ Каравеловъ.** Памятники народнаго быта болгаръ. Издаваемые Любеномъ Каравеловымъ Книга перва. Москва, въ типографіи К. Андерса, 1861, с. VIII+324 с., in 8-⁰ — 50 нар. пѣсни съ 685 стика и 13 прѣпечатени отъ други сбирки; сѫщиятъ въ своитѣ вѣстници „Свобода“ (1869—1872) и „Независимость“ (1873—1874), а главно въ списанието си „Знание“ (1875—1878) напечати 69 народнн пѣсни съ 3132 стиха. Съ изключение на 2 пѣсни, всички сѫ вмѣстени отъ З. Стояновъ въ I т. на Сѫчинения на Любена Каравеловъ. Руссе, 1886, с. 145—228 м. 8-⁰, подъ № № 1—67 = Кар. Пам., в. „Свобода“ (1869—1872), в. „Независимость“ (1873—1874), сп. „Знание“ (1875—1878) и Сѫчин. I (1886).

1861—1864. **П. Безсоновъ,** Калѣки перехожіе. Москва, въ типографіи А. Семена. Вып. 1—VI (1861—1864), — 8 пѣсни съ 490 стиха и 3 прѣпечатани отъ други сбирки = Безсон. Калѣки I—VI (1861—1864).

1863—1867. **Петко Р. Славейковъ**, сп. „Гайда“ I—III (1863—1867), Цариградъ въ печатницата на А. Минасаогу

— 2 народни пѣсни съ 58 стиха = П. Р. Слав. сп „Гайда“ I—III (1863—1867).

1864. **Х. Д. Ваклидовъ,** в. „Зорница“ въ ромжно-българската книгопечатница, Браила, 1864, бр. 24—25,— всичко 7 пѣсни съ 374 стиха = Ваклидовъ, в. „Зорница“ (1864).

1866. **Г. С. Раковски,** Българска старина. Поврѣмено списание, издаваемо въ неупрѣдѣлно врѣмѧ отъ Г. С. Раковскаго. Книга пьрва. Издание пьрво. Мѣсяцъ Чьрвенъ [Юлие] 1-ы. Букурештъ, въ печатницѫтѫ на Стефана Расидеска, 1865. 206 с., — 13 пѣсни съ 517 стиха и 1 подложна на с. 167—175 = Рак. Бълг. старина (1865).

1868. Сп. **„Общъ трудъ“.** Поврѣменно книжевно списаніе, уреждано и издавано при Болградско-то централно училиште отъ Т. Икономовъ. Болградъ, печат. на централно-то училиште, 1868. Кн I—III, — всичко 37 пѣсни съ 1369 стиха = сп. „Об. трудъ“ I—III (1868).

1869. **Д-ръ Ив. Богоровъ,** Упѫтване за българскыя езыкъ. Написалъ Дръ Ив. Богоровъ. Въ Вѣнѫ, 1869; отъ сѫщия, Второ упѫтване, Віена, 1870; отъ сѫщия, Третье упѫтване, Віена, 1872, — всичко въ тѣхъ 2 цѣли пѣсни съ 38 стиха и 1 съ 40 стиха въ „Чистобългарска наковалня за сладкодумство“. Пловдивъ, 1878, с. 10—11 = Бог. Упѫтване I—III (1869—1872) и Наковалня (1878).

— **М. С. Милојевић,** Песме и обичаји. Укупног народа сробског. Прва књига. Обредне песме. Скупио и издао, М. С. Милојевић. У Београду, 1869. У државној штампарији 8-°, VIII+243 с., — всичко 47 пѣсни съ 1524 стиха = Милојев. Песме I (1869).

— **Ил. Р. Блъсковъ,** Азаилъ и неблагодарніи селенинъ (прѣвелъ Ил. Р. Блъсковъ) съ прибавленіе на

еднѫ пѣснь Грозданка. Русчюкъ, въ печат. на Дунавската область, 1869, с. 12—17; отъ сѫщия, въ сп. „Градинка“ I (1874—1875), кн. 1—5. Букурещъ и Віена, — всичко 5 пѣсни съ 384 стиха = Блъсковъ, сп. „Градинка“ I—II (1874—1875).

1870—1876. **„Периодическо списание“** на Българското Книжовно Дружество. Урежда се отъ Дѣловодителтъ В. Д. Стояновъ Година I (1870—1876), кн. I—XII, Браила, печатница Трижгълникъ, — всичко 47 пѣсни съ 2107 стиха = ПСп. I—XII (1870—1876).

— Сп. **„Читалище“**. Повръменно списание. Издавася отъ Българско-то читалище въ Цариградъ. Главенъ редакторъ М. Д. Балабановъ. Полумѣсечно. Цариградъ, печатница на в. Македонія. Год. I—V (1870—75), — всичко 5 пѣсни съ 114 стиха = сп. „Читалище“ I—V (1870—1875).

1871. **Г. Х. Н. Лачоглу и Н. М. Астарджиевъ**, Зборникъ отъ разни български народни прикаскы и пѣсни. Чясть I. Събрали и издали Г. Х. Н. Лачоглу и Н. М. Астарджіевъ. Русчюкъ, въ печятницѫтѫ на Д. Область 1871, in 16·⁰, с. 128, — 23 народни пѣсни съ 1115 стиха = Лач.

1872. **В. Чолаковъ**, Българскый народенъ сборникъ. Събранъ, нареденъ и издаденъ отъ Василія Чолакова. Часть I. Болградъ, въ печатницѫ-тѫ на централно-то училище, 1872, in 8·⁰, с. XXIV+356+XII, — 137 пѣсни съ 6048 стиха = Чол.

— **Д. В. Манчевъ**, Бащинъ языкъ за малкы дѣца. Втора година. Втора книга за ученіе слѣдъ букваря, съ изображенія. Състави Д. В. Манчевъ, печятано въ печятницѫ Л. Соммеръ и Др. у Вѣнѫ, 1872, — всичко 24 пѣсни съ 394 стиха = Манчевъ, Б. языкъ (1872).

— **Панайотъ Хитовъ**. Моето пѫтуване по Старапланина и животоописанието на нѣкои бѫлгарски стари и нови войводи. Написалъ Панайотъ Хитовъ. (Издадена подъ редакцията на Л. Каравелова). Букурещъ, печатница „Свобода“, 1872, — 14 пѣсни съ 650 стиха = Хитовъ, Пѫтуване (1872).

1874. **Христо Ботйовъ**, в. „Знаме“ I (1874), Букурещъ, 1874, бр. 5, — 3 пѣсни съ 111 стиха = Ботйовъ, в. „Знаме“ I (1874).

1875. **Auguste Dozon,** Български народни пѣсни. Chansons populaires Bulgares inédites. Publiées et traduites par Auguste Dozon. Paris, 1875, Maisonneuve et Cie, libraires édiţeurs, in 8·⁰, c. XLVII + 427, — 81 пѣсни съ 3588 стиха = Doz.

— Сп. **„День“**. Научно-политическо списанье. Управитель и издатель Хр. Г. Бъчеваровъ; отговорникъ П. Карапетровъ. Цариградъ, печатница на Карапетровъ и Др., 1875, г. I. бр. 1—29, — 4 пѣсни съ 155 стиха = сп. „День“ I (1875).

1876. **Хр. Г. Дановъ,** Лѣтоструй. Български народенъ календаръ за високосната 1876. Годишна книга. Урѣжда се отъ Іанко С. Ковачевъ. Осма годишнина. Издава книж. на Хр, Г. Дановъ въ Пловдивъ, Русчукъ и Велесъ. 1876, — 6 пѣсни съ 277 стиха = Дановъ, Лѣтоструй за 1876 г.

— **А. ф. Теохаровъ,** Въ пользу пострадавшихъ Болгаръ. Москва, 1876, с. 22, — 1 пѣсень съ 15 стиха.

1877—1878. **Р. И. Блъсковъ**, „Славянско братство“, Полетическо-литературно списание. Излазя въ неопредѣлено време, подъ уредничеството на Р. И. Блъсковъ. Букурещъ, печатница на Дор. П. Купу, г. I (1877—1878),— въ кн. 6 пѣсни 3 съ 168 стиха = Блъсковъ, сп. „Слав. братство“ I (1877—1878).

Забѣлѣжка. Въ бр. 1 на в. „Бѫлгарскый Орелъ“ (1846 г.) на Ив. Андреевъ Богоевъ сѫ вмѣстени 2 народни пѣсни съ 89 стиха. Тѣ не сѫ вмѣстени въ I часть на „Показалецъ“. Въ тая часть ги навеждамъ.

И тъй, отъ 1861—1878 година сѫ напечатани 1254 народни пѣсни съ 47,125 стиха безъ прѣпечатванитѣ и подложнитѣ. Разпрѣдѣлямъ ги въ систематичния прѣгледъ на пѣснитѣ въ тая часть на „Показалеца“ по сѫщия планъ, по който постѫпихъ въ I часть, съ прибавка размѣра на стиховетѣ. Размѣрътъ за всички стихове въ нѣкои пѣсни не е послѣдовенъ; отъ такивато взимамъ подъ внимание само оня размѣръ, който най-много прѣобладава въ една неправилно записана пѣсень.

Други съкращения.

бр. = брой; ст. = стихъ; с. = страница; изт. нар. = източно нарѣчие; зап. нар. = западно нарѣчие; центр. нар. = централно нарѣчие; фр. прѣв. = френски прѣводъ; заградените цифри въ скоби ( ) показватъ размѣра на пѣсенъта; градоветѣ въ прѣчупени скоби [ ] се прѣдполага, че пѣснитѣ сѫ записани тамъ.

СИСТЕМАТИЧЕНЪ ПРѢГЛЕДЪ

НА

НАРОДНИТѢ ПѢСНИ

ДОПЪЛНИТЕЛНИ ВАРИАНТИ

НА

МОТИВИТѢ ВЪ I ЧАСТЬ НА „ПОКАЗАЛЕЦА“

(1815—1860)

(Бройкитѣ на мотивитѣ се запазватъ съ заглавията имъ отъ I часть на „Показалеца“, а бройкитѣ на вариантитѣ продължаватъ отъ посоченитѣ къмъ мотивитѣ въ сжщата часть).

ДѢЛЪ I

МИТИЧНИ ПѢСНИ И ЛЕГЕНДИ

---

1. Свети Георги убива ламя и потичатъ три рѣки.

Варианти: 2. Кар. Пам. с. 212—213, ст. 29 (4+4), георгевденска, записалъ *Павелъ Каланджи*, изт. нар. = Безсон. Калѣки II (1861), с. 503–504, № 116, изъ сборника на *Р. И. Шишковъ*. — 3. Сп. „Об. трудъ“ (1868), кн. III, с. 79—80, № X, ст. 40 (4+4), коледна, изъ сборника на *И. Ивановъ*, записана на 1862 г. въ Болградъ. (Два близнака отиватъ покрай Черно море и фърлятъ златенъ синджиръ съ три ченгеля да фащатъ сура ламя по съвѣта на св. Георгия).—4. ib. с. 79—80, № IX, ст. 30 (4+4), отъ сбор. на *И. Ивановъ*, Болградъ. — 5. Doz. № 14, ст. 28 (4+4), църковна, изт. нар., фр. прѣв. на с. 174 — 175. — 6. Безсон. Калѣки VI (1864), с. 43—45, № 545, ст. 30 (4+4), зап. нар. (Епизодътъ съ ламята липсува; срѣща го св. Никола). — 7. Мил. № 42, ст. 41 (4+4), църковна, Панагюрище. (Оплаква се на майка си, като заобиколилъ сѣитбитѣ на Георгевдень, нищо не

било подкарало; на Спасовдень всичко изкласило и му се поклонило, само трепетликата не му се поклонила и я проклелъ вѣчно да трепери). — 8. Сп. „Об. трудъ“ (1868), кн. III, с. 67—69, ст. 53 (4+4). отъ сбор. на *И. Ивановъ*, записана на 1862 г. въ Болградъ. (Три синджира роба освобождава: първи синджиръ орачи, втори копачи и трети овчари).

2. Мома изпива змия съ деветь глави.

Варианти: 3. Doz. № 50, ст. 71 (4+4), любовна, изт. нар., фр. прѣв. на с. 273—275. (Неда изпива пъстра змия осойница; турче отива да й донесе дуля и грозде; срѣща я, че я носятъ мъртва; пробожда се за нея).

3. Мома се раздѣля отъ змей.

Варианти: 2. Мил. № 14, ст. 15 (4+4), стара, Струга.

4. Змей люби мома.

Варианти: 4. Мил. № 13, ст. 15 (5+3), стара, Струга. (Стана . — 5. Чол. № 2, ст. 23 (5+3), записала *Евгения хаджи Гергева Кисимова*, Търново. (Мома Митра казва на майка си, като я годява, защо я не пита, дали ще се жени? Обажда на майка си, че я люби змей: довечера ще дойдатъ змейове съ бѣли хатове, змеици — съ златни кочии, змеичета — въ златни люлчици: гора безъ вѣтъръ ще легне, село безъ огънь ще пламне и безъ кучета ще лавне, нея ще зематъ! Майка ѝ дума, защо не ѝ казала, за да я полѣе на пусто огнище съ пустъ бакрачъ? До дѣ това да издума, гора безъ вѣтъръ легнала, село безъ огънь пламнало и безъ кучета лавнало, та Митра грабнали). — 6. ПСп. XI—XII (1876), № 2, с. 166, ст. 27 (5+3), зап. *Тодоръ Милковъ* въ М.-Търново. (Стана е залюбена отъ змей; не я остава китка да носи, сукмани да везе и дарове да прави, да не би да се ожени).

8. Самовила градъ гради отъ човѣшки глави.

Варианти: 5. Мил. № 3, ст. 23 (4+4), самовилска, Прилѣпъ.— 6. ib. № 10, ст. 42 (4+4), самовилска, Панагюрище. (Самовила иска отъ с. Прасково да ѝ дадатъ чорбаджиитѣ дѣцата покрай Дунавъ).

12. Невѣста задигната отъ юда-самовила I.

Варианти. 2. Мил. № 20, ст. 36 (3+5), стара, Кукушъ.

13. Невѣста задигната отъ юда-самовила II.

Варианти: 2. Мил. № 6, ст. 38 (4+4), самовилска, Струга. (Неда отива на планина да занесе прѣмѣна на 9 братя и 9 братовчеда; припива ѝ се вода; нагазва на жълто цвѣте самовилско; пускатъ я да

прѣкара празницитѣ). — 3. Дановъ, Лѣтоструй за 1876 г., № 3, с. 152—153, ст. 40 (5+3), зап. д-ръ Ив. Богоровъ, изт. нар. (На Стояна гости дошли три сестри и трима зетьове; отива за вода на Дунавъ; срѣща три жени бродници — самовили; поржчватъ майка му да го лѣкува отъ бродницитѣ; до дѣ да каже майци си, разтресва го и умира).

14. Младъ свирджия зема за жена дъщеря на юда-самовила.

Варианти: = Рак. Бълг. старина (1865), № 9, с. 168.—2. Мил. № 2, ст. 38 (6+6), самовилска, Прилѣпъ. (Гюргя самовила отъ Битоля довежда свирджия Димо на планина). — 3. Милојев. Песме I (1869), № 286, ст. 36 (3+4), хороводна, слушана отъ Ил. Везенкова, Дебърско. (Митре).

15. Слънчева женитба.

Варианти. 2. Кар. сп. „Знание“ II (1876), с. 13—14 = Сжчин. I (1886), с. 220—223, № 62, ст. 124 (5+3), зап. *М. Кжсогльдъ* отъ Стоянка Милйова въ Новосело, Русчушко. (Отъ начало: Марийка се оженва, ала рожба отъ сърце нѣма; майка ѝ я учи: да отиде на р. Тунджа, бѣло камънче дз окжпе, сетнѣ да го повие и гуди въ люлка и да му пѣе. Извършва — триста пѣсни изпѣла, безъ да го отгъне — камъчето дѣте станало! Име му турила Добринка). — 3. Мил. № 16, ст 57 (5+5), друга стара, Струга. (Яна и Звѣздоденица). — 4. ПСп. XI—XII (1876), № 3, с. 152—157, ст. 133 (5+3), слушана отъ баба Василя Панчовица въ Панагюрище, записалъ *М. Дриновъ*. (Мария, Огнянъ, Деница; Деница се моли на Бога да я стори ластовица; слънцето се спуска да фане ластовицата; отрѣзва ѝ „пленици отъ тилниците“; опашката ѝ прилича на ножница, да се знае, че това пиле е отъ слънчева нѣвѣста). — 5. Doz. №13, ст. 110 (5+3), самовилска, изт. нар., фр. прѣв. на с. 168—173. (На Дешка рожба не трае; липсува епизодътъ съ ластовицата). – 6. Блъсковъ, Азаилъ и неблагодарнін селянинъ (1870), с. 17—20, ст. 114 (5+3), изт. нар. (Славка добила Грозданка — да ѝ е името грозно; липсува епизодътъ съ ластовицата).

18. Манолъ майсторъ.

Варианти: 2 Мил. № 98, ст. 51 (3+5), юнашка, [Панагюрище]. (Вдовица Мати прави тъмница: 9 години я прави, но не се задържа, до като не зазидала въ основитѣ сина си Иванчо). — 3. ib. № 162, ст. 25 (5+5), юнашка [Охридъ]. — 4. Манчевъ, Б. языкъ II (1872), с. 65—66, ст. 14 (2+3), изт. нар. (Троица братя градятъ градъ Смиделъ). — 5. Милојев. Песме I (1869), № 310, ст. 95 (4+6), овчарска, Охридско. (Съграждане на Охридъ).

19. Магия за любовь.

Варианти: 2. Doz. (1875), № 12, ст. 22 (5+3), самовилска, изт. нар., фр. прѣв. на с. 167—168. (Слънцето обажда на Рада, че

майка ѝ прави магия за любовь). — 3. Сп. „День“ I (1875), бр. 5, ст. 20 (5+3), зап. *П. Р. Славейковъ*, Търново (Драганова махала).

20. Левенъ юнакъ на гости у тетка си умира отъ уроки.

Варианти: 2. Чол. № 33, ст. 93 (5+3), Копривщица. (По-пълненъ вариантъ: лелята на Нетко праща вѣсть да ѝ дойде на гости непрѣмѣненъ; не я послушва; баща му и майка му отиватъ за сватба на Нетко, но срѣщатъ го на носило; прѣгръщатъ носилото и двамата умиратъ). — 3. ib. с. 102—103, ст. 35 (4+4), великденска, съобщава *Георгія А. Гюшевъ*, Кюстендилъ.

23. Една на майка умира отъ чума.

Варианти: 3. Мил. № 256, ст. 35 (4+4), жаловна, [Кукушъ].

24. Чума изморя 9 братя и 9 братовчеда за два лакти платно.

Варианти: 2. № 315, ст. 7 (3+3), любовна, Костурско.

25. Мъртавъ братъ води сестра си на повратки.

Варианти: 6. Мил. № 100, ст. 106 (5+3), юнашка, [Панагюрище]. — 7. ib. №200, ст. 111 (4+4), юнашка, Прилѣпъ. (Елинъ Дойка и Костадинъ). — 8. ib. № 229, ст. 52 (6+6), жаловна, Струга. (Яна и Георгия). — 9. Лач. № XI, ст. 122 (5+3), слушана отъ баба Гынж, изт. нар. — 10. Doz. № 7, с. 130—134, ст. 96 (3+5), митична, съобщава Ст. И. Верковичъ, Неврокопъ. (Векия и Димитъръ). — 11. Милојев. Песме I (1869), № 214, ст. 96 (6+6), георгевденска, слушана отъ Илинка Везенкова, Дебърско.

29. Кървосмѣшение между братъ и сестра II.

Варианти: 4. Мил. № 93, ст. 125 (4+4), юнашка, [Панагюрище]. — 5. Кар. сп. „Знание“ I (1875), № I, с. 109 ст. 64, (5+5), Копривщица = Сѫчин. I (1886), № 33, с. 184—186.

30. Кървосмѣшение между братъ и сестра III.

Варианти: 5. Мил. № 137, ст. 134 (4+4), юнашка, [Струга]. (Отначало прибавка: на Стояна селянитѣ фърлятъ тежъкъ данъкъ: три шиници жълти дукати, че има хубаза жена; иска да продаде 9 воденици и валявици, за да плати данъкъ, но пакъ не стигатъ; като обажда на жена си, съвѣтва го нея да продаде; продава я на турче; пиле имъ обажда, че сѫ братъ и сестра: разпитватъ се и се оказва,

че наистина били братъ и сестра; позналакръста на рамото му, що го турила майка имъ; отиватъ при Стояна, носятъ му още богатство, и Стояница отива при мѫжа си). — 6. ib. № 110, ст. 76 (4+4), юнашка. [Панатюрище]. — 7. ib. № 120, ст. 79 (4+4), юнашка, Панагюрище. (Кърджалии грабятъ мома Дена; разпитали се съ войводата и се оказали, че сѫ братъ и сестра). — 8. ib. № 87,ст. 60 (5+5), юнашка, [Панагюрище]. (Маджари плѣняватъ Влашка и Богданска земя и цѣла Добруджа; край Етрополе, като минавали Дунавъ, разпъватъ чадъри; младъ еничеринъ заробва мома Драгана; като били подъ чадъра, изъ черна земя огънь горѣлъ, отъ небето кървавъ дъждъ валѣло; разпитали се и по бѣлѣгъ отъ сабя на главата разбрали, че сѫ братъ и сестра). — 9. ib. № 139, ст. 98 (4+4), юнашка, [Струга]. (Кольо се жени за Елена съ борчове отъ солунски евреи; за борчоветѣ продава жена си въ Солунъ; купува я гръкъ Манолъ; по бѣлѣгъ на крака му — на десния кракъ ималъ 6 пръсти — разбрали, че сѫ братъ и сестра). — 10. Чол. № 72, ст. 42 (5+5), записалъ *И. Бѣлковскы* и *П. Гыдиджискы*, с. Устово (Ахърчелебийско). — 11. ib. № 103, ст. 34 (4+6), хороводна, Кюстендилъ. — 12. Блъсковъ, сп. „Градинка" II (1875), кн. 5, с. 1—2, ст. 69 (5+5), изт. нар. (Михалъ и Станка, рожбата имъ Иванчо). — 13. Милојев. Песме I (1869), № 22, ст. 36 (4+6), Дебърско. — 14. ib. № 112, ст. 64 (5+3), слушана отъ Ил. Везенкова, Дебърско. (Димо овчарь намира мома — сестра си — въ планината; когато да ги вѣнчаватъ, откриватъ се, че сѫ братъ и сестра).

31. Кървосмѣшение между племенница и вуйка.

Варианти: 3 Мил. № 3 (4), ст. 57 (5+3), самовилска, Струга.— 4. Чол. № 80, ст. 42 (4+4), Самоковъ. (Стоянъ и Янинка). — 5. Мил. № 205, ст. 112 (5+3), овчарска, (Кукушъ). (На Стояна татари и араии, като спѣлъ, закарватъ стадото. На сестра си Мария разправя това и най-много жали за кьосема съ позлатени рогове; по нейнъ съвѣтъ отъ висока планина засвирилъ съ кавалъ; чува го кьосемътъ и избѣгва съ стадото отъ татаритѣ, макаръ да били 300 души и още толкова имъ дошли на помощь. Кани сестра си на сватба; тя не отива, че е въ положение и изпраща дъщеря си Гроздена; когато да се вѣнчава съ Гроздена, поповетѣ онѣмѣли, кумоветѣ ослѣпѣли).

32. Грѣховенъ синъ се изповѣдва на майка си.

Варианти: 2. Мил. № 94, ст. 45 (5+3), юнашка, [Панагюрище]. 3. — ib. № 234, ст. 35 (5+5) жаловна, [Струга]. (Кира Попова си изповѣдва грѣховетѣ на майка си). — 4. Чол. № 69, ст. 55 (5+3), зап. *Бѣлковскы* и *П. Гыджискы*, с. Устово (Ахърчелебийско). — 5. Мил. № 230, ст. 22 (4+6) хайдушка, [Струга]. (Русо). — 6. ib. № 224, ст. 27 (4+6), хайдушка, Битоля, — 7. Ваклидовъ, в. „Зорница" (1864), бр. 24, с. 190, ст. 64 (5+3), изт. нар.

33. Майчина клетва стига.

Варианти: 2. Мил. № 169, ст. 113 (6+6), юнашка, [Струга]. (Стоянъ и Яна; Яна е прокълнсна отъ майка си да добие рожба,

кога чуе риба да пѣе и каменъ да засвири отъ планина; Стоянъ се жени за втора жена Енка призрѣнчанка; Яна и дѣверчето ѝ отиватъ на Черно море и чуватъ риба да пѣе; ражда мжжко дѣте съ мѣсечина на гърдитѣ; дѣверчето съобщава на Стояна за дѣтето; Енка не се връща надирѣ; оженва се за дѣверчето). — 3. ib. № 170, ст. 50, (5+5), юнашка, [Струга], — Недовършена.

34. Несвидлива Павлевица.

Варианти: 2. Мил. № 55 bis, с. 68—77, ст. 193 (4+6), църковна, Струга. (При монастиря сухо дърво израсло, отъ суха чешма вода потекла; манастирьтъ става лѣковитъ; болнитѣ етърви отиватъ да сс лѣкуватъ отъ него; чуватъ братята ѝ дѣте да пѣе въ монастиря). — 3. Чол. № 16, ст. 49 (3+5), зап. *Евгения хаджи Гергева* (*Кисимова,* Търново = Doz., № 44, фр. прѣв. на с. 258—259. Сестра Марийка и Никола). — 4. Кар. сп. „Знание" I (1875), с. 375, ст. 99 (5+3), зап. *Н. Поповъ* въ Панагюрище = Сжчин. I (1886), № 61, с. 217—220. (Сестра Калина има 9 братя; братъ Йованъ и снаха Тодора; къмъ злодѣянията, що приписвала Тодора на Калина, е и пчелинъ кошаръ отърсила; Тодора и Калина се кълнятъ по злодѣянията прѣдъ Йована; Калина се кълне да се стори мраморъ, ако е извършила приписванитѣ ѝ злодѣяния; щомъ се Тодора заклела, прѣобърнала се въ мраморъ). — 5. Безсон. Калѣки III (1863), с 700—710. № 169, ст. 192 (4+6), Битоля, съобщ. *К. Жинзифовъ.* — 6. Лач. № V, ст. 43 (5+3), слушана отъ Т. А. Чолаковъ, изт. нар.

35. Мащеха умъртвява влюбени.

Варианти: 2. Мил. № 288, ст. 43 (5+5), любовна, [Прилѣпъ]. (Закопана на два друма; отъ момата изниква лоза, а отъ момчето — трендафилъ; мащехата фърля пепела въ градина и изниква босилекъ).

42. Гължбъ прѣдвѣстява падането на Цариградъ.

Варианти: 1.= Безсон. Калѣки III (1863), с. 614—617, № 138. — 2.=Кар. Пам. с. 214.—4. Мил. № 63, ст. 37 (4+4), юнашка, (Панагюрище). — 5. ПСп. IX—X (1872), № VII, с. 100—101, ст. 55 (4+4), изъ сбор. на *Г. П. Бояджиовъ,* Велешко. — 6. Сп. „Об. трудъ" (1868), кн. II, с. 84—85, № II, ст. 33 (4+4) изт. нар., отъ сбор. на *И. Ивановъ.*— Недовършена. — 7. Милојев. Песме I (1869), № 217, ст. 30 (5+5), георгевденска, Битолско.

44. Пеленаче — претендентъ за царски прѣстолъ.

Варианти: 3. Мил. № 49 bis, с. 57—59, ст. 86 (4+6) църковна, [Струга]. (Съобщаватъ на царя въ Будимъ града; пратеници отиватъ въ с. Лагодеръ; дѣтето се родило въ с. Владимирово; занданджия е Петре; въ тъмницата на Иоана отдесно рамо стояла св. Недѣля, а отлѣво — св. Петка) — 4. ib. № 50 bis. с. 59—60. ст. 28 (4+6), църковна,

Прилѣпъ. — 5. ib. № 67, ст. 129 (5+5), юнашка, [Струга]. (Прибавка: сирота Яна покрай Черно море намира мраморна плоча, опасва я въ свиленъ поясъ и я носи 9 мѣсеца; кани кумове и попове да ѝ кръстятъ дѣтето; занасятъ го въ църква и, като виждатъ, че е плоча, повръшатъ ѝ я; зема плочата Яна, сѣда на срѣдъ дворове и плаче; Богъ, като разбира, че е сирота Яна и плаче за мжжко дѣте, поржчва на ангелитѣ да дадатъ душа на мраморната плоча; дѣтето порасва, става най-добаръ юнакъ, царь на царетѣ, краль на кралетѣ). — 6. ib. № 85 ст. 23, (5+3), юнашка, [Панагюрище]. (Два сокола, два близнака, единъ безъ други не могатъ.) — 7. ib. № 168, ст. 69 (4+4), юнашка, [Струмица]. (Кралица си люлѣе дѣте; дохождатъ цратеници начело съ турчинъ войвода; слѣдъ като ги опива, изсича ги; на войводата отсѣква ржцѣтѣ и краката и извъртва очитѣ, — изпраща го да проси). — 8. Вакладовъ, в. „Зорница“ (1864), бр. 25, с. 100, ст. 53 (5+3), изт. нар. (Майката на Иванчо се именува Енчица; Иванчо е фърленъ въ нажежена пещь; въ нея то си играе съ златна ябълка). — 9. Чол. № 57, ст. 42 (3+5), Желѣзникъ.

48. Раждане и кръщаване на млада бога.

Варианти: 2 = Безсон. Калѣки IV (1863), с. 45, № 267. — 4 Кар. Пам. с. 277, ст. 8 (4+4), коледна, изт. нар. — 5. Чол. № 22, ст. 16 (4+6), зап. *Евгения хаджи Гергева Кисимова*, Търново. — 6. Блъсковъ, сп. „Градинка“ I (1875), IV кн., с. 8—9, ст. 10 (4+4), изт. нар. — Недовършена. — 7. П. Р. Слав. „Гайда“ III (1866), бр. 9, ст. 20 (4+4), изт. нар. — подправена въ края. — 8. Мил. № 629, ст. 7 (4+4), водичка, Прилѣпъ. [Божа майка води сина си на кръщене). — 9. Милојев. Песме I (1869), № 88, ст. 9 (4+4), коледна, слушана отъ Велика Христова изъ с. М.-Църско (Битолско).

49. Аврамово жертвоприношение.

Варианти: 2. Мил. № 29, ст. 49 (4+6), църковна, Прилѣпъ. (Аврамъ и Исакъ). — 3. Безсон. Калѣки III (1863), с. 598—601, № 135, ст. 51 (5+5), Битоля, съобщ. *К. Жинзифовъ*. (Аврамъ и Исакъ).

50. Царь Константинъ намира честния кръстъ.

Варианти: 2. Мил. № 36, ст. 59 (4+6), църковна, Струга. (Въ Стамболъ мъгла паднала и стояла три години: нѣма дъждъ, вѣтъръ и слънце; настава скжпия и гладъ; людитѣ трѣва пасатъ, дѣцата пѣсъкъ зобатъ; царь Константинъ казва на краль Мурадъ-бей, какво покрай р. Ситница живѣе чифутка вдовица съ мжжко дѣте — тя крие честния кръстъ). — 3. Безсон. Калѣки V (1863), с. 60—62, № 438, ст. 57 (4+6), Битоля, съобщ. *К. Жинзифовъ*.

51. Св. Иванъ не пуска баща си въ рая.

Варианти: 3. Милојев. Песме I (1869), № 125, ст. 38 (4+4), слушана отъ Илинка Везенкова, Дебърско. — 4. ib. № 126, ст. 14 (4+4), богоявленска, Костурско.

52. Ангели прѣсторени на гължби.

Варианти: 2. Мил. № 379, ст. 19 (6+6), любовна, [Струга]. (На Мара гължби-годежници смотяватъ копринатa отъ везбата ѝ; иска да ги застрѣля съ два лжка; обаждатъ ѝ, че сж годежници). — 3. іѣ. № 587, ст. 13 (4+3), лазарска — на кадъна, Струга. (Гължби и пауни паднали въ кадънини дворове).

55. Овчарь продава стадото си, за да направи църква-монастирь въ Кукушъ.

Варианти: 2. Мил. № 603, ст. 9 (4+4), лазарска, Кукушъ. (Славей на сънъ обажда на царь Константинъ да направи монастирь „Св. Георгия").

59. Мома везе кошуля на Великдень и ослѣпѣва.

Варианти: 5. Мил. № 5, ст. 56 (4+4) самовилска, Струга. (Мома Стана се насърдва на майка си, че не я пуска да отиде на църква на Великдень; самовила дохожда и ѝ иска отъ бѣлото лице; праща я при майка си да ѝ даде отъ бѣлото платно, бѣло рухо и герданъ; самовилата отказва, — изврътва ѝ чернитѣ очи, бузи, нозѣ и ржцѣ, че везе на Великдень).

60. Кумова клетва стига.

Варианти: 2. Мил., № 233, ст. 10 (4+6), жаловна, [Струга]. (Кумътъ, като вѣнчава, кълне: кжща да бере като прахъ на тжпанъ, чеда да има като върба грозде, цвѣтъ да цъвти като ясеникъ, да завърже като върбово грозде).

62. Несъгасие между Тунджа, Арда и Марица.

Варианти: 2. Манчевъ, Б. языкъ III (1872), с. 97—98, ст. 43 (5+3), изт. нар. — 3. Кар. сп. „Знание" I (1875), с. 12—13, ст. 61 (3+5), Копривщица = Сжчин. I (1886), с. 173—174, № 21.

63. Фалба на растенията.

Варианти: 3. Мил. № 21, ст. 18 (8+5), стара, Прилѣпъ.

ДѢЛЪ II

обредни и обичайни пѣсни

1. Коледни.

64. Бъдникъ.

Вариантъ = Кар. Пам. с. 278.

66. Коледари искатъ малко момче царь да имъ бѫде.

Варианти: 2. Мил. № 83, ст. 46 (4+4), юнашка, [Панагюрище]. (Отначало прибавка: Рабрьо юнакъ гони сури еленъ и му говори да бѣга, защото ще го стигне юнакъ отъ дѣвойка първескиня млѣко бозаялъ; еленътъ му отговаря, че той е бозаялъ отъ кошута първескиня. Побѣгва край море, дѣто три дѣвойки платна бѣлятъ; фърлятъ съ бухалки, ударятъ елена, и Рабрьо го фаща). — 3. Манчевъ, Б. языкъ II (1872), с. 73—74, ст. 21 (4+4), изт. нар. — 4. Мил. № 293, ст. 11 (4+4), любовна, Охридско. (Кумъ да бѫде, да кръщава и вѣнчава). — 5. ib. № 630, ст. 6 (4+4), водичка, Прилѣпъ. — 6. Сп. „Об. трудъ“ (1868), кн. III, с. 83—84, № XIII, ст. 32 (4+4), коледна, отъ сборн. на *И. Ивановъ*, зап. на 1862 г. въ Болградъ. (Да отнеме Влашка и Богданска земя и Българско покраище). — 7. ib. с. 84—85, № XIV, ст. 26 (4+4), отъ сборн. на сѫщия. — 8. Милојев. Песме I (1869), № 90, ст. 4 (5+3), коледна, слушана отъ Велика Христова изъ с. Мало-Църско, Битолско. — 9. ib. № 99, ст. 2 (3+2), коледна, югозап. нар.

68. Коледица Варварица = сива гълѫбица.

Варианти: 1 = Кар. Пам. с. 277—278. — 2 = ib. с. 206.

2. Припѣвки.

69. Припѣване на пръстенъ.

Варианти: 1 = Кар. Пам. с. 175—176 = Рак. Бълг. старина 1865), с. 32—33. — 2. Ваклидовъ, в. „Зорница“ (1864), бр. 24, с. 191, ст. 30 (5+5), изт. нар.

3. Лазареки.

70. Лазаръ се моли за дъждъ.

Варианти: 1 = Кар. Пам. с. 205.

71. Мома плаче, че не ѝ пѣяли лазарки.

Варианти: 2 Мил. № 576, ст. 19 (4+3), лазарска, Струга.

4. Сватбени.

а) *У момини.*

76. Невѣста поржчва на майка си да ѝ гледа цвѣтята.

Варианти: 8. Мил. № 525, ст 17 (4+6), сватбена — когато момата се тръгне на страна, Струга. — 9. Чол. с. 97, ст. 13 (3+5) — когато невѣстата потегли отъ бащината си кжща, съобщ. *Георгія А. Гюшевъ,* Кюстендилъ.

77. Булкáта отива у чужденецъ.

Варианти: 4. Мил. № 546, ст. 14 (5+5), сватбена — когато качватъ невѣстата на конь, Прилѣпъ. (Изникнало дърво зелено: съ върхъ се кланя, съ коренъ се прощава съ домашни и роднини и отива въ чужда кжща и на чужди хора ще вика баща, майка и пр.).—5. ib. № 548, ст. 4 (4+6), сватбена — когато водятъ невѣстата, Прилѣпъ. — 6. ib. № 549, ст. 6 (4+6), сватбена – когато повеждатъ невѣстата, Прилѣпъ. (Отдѣля се отъ рода като агне отъ стадо, като еребица отъ гора). — 7. ib. № 557, ст. 13 (4+2), сватбена отъ В. Б, изт. нар. (Слънцето да стои и да гледа, какъ се отдѣля чедо отъ рождена майка и пр.).

79. Булката моли брата си да я скрие отъ сватоветѣ и младоженеца.

Варианти: 3. Мил. № 512, ст. 8 (5+3), сватбена -- когато мѣсятъ плетеницата у дѣвойката, Струга. (Не била лоза винена около града Легена, но дѣвойка се моли на брата си да я откупи; не може — продадена била за 200—300 гроша) — 4. ib. № 536, ст. 11 (5+5), сватбена — на годежъ когато изваждатъ дѣвойката за пръстенъ, Прилѣпъ. (Не може да я откупятъ, защото, когато давала кърпа и пръстенъ, не е казала).

82. Невѣстата по пжть съ сватове.

Варианти: 2. Мил. № 574, ст. 6 (4+4), сватбена — когато невѣстата излиза отъ кжщи, Кукушъ.

б) *У момкови.*

86. Дълга сватба.

Варианти: 2. Мил. № 538, ст. 12 (3+5), сватбена — когато приготвятъ зетя, Прилѣпъ. (Соколъ държи сѣнка; мома Драгана има само братъ Никола и снаха Митана).

87. Риба изяжда дуня и калина на мома.

Варианти: 2. Мил. № 136, ст. 16 (5 + 5), юнашка, [Панагюрище]. — Недовършена.

88. Свекърва прѣчаква булката.

Варианти: 5. Мил. № 523, ст. 5 (4+6), сватбена — когато отиватъ за невѣста, Струга. — 6. ib. № 531, ст. 3 (4+6), сватбена — когато приближатъ момковата кѫща, Струга. — 7. ib. № 551, ст 13 (4+4), сватбена — когато доведатъ невѣстата въ момковата кѫща, Прилѣпъ. (Дунавъ домъква Дена, въ рѫка държи златна чаша съ руйно вино, която покланя на свекърва и свекъръ). — 8. ib. № 511, ст. 10 (6+6), сватбена — когато отиватъ на годежъ, Струга. — 9. ib. № 554, ст. 5 (5+5), сватбена — когато пристигатъ сватоветѣ, Прилѣпско. — 10. Кар. Пам. с. 272, ст 6 (2+3), изт. нар. — 11. Чол. с. 98, ст. 4 (4+6) — когатô момата доведатъ въ момковата кѫща, съобщ. *Георгія А. Гюшевъ*, Кюстендилъ. — 12. ib. с. 97, ст. 2 (5+6) — когато момата доведатъ въ момковата кѫща, съобщ. *Георгія А. Гюшевъ*, Кюстендилъ. — 13. ib. с. 98, ст. 7 (4+6) когато невѣстата въвеждатъ въ момковата кѫща, съобщ. *Георгія А. Гюшевъ*, Кюстендилъ. (Свекърва ѝ харизва котка съ котенца, кучка съ кученца, но невѣстата не слиза отъ коня, докато ѝ не харизала овца съ агне).

89. Свекърва дава сватбенитѣ дрехи на булката.

Варианти: 2. Мил. № 544, ст. 6 (4+4), сватбена — когато даватъ чехли на невѣстата, Прилѣпъ. (Да не дѣверува на пô-старъ дѣверь, за да не ѝ цапа чорапитѣ, да не ѝ мърси косата, че цѣла нощь я дружки плели; да не се прѣдава за жълти чехли и за шума вѣнецъ)

90. Вѣнчаване.

Вариаити: 3. Чол. с. 97, ст. 8 (4+4), съобщ. *Георгія А. Гюшевъ*, Кюстендилъ. (Момата не жали за домашнитѣ си. но тѣ я жалятъ).

ДѢЛЪ III

БИТОВНИ ПѢСНИ

1. Отношения между родителитѣ и дѣцата имъ.

а) *Майка и дъщеря.*

97. Момини поржчки — иска да се мѣни.

Варианти: 2. Мил. № 455, ст. 9 (4+4), любовна, [Струга].

99. Момини прѣдсмъртни поржчки.

Варианти: 7. Мил. № 8, ст. 64 (3+3), самовилска, Кукушъ. (Дона ще умре, че минала подъ дърво, дѣто седѣли 7 самовили). — 8. ib. № 353, ст. 12 (6+6), любовна, [Струга]. (Гуга). - 9. ib. № 364, ст. 24 (4+4), любовна, [Струга]. (Хубава Злата боледува и умира; липсува краятъ). — 10. ПСп. I (1870), № I, с. 104 — 105, ст. 70 (2+3), пѣна отъ г-жици К. и Е. Петровичъ, слушана отъ *Р. Жинзифовъ*, сливенско нар. (Годена мома сънува въ сѫбота срѣщу недѣля: кѫща висока, дворове широки, малка градина съ дребенъ босилекъ, който полива и изсъхва; прѣдвѣщава, ще умре; гробъ съ прозорци да й направятъ трима майстори съ нейното либе: да гледа първо либе, малки моми, когато ги вѣнчаватъ въ църквата, и малки дѣца, когато ги кръщаватъ).

101. Майка проклева дъщеря си.

Варианти: 3. Мил. № 260, ст. 22 (5+5), жаловна, [Струга]. (Майка кълне дъщеря си Яна, че везла махрама 9 години и още не я довезла). — 4. ib. № 433, ст. 12 (4+4), любовна, [Струга]. (Майка, плетейки дъщеря си Раздѣлина, кълне я; отъ жаль си обрѣсва русата коса). — 5. Doz. № 57, ст. 43 (6+6), смѣсена, изт. нар., фр. прѣв. на с. 283—284. (Пита Илча гемиджия, дали риба пѣе; прѣдлага

й да я земе; отказва му и се фърля въ Дунавъ, като говори на вѣнеца си: много здраве да носи на майка й, да не дохожда на Дунавъ за вода, — ще нагребе сълзитѣ й; братята й да не косятъ покрай Дунавъ, ще покосятъ косата й; баща й да не оре покрай Дунавъ, ще изоре коститѣ й).

102. Недоволни майки отъ дъщеритѣ си.

Варианти: 2. Мил. № 434, ст. 14 (4+4), любовна, [Струга]. (Майка буди отъ сънъ дъщеря си Яна, на която другаркитѣ отишли на работа).

б) *Майка и синъ.*

107. Майка и дѣте.

Варианти: 1 = Кар. Пам. с. 197; 2 = ib. с. 198. — 3. ib. с. 205, ст. 8 (5+3), изт. нар. — 4. Мил. № 609, ст. 8 (4+3), лазарска, Кукушъ = Блъсковъ, Буквaръ (1871), с. 16. — 5. ib. № 602, ст. 10 (4+4), лазарска, Кукушъ. (Дѣте и мрѣна рибка си играятъ и се задирятъ).

112. Момкови прѣдсмъртни поржчки.

Варианти: 4. Лач. № I, с. 50—53, ст. 78 (4+4), изт. нар., слушалъ *Т. А. Кжрджіевъ.* — 5. ПСп. VII—VIII (1873), № III, с. 108—110, ст. 42 (5+3), пѣна отъ Добри Недѣлчевъ, зап. *В. Д. Стояновъ*, Шуменско. (Овчарь Андрей заборчалъ 50 кесии; лежи 9 години боленъ; изповѣдва се).

114. На майка отмѣница.

Варианти: 3. Чол. № 23, ст. 18 (4+3), лазарска — на момче, зап. *Евгения хаджи Гергева Кисимова*, Търново. — 3. Мил. № 594, ст. 21 (4+4), лазарска — на хоро, Струга. (Грозде се прѣобръща на мома).

115. Прѣдизвиканъ братанецъ набѣдява чича си за убиецъ.

Варианти: 2. Чол. № 15, ст. 112 (3+5), зап. *Евгения хаджи Гергева Кисимова*, Търново = Doz. № 46 — съ 25 ст. по-малко, фр. прѣв. на с. 262—265.

в) *Баща и синъ.*

116. Синъ баща на сждъ кара.

Варианти: 2. Мил. № 92, ст. 32 (3+5), юнашка, [Панагюрище]. (Николчо). — 3. Сп. „Об. трудъ“ (1868), кн. II, с. 95—96, № XI, ст. 23 (5+3), отъ сборн. на *И. Ивановъ*, изт. нар. (Стоянъ).

г) *Братъ и сестра.*

118. Орачъ намира пари на Великдень.

Варианти: 2. Мил. № 109, ст. 41 (3+3), юнашка, [Панагюрище].

124. Отглади дѣца умиратъ.

Варианти: 2. Мил. № 257, ст. 51 (4+4), жаловна, [Струмица]. (Стоянъ иска отъ сестра си Проя жито за 9-тѣ си дѣчица; не му дава; дѣцата му умиратъ, и той става харамия).

2. Любовни.

а) *Залюбване и любовни закачки.*

125. Моми и момци се задирятъ на чешма.

Варианти: 4. Мил. № 320, ст. 9 (4+4), любовна, Костурско.— 5. ib. № 382, ст. 13 (5+5), любовна, [Струга]. (Прѣдупрѣждаватъ мома Мена да не отива за вода — лудо младо ще ѝ счупи новата стомна; отговаря: ако ѝ счупи, нова ще си купи, тя не е калинка да се раздаде на дружина). — 6. ib. № 452, ст. 15 (6+6), любовна, [Струга]. (Момъкъ прѣдлага на мома Вела да я заведе на планина, ще я завива съ япанджакъ). — 7. ib. № 601, ст. 11 (4+6), лазарска, Кукушъ. (Майка да съвѣтва сина си да не задиря момитѣ).

126. Клетва между мома и лудо младо.

Варианти: 2. Мил. № 402, ст. 11 (4+4), любовна, [Струга]. (Само първата половина). — 3. Кар. Пам. с. 247, ст. 15 (5+3), илинденска, изт. нар., зап. *П. Каравеловъ.* — 4. Чол. № 12, ст. 52 (3+5), зап. *Евгения хаджи Гергева Кисимова,* Търново. (Иванчо, Пенка, Лалова дъщеря). = Doz. № 71, съ 1 ст. по-малко, фр. прѣв. на с. 299—301.

127. Момъкъ търси вода отъ либето си.

Варианти: 4. Мил. № 372, ст. 8 (4+4), любовна, [Струга]. (Перуша и Яна). — 5. ib. № 459, ст. 6 (4+7), любовна, [Струга]. — 6. ib. № 506, ст. 14 (4+4), [Струга]. — 7. ПСп. XI—XII (1876), № 10, с. 178, ст. 20 (4+6), изъ сборн. на *Е. Карановъ*, Кратово. (Момата казва да пита майка си, а лудото ѝ говори, защо да пита, когато снощи е спала на ржката му?).

128. Лудо младо залюбва мома.

Варианти: 2. Мил. № 360, ст. 9 (4+6), любовна, [Струга]. (Три години ще робува на мома, само да ѝ види бѣлата снага; момата му казва, че и да я види, полза нѣма: пълни очи, празни ржцѣ). — 3. Ib. № 446, ст. 9 (4+4), любовна, [Кукушъ].

129. Момци надфърлятъ каменъ за хубава мома.

Варианти: 2. Мил. № 202, ст. 17 (4+4), юнашка, Прилѣпъ. Момата надфърля 300 момци).

130. Лудо младо цѣлува спеща мома.

Варианти: 3. Мил. № 354, ст. 12 (4+4), любовна [Струга]. (За спеща мома лудо младо казва, защо не е вода да прѣлѣе, змия да се проврe, еленъ да прѣскочи, пиле да прѣлети, за да влѣзе въ момини дворове). — 4. ib. № 422, ст. 10 (4+3), любовна, Струга. (Мома, берейки трѣва, заспива и сърпа си поставя сглаве). — 5. ib. № 598, ст. 10 (4+6), лазарска, Кукушъ. (Съ лозови листа, натопени въ вода, напръсква момата).

133. На ергенинъ ризата неправа.

Варианти: 3. Мил. № 501, ст. 30 (4+4), любовна, [Струмица]. (Гюргя).

134. Дѣвойка залюбва сгоденъ ергенинъ.

Варианти: 2. Мил. № 415, ст. 15 (5+3), любовна, [Струга]. (Любика българка).

135. Лудо младо копнѣе за сгодена мома.

Варианти: 2. Мил. № 450, ст. 21 (4+4), любовна, [Кукушъ]. (Домашнитѣ ѝ не я даватъ, но лудото мисли съ подаръци да ги склони).

140. Момчетата повече пазятъ киткитѣ.

Варианти: 3. Мил. № 387, ст. 54 (4+4), любовна, [Струга]. (Първата часть липсува, но за това втората часть е по-развита: любата е сърдита на либето, че не ѝ носи китки; цвѣтето говори на лудото, когато се навежда да го събира китка за любата, да го дава на момитѣ). — 4. Кар. сп. „Знание“ I (1875), № II, с. 93 = Сѫчин. I (1886), № 32, с. 184, ст. 14 (4+4), зап. *Д. Шоповъ* въ Калоферъ.

143. Лудо младо се очудва на момина прѣмѣна и хубость.

Варианти: 3. Мил. № 298, ст. 30 (4+4), любовна, Охридско. (Неда и Дѣльо). — 4. ib. № 367, ст. 14 (4+4), любовна, [Струга]. (Мара

— краятъ липсува). — 5. ПСп. XI—XII (1876), № 3, с. 172—173, ст. 19 (4+3), изъ сборн. на *Е. Карановъ*, Кратово. (Въ Стамболъ билъ и Яне не видѣлъ)

145. Момина хубость.

Варианти: 3. Мил. № 286, ст. 15 (4+4), любовна, [Прилѣпъ]. (Мома Гюргя съ вехта прѣмѣна е по-хубава отъ сички моми на Великдень). — 4. ib. № 335, ст. 6 (3+5), любовна, [Струга]. — 5. ib. № 356, ст. 18 (3+5), любовна, [Струга], (Велика българка). — 6. ib. № 616, ст. 4 (6+6), лазарска, Кукушъ.

146. Да съмъ и черноока?

Варианти: 3. Мил. № 290, ст. 15 (4+4) любовна, [Прилѣпъ].— 4. ib. № 407, ст. 11 (4+4), любовна, [Струга]. — 5. ib. № 620, ст. 11 (4+4), лазарска, Кукушъ. — 6. Чол. № 113, ст. 14 (4+4), трапезарска, Кюстендилъ. (Царь Костандинъ сабя върти покрай р. Струма и си говори да е черноокъ).

147. Момкова хубость.

Варианти: 2. ПСп. XI — XII (1876), с. 162—163, ст. 11 (5+3), слушана отъ Петъръ изъ с. Прекопанъ (Костурско-Леринско).

149. Момъкъ изписва либето си на хартия.

Варианти: 4. Мил. № 325, ст. 15 (3+5), любовна, [Панагюрище]. Банка). — 5. Doz. № 60, ст, 18 (5+3), любовна, центр. нар., фр. прѣв. на с. 287—288.

151. Цѣлувката е до животъ I.

Варианти: 3. Мил. № 439, ст. 42 (4+4), любовна, [Струга]. (Майка мъмри дъщеря си Малина да не се често прѣмѣнва, че ѝ се фалѣлъ Нако Кукушанчето; не я послушва; срѣща я). — 4 Doz. № 62, ст. 9 (5+5), любовна, изт. нар., фр. прѣв. на 289. — 5. ib. № 68, ст. 14 (4+4) любовна, изт нар., фр. прѣв. на с. 295. — 6. ПСп. XI — XII (1876), № 7, с. 175—176, ст. 33 (4+4), изъ сборн. *Е. Карановъ*, Кратово.

154. Любовникъ и любовница.

Варианти: 2. Мил. № 357, ст. 11 (4+4), любовна, Струга. (Яна).

155. Любовни задирки.

Варианти: 2. Мил. № 307, ст. 15 (3+5), любовна, Струга. (Бакали задирятъ мома за маслини, рибари — за риба лѣтница, хлѣбари—

за бѣли симидчета). — 3. ib. № 475 bis, ст. 14 (5+3), любовна, Струга. (Дъщеря пита майка си, какъ да се отърве отъ любовни задирки на ергени? — Недовършена). — 4. ib. № 473, ст. 11 (5+3), любовна, [Струга].

157. Лудо младо цѣлува невѣста въ тъмнина.

Варианти: 2. Мил. № 449, ст. 10 (5+3), любовна, [Кукушъ]. (Мома Мануша),

158. За цѣлувка — въ окови.

Варианти: 2. Мил. № 412, ст 55 (4+4), любовна, [Струга]. (Войвода Омеръ-ага Шахпентия кани момитѣ да излѣзатъ вънка; Стана излиза и вижда затворенъ Стоянъ за цѣлувка; иска да го пуснатъ да цѣлуне Стана; не го пускатъ). — 3. ib. № 440, ст. 23 (4+6), любовна, [Струга]. (Паша вика Савъ, че цѣлуналъ мома, връщайки се отъ баня). — 4. ib. № 462, ст. 10 (5+3), любовна, [Струга]. (Яна осѫжда лудо младо за цѣлувка да плати глоба черна рѣсачка янинска съ 12 ширити, 13 петлици). — 5. Чол. с. 102, ст. 6 (3+3), лазарска, съобщ. *Георгія А. Гюшевъ*, Кюстендилъ.

159. Лудо младо подкупва кадия за любовни закачки.

Варианти: 2. Мил. № 263, ст. 35 (5+3), смѣшна, [Струга]. (Разиграва кадията съ тамбура).

163. Ако не взема изгората си, ще забѣгна въ чужбина.

Варианти: 3. Мил. № 492, ст. 9 (4+6), любовна, [Струга]. (Отъ кѫщата си ще направи монастирь и той ще стане калугеръ). — 4. Чол. № 14, ст. 24 (5+3), зап. *Евгения Хаджи Гергева Кисимова*, Търново — Doz. № 76, фр. прѣв. на с. 305.

164. Либето спи до късно при любата си.

Варианти: 2. Мил. № 448, ст. 16 (4+4), любовна, [Кукушъ].

165. Силно влюбени не се сдържатъ.

Варианти: 1 = Кар. Пам. с. 190—191.

167. Гора чернѣе за вода, мома копнѣе за либе.

Варианти: 3. Чол. № 1, ст. 17 (4+6), зап. *Евгения Хаджи Гергева Кисимова*, Търново. (По-пъленъ вариантъ: майка ѝ я оженва за лудо младо: нощѣ ходи по широко поле, денѣ въ дълбоки долове, вечерь ѝ армаганъ носи кървави дрехи, търговскп глави; на гората листата пакъ ще покаратъ, но нейната младость нѣма да се повърне). — 4 Мил. № 218, ст. 13 (6+6), хайдушка, [Струга]. (Донесълъ отъ брата ѝ Костадина пръстенъ съ пръстъ).

169. Лудо младо копнѣе за мома.

Варианти: 5. Мил. № 409, ст. 5 (6+6), любовна, [Струга]. (Меруда), — 6. ib. № 423, ст. 15 (6+6), любовна, [Струга]. (Отказва му, защото я не даватъ родителитѣ й, че нѣмалъ кжща; ще направи).

170. Момъкъ не изпуща мома отъ леглото си.

Варианти: 2. Мил. № 481, ст. 11 (4+4), любовна, [Охридъ]. (Яна).

172. Хубава мома разболѣва ергени.

Варианти: 5. Мил. № 297, ст. 14 (4+4), любовна, Охридско. — 6. ib. № 317, ст. 8 (4+4), любовна, Костурско. — 7. ib. № 318, ст. 9 (4+4), любовна, Костурско. — 8. ib. № 418, ст. 24 (4+7), любовна, [Струга]. (Иво си порѣзва ржката отъ залисия по хубава мома Материна).

173. Момъкъ крѣе по либето си.

Варианти: 3. Мил. № 316, ст. 8 (5+3), любовна, Костурско.

175. Мома прѣдупрѣждава либето си да се любятъ тайно.

Варианти: 3. Мил. № 416, ст. 46 (4+4), любовна, [Струга]. (Саракина).

176. Тайно нощно свиждане на либето.

Варианти: 4. Мил. № 313. ст. 13 (2+4), любовна, Костурско. (Стойна). — 5. Doz. № 72, ст. 17 (5+5), любовна, центр. нар., фр. прѣв. на с. 301—302. — 6. Милојев. Песме I (1869), № 54, ст. 25 (3+5), слушана отъ Илинка Везенкова, Дебърско.

177. Змия въ пазуха — кемеръ жълтици.

Варианти: 2. Doz. № 3, ст. 24 (4+4), митична, съобщ. *Ст, И. Верковичъ*, Неврокопско. — 3. Мил. № 495, ст. 26 (4+4), любовна. [Струга]. (Мома вика да дойдатъ при нея, че й е студено; при никого не се стоплява, само при либето си). — 4. Ваклидовъ, в. „Зорница" (1864), бр. 24, с. 190—191, ст. 23 (5+3), изт. нар. (Дафинка се дави въ Дунавъ и я избавя либето й). — 5. Милојев. Песме I (1869), № 235, ст. 55 (4+4), хороводна, слушана отъ Илинка Везенкова, Дебърско. — 5. ib. № 302, ст. 42 (4+6), хороводна, слушана отъ Драганъ Златковъ, Велешко.

179. Лудо младо кани мома на свиждане.

Варианти. 2. Чол. № 45, ст. 32 (4+4), Калоферъ.

181. **Момъкъ гони хубава мома и не може да я стигне.**

Варианти: 2. Мил. № 487, ст. 15 (4+3), любовна, [Струга]. (Лудо младо си остава у мома Велика сабя, златенъ пръстенъ и шамия).

182. **Момиче, не ми минавай прѣзъ двори!**

Варианти: 6. Мил. № 503, ст. 23 (3+5), любовна, Струга.

183. **Майка харесва либето на дъщеря си.**

Варианти: 2. Мил. № 563, ст. 13 (4+6), сватбена — когато доведатъ невѣстата у зетя, Велесъ. — Недовършена.

184. **Мома не може да се скрие отъ лудо младо.**

Варианти: 2. Мил. № 447, ст. 12 (6+6), любовна, Кукушъ.

188. **Мома и момъкъ се годяватъ на чешма.**

Варианти: 2. Чол. № 101, ст. 20 (5+5), любовна, Кюстендилъ.

189. **Лудо младо на сънъ прѣвърнато съ либето си на еребица.**

Варианти: 5. Мил. № 312, ст. 13 (4+4), любовна, Костурско. 6. — ib. № 621, ст. 18 (4+4), лазарска, Кукушъ.

195. **Лудо младо откradва кърпа на мома.**

Варианти: 2. Мил. № 443, ст. 26 (4+4), любовна, [Кукушъ]. (Неда е сърдита на лудо младо, че й открало платно отъ разбой и риза отъ гергефъ; занесло ги въ Солунъ да ги вапсатъ за чадъри — румѣнъ и зеленъ).

197. **Изборъ на момъкъ отдалеко.**

Варианти: 4 Мил. № 348, ст. 21 (4+6), любовна, [Струга] (Крилѣ лебедови Богъ да й даде, за да отиде въ царева войска и си избере юнакъ, гергефъ и игла мерджанъ). — 5. ib № 517, ст. 42 (4+6), сватбена — когато бръснатъ зетя, Струга. (Отначало прибавка: спи Иво самородче и никой го не събужда; събужда го еребица; пита го женень ли е или не? Отговаря й, ще се жени и ще земе сестра между 9 братя; момата, като разбрала, моли се на Бога да завалятъ пролѣтни и есенни дъждове, да изкъртятъ отъ коренъ кулата; послушва я.). — 6. Чол. № 112, ст. 17 (4+6), трапезарска, Кюстендилъ.

203. **Лудъ гидия разтурва бисеръ на мома.**

Варианти: 2. ПСп. XI—XII 1876), № 9, с. 177—178, ст. 29 (4+4), изъ сборн. на *Е. Карановъ*, Кратово. (Ударя я съ дуня;

кълне го; но, като ѝ казва, че тя негова ще бѫде, отказва се отъ клетвата си). — 3. Мил. № 570, ст. 11 (4+7), свадбена, Охридъ. (Самовилски вѣтрове отварятъ вратата, дѣто мома везе махрама).

204. Момъкъ се стѣга мома да гледа.

Варианти: 2. Мил. № 482, ст. 6 (5+5), любовна, [Охридъ]. (Отива да види три моми: Софка Солунка, Мария Костурка и Мария Стамболка).

207. На хубавица не сѫ нужни накити.

Варианти: 2. Милојев, Песме I (1869), № 283, ст. 16 (4+4), хороводна, слушана отъ Ил. Везенкова, Дебърско. (Гюргя).

208. Черноока дѣвойка безъ накити е хубава.

Варианти: 2. Мил. № 656, ст. 9 (4+6), жетварска. Прилѣпъ.

211. Лудо зема герданъ и позлатенъ гайтанъ на спеща мома.

Варианти: 2. Мил. № 485, ст. 8 (5+5), любовна, [Прилѣпъ]. (Лудо намира изгубенъ пръстенъ на мома; ще ѝ го даде, ако му обѣщае чернитѣ очи и вѣжди). — 3. Doz. № 73, ст. 20 (4+4), любовна, изт. нар., фр. прѣв. на с. 302—303. — Срв. I бр. 267 „Мома си изгубва колана“.

213. Омаянъ майсторь отъ момина хубость пада отъ сарай.

Варианти: 2. Мил. № 424, ст. 36 (5+5), любовна, [Струга]. (Мано майсторь кула гради въ Солунъ; омайва се отъ дъщерята на вдовица Гюргя; на издъхване моли майсторитѣ да отсѫдятъ при кадия Гюргинина Янинка и жива да я закопатъ при него; отсѫждатъ я и закопчатъ). — 3 Манчевъ, Б. языкъ II (1872), с. 8—9, ст. 11 (4+4), изт. нар.

214. Мързелива мома желае само хоро.

Варианти: 2. Мил. № 237, ст. 27 (4+4) жаловна, Кукушъ. (Пеца Янешка — фаща я треска и умира: когато се връщатъ жетваркитѣ, Пеца носятъ на гробища). — 3. Милојев. Песме I (1869), № 292, ст. 8 (5+3), хороводна, слушана отъ Илинка Везенкова, Дебърско. (На невѣста Тренда говорятъ да не играе, че дѣтето ѝ ще плаче; казва имъ, свекърва ѝ ще го гледа).

б) *Прѫчки за либене.*

215. Родители мъмрятъ дъщеря си.

Варианти: 2. Мил. № 352, ст. 8 (5+5), любовна, [Струга]. — 3. ib. № 378, ст. 21 (6+6), любовна, [Струга]. (Майката на Меруда

не позволява да се люби съ лудо младо, както и на лудото майката не позволява да люби Меруда). — 4. ib. № 368, ст. 17 (3+5), любовна, [Струга]. (Мария годяватъ за другиго). — 5. ib. № 390, ст. 8 (6+6), любовна, [Струга]. — 6. ib. № 478 ст. 10 (4+3), любовна, [Охридъ]. (Петкана). — 7. Кар. Пам. с. 206—207, ст. 26 (4+3), Крушово, съобщ. *К. В — ча.*

216. Момку върнати годежници.

Варианти: 3. Кар. сп. „Знание" I (1875), с. 209—100 = Сжчин. I (1886) № 34, с. 186—187, ст. 26 (3+3), Копривщица.

218. Хубава мома родъ нѣма!

Варианти: 6. Мил. № 442, ст. 54 (3+5), любовна, [Кукушъ]. (Трена и Стоянъ). — 7. ib. № 445, ст. 9 (5+3), любовна, [Струга]. (Мома Люлѣя). — 8. ib. № 347, ст. 25 (3+5), любовна, [Струга]. (Димо и Петра — дребенъ пѣсъкъ брой нѣма, широко поле ходъ нѣма). — 9. ib. № 457, ст. 15 (5+3), любовна, [Струга].

220. Мома мисли да се жени.

Варианти: 2. Мил. № 419, ст. 16 (4+4), любовна, [Струга].

226. Колко мома жали за либето си?

Варианти: 5. Мил. № 294, ст. 12 (5+5), любовна, Охридско. (Либето ѝ отива въ Арапска земя и залюбва арапка). — 6. ib. № 460, ст. 18 (5+5), любовна, [Струга]. (Яна). — 7. Кар. сп. „Знание" I (1875), № V, с. 143 = Сжчин. I (1886), 192 с., № 42, зап. *Г. Гължбарски*, ст. 12 (5+3), Видинско. — 8. ib. с. 61, № II, ст. 30 (5+3), Копривщица = Сжчин I (1886), с. 179—180, № 28. (Стоянка и Никола). — 9. Милојев. Песме I (1869), № 287, ст. 16 (4+5), хороводна, слушана отъ Илинка Везенкова, Дебърско.

228. Не станала срѣща на либета.

Варианти: 2. Мил. № 304, ст. 20 (5+3), любовна, Струга, (Срѣщатъ братя сестра си Мария, връщатъ я и годяватъ). — 3. ib. № 334, ст. 9 (5+5), любовна, [Струга]. (Неда).

230. Момъкъ праща майка си сватя.

Варианти: 1 = Кар. Пам. с. 226—227. — 4. ib. с. 227, ст. 22 (4+4), Константиновска, изт. нар. (Иска вити гривни, — за тѣхъ кончето ще си продаде; кованъ герданъ, — ще продаде синьо седло; за огърлие, — тънка пушка). — 5. Мил. № 453, ст. 12 (5+3), любовна, [Струга]. — 6. Doz. № 74, ст. 16 (6+6), любовна, изт. нар., фр. прѣв. на с. 303—304.

232. **Отдалечени либета жалятъ едно за друго.**

Варианти: 4. Чол. № 95, ст. 18 (4+6), Нишко. — 5. Милојев. Песме I (1869), № 280, ст. 21 (4+4), хороводна, слушана отъ Илинка Везенкова, Дебърско.

234. **Мома се оплаква на либето отъ майка си.**

Варианти: 2. Мил. № 344, ст. 18 (4+4), любовна, [Струга].

235. **За хубава мома сѣка година кръвнина.**

Варианти: 2. Мил. № 369, ст. 15 (5+5). любовна, [Струга]. (Ленка).

237. **Замислена мома за болното си либе.**

Варианти: 3. Мил. № 337, ст. 11 (5+5), любовна, с. Кронцелово—Воденско. (Либето на Елена ранено съ два коршума).

240. **Наскърбена дѣвойка.**

Варианти: 2. ПСп. II (1870), № II, с. 107, ст. 21 (5+3), пѣна отъ Лука Радуловъ изъ Котелъ, зап. *В. Д. Стояновъ*. (Стратъ и Елена; годена за Георгия Чекърътъ; не го иска).

243. **На сънъ три луди млади.**

Варианти: 5. Мил. № 291, ст. 21 (5+3), любовна, [Прилѣпъ]. — 6. ib. № 340, ст. 24 (5+5), любовна, Кичево. (Гюргя). — 7. ib. № 496, ст. 6 (6+6), любовна, [Струга]. — 8. ib. № 500, ст. 13 (5+3), любовна, [Струга].

в) *Годеникъ и годеница.*

247. **Кумъ на либето си.**

Варианти: 4. Мил. № 289, ст. 26 (6+6), любовна. [Прилѣпъ]. (Яна). — 5. Лач. № XVI, ст. 69 (4+4), събр. *Кръстя Попова*, центр. нар. (По-пъленъ вариантъ: лудо младо кълне либето си, когато го вѣнчава: когато Дунавъ продума, тогава домъ да събере; кога риба пропѣе, тогава рожба да добие. Подъ було Янка му говори, стига да кълне, че изсушилъ водата и гората. Три дни и три нощи Янка стояла при Дунавъ да чуе, дали ще проговори той и риба да пропѣе. Не чува — фърля се въ Дунавъ). — Срв. I бр. 101 „Майка проклева дъщеря си". — 6. сп. „Об. трудъ" (1868), кн. II, с. 94—5, ст. 21 (4+6), изт. нар, отъ сборн. на *И. Ивановъ*.

248. Болникъ се прощава съ либето си.

Варианти: 4. Мил. № 231, ст. 40 (4+6), жаловна, [Струга]. (Марко и Цвѣта). — 5. ib. № 329, ст. 16 (4+4), любовна, [Панагюрище]. — 6. ib. № 569, ст. 9 (5+5), сватбена, Охридъ. (Отъ треска боленъ; майка му щѣла да му донесе три хамайлии).

252. Мома годяватъ, дѣ я сърце не тегли.

Варианти: 2. Мил. № 362, ст. 9 (3+5), любовна, [Струга].

г) *Либеви подаръци.*

254. Какви подаръци иска любата?

Варианти: 5. Мил. № 312. ст. 14 (4+3), любовна, Костурско. (Прѣдлага да ѝ купи бѣлило, червило, коланъ, чехли: тя да носи, той да гледа). — 6. ib. № 454, ст. 10 (4 + 6), любовна, Струга. (Лудо младо дава подаръци шарени вретена на момитѣ да му изпредятъ копринена кошуля и абдеслия риза).

257. Мома шие риза за либето си.

Варианти: 3. Мил. № 413, ст. 22 (6+6), любовна, [Струга]. (Стоянъ отива на пазаръ и купува кждѣля да изплете чорапи и подвезки либето му за Великдень, а тя иска отъ него за Георгевдень герданъ отъ бисеръ и сърменъ коланъ).

258. Разсърдена мома за подаръци.

Варианти: 3. Милојев. Песме I (1869), № 281, ст. 31 (4+3), хороводна, слушана отъ Ил. Везенкова, Дебърско. — 4. ib. № 282, ст. 27 (3+5), хороводна, отъ сѫщата. (Боянъ и Митра).

259. Понуда на либето.

Варианти: 4, Милојев. Песме I (1879), № 279, ст. 15 (3+5), хороводна, слушана отъ Ил. Везенкова, Дебърско. — 5. ib. № 52. ст. 18 (5+5), отъ сѫщата.

д) *Любовь по смѣтка.*

260. Мома нерачи сиромахъ момъкъ.

Варианти: 2. Мил. № 397, ст. 20 (6+6), любовна, [Струга]. (Родителитѣ не скланятъ да я дадатъ за сиромахъ момъкъ; говори ѝ всичко ще купи, — прилегнала му е на сърце: денѣ и нощѣ за нея мисли и я сънува). — 3. ib. № 408, ст. 6 (6+6), любовна, [Струга]. — 4. ib. № 454, ст. 15 (6+6, 4+4) любовна, [Струга]. (Родителитѣ я не даватъ).

265. **Изборъ на три моми отъ три народности.**

Варианти: 3. Мил. № 431, ст. 45 (4+3), любовна, [Струга]. — 4 ib. № 465, ст. 38 (4+3), любовна, [Струга]. — 5. Лач. № XXI, ст. 39 (5+3), събр. отъ *Крьстя Попова*, изт. нар.

е) *Отблъсната любовь.*

266. **Мома отблъсва лудо младо.**

Варианти: 6. Мил. № 287, ст. 28 (4+4), любовна, (Прилѣпъ]. (Гюргя). — 7. ib. № 292, ст. 22 (4+4), любовна, Охридъ. (Лудо младо грабва киткитѣ на мома, а тя го кълне: да обходи толкова градове, колкото сѫ цвѣтята на киткитѣ и пакъ да се върне пра нея и да ѝ поиска ключоветѣ отъ Пирга града). — 8. ib. № 410, ст. 17 (6+6), любовна, [Струга] (Цѣлува я и зима ѝ китката; момата се оплаква на кадията; отсѫжда: и той да я срѣщне насамѣ, би я цѣлуналъ и зелъ китката). — 9. ib. № 420, ст. 12 (4+4), любовна, [Струга]. (Момата избѣгва, но ризата ѝ се закачва на кѫпина; лудото говори на кѫпината да държи момата: фалбата да бѫде нейна, но момата негова). — 10. ib. № 458, ст. 7 (5+5), любовна, [Струга]. (Яна). — 11. ib. № 472, ст. 9 (5+5). любовна, [Струга]. (Влахиня отблъсва лудо младо, като му се фали съ братята си харамии и баща си кеседжия). — 12. ib. № 502, ст. 15 (5+3), любовна, [Струга]. — 13, ib. № 600, ст. 13 (4+4), лазарска, Кукушъ. (Мома се смѣе на лудо младо: врѣденъ билъ да я лъже, но врѣденъ не излѣзълъ да я земе; ако тя е била на негово мѣсто, би го направ ила прѣлѣзъ на градина). — 14. ПСп. XI—XII (1876), № 8, с. 176—177, ст. 21 (4+4), изъ сборн. на *Е. Карановъ*, Кратово. — 15. Doz. № 79, ст. 17 (5+5), любовна, изт. нар., фр. прѣв. на с. 307—308. — 16. Кар. Пам. с. 179, ст. 12 (2+3, 3+2), изт. нар. (Тодора казва на лудо младо, че чернитѣ ѝ очи сѫ продадени). — 17. Сп. „Об. трудъ“ (1868), кн. III, с 91—92, № XIX, ст. 30. (4+4), отъ сборн. на *И. Ивановъ*, записана на 1862 г. въ Болградъ, коледна.

268. **Мома зима оржжие на пияница лудо младо.**

Варианти: 4. Кар. Пам. с. 225, ст. 21 (5+5), константиновска, изт. нар.

269. **Мома тръгва по либето си и по пѫтя се научва, че има жена.**

Варианти: 4. Мил. № 499, ст. 15 (6+6), любовна, [Струга].

271. **Лудо младо застрѣлва мома.**

Варианти: 2. Вакларовъ, в. „Зорница“ (1864), бр. 24, с 99—100, ст. 40 (5+3), изт. нар. (Янка и Иванъ — съсѣди я надумватъ да не люби Ивана, царски синъ; той я застрѣлва и самъ себе си).

273. Лудо младо да не се грижи за мома.

Варианти: 3. Мил. № 398, ст. 12 (5+3). любовна. [Струга]. (Кръста).

274. Мома не поздравява непознато лудо младо.

Варианти: 2, Doz. № 75, ст. 23 (4+4), любовна, центр. нар., фр. прѣв. на с. 304.

276. Проклетъ да е кой люби двѣ моми.

Варианти: 3. Мил. № 441, ст. 30 (6+6), любовна, [Струга]. (Лудо младо не посѣщава първото си либе, защото залюбилъ друго; първото либе го моли да го посѣщава; оплаква се отъ второто либе). — 4. Кар. Пам. с. 163, ст. 17 (5+3), изт. нар. = Чол. с. 169.

ж) *Разлюбване.*

280. Съ либе шега не бива.

Варианти: 2. Чол. № 4, ст. 31 (5+3) зап. *Евгения хаджи Гергева Кисимова*, Търново Иванчо и Иринка). — 3. Doz. № 70, ст. 45 (3+5), любовна, центр , нар. фр. прѣв. на с. 298—299. (Станка и Пенчо; нерачи я, че е сиромашка: баща ѝ стърже вретена, майка ѝ ги продава; годява се за другиго; отъ жаль Пенчо се обѣсва; спасява го Станка).

з) *Любовь съ друговьрецъ.*

285. Царь Мурадъ съвѣтва Мара българка да се потурчи.

Варианти: 2. И. Бог. в. „Бѫлгарскый орелъ“ (1846), бр. 1, 20 априллія, 4 с., ст 46 (3+5), изт. нар. — 3. Мил. № 123, ст. 56 (4+6), юнашка, [Прилѣпъ]. (Мурадъ-бегъ пише писмо на Мара, слѣдъ като се водили три години, да се потурчи; Мара отива въ Прилѣпъ при вуйка си Крали-Марко на умъ да я научи; учи я да иска отъ Мурада три градове и три планини съ руди овци и овчари; Мурадъ я кълне, който я научилъ на тоя умъ). — 4. ПСп. I (1870), № II. с. 108, ст. 30 (3+5), пѣна отъ г-ца Рада въ Котелъ, зап *Михаилъ Васильовъ*. — 5. ib. IX X. № I, с. 93—94, ст 37 (4+4), изъ сборн. на *Г. П. Бояджиовъ*, Велешко. (Три години се водятъ и Мара с непотурчена; ражда имъ се мѫжко дѣте; пращатъ го книга да учи въ джамия; смѣятъ му се дѣцата, че е отъ „каурка“; връща се у дома си съ плачъ; Мурадъ прѣдлага на Мара да се потурчи; харизва ѝ: Ново-бърдо, Кратово, Солунъ съ гемиитѣ, едренски джамии и стамболски мостове,— пакъ не се потурчва). 6. — Чол. № 52, ст. 17 (5+3), Желѣзникъ. (Марга па Дунавъ пере; ще стане кадъна, ако царь Мурадъ червено

вино пие и яде сѣкаква гостба). — 7. ib. № 77, ст. 59 (5+3), София. (Братъ й владика Андрея въ Солунъ я научва, какво да иска отъ царь Мурадъ, за да се потурчи; не се съгласява, че нѣма съ какво царство да държи; остава на вѣрата си; отива съ честь при брата си въ Солунъ). — 8. А. Ф. Теохаровъ, Въ пользу пострадавшихъ болгаръ. (1876), с. 22, ст. 15 (5+3), изт. нар.

286. Покана българка да се потурчи.

Варианти: 2. Кар. Пам. = Чол. с. 125, ст. 20 (6+6), изт. нар. — 3. Чол. № 25, ст. 18 (5+3), зап. *Евгения хаджи Гергева Кисимова*, Търново. (На Юрданка сеймени говорятъ да се потурчи; майка й я кълне, ако стане кадъна).

288. Българинъ налита на пашова дъщеря.

Варианти: 2. Мил. № 366, ст. 11 (6+6), любовна, [Струга].

292. Ходжа счупва стомна на мома.

Варианти: 3. Мил. № 498, ст. 12 (4+6), любовна, [Струга]. (Отъ конь лудо младо счупва двѣ стомни на мома; излъгва майка си, че ги счупила сама).

293. Дервишъ кани мома да влѣзе въ новъ сарай.

Варианти: 2. Милојев. Песме I (1869), № 285, ст. 19 (4+4), хороводна, слушана отъ Ил. Везенкова, Дебърско (Неда и Али-бегъ).

299. Мома люби дервишко язаджийче

Варианти: 2. Чол. № 99, ст. 34 (4+4), любовна, Кюстендилъ.

300. Любовни пощѣвки на турчинъ.

Варианти: 2. Мил. № 456, ст. 13 (4+4), любовна, [Струга], (Яна).

307. Турчинъ да не люби християнска мома.

Варианти: 2. Мил. № 471, ст. 17 (3+5), любовна, [Прилѣпъ]. (Деспина).

309. Българката е по-хубава отъ туркинята.

Варианти: 3. Чол. № 108, ст. 9 (5+3), жетварска, Кюстендилъ. (Трима турци каратъ 9 кадъни и всички даватъ за една българка). — 4. Милојев. Песме I (1869), № 31, 30 ст. (5+5), жетварска, слушана отъ Ил. Везенкова, Дебърско. (Станушъ отъ Никополе).

315. Еничеринъ люби дѣвойка.

Варианти: 2. Кар. сп. „Знание“ II (1878), с. 95, ст, 17 (2+3), изт. нар.

316. Арнаутинъ — на сила любовникъ.

Варианти: 2. Мил. № 322, ст, 10 (4+6), любовна, Костурско.

317. Латинче застрѣлва лъжлива гъркиня.

Варианти: 5. Мил. № 164, ст. 44 (5+5), юнашка, Охридъ. (Наема се еврейче).

и) *Пристанка.*

318. Ще пристана!

Варианти: 4. Мил. № 330, ст. 9 (3+5), любовна, [Прилѣпъ]. (Ще пристане за момче дрѣновче). — 5. ib. № 404, ст. 21 (4+4), любовна, [Струга]. (Яниниче прѣдлага на мома Каля да бѣга въ неговъ виляетъ прѣзъ р. Кумоника). — 6. ib. № 428, ст. 14 (4+4), любовна, [Струга].

320. Мома пристава на овчарь.

Варианти: 3. Милоиев. Песме I (1869), № 334, ст. 46 (5+5), овчарска, слушана отъ Ил. Везенкова, Дебърско. (Столе въ Шаръ пл.).

322. Ако я иска, ще му пристане.

Варианти: 2. Мил. № 299, ст. 22 (4+6). любовна, Охридско. (Катерина).

к) *Грабеница.*

323. Войвода откradва заспала мома.

Вариаити: 4. Мил. № 174, ст. 49 (4+4), юнашка, [Струмица]. (Като се събужда, пробожда се). — 5. ib. № 311, ст. 24 (4+4), любовна, Костурско. — 6. ib. № 403, ст. 16 (4+4) любовна, [Струга]. (Три луди млади се заканятъ на мома Неша да я откраднатъ и занесатъ въ планината, да я пекатъ като рудо агне).

324. Живъ — мъртвецъ си грабва любата.

Варианти: 3. Мил. № 185, ст, 110 (5+3), юнашка, Струга. (Стоянъ и Бояна). — 4. ib. № 186, ст. 78 (4+4), юнашка, Кукушъ. (Граждоменка и войникъ юнакъ). — 5. ib. № 187, ст. 59 (5—3), юнашка.

Прилѣпъ. (Стоянъ и Бояна). — 6. ib. № 117, ст. 53 (3+5), юнашка, [Панагюрище]. (Димана). — 7. ПСп. XI—XII (1876), № 1, с. 169—171 ст. 55 (5+3), изъ сборн. на *Е. Карановъ*, Кратово.

325. Данъ войвода улавя мома.

Варианти: 3. Мил. № 599, ст. 9 (4+4), лазарска, Кукушъ. — 4. ib. № 618, ст. 13 (4+4), лазарска, Кукушъ. — 5. Блъсковъ, Буквяръ (1871), с. 15—16, ст. 20 (4+4), изт. нар. (Храбрьо юнакъ). 6. ПСп. II (1870), с. 106—107, № I, ст. 42 (4+4), пѣна отъ г-ца Рада въ Котелъ, зап. *Михаилъ Васильовъ* (По-пъленъ вариантъ: съ маждракъ гони еленъ. Еленътъ му говори да не го гони, че отъ е кошута първескиня; Данъ му отговаря, че и неговиятъ конь е отъ първескиня; еленътъ му казва, ще блъвне три рѣки въ Ромжния; първа рѣка — медъ и масло, втора — руйно вино и третя — бѣло жито). — 7. Сп. „Об. трудъ“ (1868). кн III, с. 89—90, № XVII, ст. 38 (4+4), коледна, отъ сборн. на *И. Ивановъ*, записана на 1862 г. въ Болградъ. (Ребрьо юнакъ). — 8. Бог. Упжтване (1869), с. 14, ст. 5 (5+3), изт. нар. (Данъ — кжсъ).

326. Юнакъ граби мома.

Варианти: 2. Мил. № 550, ст. 12 (4+6), сватбена — когато извеждатъ невѣстата отъ кжщи, Прилѣпъ. (Царь Костадинъ срѣща мома Гюргица, качва я на коня си и избѣгва).

3. Женитба.

а) *Сватбарски случки.*

331. Булката се жертвува за убития си младоженецъ.

Варианти: 2. Мил. № 248, ст. 41 (4+4), жаловна, [Струга]. (Бѣла Яна отъ Авлана се жени за Димо отъ Солунъ; па пжтя се Димо пробожда съ копието си, когато се разиграл коньтъ му).

332. Надалеко за невѣста. Младоженецъ се удавя.

Варианти: 3. Мил. № 241, ст. 52 (5+3), жаловна, [Струга]. (Бояна и Миленко). — 4. ПСп. IV (1871) с. 74—75, ст. 87 (3+5), зап. *Ц. Гинчевъ*, Търновско. (Краятъ: сватоветѣ прѣдлагатъ на невѣстата да се върне; иска да види Иванчовата кжща голѣма, двороветѣ й отъ мермеръ, портитѣ желѣзни, на порти синджиръ сребъренъ и на синджиръ кацнали 12 пъстри пауни, 13 бѣли гължби; отиватъ — тамъ заварятъ Иванчо, който ги чакалъ).

333. Булката случайно убита отъ младоженеца въ врѣме на сватбата й.

Варианти: 4. Кар. сп. „Знание“ I (1875), с. 355—356=Сжчин. I (1886), 213—214 с., № 57, ст. 61 (5+3), зап. *О. Попова* въ с. Та-

раклие въ Бесарабия. (Ника и Миленъ). — 5. ПСп. V—VI (1872), № 2, с. 207—209, ст. 76 (3+5), пѣна отъ г-жа Катериоа П. Жечева, зап. *В. Д. Стояновъ*, Сливненско (Янка гледала сънъ прѣдъ сватбата си: чардакъ се съборилъ, дъска по дъска, пиронъ по пиронъ падали, останала една дъска и на нея кацнали 12 гълѫби, до тѣхъ слънцето и мѣсеца съ звѣздитѣ; майка й я утѣшавa, че е за добро тоя сънъ; младоженецътъ Хюлюпчо се пробожда надъ случайната си убита булка). — 6. Чол. № 75, ст. 106 (4+4), Самоковъ. (Яница прѣдъ сватбата си сънувала: Миленъ чардаци градѣлъ, на чардаци прагове (кули), на прагове сивъ соколъ, — събарятъ се чардацитѣ, на Миленова ножница кошута лежи; иска отъ майка си да развали годежа). — 7. Doz. № 49, ст. 51 (5+3), любовна, изт. нар., фр. прѣв. на с. 270—272. — 8. Сп. „Об. трудъ“ (1868), II кн., с. 87—89, № V, ст. 44 (5+3), изъ сборн. на *И. Ивановъ*, изт. нар [Недовършена].

335. Любовница отравя невѣстата на любовника си на сватбата му.

Варианти: 2. ПСп. XI — XII (1876), с. 171—172. № 2, ст. 43 (5+3), изъ сборн. на *Е. Карановъ*, Кратово. (Петре и Калина).

339. Момъкъ стиска пръститѣ на мома, та се земя тресе.

Варианти: 2. Мил. № 528, ст. 8 (4+6), сватбена — когато отиватъ на вѣнчаване и приближаватъ църквата, Струга.

б) *Щастливъ съпружески животъ.*

342. Мѫжова фалба.

Варианти: 3. Doz. № 80, ст. 14 (3+5), смѣсена, центр. нар., фр. прѣв. на с. 30[illegible]. (Войвода извиква Стояна да доведе братчето си).

344. Монастирь за чедо.

Варианти: 3. Кар. сп. „Знание“ I (1875), с. 189—190 — Сѫщи. I (1886), № 45, с. 197—199, ст. 59 (5+3), зап. *К. Геровъ*, Панагюрище. (Стоянка и Петъръ; монастирь „Св. Иванъ“ на Рила планина; царь Петъръ въ църква ще дойде да се прѣкръсти).

346 Снаха помирява мѫжа си съ дѣверя.

Варианти: Мил. № 182, ст. 109 (4+6), юнашка, Прилѣпъ. (Янкулъ и Никола) — 3. Чол № 60, ст. 69 (5+3), Жѣлѣзникъ. (Името на Петкания мѫжъ е Николчо, а на дѣверя й — Иванчо), — 4. ib. № 159, ст. 117 (4+6), юнашка, Охридъ. (Мирчо господаринъ и Янкула войвода). — 5. Сп. „Об. трудъ“ (1878), кн. II., с. 79—80, ст. 49 (5+3), зап. *Д Пановъ*, изт. нар. (Стоянъ и Иванъ; Мария; изпълва поржчката на мѫжа си; отъ жаль за брата си Стояна се пробожда въ сърцето).

347. Войникъ на женинати си сватба.

Варианти: 4. Мил. № 65, ст. 157 (4+6), юнашка, [Струга]. (Симонъ войвода; прѣсрѣща го баща му на пѫтя, който избѣгалъ, че снаха му се прѣмѫжва; дава сестра си Ангелина на втория женень мѫжъ). — 5 ib. № 66, ст. 109 (5+5), юнашка, [Струга]. — 6. ib. № 111, ст. 48 (5+3), юнашка, [Панагюрище]. — 7. ib. № 295, ст. 12 (3+5 — кжсъ), любовна, Охридско. (Заимче). — 8. ib. № 572, ст. 19 (5+5), сватбена — когато зетьтъ се облича, Кукушъ. (Еничери насила зиматъ момци на война; едничък синъ зиматъ на майка, що токо се вѣнчалъ; 9 години жена му да го чака, па послѣ да се жени. — Недовършена). — 9. ib. № 614, ст. 21 (4+4), лазарска, Кукушъ. (Радичъ и Ангелина; отива въ Анадолска, Казълбашка земя).—10. Чол. № 65, ст. 61 (5+3), зап. *И. Бѣлковскы* и *П. Гыдиджискы*, с. Устово (Ахърчелебийско). (Мурада чака мѫжа си Стояна 12 години). — 11. Милојев. Песме I (1869), № 291, ст. 78 (5+5), хороводна, слушана отъ Илинка Везенкова, Дебърско.

в) *Нещастенъ съпружески животъ.*

348. Неспрѣтната жена.

Варианти: 2. Мил. № 305, ст. 28 (5+5), любовна, [Струга].

352. Жена иска да върви съ мѫжа си.

Варианти: 2. Мил. № 310, ст. 48 (3+3), любовна, [Панагюрище]. (Дона и турчинъ). — 3. ПСп. IX—X (1882), с. 103—104, ст. 42 (3+3), изпѣна отъ г-жа Велика х. Паничкова, Калоферъ. (Паунъ и Колю; Колю и Маринъ искатъ да го придружатъ до Сгамболъ; отказва имъ).

355. Мѫжъ избѣгва отъ жена си.

Варианти: 4. Мил. № 396, ст. 37 (5+3), любовна, Струга. (Петкана търси забѣгналия си мѫжъ по Дунавъ). — 5 Манчевъ, Б. язикъ II (1872), с. 31, ст. 11 (4+4), изт. нар. (Юнакъ пита мома за коня си; видѣла го вчера да мине; седлото му мѣсечина, юздата — слънце грѣе).

360. Женина клетва постига мѫжа.

Варианти: 2. Мил. № 254, ст. 31 (6+6), жаловна, [Струга]. (Стоянъ).

361. Мѫжъ убива прѣлюбодѣйната си жена.

Варианти: 2. Мил. № 130, ст. 146 (5+3), юнашка, Панагюрище. (Калина е женена за Еванъ; любовникътъ ѝ Стоянъ въ врѣме на Калинината сватба толкова се залисва въ нея, че на три мѣста му

се пукнала устата, и кръвь пада на обущата ѝ; Калина избръсва кръвьта съ махрамата си: Стоянъ избѣгва въ Влашко и тамъ спечелва пари; купува подаръци за Калина; зинася ѝ ги; Еванъ намира подаръцитѣ и тн.). — 3. Кар. сп. „Знание“ I (1875), с. 223 — Сѫчин. I, 1886), с. 223, № 47, ст. 97 (3+5), Пловдивско.

363. Мѫжъ се закаля надь закланата си трудна жена.

Варианти: 3. Лач. № XXIV, ст. 27 (5+5), слушана отъ Руса И. Клисаровицѫ, събр. отъ *Крьстя Попова*, изт. нар. (Драгинко и Зейна). 4. — Чол. № 5, ст. 75 (5+3), зап. *Евгения хаджи Гергева Кисимова.* (Говорятъ на Радка, че е мънинка като маймунка, тънка като пръчица, черна като циганка, каква рожба ще роди и кѫща гледа? Оплаква се на брата си; мѫжъ ѝ съ съгласие на братъ ѝ въ зимници ѝ отрѣзва главата; разпарятъ сърцето ѝ, и отъ него излиза мѫжко дѣте и ги пита, какво имъ е направила майка му, та сѫ я заклали? Никола грабва ножчето и се пробожда). — 5. Doz. № 65 (5+3), смѣсена, изт. нар., фр. прѣв. на с. 315—318.

364. Свекърва убийца.

Варианти: 2. Мил. № 255, ст. 57 (4+4), жаловна, [Кукушъ]. (Майката на Стояна отравя булката, че я обичалъ; той се самоубива за нея).

365. Отравятъ снаха си.

Варианти: 2. Мил. № 253, ст. 37 (5+5), жаловна [Струга]· (Яна). — 3. Кар. сп. „Знание“ I (1875), с. 255, ст. 42 (5+5), зап. *А. Драгиевъ.* въ Торлашка-махала, Старо-Загорско — Сѫчин. I (1886), с. 204—205, № 50. (Марга каратъ свекърътъ и свекърва на бѣлъ Дунавъ да пере дрехи; чернитѣ бѣли да прави, бѣлитѣ черни; на обѣдъ я отравятъ; докато либето ѝ Стоянъ вода да донесе, умира).

366. Свекърва клеветница — снаха и синъ мъртви I.

Варианти: 2. Мил. № 91, ст. 41 (4+6), юнашка, [Струга]. (Гино Арнаутче и Петра). — 3. ib № 242, ст. 91 (5+3), жаловна, [Струга], — 4. Чол. № 8, ст. 80 (5+3), зап. *Евгения хаджи Гергева Кисимова,* Търново — Doz. № 43, фр. прѣв. на с. 254—258. — 5. ib. № 101, ст. 49 (5+3), хороводна, Кюстендилъ.

367. Свекърва клеветница — снаха и синъ мъртви II.

Варианти: 2. Кар. сп. „Знание“ I 1875), с. 60—61, № I, ст] 52 (4+5), Копривщица — Сѫчин. I (1886), с. 178—179. — 3. Чол. № 48, ст. 11 (5+3), жетварска, с. Аджаръ, Брѣзовско.

368. Мѫжъ и жена заклани.

Варианти: 2. Мил. № 258, ст. 23 (4+6), жаловна, [Струга.. — 3. ib. № 507, ст. 19 (5+3), любовна, [Струга]. (Само Рада — жената — като спала подъ трѣма въ двора, била заклана).

г) *Отвличане и робство.*

369. **Турци отвличатъ хубава мома и съсичатъ брата ѝ.**

Варианти: 2. Мил. № 74, ст. 17 (7+7), юнашка, [Струга]. (Въ село Върбяни Веселъ-ага Пиперко и Яйо-ага Пустиня грабятъ мома Маса отъ двамина братя, които я крили по планина).

374. **Сестра сестра си намира.**

Варианти: 2. Мил. № 151, ст. 42 (6+6), юнашка, Прилѣпъ.

377. **Турци плѣняватъ мома и майкаа ѝ намира дрехитѣ**

Варианти: 3. Мил. № 176, ст. 55 (4+4), юнашка, [Кукушъ]. (Дафина е плѣнена отъ Омеръ Шахпентия; като потурчена става просякиня).

380. **Плѣнена гъркиня съ хитрость избѣгва отъ войвода.**

Варианти: 2. Мил. № 158, ст. 18 (5+5), юнашка, Охридъ.

382. **Християнската вѣра е по-добра отъ турската.**

Варианти: 2. Мил. № 132, ст. 26 (3+5), юнашка, [Прилѣпъ] (Ибраимъ).

384. **Измамена мома за свила се отвлича.**

Варианти: 2. Мил. № 116, ст. 40 (5+5) юнашка, Панагюрище. (Милка Котленка и Петъръ търговецъ). — 3. ib. № 184, ст. 169 (4+6), юнашка, Прилѣпъ. (Митре Поморянче се годява за Мария Бѣлоградска; Петре Вайрадинче дава повече подаръци и иска да му земе годеницата; отъ Прилѣпъ натоварва гемия съ свила, свилени кошули и елеци и излиза прѣдъ Бѣлградъ; Митре постиля скелето съ памучно платно; дохожда Мария съ 30 дѣвойки годени и всѣки отъ гемиджитѣ си зима по една дѣвойка). — 4. ib. № 612, ст. 8 (4+4), лазарска, Кукушъ.

4. Трудови пѣсни.

а) *Орачки.*

385. **Чорбаджия по-богатъ отъ царя.**

Варианти: 2. Мил. 634, ст. 22 (4+4), водичка, Прилѣпъ. (Иво). — 3. Сп, „Об. трудъ“ (1868), кн. III, с. 82—83, № XII, ст. 32 (4+4), коледна, отъ сборн. на *И. Ивановъ*, зап. на 1862 г. въ Болградъ. (Коледари питатъ боляринъ, отдѣ е станалъ богатъ — дали отъ походи съ хайдути или съ върли кесаджии? Казва имъ съ 9 сина и съ 9 рала, далъ Господъ плодородие, та направилъ сребърни коля и позлатени волове).

б) *Жетварски.*

386. **Мома наджънва овчарь.**

Варианти: 2. Мил. № 654, ст. 18 (4+4), жетварска, Прилѣпъ. (Мара наджънва кираджия и се оженва за него).

в) *Овчарски.*

387. **Кучета избавятъ овчарь отъ турци.**

Варианти: 4. Мил № 209, ст. 18 (4+4), овчарска, (Струга). (Желникъ Пѣйо не вечеря, а свири съ кавалъ; фащатъ го харамии и го връзватъ. — Недовършена). — 5. Милојев. Песме I (1869), № 338. ст. 73 (4+4), овчарска, слушана отъ Велика Христова изъ с. М.-Църско (Битолско). (Пѣйо).

389. **Овенъ освобождава затворения овчарь.**

Варианти: 2. Лач. № VI, ст. 48 (5+3), слушана отъ Софія Парушева, изт. нар.

391. **Стара-планина плаче отъ много стада.**

Варианти: 2. Doz. № 54, ст. 17 (5+3), смѣсена, изт. нар., фр. прѣв. на с. 280—281. (Юнакъ се прощава съ Рила пл.; гората му всичко прощава, само не му прощава, че елхитѣ кършели, хурки ги правѣли и пращали по седѣнки на момитѣ).

г) *Разни.*

394. **Ученикъ.**

Варианти: 2. Мил. № 625, ст. 8 (4+4), водичка — на единороденъ синъ, Прилѣпъ. (Костадинъ). — 3. ib. № 626, ст. 6 (4+4), водичка — на единороденъ синъ, Прилѣпъ. — 4. ib. № 631, ст. 13 (4+4), водичка, Прилѣпъ.

395. **Фалба и поносба на богаташъ.**

Варианти: 2. Мил. № 583, ст. 7 (4+4), лазарска — на богатъ човѣкъ, Струга.

5. Хумористични и сатирични.

396. **Много е богатъ!**

Варианти: 2. Мил. № 264, ст. 24 (5+3), смѣшна, [Струга].

397. **Дѣлба на ергенитѣ.**

Варианти: 2. Мил. 269, ст. 35 (4+3), смѣшна, [Струга]. (Старецъ дѣлилъ момитѣ и за себе си зелъ двѣ; пращатъ го за вода, дано се удави; връща се съ двѣ вѣдрици). — 3. ib. № 358, ст. 9 (5+5), любовна, [Струга]. (Бѣла Мара).

401. **Характеристика на старъ мжжъ и лудо младо.**

Варианти: 3. Мил. № 283, ст. 42 (3+3), смѣшна, [Прилѣпъ], (Цона).

404. **Комаръ застрѣлва муха.**

Варианти: 3. Doz. № 87, ст. 38 (5+3), смѣсена, изт. нар, фр. прѣв. на с. 314—315. (Мухитѣ съборъ събрали, кадия поставили, ситѣ — сеймени, пчелитѣ — субашии, бръмбари—теляли; теляли викатъ изъ село да дигнатъ мършата; комарътъ избѣгва въ Перинъ планина подъ чадъръ — гжби; дъждъ заваля, та измива кръвнинитѣ; като прѣстаналъ дъждътъ, комарътъ написалъ на буковъ листъ: кой отдѣ е да си отиде). — 4. П. Р. Слав. „Гайда“ 1 (1864), бр. 21, ст. 47 (3+5), изт. нар. (поправена).

ДѢЛЪ IV

ЮНАШКИ И ПОЛИТИЧЕСКИ ПѢСНИ

1. Крали-Марковъ кржгъ.

410. Крали-Марко намира бащината си сабя.

Варианти: 2. Мил. № 124, ст. 40 (4+6), юнашка, [Прилѣпъ]. (Въ Стамболъ се продава сабя отъ теляли; Гюргя самовила обажда на Марка въ Прилѣпъ за тая сабя, която се дипли на 12 дипли; купува я Марко).

412. Крали-Марко погубва Филипъ Соколина и си добива сабя дамаскиня.

Варианти: 3. Чол. с. 100—101, ст. 34 (4+6), Съобщ. *Георгія А. Гюшевъ*, Кюстендилъ. (Кр.-Марко убива Ф. Маджарина и зема жена му за своя жена).

413. Крали-Марко се побратимява съ самовила.

Варианти: 2. Мил. № 9, ст. 31 (4+6), самовилска, Прилѣпъ.

414. Крали-Марко кумува при вѣнчавката на жена си.

Варианти: 2 Кар. сп. „Знание" I (1875), с. 174, ст. 105 (4+4), изпѣна отъ баба Недѣля въ Копривщица Сѫчин. I (1886) с. 195—197.

418. Вмѣсто Маркова — Дукова глава въ замѣна.

Варианти: 2. Доз. № 30, ст. 59 (5+3), хайдушка, изт. нар., фр. прѣв. на с. 218—220. (Юнакъ Нягулъ бѣдятъ, че много турци, повече кадъни, погубилъ; сестра му Миленка дава имъ най-малкия си синъ Лало; майката приготвя гостба на дѣцата си; ядатъ и говорятъ, повечко да даватъ на Лало, че отива за дѣверъ на брата й Нягулъ; сестра му Елка го прѣмѣнва; изпраща го и плаче; утѣшава я; дохождатъ джелати и взиматъ главата му).

422. **Крали-Марко съ измама погубва дѣте Дукатинче.**

Варианти: 4. Мил. № 121, ст. 108 (4+6), юнашка, [Прилѣпъ].

427. **Орли се молятъ за здравето на раненъ Крали-Марко.**

Варианти: 2. Сп. „Об. трудъ“ (1868), кн. III, с. 85–88, № XV, ст. 94 (4+4), отъ сборн. на *И. Ивановъ*, зацисана на 1862 г. въ Болградъ.

2. Други юнаци.

428. **Боленъ Дойчинъ.**

Варианти: 2. Мил. № 88, ст. 238 (4+6), юнашка, [Струга]. (Сестра му се именува Ангелина, шивачъ — Умеръ, налбатинъ — Митре Поморянче, оржжието да му измие Платокосъ Павле; слѣдъ побѣдата на арапина въ Солунъ, наказва всички; сестра му прислужва и слѣдъ това душа прѣдава въ нейни ржцѣ). — 3. ib. № 154, ст. 135 (4+6), юнашка, [Прилѣпъ]. (Арапинъ дошълъ въ Солунъ: главата му като казанъ, ушитѣ му като талеръ, очитѣ му като шиникъ, иска на день по фурна хлѣбъ, двѣ бъчви вино и ракия, три ялови крави и една дѣвойка за любене; редъ дохожда на боленъ Дойчиновата сестра Ангелина; слѣдъ убийството на арапина, наказва калакчия, налбатина и берберина, които искали Ангелиноното бѣло лице). — 4. ib. № 155, ст. 65 (4+4), юнашка, Кукушъ. (Жена му Ангелина). — 5. ib. № 261, ст. 24 (4+4), жаловна, [Струга]. (Кжсъ). — 6. Чол. № 10, ст. 140 (4+4), зап. *Евгения хаджи Гергева Кисимова*, Търново = Doz. № 40, фр. прѣв. на с. 234—248 съ 3 стиха по-малко. (Прибавка отначало: Герги е боленъ 8 години; жена му го моли да ѝ разрѣши да се жени за другиго, — гледала го 9 години, нека го гледа сестра му Ангелина; разрѣшава ѝ, но да намѣри юначенъ като него; радва се и обажда на майка си; сестра му изпълва поржчкитѣ; наказва жена си, като ѝ отрѣзва главата; сжщо и баба си).

431. **Юнакъ Стоянъ погубва мечка-стрѣвница.**

Варианти: 5. Лач. № VIII, ст. 40 (5+3), слушана отъ Елена Парушева, изт. нар. (Отива на рилския каменъ мостъ; сестра му е Росица).

432. **Юнакъ Стоянъ погубва джелатитѣ си и отива на хоро.**

Варианти: 2. ПСп. VII — VIII (1873), с. 108, № II, ст. 42 (5+3), пѣна отъ Добри Недѣлчовъ, зап. *В. Д. Стояновъ*, Шуменско. (Майка отгледва сина си Стояна: съ прѣсно го млѣко кжпала, съ руйно вино

сливала; викнали го карадаалийски юнаци; тамъ избива 300 душъ). — 3. ib. с. 112—113, № V, ст. 80 (5+3), пѣна отъ Т. Я. Ченгелевъ, зап. *В. Д. Стояновъ*, Шуменъ.

434. Не канилъ за сватба сестринцитѣ си.

Варианти: 5. Мил. № 57, ст. 183 (4+6), юнашка, Струга. (Царь Шишманъ се жени за дъщерята на краля Латинина; да не кани сестриника си Мирче, че е пияница; майка му го изпраща прѣоблѣченъ на овчарь таборинъ; Мирче умѣрва златенъ пръстенъ, познава три ябълки коя отъ коя година е и отъ три дѣвойки еднакво облѣчени познава, коя е невѣстата). — 6. Сп. „Об. трудъ“ (1868), кн. II, с. 81—83, № I, ст. 77 (5+3), отъ сборн. на *И. Ивановъ*, Болградъ, записана въ 1862 г. (Краль Петъръ се жени за Перинпопска дъщеря; не желае да дойде съ сватоветѣ грозното дѣте Груилчо; Груилчо извършва прѣдлаганитѣ мжчни работи).

436. Жена, прѣдрешена на юнакъ, освобождава затворения си мжжъ-робъ Ржковити Богданъ.

Варианти: 2. Мил. № 89, ст. 93 (4+3), юнашка, (Панагюрище). — 3. ib. № 189, ст. 117 (4+6). юнашка, Прилѣпъ. (Затворникъ е Райко Божковичъ). — 4. Чол. ст. 182 (5+3), с. Челинци, Радомирско. (Стоянъ за невѣстата си Гюбрена е затворенъ; майка му казва, че дрѣнополци искатъ за три дни булчето му; отговаря ѝ, че 9 години е лежалъ, още 9 ще лежи; майка му мъмре Гюбрена, че за него Стоянъ лежи 9 години; Гюбрена зима конче, кожухъ *бориновъ*, калпакъ бориновъ и сабя огнена Стояновн; освобождава Стояна, като ужъ царевъ пратеникъ и отпърво не му се обажда, че му е невѣста).

438. Мома войникъ I.

Варианти: 3. Мил. № 86, ст. 49 (4+4), юнашка, [Панагюрище]. (Тодора, дъщеря на Иванъ, отива войникъ). — 4. ib. № 103, ст. 49 (3+5), юнашка, [Панагюрище]. (Тодора).

439. Мома войникъ II.

Варианти: 2. Мил. № 201, ст. 72 (5+3), юнашка, Прилѣпъ. (На Петко дъщерята Тодора отива войникъ). — 3. Чол. № 76, с. 72 (5+2), София. (Царь Ясенъ събира войници; банъ Петъръ нѣма синъ, отива дъщеря му Тодорка).

440. Раненъ юнакъ, пиле соколово и самовила.

Варианти: 2 Doz. № 3, ст. 44 (4+6). изт. нар., фр. прѣв. на с. 150—151. — 3. Дановъ, Лѣтоструй за 1876 г., с. 147—150, № 1, ст. 81 (4+4, 3+3), зап. *П. Р. Славейковъ* отъ уйка си въ Вишовъ градъ и отъ сестра си П.

3. Хайдушки и политически пѣсни.

441. Индже войвода.

Варианти: 3. Мил. № 220, ст. 22 (8+8), хайдушка, [Струга]. — 4. Кар. в. „Свобода“ II (1871), бр. 31, с. 243 = Сѫчин. (1886), с. 154—155, № 9, ст. 23 (4+4), изт. нар. (Повежда юнацитѣ си къмъ баиръ Бакарджикъ; втората часть липсува). — 5. Чол. № 38, ст. 44 (5+3), съобщ. *Петъръ Хр. Поповъ*, Карлово. (Отиватъ въ Малима). — 6. Блъсковъ, сп. Слав. братство“ I (1878), кн. 3, с 29, ст. 62 (5+3), слушана отъ г-жа Н. Катинка, сестра на Г. С. Раковски. (Съ Гого Котелъ да заобикалятъ). — 7. ПСп. VII—VIII (1873), с 115, № VII, ст. 30 (3+5), зап. *Л. Радуловъ*, Котелъ. (Индже съ Гого е въ Жеравна; влизатъ въ Котелъ и съсичатъ субашата). — 8. ib. XI—XII (1876), с. 168—169, № 5, ст. 29 (3+5), зап. *Т. Милковъ* въ М.-Търново. (Отъ Яла-понъ и Кара-евренъ отиватъ и запалятъ кулата на Дразъмъ (Идразъ); кадънитѣ живи изгорени, само да не се прѣдадатъ на Индже). — 9. Сп. „Об. трудъ“ (1868), кн. II, с. 89—90, № VI, ст. 29 (5+3), изт. нар., изъ сборн. на *П. Ивановъ*. (Индже и Колю; въ с. Малево е убитъ).

442. Страхилъ войвода погубва потера и послѣ обѣдва.

Варианти: 2. Кар. в. „Независимость“ III (1873), бр. 40, с. 316, ст. 91 (5+3), зап. *Н. М. Астарджиевъ*, изт. нар. = Сѫчин. I (1886), с. 167—169, № 18. (Прѣправя се на просякъ и избива потерата съ измама)

443. Дѣте въ Милошова дружина погубва Страшилова орда.

Варианти: 2. Чол. № 29, ст. 134 (5+3), зап. *Искъръ Мачевъ*, Панагюрище. (Дѣте Босулъ се моли на Богданъ войвода да го прибере въ дружината си; дружината изпърво не се съгласява, но, като имъ казало, че послѣдно вода ще пие, млѣко ще яде, приели го; сѣда царвули да си стегне: учкуръ му се развърже; пушка безъ ремикъ и кремъкъ носи, сабя ръждава; той зима беглишко стадо и побѣждава 300 сеймени, а Богданъ и дружината му се изплашватъ). — 3. Мил. № 214, ст. 52 (4+4), хайдушка, [Панагюрище] (Сѣмко войвода; прѣсторва се Босолъ на просякъ; фаща арапина и избива сейменитѣ.)

444. Женитба на Гозданка и Детелинъ войвода.

Варианти: 3. Мил. № 144, ст. 160 (4+6), юнашка, [Струга]. (Иво и сестра му Ангелина; Крали-Марко и Детелинъ войвода прѣчакватъ Иво юнакъ въ гората; слѣдъ женитбата на Иво, Ангелина моли брата си да я ожени за мущалджия — добъръ вѣститель)

445. Манушъ войвода съглежда плачещитѣ за него свои.

Варианти: 2. Манчевъ, Б. языкъ II (1872), с. 112, ст. 15 (5+5), изт. нар.

452. Изборъ на войвода и побратимявине на войводи-юнаци.

Варианти: 3. Мил. № 212, ст. 31 (5+3), хайдушка, с. Гаре, Дебърско. (Сирма войвода; жива я видѣлъ Д. Миладиновъ въ Прилѣпъ). — 4. ib. № 228, ст. 36 (5+3), хайдушка, Битоля. (Мома болюкбаша на сеймени). — 5. Doz. № 17, ст. 131 (5+3), хайдушка, изт. нар., фр. прѣв. на с. 184—189. (Избиратъ за войводи Бояна Романка; само козарче не я одобрява; жълтица се ней паднало въ погача; прѣкарва пръстенъ на бука и прѣскача 9 реда саби; завежда дружината на Стара-пл.; слѣдъ 9 години братъ ѝ Стоянъ прѣдлага да си раздѣлятъ дружината за зимовище; да почака, докато мине кадъна Керима, че ѝ се молила да ѝ пощади живота; зима хазната ѝ, раздѣля я между дружината си и ги пуска да си отидатъ по домоветѣ). — 6. Кар. Пам. с. 214 — 215, ст. 39 (5+3), гергевденска, изт. нар. = Сжчин. I (1886), с. 147—148, № 4, ст. 28 (5+3), изт. нар. (Рада избиратъ войвода, защото само тя нишанъ прѣкарала).

453. Боянка ограбва царска хазна.

Варианти: 4. Чол. № 18, ст. 97 (5+3), зап. *Евгения хаджи Гергева Кисимова*, Търново = Doz. № 19, фр. прѣв. на с. 191—195. (Иванчо поржчва на сестра си Драганка да обере царската хазна съ измама: на хазнатаритѣ по китка да даде, а на байрактаря — двѣ; сестра му казва, не ли му стига имане деветь пещери? Отговаря ѝ, щѣлъ да прави благодѣяния: на буйна вода — каменень мостъ, въ пуста гора — монастирь „св. Иванъ“ и въ село черква, защото е боленъ; отива, — хазнатарьтъ моли ѝ се, да му остави хазната, че му се е додѣяло отъ бащини и дѣдови натяквания; пуска я и съобщава на брата си; той ѝ се сърди; застига хазната, убива хазнатаритѣ — 200 казаци и 300 делибашии, зима хазната и я занася на брата си; Иванчо отъ душа се раздѣля и остая тежко иманс). — 5. Кар. в. „Независимость“ III (1873), бр. 38, с. 300 = Сжчин. I (1886), 165—167, № 17, ст. 52 (5+3), изт. нар.

459. Хайдутъ Стойко — булка.

Варианти: 2. Мил. № 153, ст. 114 (5+3), юнашка, [Панагюрище]. (Стойко и Страинъ се чудятъ, какъ ще минатъ прѣзъ Солунъ; Страинъ става булка; циганче обажда на солунския паша, че сватбата е отъ Стойко войвода и Страинъ; праща пашата да повикатъ невѣстата да му цѣлуне ржка, за да я дарба дари; отиватъ, като прѣдупрѣждава дружината, ако пашата затвори портитѣ, да се отбранява; вмѣсто пашата да улови Стойко войвода, той го уловя, отрѣзва му главата, намазва я съ катранъ, набучва я на колъ и подпаля). — 3. Чол. № 55, ст. 78 (5+3), Желѣзникъ. (Петко войвода прѣправя юначсто Къня на булка; минуватъ прѣзъ Шипка; чифутинъ срѣща сватбата и познава Петко войвода; обажда на шипчанци; отиватъ потера по Петко; дружината избива потерата, Къня чифутина живъ дере, а Мартинъ му кожата пълни съ бузалъкъ за възглавница). — 4. Кар. в. „Независимость“ III (1873), бр. 42, с. 332, зап. *Н. Д. Маглешки* = Сжчин. I (1886), с. 169—170, № 19, ст. 55 (3+5), изт. нар.

461. Жена убива двѣ дружини съ войводитѣ имъ.

Варианти: 2. Мил. № 114, ст. 70 (4+4), юнашка, [Кукушъ]. — 3. ib. № 161, ст. 73 (5+3), юнашка [Панагюрище]. (Тодора и Богданъ; войвода Никола). — 4. Doz № 34, ст. 182 (5+3), хайдушка, зап. нар., фр. прѣв. на с. 226—232 (Милица, жена на Искренъ вмѣсто да помага на мжжа си, помага на Първанъ войвода; овчарче, развързва рѫцѣтѣ на Искрена; убива Първана и жена си). — 4. Блъсковъ, сп. „Градинка“ I (1875), кн. 3, с. 1—2, ст. 68 (3+5), изт. нар.

463. Братоубийство между Янкула и Радоя.

Варианти: 2. Мил. № 152, ст. 87 (5+3), юнашка, [Панагюрище]. (На Янкула братътъ Никола забѣгналъ въ Рабухчиска пл. отъ 33 години; става войвода; въ борбата си съ Янкула познава, че му е братъ и не го убива).

466. Стоянъ войвода съ дружина ограбва султана.

Варианти: 3. Чол. № 20, ст. 64 (5+3), записала *Евгения хаджи Гергева Кисимова*, Търново = Doz. № 32, фр. прѣв. на с. 222—224.

467. Стоянъ войвода обѣсенъ resp. на колъ набитъ.

Варианти: 3. Мил. № 411, ст. 14 (3+5), любовна, [Струга]. [Кжсъ, — Стоянъ и Латина]. — 4. Кар. сп. „Знание“ I (1875), с. 326, № I, ст. 47 (5+3), изпѣна отъ баба Недѣля въ Копривщица = Сжчин. I (1886), с. 210, № 54. (Драгана, снаха попова, зълвата ѝ Петкана; посочва ѝ въ полето имане закопано: дребнитѣ пари на сиромаси, бѣлитѣ за служба и жълтицитѣ на нея, — това говори Стоянъ на Петкана, за да му опере ризата). — 5. Doz. № 29, ст. 45 (5+3), хайдушка, изт. нар., фр. прѣв. на с. 216—218.

468. Сестра прѣдава брата си на харамии.

Варианти: 4. Чол. ст. 145 (5+3), Калоферъ, (Ненчо войвода по Стара-пл.; сестра му Тодора го прѣдава; ще направи монастирь „Хилендаръ“ и „св. София“ въ София; на сестра си изважда очитѣ). — 5. Блъсковъ, сп. „Слав. братство“ I (1878), кн. 7, с. 60, ст. 24 (5+3), написани отъ *М. Кжсогледъ*, изт. нар. (Тодора прѣдава брата си Стояна).

469. Съ измама погубенъ Генчо войвода.

Варианти: 2. Кар. в. „Свобода“ II (1871), бр. 18, с. 139 ст. 99 (5+3), записана отъ *дѣдо Ивана* въ Неготинъ = Сжчин. I (1886), с. 150—152, № 7. (Приема го Йонка съ условие, като оздравѣе, да се отрече отъ хайдутството, да си купи биволи и да оре черни угари; не устоялъ на думата си: юнакъ не може безъ рана, юнакъ не може да оре и копае; отива въ Велкова дружина). — 3. Чол. № 21, ст. 69, (5+3), зап. *Евгения хаджи Гергева Кисимова*, Търново = Doz. № 26, фр. прѣв. на с. 208—211.

474. Мечьта на харамия.

Варианти: 4. Мил. № 223, ст. 26 (3+5), хайдушка [Струга]. (Синъ говори на майка си да го ожени, иначе ще отиде харамия; майка му се мжчи да го отклони, като го заплашва съ клетва). — 5. ib. № 234, ст. 53 (4+4), хайдушка, Битоля. (Убиватъ Стояна; да обадятъ на майка му, че е оженен..). — 6. ib. № 333, ст. 9 (5+3), любовна, [Струга].

478. Тълпа наблюдава хайдушка глава.

Варианти: 5. Мил. № 149, ст. 48 (3+5), юнашка, Панагюрище. (Гого). — 6. ib. № 219, ст. 14 (5+3), хайдушка [Струга]. — 7. И. Бог. в. „Бжлг. орелъ" (1846), бр. 1, ст. 43 (5+3), изт. нар.

479. Три кукувици въ двора на боленъ юнакъ.

Варианти: 6. Мил. № 106, ст. 27 (4+6), юнашка, [Панагюрище]. (Гюро). — 7. ib. № 239, ст. 46 (4+6), жаловна, [Струга]. (Грийо дѣте боледува въ будимски зандани). 8. ib. № 246, ст. 16 (4+5), жаловна, [Струга]. — 9. Лач. № IX, ст. 72 (5+3), слушана отъ Тодоръ А. Чолакова, изт. нар. — 10. ib. № XX, ст. 46 (4+4), събр. *Крьстя Попова*, изт. нар. (Стоянъ и соколъ). — 11. ib. № XIX, ст. 56 (5+3), събр. *Крьстя Попова*, изт. нар. (Радулъ войвода пуска сива соколица да отиде, за да види запустелия му домъ: майка му, сестра му и първолибе обърнати на гугувки). — 12 ib. № III, ст. 27 (4+6), слушана отъ Г. А. Чолакова, изт. нар. (Стоянъ). — 13. Чол. № 37. ст. 23 (4+6), съобщ. *Петъръ Хр. Поповъ*, Карлово. (Отначало: три змея се биятъ три дни и три нощи, потичатъ три кървави рѣки: първата въ Заара, втората въ Тунджалия, третята въ тъмница при добъръ юнакъ). — 14. Кар. в. „Независимость" III (1873), бр. 34, с. 267, ст. 68 (5+3), зап. *Н. М. Асторджиевъ*, изт. нар. — Сжчин. I (1886), с. 161—163, № 15. (Стоянъ боледува на Стара-пл.; гарвани са виятъ надъ него; десна ржка му занасятъ въ двора на майка му; разбрала, че синъ ѝ е умрѣлъ; оплаква го). — 15. Ваклидовъ, в. „Зорница" (1864), бр. 25, с. 100, ст. 20 (5+5), изт. нар. (На Радолъ войвода соколъ обажда, че на хоро братя и сестри не се познаватъ).

480. Прѣдсмъртни поржчки на младо байрактарче.

Варианти: 2. ПСп. V—VI (1872), с. 205—206, № I, ст. 44 (3+3), пѣна отъ Сава Д. Мжнзовъ, зап. *В. Д. Стояновъ*, Айтошко. — 3. Кар. в. „Свобода" (1869), бр, 11, с. 83 — Сжчин. I (1686), с. 146 № 2, ст. 19 (4+4), изт. нар. (Вълко байрактарь е убитъ; на кръстопжть да го погребатъ).

481. Еничерче тжжи за родителитѣ си.

Варианти: 2. Кар. сп. „Знание" I (1875), № I, с. 77—78 — Сжчин. I (1886), с. 180—182, № 29, ст. 58 (2+4), зап. *Гьлжбъ Пановъ* въ с. Шопъ-Тараклие, Бесарабия. (Братята му кавали правятъ, ала съ тѣхъ не свирятъ.)

482. Юнакъ Велко убива еничеринъ и го погребва за поличба.

Варианти: 2. Мил. № 215, ст. 12 (4+6), хайдушка, Панагюрище. — Недовършена.

484. Гората тѫжи за три синджира роби.

Варианти: 6. Мил. № 148, ст. 38 (4+4), юнашка, [Струга]. — 7. Чол. № 41, ст. 25 (4+6), съобщ. *Петъръ Хр. Поповъ*, с. Милци, Карловско. — 8. Манчевъ, Б. языкъ II (1872), с. 102—103, ст. 15 (4+6), изт. нар. (Богданова гора — съ думи листи попарили, съ глави клони изтрошили, съ нозѣ корени изкопали). — 9. Doz. № 36, ст. 47 (4+6), хайдушка, центр. нар., фр. прѣв. на с. 236—238. (Марко освобождава три синджира роби отъ арапинъ). — 10. Кар. сп. „Знание" I (1875), с. 142—143, № III = Сѫчин. I (1886), 191, № 40, ст. 15 (5+5), зап. *Г. Гълъбарски*, Видинско.

489. Сераскеръ паша погубва Бѣлю.

Варианти: 2. Мил. № 175, ст. 34 (5+4), юнашка, [Кукушъ]. (Георги бѣсятъ, че ударилъ турчинъ, но избѣгва отъ бѣсилката).

494. Българинъ иска да стане кърджалия-обирникъ.

Варианти: 1 = в. „Дунавска зора" I (1868), бр. 28, ст. 88 (5+3), изт. нар. — изфърлени 22 ст. — 2. Мил. № 81, ст. 114 (5+3), юнашка, [Панагюрище].

500. Рада, плѣнена отъ татари и кърджалии, се самоубива.

Варианти: 1 = Чол. № 40, ст. 76 (4+4), съобщ. *Петъръ Хр. Поповъ*, с. Милци, Карловско. — 2. Мил. № 107, ст. 55 (4+4), юнашка, [Панагюрище]. — 3. ib. № 167, ст. 25 (4+4), юнашка, [Охридъ]. (Яна Будимска се скрива изъ гора Богданова въ кипарисъ: въ дънеритѣ му два змея, а на върховетъ му славей пѣе; само това дърво не отсѣкли. — Недовършена).

ДРУГИ НАРОДНИ МОТИВИ

ДѢЛЪ I

МИТИЧНИ ПѢСНИ И ЛЕГЕНДИ

1. Змейски.

506. Дѣте повойниче убива 9 лами.

Попаднали 9 кучки лами въ Цареви ливади на Охридско поле да зобатъ пшеница. Чуди се св. Илия, какъ да погуби 9 лами. Св. Николи му говори, че той не може да ги погуби, но да отиде въ село Канео, тамъ има сирота вдовица съ посмъртниче мѫжко дѣте, да земе пагурче съ ракия, бѣла погача да занесе на вдовица, за да му даде повойниче дѣте — то ще убие 9 лами, — като го заведе на Цареви кладенци, да се качи на на Перинъ планина и да потърси 9 лами. Отива, — дѣтето убива 8 лами, 9-та се скрила въ църквата „Арахангелъ". Погубва и нея. Св. Илия връща дѣтето на майка му, разбужда я да го набозае, че било уморено.

Вариантъ Мил. № 40, ст. 53 (4+6), църковна, Струга.

507. Змей носи подъ крилѣтѣ мома — еничери се боятъ отъ Крали-Марка, Янкула войвода и Секула дѣтенце.

Змей прѣлетва прѣзъ Черно море и носи подъ крилѣтѣ хубава мома. Като дошли въ гора зелена, момата казва на змея, че ѝ се припило вода. Змеятъ ѝ говори да отиде въ планината дѣто има два студена кладенца, при тѣхъ 300 еничери; тѣ ще я питатъ отъ кой родъ е, тя да каже, че ѝ е баща Крали-Марко, вуйка Янкулъ войвода и братъ Секула дѣтенце. Както я научилъ змей горянинъ, така и постѫпила, — еничеритѣ ѝ даватъ вода и я пускатъ.

Вариантъ Мил. № 527, ст. 39 (4+6), сватбена — когато отиватъ въ църква на вѣнчаване, Струга.

508. Змей изѣжда царска дъщеря и царя.

Въ планина пилци пѣятъ, въ ливада цвѣтя цъвтятъ, въ ливади зелено езеро, въ езеро змей (аждеръ) ненаситни: сѣки день яде по човѣкъ, изредили се всички дѣвойки, редъ е дошълъ и на царска дъщеря. Царьтъ прѣмѣнва дъщеря си въ свила и кадифе и я завежда край езерото. Змеятъ изѣжда и двамата.

Вариантъ Мил. № 11, ст. 12 (4+6), друга стара, Прилѣпъ.

509. Мома се раздѣля отъ змей II.

Мома Скумрия змей люби, отъ змея дѣте добива, — въ златно го корито кѫпала; излѣзла вънка басмени пелени да простира на позлатени простори; съглежда въ полето 60 коля съ сѣно и 60 коля съ снопи. На змея говори, като е огънь и пламъкъ, дали може да запали сѣното и снопитѣ? Отговаря й: че снопитѣ може, но сѣното не, — има билки разгонки: синя, и бѣла тентява, жълта комоника, щатъ да го накадятъ и съ нея смразятъ. Скумрия казва на майка си да събере тия трѣви, скришомъ да ги вари и да полѣе нея. Направя, — дохожда змеятъ и говори на Скумрия, че тя го хитро изпитала, омразилъ я съ нея и го пропѫдилъ въ зимна градада.

Варианти: 1. Чол. № 28, ст. 56 (5+3), зап. *Искръ Мачевъ*, Панагюрище. — 2. Сп. „Об. трудъ“ (1868), кн. III, с. 63—64, ст. 18 (5+3), зап. *Цани Гинчевъ*, изт. нар.

510. Мома се раздѣля отъ змея III.

Лудо младо пита мома Саракина, защо го лъже три години, покарва четвърта, че ще го земе, и й износилъ три первази копринени и три пръстени бурмалии? Момата му казва, че я люби змей. Учи я, когато дойде змеятъ, да му каже, че баща й има бѣла крава съ черно теле: цица я и се мѫчи вече три години. Пита го, какъ да се отлѫчи телето отъ кравата? Змеятъ се съмнѣва, да не е това измама, но й казва цѣръ: да земе баща й черенъ трънъ и костоломотъ, да ги вари въ ново гърне въ петъкъ срѣщу сѫбота и отъ него да попръска черно теле.

Недовършена.

Вариантъ Рак. Бълг. старина (1865), с. 167, № 8, ст. 53 (4+4), югозап. нар.

511. Момъкъ се раздѣля отъ змей.

Майка пита сина си Стояна, защо, докато стоялъ при нея, билъ бѣлъ и червенъ, а сега жълтъ и зеленъ като нераджа и чемширъ, — дали му е зла дружина, или върли овчари? Отговаря й, че не е ни едното нито другото, но се е научила мечка-стръвница, та вечеръ късно дохожда: овчари съ главни гони, кучета съ камени, а нему дума либе. Майка му казва, че това не е мечка-стръвница, но е Елка змеица. Учи го да иска да разбере отъ нея, дали има биле омразно, да раздѣли по-малката си сестра отъ турчинъ, който я люби. Змеицата му разправя: майка му да набере синя-бѣла тентява, жълта вратика и комоника, да ги вари по срѣдноцъ въ гърне необжежено, за да полѣе сестра му, ще я омрази отъ турчина. Направя това майка му, — не полива дъщеря си, а полива Стояна, когото омразила съ змеица. Навечеръ, като дохожда змеицата, пита Стояна, защо я излъгалъ?

Варианти: 1. Сп. „День“ I (1875), бр. 12, ст 72 (5+3), зап. *Ив. П. Славейковъ*, Враца. — 2. Doz. № 7, ст. 57 (5+3), самовилска, центр. нар., фр. прѣв. на с. 159—161. — 3. Рак. Бълг. старина (1865), с. 165—166, № 6, ст 62 (5+3), изт. нар. (Тодоръ). — 4. ПСп XI—XII [1876], с. 164—165, № 1, ст. 44 (5+3), зап. *Тодоръ Милковъ*, М.-Търново. — Срв. I бр. 3 „Мома се раздѣля отъ змей“.

512. Змеица задига овчари съ кехая.

Стоянъ въ механа седи, червено вино пие, къмъ Мургашъ планина гледа и й говори, че хубава е за стада — за зимовище, за паша —, ала сѣка година зима по овчарь, а тази година двама съ кехаята. Мургашъ винаги мълчи, ала Стояну продумва: тя не зима овчаритѣ, а връзъ нея има сини камъни, въ камънитѣ е змеица-вдовица, тя зима овчаритѣ, тя е зела и кехаята.

Вариантъ Кар. Пам 251, ст. 24 (5+3), изт. нар. — Сжчин. I (1886) с. 149—150.

513. Два змея задигатъ юнакъ на небето.

Остава Проданъ безъ баща; майка му чуждо преде и гъчи, та го изгледва, става чутовенъ юнакъ по земята на борба и фърляне камъкъ. Дочуватъ два змея, два братя отъ небето, спускатъ се въ селото посрѣдъ хорото и питатъ стара баба за сиракъ Продана да се поборатъ съ него. Дохожда Про-

данъ. Борятъ се три дни и три нощи. Пада мъгла отъ яснина, заросва, трѣска се и задигатъ сиракъ Продана на небето.

Вариантъ Мил. № 12, ст. 33 (4+4), стара, Кукушъ.

514. **Майка прѣвръща сина си въ змей вмѣсто снаха си.**

Стоянова майка, върла душманка на снаха си Петкана, кждѣто ходи, пита да намѣри биле омразно, да отдѣли Петкана отъ Стояна. Срѣща циганки и ги пита: като ходятъ на сждѣ по свѣта, дали знаятъ билки омразни и отдѣлни, да отдѣли Петкана отъ сина си Стояна? Циганкитѣ-катунки ѝ казватъ, че иматъ биле омразно, ала го скжпо продаватъ: една шепа жълтици, единъ китенъ розаникъ и една ленена риза. Дава имъ, — дава и Стояновата вѣнчилка, а тѣ ѝ даватъ биле омразно да го вари въ петъкъ срѣщу сжбота, въ кжща запустеница, въ гърне необжежено, съ вода неначета, — гола и гологлава — и да полѣе Петкана. Петкана се връща отъ вода съ мѣнци, срѣща циганкитѣ, на пжтя се спира, пжть не имъ минава. Циганкитѣ, като виждатъ, че Петкана е умна и разумна, казватъ ѝ, че свекърва ѝ е душманка. Тя позната вѣнчалната риза и ги пита, отдѣ сж я зели? Разправятъ ѝ, като я съвѣтватъ, ако лѣга отдесно, да се прѣмѣсти отлѣво, та вмѣсто нея да полѣе, да полѣе сина си. Послушва ги, — срѣщу сжбота лѣга отлѣво, свекърва ѝ полива Стояна. Стоянъ билъ черковенъ епитропъ; въ черква го нѣмало! Хората се питали, защо не е дошълъ? Като чува това Петкана, отива при Стояна и що да види: до половина младъ Стоянъ, а отъ половина шаренъ змей! Изнася го вънъ: кокошкитѣ крѣкатъ отъ него, кучетата лаятъ, хората бѣгатъ! Моли ѝ се Стоянъ да го занесе въ бащини му ливади, на високитѣ грамади, да се хората не плашатъ. Занася го. По капакъ млѣко му занася сутринь. Стоянъ съобщава на Петкана, че го люби змеица, и въ недѣля сватбата ще му е. Петкана плаче; срѣща циганкитѣ и ги пита за билки отдѣлни, да отдѣли Стояна отъ змеица. Казватъ ѝ: отъ мъртва жена — косата, отъ осойница змия—главата, бѣла тентява и жълта комоника, да ги вари и полѣе Стояна: колкото е хубавъ, още по хубавъ ще стане. Направя, и Стоянъ станалъ хубавъ човѣкъ. Отиватъ у дома си, заколватъ ялова крава, канятъ роднини, — пиятъ и ядатъ, а Стоянъ майка си обвива въ рогозка, намазва я съ катранъ и запалва.

Вариантъ Чол. № 32, 174 (5+3), Копривщица

515. Змия троеглава наказва Милошъ хайдутъ за любовьта му съ мома.

Дѣвойка, берейки смилъ по гора, замръзва. Срѣщатъ я 500 души хайдути: отдалекъ ги братимила, отблизо имъ ржка цѣлунала. Милошъ хайдутъ братимство не приема, но се моли на ясно слънце да зайде, да огрѣе ясна мѣсечинка, да легне съ дѣвойка, да извади дуня и нераджа. Дѣвойката се моли на Бога да пущи троеглава змия, да удари Милоша между двѣтѣ черни очи. Богъ я послушва, — Милошъ лежи 12 дена: ни хлѣбъ яде, ни вода пие. На змията говори, защо я ударилъ. Казва му, защо искалъ да спи съ дѣвойка, когато е негова мила сестра.

Варианти Doz. № 38, ст. 48 (4+6), хайдушка, зап. нар., фр. прѣв. на с. 240—242.

516. Змей задига мома. Майчина й магия не помага.

Рада ходила на змеевскитѣ кладенци. На връщане срѣщатъ я два огнени змееве: по-старият я отминава, а по-младиятъ я спира и се напива отъ стомната й. Говори й: сѣка вечерь да дохожда, по смѣсена китка да й донася. Рада му се моли да я пусне, за да занесе на болната си майка вода. Змеятъ й казва да не го лъже: той високо фърка и всичко вижда, — майка й магьосница риза шие и зашива сѣкакви билки омразни, да я омрази и раздѣли отъ него; омагьосва гора и вода: жива змия фанала, въ ново я гърне турила, съ бѣлъ я бодилъ подкладва и нарича: както се вие змията, тъй да се виятъ за Рада турци и българи, дано я змей намрази. Докато да я изцѣри, казва й змеятъ, ще я задигне. Задига я въ небаса до високитѣ канари, широкитѣ пещери.

Варианти: 1 Рак. Бълг. старина (1865), с. 166—167, № 7, ст. 57 (5+3), изт. нар. — 2. Doz. № 8, ст. 55 (5+3), самовилска, изт. нар., фр. прѣв. на с. 162—164. — 3. Сп. „День“ I (1875), бр. 5, ст. 55 (5+3), зап. *П. Р. Славейковъ* отъ с. Чолакова махала край Търново и отъ Вишовъ-градъ, Търновско. — Срв. 1 бр. 5 „Змееве задигатъ дѣвица отъ хоро“.

517. Майка дава дъщеря си на змей огнянинъ.

Змей огнянинъ дохожда на конь въ съборъ на Великдень, на св. Петка. Съборътъ побѣгва; змеятъ имъ говори да си гле-

датъ събора, — не е дошълъ за него, но да сѫди момитѣ, която нѣма либе, не е любила, да бѫде на него любовница, на коня му настойница. Като чува това Станината майка, говори на дъщеря си да залиби змея. Стана кълне майка си: да онѣмѣе съ бѣло гърло, да ослѣпѣе съ черни очи, да оглушее съ двѣтѣ уши, — тя има три любовника: единъ въ Ромъния, втори въ Загора и трети въ махалата. Който е въ гемия, въ гемия да остане; който е въ Загоре, Загоре се запалило; който е въ махалата, съ него да се земе. Змеятъ съ вихрушки задига Стана. Майка ѝ тѫжи за нея. Обажда ѝ се отъ облакъ, да ожени 9 сина, да зажени десетия Ангелъ Арахангелъ и каляска да ѝ прати на Рудина пл., на каменъ столоватъ, подъ орѣше. Оженва, кани я за сватбата на Ангела. Стана отива съ змея на сватбата. Когато приближили селото, Стана казва на змея да се прѣстори на кованъ поясъ, който да опаше, а дѣтето—на криво перо възвито. Става. Посрѣща я майка ѝ, зима ѝ криво перо и кованъ поясъ и ги фърля въ огъня. Змеятъ отъ огънь говори на Стана, какъ го излъгала, та гори въ огънь?

Вариантъ Чол. № 27, ст. 108 (4+4), зап. *Искъръ Мачевъ*, Панагюрище.

518. Мома избѣгва съ змей.

Пофалила се Калина-Малина, че е мома отъ голѣмъ родъ: съ нея момъкъ не може да говори, при нея да седне и китка да ѝ земе. Чува я змей отъ гора зелена, прѣсторва се на момъкъ-юнакъ и отива въ селото. На Калина една дума продумва, и тя му пристава на полунощь. Завежда я Никола въ гора зелена; тя му говори да го почака, да си земи дарове на зълви и дѣвери. Никола ѝ говори да върви съ него: нейнитѣ дарове сѫ буковитѣ листа.

Вариантъ сп. „Об. трудъ“ (1868) кн. II, с. 87, № VI, ст. 18 (4+4), изъ сборн. на *И. Ивановъ*, изт. нар.

519. Змей люби мома за годяване.

Димитра дума на майка си, като я годява, защо я не пита, дали ще се годи и жени? Нея либи змей и довечера ще дойдатъ змееве съ бѣли хатове, змеици съ златни кочии, змейчета въ златни люлчици: гора безъ вѣтъръ ще легне, село безъ

огънь ще пламне и безъ кучета лавне, та нея ще зематъ. Майка ѝ я пита, защо не ѝ е казала, за дя я полѣе на пусто огнище съ пустъ бакрачъ? Докато това да издума, змееве дохождатъ и я задигатъ.

Варианти: 1. Чол. № 2, ст. 22 (5+3), зап. *Евгения хаджи Гергева Кисимова*, Търново = Doz. № 9, фр. прѣв. на с. 164. — 2. Сп. „День“ I (1875), бр. 5, ст. 8 (5+3), зап. *П. Р. Славейковъ*, изт. нар. — Недовършена

520. Мома не може да излъже змей.

Рада за вода отива, и подиръ нея змей върви. Говори ѝ да го чака съ нея да върви. Рада му казва, че не може да го чака, майка ѝ е болна, та бърза за вода. Змеятъ ѝ отговаря, че лъже: снощи миналъ покрай тѣхъ и видѣлъ майка ѝ въ ново гърне всѣкакви билки вари.

Вариантъ Кар. сп. „Знание“ II (1876), с. 30, № II = Сжчин. I (1886), с. 175, № 23, зап. *Г. Пановъ*, ст. 18 (5+3), с. Тараклие (Бесарабия).

521. Змеева женитба.

Майка годява Рада, безъ да я пита. Рада говори на майка си, защо я годява, безъ да я пита, — нея люби змей, който на бой отишълъ и ѝ заржчалъ да го чака до 9 годинъ: ако не се върне, да се годи. Докато това издума, отваря се чемширъ врата: змееве въ двори влизатъ на вихрогони коне, змеици на позлатени каляски и на Рада думатъ, да съблѣче свои дрехи и да облѣче змейски, да разплете плетенки, да се оплете по змейски. Завеждатъ Рада въ дълбоки пещери: три мѣсеца годежъ правятъ, година сватба и, докато да свършатъ сватбата, мжжко се дѣте ражда.

Вариантъ Рак. Бълг. старина (1865), с. 155—156, № 2, ст. 30 (5+3), изт. нар.

2. Самовилеки.

522. Данъ войвода отрежда дѣлъ на самовила.

Прочува се Данъ войвода, че държи много държавища, — покрай море сѐ паланки, покрай Дунавъ сѐ градища, въ горитѣ монастири, на чисто поле — чисти села. Дѣ го зачува самовила, възсѣдва руса коня и отива право на Данови чемширъ порти и го извиква. Данъ излиза и сѣда на костено столче.

Кани я да слѣзе отъ коня и да седне на костено столче. Казва му, че не е дошла на столъ да седне, но е дошла дѣлъ да дѣли. Данъ й отговаря, че ней дѣлъ е отредилъ: на морето — дълбочината, на горитѣ — върховетѣ, на калетата — камънитѣ.

Вариантъ сп. „Об. трудъ" (1868), кп. III, с. 80—82, № XI, ст. 44 (4+4), коледна, отъ сбор. на *И. Ивановъ*, Болградъ.

523. На самодивско юрище.

Младо момче си разиграва кончето и, безъ да знае, отива на самодивско юрище. Съглежда го самодивата и му говори, защо си разиграва кончето на тѣхно юрище? Моли й се да му прости, че не знаяло, че това мѣсто е било тѣхно.

Недовършена.

Вариантъ сп. „Об. трудъ" (1868), кн. III, с. 95—96, № XXII, ст. 17 (4+6), коледна, изъ сбор. на *И Ивановъ*, записана на 1862 г. въ Болградъ.

524. Вихрушки разкѫсватъ младъ свирджия.

Майка дума на сина си Стояна да не кара стадото си низъ самодивски дѫбрави, или като го закарва, да не свири, за да не дойде самодивата да се бори съ него. Стоянъ я не слуша. Дохожда самодива, три дни се борятъ, Стоянъ ще я надвие; самодивата се провиква да дойдатъ вихрушки. Дохождатъ. Задигатъ Стояна отъ дърво на дърво, направятъ го кѫсъ по кѫсъ и стадото му разпръсватъ.

Варианти: 1. Рак. Бълг. старина (1865), с. 164, № 5, ст.30 (5+3), изт. нар. = Doz. № 2, фр. прѣв. на с. 149—150. —2. Милојев. Песме I (1869), № 186, ст. 39 (3+3), великденска, слушана отъ Илинка Везенкова, Дебърско. (Дамянъ да не свири, Стойна самовила ще го умъртви).

525. Самодиви задигатъ овчари.

Герданъ, ездейки хромено конче, минава прѣзъ гора люлякова и пита Мургашъ пл., да му каже право, защо е повѣхнала рано прѣзъ св. Илия, дали я е слана попарила или пожаръ изгорѣлъ? Отговаря му, че тежко й отъ неговитѣ овчари, — снощи Петко поминалъ съ вакли овни прѣзъ самодивско игрище, прѣзъ зелена тентява и овцитѣ помамилъ на самодивско кладенче. Сѣдатъ да ядатъ. Самовили излизатъ и думатъ на

Петко кехая да имъ даде сърцата на овчаритѣ и по двѣ капки кръвь. Петко имъ се моли, че има либе вѣнчано и двѣ дѣчица близначета, и овчаритѣ сѫ женени отъ 9 години. Вдигатъ се вихри и задигатъ овчаритѣ. Остава само Петко, но главата му е бѣлъ камъкъ, а сърцето — черенъ дѫбъ.

Вариантъ Кар. сп. „Знание“ I (1875), с. 270—271 = Сѫчин. I (1886), с. 205—206, № 51, ст. 51 (3+5), Копривщица.

526. **Овчарь убива самодива.**

Овчарь Герги подмамва сиво стадо отъ 5500 подъ орѣше столовато, подъ каменъ варовитъ на сѣнка. Не достига сѣнка на овцитѣ, заповѣдва на овчаритѣ да побиятъ криви харбии и геги, да наметнатъ япанджаци, за да направятъ сѣнка. Направятъ, — пакъ не стига сѣнка. Явява се самодива и съ десно крило прави сѣнка. Герги говори на дружината си да дарятъ на самодивата овци и кози. Обажда се самодивата и казва, ако тя е брала стада, цѣло поле би покрила, но иска него и мома Стана. Ядосва се Герги, изважда остра сабя и погубва самодивата.

Варианти: 1. Чол. № 26, ст. 43 (4+4), зап. *Искъръ Мачевъ*, Панагюрище. — 2. Рак. Бълг. старина (1865), с. 163, ст. 29 (4+4), изт. нар. (Еню Миховъ. — Недовършена).

527. **Слѣдъ тригодишна женитба самовила избѣгва и задига дѣтето си.**

Йованъ Поповъ отива на Великдень на орань. На срѣдъпѫтя го срѣща самовила и му говори да не отива на орань. Йованъ се заканва на самовилата да не му прѣчи на пѫтя, иначе ще слѣзе отъ коня си, ще я върже за опашката на коня и влачи подирѣ си. Разлютва се самовилата и му сопва коня. Йованъ фаща самовилата за руситѣ коси, вързва я на коня за опашката и я закарва у дома си. Прѣдава я на майка си за отмѣница, на баща си за прѣмѣница, на брата си перчемъ да реши, на сестра си лѣса да плете. Заключва й десно крило въ шаренъ сандъкъ. Седѣла три години, добила мѫжко дѣте, кръстила го, дошълъ кумъ и говори на самовилата хоро да поиграе. Самовилата му казала, ще играе, ако мѫжъ й Йованъ Поповъ пусне десно крило. Йованъ й говори, ако й пусне десно крило, ще побѣгне. Самовилата го увѣщава, ако се страхува, да затвори врати и про-

зорци на кжщата. Дава ѝ, — самовилата излетва отъ комина на кжщата. Свекърва ѝ говори, че дѣтето ѝ ще плаче за цицане и люляне. Отговаря ѝ: когато дѣтето ше заплаче за цицане, да го остави подъ стрѣхитѣ: роса ще зароси, ще го надои; когато плаче за люляне, да го остави на креватъ: вѣтъръ ще духне, ще го полюлѣе. Като заплачело дѣтето, свекървата го поставила на креватъ: не повѣялъ вѣтрецъ, но се спуснала самовила и задигнала дѣтето си. На Йована извикала, какво му се е струвало, да може да има самовила за либе!

Варианть Мил. № 1, ст. 95 (4+4), самовилска, Струта.

528. Младъ свирджия се жени съ похищение за самодива.

Стоянъ телци пасе на самодивско игрище и си свири съ мѣшница (гайда), а самодиви хоро играятъ и се уморяватъ. Фъркватъ високо по зеленитѣ елхици при студни бистри кладенци, на равни гладки полянки, по цвѣтя росни моравки. Три се голи съблѣкли, — извадили си сукмани, златокройки привезки, зелени пояси и самодивски забунчета. Стоянъ ги издебнува и имъ зима дрехитѣ. Първата му се моли да ѝ даде сукмана, че има мащеха, която ще ѝ се кара. Дава ѝ го. Втората му се моли да ѝ даде сукмана, защото има 9 брата, та ще я убиятъ. Дава ѝ го. Третя му се моли да ѝ даде дрехитѣ, че е една у майка, да не иска самодива за жена, — тя домъ не събира, дѣца не отглежда. Стоянъ зема нея за жена, облича я въ нови дрехи и я завежда у дома си. На третята година добива мжжко дѣте и го нарекли Дончо. На годишнината му веселба устрояватъ въ присжтствие на кума. По желание на кума Стоянъ свири, а жена му Радонка играе. Кумътъ пита Радонка, защо не играе, както играятъ самодивитѣ? Отговаря му, че може да играе само съ самодивскитѣ дрехи. Стоянъ ѝ ги дава. Щомъ се облича съ тѣхъ, изфърква прѣзъ комина, кацва на кжщата и на Стояна дума, че нали му казвала, че самодива кжща не върти. Плѣсва съ ржцѣ и фърква въ гора зелена. Тамъ на самодивски кладенци се окжпва и се връща при майка си.

Варисити: 1. Рак. Бълг. старина (1865), с. 157—158, ст. 103 (5+3), изт. нар. — 2. Doz. № 4, ст. 105 (5+3), самовилска, фр. прѣв. на с. 152—156. (Марийка).

529. Самодиви на самодивско езеро.

На Стояна, единъ синъ у майка, дохождатъ на гости 9 сестри кралици, десета сестра царица съ мѫжко дѣтенце цицалче. Дѣтенце плаче и не млъква, — иска вода, а вода нѣма; даватъ му вино, а то като рекло водица, та водица! Стоянъ зима двѣ стомни и отива на самодивско езеро за вода. Тамъ заваря три самодиви: въ езеро се миятъ и мѫжки дѣца кѫпятъ. Питатъ го, защо е дошълъ, като пѣтлитѣ още не сѫ пѣли? Казватъ му да си отиде и майка му да го лѣкува. Докато Стоянъ да си отиде, пѣтлитѣ два пѫти пѣли и прѣпѣли. Глава го заболѣла, треска го разтресло, лѣга Стоянъ и умира.

Варианти: 1. Мил. № 61, ст. 33 (5—3), юнашка, Панагюрище. — 2. ПСп. XI—XII (1876), с. 150—152, № 2, ст. 56 (5+3), слуш. отъ Мария Йончева въ Панагюрище. зап. *М. Дриновъ*. — 3. Дановъ, Лѣтоструй за 1876 г., с. 152, ст. 40 (5+3), изт. нар. — 4. Бог. Чистобългарска наковалня (1878), с. 10—11, ст. 10 (5+3), изпѣна отъ етрополчанка Тодора. (Три бродници).

530. Три самодиви зиматъ единичка дъщеря на майка за попадия.

На заходъ-сълнце мома Марянка заспива на самодивско игрище, на говедарско пладнище. Като се събужда, вижда три самодиви: първата говори да я зематъ за самодивска попадия, втората я пита, какъ да я зематъ, като е една у майка? Третята говори, тѣ такава търсятъ, да весели майка имъ, когато плаче въ понедѣлникъ на корито, въ вторникъ въ градина, още на лозе и на нива. Рѣшаватъ да я зематъ. Поржчватъ ѝ да отиде да каже на майка си, че я зематъ самодиви за попадия, — въ тѣхни мѣста нито предатъ, нито тъчатъ, врѣмето си прѣкарватъ съ цигулки, ядатъ и пиятъ. Отива Марянка, — додѣ да изкаже на майка си, отъ душа се раздѣля.

Варианти: 1. Рак. Бълг. старина (1865), с. 153—154, съ. 41 (5+3), изт. нар. — 2. Doz. № 1, ст. 42 (5+3), самовилска, изт. нар., фр. прѣв. на с. 147—148.

531. Ангелина самовила глътнала двама зетя.

Яновица има два сина, като два лъва. Отведнажъ израсватъ, веднага ги годява и сватба заправя. Поканва делибашия Марка за кумъ, Вълкашина за старосватъ и двѣ гърчета за дѣ-

вери. Отиватъ за невѣста; зетьоветѣ се връщатъ. Срѣща ги Ангелина самовила и ги глътва. Сънъ вижда Яновица, че два гължба долетватъ при нея. Не били два гължба, но два абера, че синовегѣ ѝ сж глътнати. Сватоветѣ мъмрятъ Марка и Вълкашина, защо сами да се връщатъ зетьоветѣ.

Вариантъ Мил. № 179, ст. 57 (4+4), юнашка, Прилѣпъ.

532. Самовила разкжсва любовника си.

На Ангелина говорятъ да не бере билки за болния си братъ, не можъ го изцѣри: той люби морска самовила. Да се увѣри въ това, да се качи на връхъ планина и да гледа въ поле широко: подъ дърво китово седи морска самовила, на скути ѝ лежи нейнъ братъ и перчемъ му пощи; да не се уплащи отъ това, но да каже на самовилата да ѝ пусне брата. Увѣрява се, — иска да ѝ пусне брата, що 9 години любила, но вмѣсто това самовилата се налютва и го разкжсва кжсъ по кжсъ, най голѣмъ кжсъ, що мрава носи.

Вариантъ Мил. № 7, ст. 31 (6+6), самовилска, Прилѣпъ.

533. Юда иска два юнака и двѣ пѣснопойки.

Димна юда вика на селяни, какво ще ѝ дадатъ, да не влиза въ селото имъ? Селянитѣ ѝ даватъ вакли овни. Тя иска два юнака кавалджии и двѣ моми пѣснопойки.

Вариантъ Doz. № 1, с. 123—124, ст. 15 (14+4), митична, съобщ. *Ст. И. Верковичъ*, Неврокопско.

534. Мома задигната отъ юди-самовили.

Майка мъмре дъщеря си Неда, и тя отъ жаль отива на Черно море: тамъ намира 3000 юди и 3000 самовили. Прѣдлагатъ ѝ да дойде при тѣхъ да имъ люля мжжки дѣца. Моли имъ се да я пуснатъ да отиде при майка си, да играе Великдень. Отива, — хоро играе Неда на Великдень, — гръмва, трещва, дигатъ се вѣтрове и мъгли я издигатъ.

Вариантъ Doz. № 2, с. 124—125, ст. 35 (3+5), митична, съобщ. *Ст. И. Верковичъ*, Нерокопско.

535. Юда задига младъ момъкъ.

Стоянъ разправя на майка си, че залюбилъ руса дѣвойка, но не ѝ знае дворовегѣ. Казва му да я пита. Питалъ я и на

смѣхъ му казвала, че е отъ Перинъ планина. Майка му набира отъ деветь градини пелинъ и вратика, отъ гора гороцвѣтъ и отъ равно поле трендафилъ и му зашива на калпака: ако е хубава мома, ще се приближи до него; ако е перинска дѣвойка, ще му извика отдалеко да фърли калпака. Дохожда юдата и отдалеко вика на Стояна да фърли калпака. Измамва се Стоянъ и фърля калпака. Юдата се приближава до него и го издига на небето.

Вариантъ. Чол. № 66, ст. 40 (5+3), зап. *И. Бѣлковскы* и *П. Гыдиджискы*, с. Устово (Ахърчелебийско).

536. **Самодиви при новородения И. Христосъ.**

Деница казва на мѣсеца да огрѣе гора зелена и келия въ монастирь, дѣто св. Мария Христа Бога родила и вънка не излѣзла. На третия день излѣзла: съ червено се завила, съ мораво сукно се закрила, съ златенъ се ръженъ подпрѣла, златни пелени да събере. Като се върнала, до Христа стоятъ три жени самодиви: първата му шапка ниже, втората му повой плете, третята му риза шие, — да ги харижатъ на Христа.

Варианти: 1. Дановъ, Лѣтоструй за 1876 г., с. 154, № 5, ст. 24 (5+3) зап. *д-ръ Ив. Богоровъ*, изт. нар. — 2. Doz. № 6, ст. 20 (3+5), самовилска, църковна, центр. нар., фр. прѣв. на с. 158—159.

537. **Самовили църква градятъ.**

Самъ си Господъ подканя църква да се съгради между двѣ вити планини, подъ два тънки облака. Повиква самовили и вихри и имъ казва намѣрението си, — да съгради църква ни на небе, ни на земи, та иска бързо да му услужатъ съ керпичи, варь, колци, прѫтове, дъски, греди и покриви. Най-бърза била чумата; съ лѫки и стрѣли мори стари и млади, голѣми и малки: за керпичи стари мори, за лѣпене баби трови, за завиване колци — юнаци годени, за прѫтове — моми, за дъски — невѣсти, за греди — кметици, за прагове — попове и кметове.

Вариантъ Doz. № 5, ст. 32 (3+5), самовилска, центр. нар., фр. прѣв. на с. 156 158.

3. Приказни и религиозни.

538. **Облогъ съ евреинъ.**

Обзалага се Стоянъ съ чафутче, че за день въ Стамболъ отнва и се връща. Чифутче прѣдлага на Стояна: ако отиде и

се върне за день въ Стамболъ, ще му хариже 7 дуканя съ дукянчета; ако ли не изпълни, ще му земе булчето съ хранено конче. Стоянъ обажда на жена си Марийка за облога. Назобва кончето си и тръгва за Стамболъ; на вратника излиза чифутка и му подава ракия; това не било ракия, а магия. Стоянъ задрѣмва на кончето си, слънцето трепти — захожда, той въ село замръква. Кончето му разправя, като го срѣщнала чифутката на вратника, не му подала ракия, а магия; да си прѣвърже очитѣ съ бѣла кърпа, която да извади отъ златни джебове, че силно ще бѣга прѣзъ планина, камънитѣ на прахъ ще прави. Отива Стоянъ въ Стамболъ и се връща. Чифутче прѣдъ дукяни стои, сълзи рони и на Стояна говори, че си добива 7 дукяна съ дукянчета.

Вариантъ Мид. № 108, ст. 59 (3+5), юнашка, [Панагюрище].

539. Магия за любовь II.

Поставятъ грудка снѣгова въ пазуха и наричатъ: както се топи грудка снѣгова, така младъ юнакъ да копнѣе за дѣвойка. Прѣсторва се на пиле шарено, намира сѣно косено и нарича: да копнѣе сѣно косено, както копнѣе мома за добъръ юнакъ.

Вариантъ Мил. № 470, ст. 15 (2+5), [Прилѣпъ].

540. Удавени младоженци отъ магия.

Ангя край Дунавъ платно бѣли и го кълне, че удавилъ брата ѝ Стояна съ млада невѣста и 1000 сватове прѣзъ врѣме на сватбата му. Дунавъ ѝ отговаря, да не кълне него, но Стоянови душмани, че му направили магия.

Вариантъ Мил. № 243, ст. 21 (5+3), жаловна, [Струга].

541. Овчарь изписва мома на оржжието и кавала си.

Мома Неда е на р. Ситница, дѣто вървятъ пѫтници — друмници, кираджии за София, овчари съ овци за планина. Поминалъ е младъ Стоянъ съ 9000 стадо, 12 овчари и 13 кучета. Поздравя Неда; не му отговаря; пофалилъ ѝ се, като заклатилъ глава и казалъ, че ще отиде при старъ ходжа да ѝ напише равната снага на тънка пушка, бѣлото лице на бѣла книга, черни очи на пищови, тънки гласове на кавали и само

ще му дойде. Записва я. Неда боса и гологлава дохожда при овчаритѣ. Стоянъ казва на овчаритѣ да вържатъ кучетата и да подсирятъ прѣсно сирене. Извършватъ, — Неда дохожда при Стояна и душа прѣдава.

Вариантъ Мил. № 208, ст. 52 (4+4), овчарска, Кукушъ.

542. Наречници при раждане на дѣте.

Момирица ражда 9 момичета, на десето бременна остава. Момиръ-бегъ войвода й говори: ако роди и десетото момиче, ще й отрѣже ржцѣтѣ и нозѣтѣ, ще й извади очитѣ и ще я остави тъмничарка. Като дошло врѣме да се роди дѣтето, Момирица зима дъщеря си Тодора, отива въ гора зелена, сѣдатъ подъ дърво яворово и тамъ ражда мжжко дѣте. Повива го въ пелени; дѣтето плаче, а листитѣ се ронятъ на гората. Съглежда далечъ въ планината огънь; праща дъщеря си да донесе огънь; тамъ сварва три наречници: първата говорила да зематъ дѣтето, втората — да не го зематъ, а третята — да го зематъ, като стане юнакъ за женене, та като отива въ църква за вѣнчаване, да го зематъ. Слѣдъ това избѣгватъ наречницитѣ. Дѣтето пораснало и станало юнакъ за женене. Майка му иска да го жени, но сестра му Тодора не скланя. Тогава тя обадила на майка си, какво сж прѣдрекли нареченицитѣ на брата си за сватбата. Когато отиватъ въ църква на вѣнчаване, задаватъ се силни вѣтрове, мъгли и прахове съ силни виелици, задигатъ Тодора подъ облаци, но спасява брата си.

Вариантъ Мил. № 17, ст. 86 (4+6), друга стара, Струга.

543. Нареченото отъ орисницитѣ се сбждва.

Майка поржчва на сина си Димитрия да повика булчето си въ недѣля, когато тя ще отиде на черква, и да го пита, защо по двори ходи и плаче, съ черна жалѣйка подъ було, — дали не му е на сърце, или кжщата не харесва? Пита го, — булчето Калоца му казва, когато се родила, три орисници я орисали: първата рекла да я зематъ като дѣте, втората — да зематъ майка й, а третята — да седи майката и дѣтето, да порасне дѣтето, да стане булка подъ було, тогава да я зематъ: двѣ майки да разплачатъ съ първо либе Димитрия. Като издумва това Калоца,

отъ душа се отдѣля. Димитъръ казва на майка си, че Калоца умрѣла. Свекърва ѝ плаче надъ нея и поржчва на сина си да повика майка ѝ.

Вариантъ Чол. № 11 ст. 57 (3+5), зап. *Евгения хаджи Гергева Кисимова*, Търново.

544. Невѣста умира отъ уроки въ врѣме на сватбата си.

Старъ Яно джелепинъ съ паша говори: да ожени сина си, ще му даде дъщеря си. Чуди се Яно, какво да направи: дали на пашата хатъръ да разтури, или вѣрата на сина си да мѣни. Рѣшава да промѣни вѣрата на сина си. Туря името на момата Карамфила, а на момчето — Аслъмъ-Мустафа. Събира сватове, повеждатъ момата. Младоженецътъ говори на срѣмскитѣ гидии, да отворятъ прозорцитѣ на кочията, за да види момата. Отварятъ,— момата свѣти като ясно слънце, редици отъ злато плетени, витици отъ сребро виени! Фаща мома уроки и умира. По желание на младоженеца тамъ ѝ изкопватъ гробъ съ копия, съ ножове ѝ дъски издѣлватъ — не я копатъ ни въ турски, ни въ български гробища —, закопятъ я на цареви други: на глава ѝ трендафилъ насаждатъ, на сърце ѝ изворъ изкопватъ, на нозѣ ѝ два бора насаждатъ, та като минаватъ „романати", младо китка да откжсне, старо подъ сѣнка да седне, морно водица да се напие.

Вариантъ Чол. № 85, ст. 45 (4+6), хороводна, София.

545. Чума ударя единъ синъ на майка.

Майка дава сина си на занаятъ въ София. Въ София чума бие на день по 220, а нощѣ по 330, па се не познава, но, когато ударя единъ синъ на майка, тогава се въ града познало. Неговата майка, нощна кукувица, кука и сина си пита: дали му е мека земена постеля, харна ли му каменна възглавница? Синътъ ѝ отговаря, че му е харно, но, когато дойдатъ момитѣ за вода, вода носятъ, камъни падатъ, нему кости пръхтятъ!

Вариантъ Чол. № 86, ст. 20 (4+6), хороводна, София.

546. Чума изморя 9 сина и 9 снахи съ 9 люлки.

Диманъ яде и пие съ 9 сина и 9 снахи, — всички се веселятъ, само най-малката снаха Милица не се весели, низъ двори ходи и сълзи рони. Диманъ я пита, защо така прави, дали нѣщо

не харесва? Отговаря му, че всичко й се харесва, но снощи е била на Карабунаръ кладенецъ, вода вадила, люди имало и черната чума питала, дѣ седи Диманъ, да умори 9-тѣ му сина и 9 снахи съ 9 малки дѣчица, че ималъ куче сѫботничево? Снахата й казала, че Диманъ е умрѣлъ. Додѣ издумала това, влиза чумата и изморява всички. Диманъ оплаква чедата си и се чуди, какъ да погребе тѣлата имъ.

Варианти: 1. Лач. № II, ст. 75 (5+3), слушалъ *Г. А. Кжр. джіевъ*, изт. нар. — Срв. първата половина тукъ, бр. 1032 „Снаха измамя хайдути и зима отъ свекъръ имане". — 2. Чол. № 54, ст. 33 (5+3), Желѣзникъ.

547. Мома на пѫть съ кирия умира отъ чума.

Неда съ първо либе Стояна кара кирия отъ Дунавъ до София: моминѕки хурки шарени и ергенѕки мѣдени кавали. Въ София чума мори: за три дни — 300 гроба, а за недѣля — 1000. Неда чума фаща. Либето й мѣсто купува, — искатъ му 1000, той дава 2000. Неда казва да не дава за мѣсто 1000, но да я зякопа на връхъ Стара-планина, на кираджийско падало, та когато кираджии минатъ, съ водица да я прѣлѣятъ.

Вариантъ Кар. сп. „Знание" I (1875), с. 143, № IV, ст. 26 (5+3), зап. *Г. Гължбарски*, Видинско = Сѫчин. I, (1886) с. 191—192, № 41.

548. Синовъ отговоръ на майка си отъ гроба.

Какъвъ шумъ е въ горна и долня земя? Дали е мѫтна вода, или силенъ огънь гори? Не е нито едното нито другото, токо е черна чума, ударила единъ синъ на майка. Сѣки день на гробъ ходи и му казва „добро утро", „добъръ вечеръ, синко"? Топла ли ли е земната кѫща? Мека ли е земната постеля? Мекъ ли е камъкътъ възглавница? Отговаря й, че сѫ меки, но да не кълне черната чума, и тя е подъ заповѣдь, да кълне името Имеръ берберъ, че му оставилъ дълъгъ перчемъ и въ него лежи змия троеглава съ 12 змийчета.

Варианти: 1. Мил. № 194, ст. 29 (4—6), юнашка. Прилѣпъ. — 2. ib. № 236, ст. 26 (4—6), жаловна, [Струга]. (Не ударила чума въ Босна единъ синъ у майка, а змия въ перчема му).

549. Люба плаче надъ гроба на либето си.

Триста пушки пукватъ въ Стоянови двори, Виличка плаче на Стоянова гробница и нарежда, че стадо му блѣе въ егреци

ненакърмено, конче му цвили въ обори неназобено! Чува я Стоянъ и отъ гроба й отговаря, че не може да стане: тѣлото му е въ земята обрасло, лицето му е въ мухълъ покрито, очитѣ му змия изпила и въ перчемъ му гнѣздо завила.

Вариантъ Чол. № 46, ст. 16 (5+3), Калоферъ.

550. Пѫтникъ въ Скопие ударенъ отъ чума.

Слѣдъ годежа си Митре добъръ юнакъ отива въ Стамболъ. Тамъ седѣлъ три години и спечелилъ три товара хазно. Връща се да си отива; минава прѣзъ Скопие; на бѣла чешма срѣща стара баба и я пита, защо въ Скопие само пѣтли пѣятъ и кучета лаятъ, а люди не вижда? Отговаря, че не е баба, а черна чума: отъ Скопие людитѣ избѣгали отъ нея. Митре я моли да види въ тевтера, дали и той е записанъ. Вижда и намира неговото име. Моли й се да му даде срокъ три дни да отиде да види майка си и годеницата. Отива, — вижда годеницата си Ангелина, като й обажда, че слѣдъ три дни чумата ще го удари. Сѫщо обажда на майка си, братята и сестритѣ си. Слѣдъ три дни чумата го удря, и Митре прѣдава душа. Домашнитѣ го горко оплакватъ и на четвъртия день го погребватъ.

Варианти: 1. Мил. № 195, ст. 70 (4+6), юнашка, Прилѣпъ. — 2. Милојев. Песме I (1869), № 185, ст. 45 (4+6), великденска, слуш. отъ Илинка Везенкова, Дебърско.

551. Чума въ Стамболъ.

Снощи дошло младо стамболджийче и вѣсть донесло, че Стамболъ гори отъ четири страни, отъ четири огня. Не сѫ четири огня, но сѫ четири чуми: една мори млади момци, втора — млади дѣвойки, третя — женени момци и четвърта — млади невѣсти

Вариантъ Мил. № 321, ст. 10 (5+5), любовна, Костурско.

552. Сънъ.

Янкулица сънува сутринь въ недѣля: изникнала ябълчница въ пѣсъчливъ дворъ съ сребърenъ коренъ и златни гранки, завързала петь златни ябълки. Пита мѫжа си Янкула да й разтълкува съня. Той й го разтълкувалъ така: ябълчницата е сама тя, а петь ябълки сѫ тѣхнитѣ дѣца.

Вариантъ Мил. № 622, ст. 21 (4+4), водичка, Прилѣпъ.

553. По незнание майка убива сина си.

Младъ Тодоръ рано въ недѣля черква мете съ китка босилекъ, книга чете и плаче. Съглежда го снаха му 'и го пита, защо плаче? Казва й, че въ книгата се говорило, какво той ще загине отъ рождената си майкз и първо либе Петкана. Да не се сбѫдне това, избѣгва прѣзъ Дунавъ въ Влашко, дѣто седѣлъ 9 години и станалъ голѣмъ джелепинъ. Събира стока голѣма: 9 сюрии рудници сиви говеда и 9 вакли овнове. Наглавя Тодоръ овчари и говедари и покарва стоката за долня земя, неговъ виляетъ. Като приближили неговото село, спира стадата въ ливадитѣ и казва на овчаритѣ полека да ги каратъ, той ще отиде напрѣдъ храна да приготви. Отива въ своята кѫща, потропва и излиза Петкана. Пита я, дали може да прѣнощува у нея, че кара хазна голѣма? Казва му тя да пита свекърва си. Пита я, като изказва съмнѣние прѣдъ нея, да не би да е Тодоръ. Свекърва й отговаря, че Тодоръ е отдавна умрѣлъ, и пѫтникътъ да пуснатъ да прѣнощува у тѣхъ, за да го убиятъ и зематъ хазната му. Влиза Тодоръ въ кѫщи, нагостватъ го и му постилятъ да спи. Като заспалъ, съ собственитѣ му ножове майка му го пробожда. Закопватъ го въ градината. На сутриньта овчари и говедари потропватъ на порти и питатъ за Тодора. Тодоровъ конь цвили и дума, че той е снощи загиналъ отъ рождената си майка.

Варианти: 1. Мил. № 134, ст. 114 (5+3), [Панагюрище]. — 2. Ботйовъ, в. „Знаме“ I (1875), бр. 5, ст. 71 (5+3), слуш. отъ павликянина дѣдо Илия, [Пловдивско]. — Срв. тукъ бр. 888 „Невѣста избѣгва отъ лоша свекърва.“

554. Сълзитѣ обезпокояватъ мъртвитѣ.

Снощи по тайна вечера триста пушки пукнали, 600 момци паднали, 600 майки викнали, 500 гроба напълнили. Всички майки плакали и прѣплакали, само Димитрова майка не прѣплакала, дори на гроба му заспала. На сънъ Димитъръ се явява при майка си и я кълне, че поради нейнитѣ сълзи билъ изпѫденъ отъ рай Божи. Като се събудила срѣщу недѣля, облича се въ хубави дрехи, отива на църква и се Богу моли да прѣвърне Димитра. Върви низъ селото и кълне: да е проклета майката, която плаче, за да грѣши мъртвитѣ души. Богъ прѣвръща Ди-

митра отъ малъкъ до голѣмъ, да го гледа майка му, да му земе помощница.

Вариантъ Мил. № 172, 44 (5+3), юнашка, [Кукушъ]. — Срв. тукъ бр. 888 „Жена оплаква умрѣлия си мѫжъ".

555. Майчина и синова клетва.

Йованъ много додѣва на майка си. Кълне го: да стане еленъ въ гора зелена, — зимѣ да зимува въ студени осои, лѣто да лѣтува въ горещи присои —, да шъта три години, на четвърта да му дойде умътъ. Синътъ кълне: да го стигне нейната клетва, но нея да сполети; да дойде Корунъ кеседжия, да загуби по-голѣмия му братъ, да плѣни всичка стока, да земе 9 коне, да земе три млади невѣсти за черни робини, дѣцата за телчари, а майка му за гѫскарка. Клетвитѣ ги постигатъ. Йованъ срѣща майка си гѫскарка. Пита я, отдѣ може да намѣри конь, за да отиде да търси богатствата си отъ Коруна. Казва му да търси стара кобила, която я изпѫдили въ Стара-планина да я изѣдатъ вълцитѣ. Намира я. Отива въ Корунови двори; успѣва въ борба да погуби Коруна; освобождава невѣститѣ и дѣцата имъ, връща се у дома си и прибира майка си.

Вариантъ Мил. № 199, ст. 90 (5+5), юнашка, Прилѣпъ.

556. Кървосмѣшение между братъ и сестра IV.

Направя Стоянъ желѣзни царвули и желѣзна тояга, че тръгва да търси лика спроти себе си. Въ Боричъ града намѣрилъ лика спроти себе си Ганка Бѣлканка. Ганка на чешми отива, робинки ѝ поли държатъ и пѫть отварятъ. Стоянъ ѝ казва, че 9 години си лика търси и въ нейно лице я намѣрва. Прѣдумва ѝ да я земе. Ганка му казва да пита майка си, далъ бива чифутка да земе българче? Стоянъ пита майка си, и тя се съгласява, като ще я покръстятъ. Зима Стоянъ Ганка. Тя напълнува дисагитѣ съ жълтици, и отиватъ въ Бургасъ; тамъ разфърля жълтици; Ганка ги събира, Стоянъ не гледа жълтици, но Ганка и се моли Богу да падне тъмна мъгла, да си укрие чифутка. Пада мъгла. Завежда я въ черква, черквата се затваря, поповетѣ занѣмѣли. Сватъ Нѣдѣлко пита, да не сѫ роднина? Като се разпитватъ, разбрали, че сѫ братъ и сестра.

Вариантъ Мил. № 76, ст. 75 (3+5), юнашка, [Панагюрище].

557. Кървосмѣшение между братъ и сестра V.

Процвилва Павловъ конь рано въ недѣля. Чува майката на Павла и му говори, защо цвили коньтъ, — дали е за трѣва гладенъ, или за вода жеденъ, или не е зобенъ? Отговаря й Павелъ, че е нито едното нито другото, но е отъ прѣяжба, че той ще се жени. Майка му го съвѣтва да не се жени тая година, че житото е отъ глютина, виното отъ кжпина. Павелъ не послушва майка си: кани ясно слънце за кумъ, ясенъ мѣсецъ за старосватъ, ситнитѣ звѣзди за дѣвери. Събира се голѣма сватба и отиватъ прѣзъ море за невѣста. Когато отишли прѣзъ море, минаватъ прѣзъ сухъ пѣсъкъ: когато се върнали, морето дотекло — камъни карало. Спира се сватбата. Слънцето раздѣля морето съ златна патерица и минава като по сухо. Когато минава ясенъ мѣсецъ, конь му потъва до зенгии, на дѣверитѣ конетѣ до седлата, Павелъ потъва до поясъ, а млада невѣста до прѣкровка. Минала сватбата морето. Когато отишли въ църква на вѣнчаване, поповетѣ онѣмѣватъ, дяконитѣ ослѣпѣватъ. Едно дяконче говори на кумове и сватове да питатъ невѣстата, да не сж нѣщо роднина. Разпитватъ ги и се указва, че сж братъ и сестра.

Варианти Мил. № 135, ст. 66 (4+4), юнашка [Панагюрище].

558. Повиване на Исуса Христа.

Когато добила Божа майка, никой се не намѣрилъ при нея, намѣрила се Аламанка дѣвойка: съпасала свиленъ поясъ и опасала Христа Бога.

Варианти Мил. № 32, ст. 5 (6+5), църковна, Кукушъ Безсон. Калѣки IV (1863), с. 42—43, № 265, съобщ. *К. Жинзифовъ.*

559. Кръщене на млада Бога и чудо на св. Никола.

Събиратъ се всички светии небесни за кръщене на млада Бога. Божа майка прѣглежда всички светии и ги пита, защо нѣма св. Никола? Сдумватъ се светиитѣ и изпращатъ свети Архангелъ да се качи на Мариинъ прѣстолъ и да засвири съ рогъ обкованъ, за да чуе св. Никола и да дойде. Чува св. Никола и дохожда; сѣда на трапеза; даватъ му чаша съ вино; задрѣмва; изпуска чашата: чашата не се счупи, виното не се излѣ. Питатъ го, как-

во е това чудо, щомъ седналъ, задрѣмалъ? Казва имъ св. Никола, щомъ седналъ на трапезата, чулъ, че Черно море се разиграло, ще потопи гемиитѣ, и гемиджиитѣ му викали да дойде да утиши морето.

Варианти. 1. ПСп. XI—XII (1876), с. 157—158, № 4, ст. 54, (5+3), коледна, слушана отъ баба Цончовица въ Панагюрище, зап. *М Дриновъ.* — 2. Безсон. Калѣки VI (1864), с. 42—43, № 544, ст. 24 (4+4) нар. (На трапеза сѫ св. Георги, св. Иванъ, — липсува св. Никола; дохожда, — билъ да спасява гемии).

560. Дарове на Божа майка, млада бога и св. Иванъ.

Що ми е мило и драго да гледамъ, какъ трима терзии кроятъ сукно за Божа майка, млада бога и св. Иванъ, трима даскали пишатъ три книги за тѣхъ и трима златари лѣятъ кръстове за тѣхъ!

Вариантъ сп. „Об. трудъ“ (1868), кн. III, с. 76—77, № VII, ст. 21 (4+4), отъ сборн. на *И Ивановъ*, записана на 1862 г. въ Болградъ

561. Възнесение Христово.

На висока планина поставена райска софра: начело седи св. Никола, до него св. Илия, между тѣхъ сестра Мария съ Христа на ржцѣ, съ златна капа на глава. Спускатъ се два облъка и дигатъ Христа. Мария плаче, а св. Никола я тѣши да мълчи, тѣ ще го зематъ, ще го ладатъ на занаятъ да прави мостове, да минаватъ грѣшни души. Първа душа минала, но е била грѣшна: чуждо дѣте доила, не му млѣко харизала; втората душа брашно въ заемъ зимала, съ пепель го бъркала и повръщала; третята душа соль въ заемъ зимала, съ пѣсъкъ я бъркала и повръщала.

Варианти: 1. Мил. № 33, ст. 33 (5+3), църковна, Струга. — 2. ib. № 20 ст. (5+3), великденска, Прилѣпъ. (Почва: питатъ Ордена, защо баща й продалъ кѫщитѣ съ 9 врати голѣми и 10-та малка? Въ ливадитѣ, зеленъ боръ, надъ бора студенъ кладенецъ, надъ кладенеца трапеза).

562. Възкресение Христово.

Разхожда се св. Недѣля съ честни кръстове въ ржцѣ покрай рѣка Йорданъ. Нищо не срѣща, нищо не намѣра, но срѣща чифути и виджда, че мжчатъ Христа: на кръстове го

коватъ, на огънь го горятъ. Докарватъ ангели Божи и молятъ чифутския царь да имъ пусне Христа. Молбата имъ не приема. Дохожда и Прѣчиста и моли чифутския царь да й пусне Христа, съ него се надѣва прѣдъ Бога да излѣзе. Христосъ й говори да не се моли, да не плаче, сама прѣдъ Бога ще излѣзе. Дохожда св. Илия съ огнена кола, впрѣга четири крилати коня, зема Прѣчиста и отива на небето. Дохожда св. Недѣля при Христа, фърля кръстоветѣ въ рѣката. Затичатъ се да търсятъ кръстоветѣ и се заклеватъ да не даватъ Христа. Тогава Христосъ отлетява на небето съ 12 ангели, съ него и св. Недѣля, — отиватъ при своята майка.

Варианти: 1. Мил. № 34, ст. 47 (3+5), църковна, Струга. — 2. Безсон. Калѣки IV (1863), с. 226 228, № 383, ст. 54 (3+5), зап. *К Жинзифовъ*, Битоля.

563. Евангелска пѣсень.

Момче школниче отговаря на питане, що е едно? — Единъ синъ Мариинъ на небето, който владѣе надъ насъ. Що е двѣ?— Двѣ табли Моисееви. Що е три? — Три патриарси велики. Що е четири? — Четири евангелета. Що е петь? — Петь рани Христови. Що е шесть? — Шесть събора Богородични. . . Що е десеть? — Десеть заповѣди Божи? Недовършена.

Вариантъ Безсон. Калѣки II (1861), с. 391—392, № 97, ст. 70 (5+3), съобщ. *Петко Стояновъ*, Копривщица.

564. Богородична изповѣдь.

Въ планина е голѣмъ монастирь, въ него сѫ св. Никола, св. Петка и св. Недѣля. Св. Недѣля свѣщи сучи, св. Петка църква мете, св. Никола книги чете, сълзи рони. Долетва Богородица съ Бога на ржцѣ, застава на десно рамо на св. Никола и го пита, защо книга гледа и сълзи рони? Тя е дошла да я причасти. Св. Никола й казва да се изповѣда, послѣ да се причасти. Св. Богородица си казва грѣховетѣ: като вървѣла низъ дивна гора, каквото видѣла, всичко й право станало и пѫть отворило; три дървета не й станали и ги проклела: ясиката тънка да бѫде, сѣнка да нѣма; тънката елха тънка да бѫде, ни да цъвти, ни плодъ да ражда; зеленъ бришлянъ, зеленъ да бѫде и зимѣ и лѣтѣ, цвѣтъ да цъвти, родъ да ражда черни вѫглища. Изповѣдва се и причаства.

Вариантъ Мил. № 36, ст. 37 (5+5), църковна, Струга.

565. Св. Петъръ и грѣшнитѣ му родители.

Тръгва св. Петъръ въ рай да отива и по него върви майка му, като му говори и нея да земе въ рая. Св. Петъръ ѝ казва да се върне, — за нея сѫ затворени райски врата, а сѫ отворени пъкълски: като била кръчмарица, на сиромаси не давала пълна ока, виното размѣсвала съ вода; на чужденци давала вмѣсто ока вино по 300 драма; малки дѣца кръщавала, не имъ давала ризи; отъ своята стока на сиромаси не давала, — на единъ сиромахъ давала половинъ повѣсмо конопно и се покаяла; брашно на заемъ зимала, връщала го наполовина съ пепель; пипера повръщала съ керамида счупена, — за това е грѣшна и въ рай не може да отиде. Майката казва на сина си да ѝ прости. Отива св. Петъръ на пъклени порти да откупи майка си. Пуска повѣсмото на майка си въ пъкъла, дано се избави; то не достигнало; прѣсича русо перче и го надава. Майка му се фаща за повѣсмото и за нея се фащатъ много грѣшни души да излѣзатъ отъ пъкъла. Обръща се тя къмъ тѣхъ и имъ говори да се върнатъ, че нейниятъ синъ я изважда. Щомъ изрекла това, скѫсва се повѣсмото и пада пакъ въ пъкъла.

Варианти: 1. Мил. № 44, ст. 113 (4+4), църковна, Струга. — 2. ib. № 45, ст. 138 (4+4) църковна, Прилѣпъ. (Явяватъ се подъ образъ на просяци св. Илия и св. Никола; дала имъ кѫсъ хлѣбъ отъ три недѣли; по влакненъ мость върви за рая св. Петъръ, но щомъ дошли на срѣдата, скѫсва се и майка му отива въ пъкъла). — 3. ib. № 46, ст. 74 (4+4), църковна, [Панагюрище]. — 4. ib. № 49, ст. 26 (4+4), църковна, София. — 5. „Сп. Об. трудъ“ (1868), кн. III, с. 71—73, № V, ст. 43 (4+4), коледна, отъ сборн. на *И. Ивановъ*. записана на 1862 г. въ Болградъ. — 6. Чол. № 90, ст. 25 (4 + 5), София. — Срв. I, бр. 51 „Св. Иванъ не пуска баща си въ рая“.

566. Наказание на идолопоклонци.

Какво става въ Троема града? Троемски християни безвѣрници: не вѣрватъ истински Господа Исуса Христа, а вѣрватъ сребро и злато: отъ сребро и злато Господъ правятъ, малъкъ по-голѣмъ не зачита, светецъ на година не служатъ, темянъ не палятъ, проклети да бѫдатъ! Въ Троема има 70 чешми съ студена вода, Господъ водата имъ прѣсушва; но вмѣсто вода, протичатъ имъ 70 чешми злато и сребро, но вода нѣматъ; за вода търпятъ три недѣли, но пакъ Бога не вѣрватъ. Богъ се смилява надъ троемци и имъ дава блато съ вода, далечъ три часа отъ Троема

но поставя сура ламя за стопанинъ на него, съ таинъ по една мома на день да ѝ даватъ, та вода да лѣятъ. Даватъ таинъ три години, настжпва четвърта година, редъ дохожда на царевата дъщеря. Праща я царьтъ на блатото за таинъ. Тя вѣрва въ Бога: тайно кандило пали, свѣщи пали и метания прави. Отива край блатото ламя да я изѣде, чака ламята и сълзи рони; явява се при нея св. Георгия и я пита защо плаче? Разправя му. Слиза св. Георгия отъ коня си, маждракъ забива въ земята, връзва коня си и казва на дѣвойката, да легне на скутоветѣ ѝ, за да го попощи, като ѝ поржчва, кога излѣзе ламята, да го събуди. Излиза ламята и се провиква, че три години по единъ таинъ ѝ се давало, сега два! Дѣвойката сълзи рони, една пада на лицето на св. Георги. Събужда се, зима маждрака и се спуска срѣщу ламята; тя зинва да го глътне, но я ударя въ гърлото и извиква на дѣвойката да му извади подвръзката на тозлуцитѣ и да върже ламята: тя да я води, той да я кара въ Троема града жива на царскитѣ конаци. Изпълва. Като я вижда царьтъ, провиква се на дъщеря си, че тя съ съгласие на магьосника Георгия съ магии фанали ламята, за да лъжатъ народа. Тогава св. Георги ритва ламята съ чизмата на десната нога и излизатъ 360 живи дѣвойки, хоро играть; втори пжть я ритва, и излизатъ 360 мъртви; трети пжть я ритва, и излизатъ 60 умрѣли. Св. Георги пита царя, дали ще вѣрва въ истинния Богъ, или да пусне ламята да го глътне съ конацитѣ му? Царьтъ повѣрва въ Бога съ и всички троемски християни се кръщава въ името на Исуса Христа. На личенъ день св. Георги се разхожда низъ Троема градя; ударя съ маждракъ и потичатъ 70 чешми студена вода, да си пиятъ троемски християни, що повѣрвали въ Христа.

Варианти: 1. Мил. № 31, ст. 159 (4+6), църковна, Кукушъ. — 2. ib. № 38, ст. 151 (4+6), църковна, Струга (Градъ Трояна) — 3. ib. № 53, ст. 96 (4+6), църковна [Панагюрище]. (Заедно съ св. Петъръ, св. Илия, св. Никола и св. Иванъ Кръститель сж и Огнена Мария съ сестра ѝ Магдалина; светиитѣ си раздѣлятъ небеснитѣ блага; Мария и Магдалина се оплаквитъ, че въ Паливянска земя християнитѣ не държатъ вѣра; светиитѣ ги наказватъ съ три години дъждъ да не падне).

567. Господъ зима на небето за градината си едничка дъщеря на майка.

Има майка една дъщеря Янчица, на майка си никогашъ рѣчь не повръща. Разболѣва се: майка ѝ седи надъ сърце,

баща ѝ надъ глава. Господъ праща ангели да зематъ душата на Янчица, въ рай Божи да полива цвѣтето му въ градината, че карамфилъ и босилекъ повѣхналъ. Ангелитѣ не пристжпятъ отъ майчини ѝ плачове, отъ бащини ѝ тжги. Връщатъ се се и обаждатъ на Господа. Господъ посажда ябълка: до обѣдъ никва, на пладне завръзва, на икиндия узрѣватъ три ябълки. Откжсва ги Господъ и ги дава на ангелитѣ да занесатъ по една на майка ѝ, баща ѝ и на Янчица. Занасятъ, — майка ѝ се зарадва, че Янчица оздравѣла и излѣзла навънъ, а ангелитѣ зиматъ душата на Янчица и я занасятъ на Господа: посрѣща я; поставя я въ рай Божи; прѣпрашва Янчица цвѣте,—развеселва се, разцъвтѣва. Майка ѝ се връща и намира дъщеря си умрѣла: рѣчь не ѝ повърнала, откакъ се родила, извардва я и безъ нея душа прѣдава.

Вариантъ Doz. № 15, ст. 68 (5+3), църковна, изт. нар., фр. прѣв. на с. 175—178.

568. **Невѣста измолва рожба отъ Господа чрѣзъ звѣзда зорница.**

Вечерница изгрѣва, Петкана двори мете и ѝ се моли, като стои близо до Бога, много здраве да му занесе, молбата ѝ да послуша: 9 години, откакъ е женена, рожба нѣма отъ сърце, нека ѝ Господъ подари, Богумчо ще го кръстятъ. Господъ ѝ дава чедо. Аврамчо свиква попове, дякони, още владици . . .

Недовършена.

Вариантъ Doz. № 16, ст. 23 (5+3), църковна, изт. нар., фр. прѣв. на с. 178—179. —Срв. I, бр. 49 „Аврамово жертвоприношение“.

569. **Богъ прѣсторва либе на орелъ да се срѣща съ любата си.**

Майка мъмре сина си Стояна, защо постоянно да се срѣща съ годеницата си Маламка, и тѣ на младость сж любили, но таково чудо не видѣла: кждѣто да отиде, у Маланкини ще замине, —на обѣдъ, на пладнина, на вечеря у нея, дома си не се свърта? На Стояна дожалѣва, помолва се на Бога да го прѣстори на гадинка, на сиво бѣло орле, високо да си фръкне, майка му да го счита за изгубенъ, да си отлети въ Маламкина градина. Прѣсторва го на орле, — отлетява у Маламкина градина: Ма-

ламка цвѣте разсажда, Стоянъ вода разправя, да се цвѣтето полива. Майка му го търси у Маламкини, да не сѫ го скрили, като люто кълне Маламка, че тя й е пропѫдила Стояна. Стоянъ прѣдъ нея излиза като орле и я гледа; тя го не познава и крилѣтѣ му оскубва.

Вариантъ Doz. № 10, ст. 46 (5+3), църковна, изт. нар., фр. прѣв. на с. 165—166.

570. Врачка прѣдупрѣждава кехая да не работи на 40 мѫченици.

Всички овчари ходятъ на странджанска врачка, седнала на каменен мостъ, да имъ врачува, само Добри кехая не отива. Овчари му се смѣятъ, че му се не свиди за паритѣ. Отива, — врачката му казва, че лошо му се гледа: да не гради (шума) на 40 (мѫченици), да не свири съ мѣденъ кавалъ, отъ кавалъ змия ще излѣзе, та ще го ухапе. Добри не послушва врачката, — на св. 40 (мѫченици) излиза змия отъ кавала и го ухапва.

Вариантъ Doz. № 11, ст. 25 (5+3), църковна, изт. нар., фр. прѣв. на с. 166—167.

571. Прѣдвѣстие за падане на царство.

(Прѣлюбодѣйствие на владика).

Заспала царица царю на десно колѣно. Царьтъ я буди да стане, за да види, че божекъ тропа на порти. Царицата става и разправя сънъ, що гледала, на царя: небето се надвѣ раздѣлило, слънцето на земи паднало, по него мѣсецътъ и звѣздитѣ. Царьтъ разтълкувалъ съня: слънцето — самъ той, звѣздитѣ — раята. Разправя й, че това е на зло, размирство ще настане. Вчера, като билъ на съборъ, видѣлъ владика и четрима попове — слуга имъ дѣвойка, попъ Енювата дъщеря — наредъ чаши дава, дошълъ редъ и на владика — вмѣсто чаша да земе, прѣгърналъ момата и на скутъ я зелъ. Царицата казва на царя да прати бързи юнаци да му отсѣкатъ главата, дано се нему сбѫдне. Дохожда потера и взима главата на царя. Останала царицата съ три товара имане и съ мѫжко дѣте Никола. Чуди се, каква добрина да съгради, — дали черква въ село, или монастирь въ гори, или мостове надъ вода? Кметовстѣ я съвѣтватъ да направи тъмница въ Едрена града. Направя. Затварятъ сина й

Никола въ тъмницата, — искатъ му глоба деветь товара имане. Чуди се царицата, отдѣ имане да събере. Заобикаля цѣлия свѣтъ и събрала петь товара имане. Моли царицата кметове и боляри срѣщу събраното имане да пуснатъ сина ѝ отъ тъмницата, която тя построила. Не го пуснатъ, — лежалъ цѣли деветь години и кость по кость се разнизаъ.

Варианти: 1. Кар. сп. „Знание“ I (1875) с. 156 – 157, ст. 80 (3+5), зап. *Нешо Бончовъ*, Копривщица = Сѫчин. I (1886), с. 193—195, № 43 — 2. Мил. № 62, ст. 27 (4+3), юнашка, [Панагюрище].

572. Владика ще вѣнча братовчеди съ условие.

Дѝмо при владика отива и го пита, дали ще го вѣнча за стриновата му дъщеря? Поржчва му да купи три оки и половина восъкъ, да усучи четири свѣщи, да отиде въ най-добрата бащина нива, да ги запали на четиритѣ жгли, а той да седне по срѣдата: ако огънь прѣмине прѣзъ него, да дойде да ги вѣнча. Недовършена.

Вариантъ Чол. № 49, ст. 21 (5+3), жетварска, с. Аджаръ (Брѣзовско).

573. Царь Шишманъ-бей, погубенъ отъ своя слуга.

Разиграло се Черно море и Дунавъ, та прѣлива бѣлъ монастирь. Въ него има 300 граматици и 12 игумена. Старъ игуменъ говори на граматицитѣ и игуменитѣ да си кажатъ грѣховетѣ. Тѣ си казватъ грѣховетѣ, а той ги записва. Една грѣшна душа се изповѣдва: когато билъ царь Шишманъ-бей, той му билъ слуга и отивали да събиратъ владичина, патричина; стигнали до едно изворче; царь Шишманъ-бей казалъ на слугата си да слѣзе отъ кочията и да му даде студена вода; отказалъ му; слѣзълъ самичъкъ и се напилъ; поискалъ слугата да му даде вода, но царь Шишманъ не му далъ. Слугата се разсърдилъ, извадилъ сабята си и отрѣзалъ главата съ бѣлата брада на царь Шишманъ-бей. Щомъ изповѣдалъ грѣха си, морего утихнало.

Вариантъ сп. „Об. трудъ“ (1868), кн. III, с. 73—76, № VI, ст. 25 (4+4), коледна, отъ сборн. на *И. Ивановъ*, записана на 1862 г. въ Болградъ.

574. Владика наказва мома за тежки грѣхове съ изгаряне.

Владика пита мома Драгана да каже, какви грѣхове е правила? Казва му, че запалила 9 ахъра съ 9 катъра, 9 кошари съ

съ 9 млади овчари, 9 черкви съ попове. Владиката нарежда канонъ; както е горѣла, така и тя да гори. Драгана избѣгва въ пустиня: сълзи лѣе, дърва бере, запалва огънь и се фърля въ него, — умрѣла, но не изгорѣла.

Вариантъ Doz. № 56, ст. 24 (5+5), смѣсена, изт. нар., фр. прѣв. на с. 282—283.

575. Краль Матлия прѣдпочита да изгори, но не и да се потурчи.

Краль Матлия вино пие съ турци анадолци. Набѣдяватъ го, че псувалъ турска вѣра. Отиватъ при кадия да го сѫдятъ. Кадията прѣсѫжда: или да се потурчи, или да се обѣси, или въ огънь да се изгори. Моли се на турцитѣ да го пуснатъ до дома му, да се допита до тритѣ си сестри, коя присѫда да приеме. Пускатъ го. Първата сестра му казва да се потурчи, за да си иматъ братъ, втората — да се обѣси, а третята — въ огънь да го фърлятъ, та тогава и тритѣ сестри ще отидатъ и Бога ще помолятъ да зароси ситна роса, да повѣе силенъ вѣтъръ, да потекатъ силни порои и да угасятъ огъня. Кралъ Матлия постѫпва, както го посъвѣтвала третята сестра. Когато го фърлили въ огънь, сестритѣ му съ сълзи се молятъ Богу да зароси роса, да потекатъ порои, за да угасятъ огъня. Така и станало, — краль Матлия се спасилъ.

Вариантъ Мил. № 73, ст. 79 (4+4), юнашка, [Струга].

576. Душата си дава, но вѣрата си не мѣнява.

Набѣдяватъ жална Кана, че се любила съ младо турче арнаутче и я фърлятъ въ тъменъ зандънъ съ тюмруци на нозѣтѣ, съ дребенъ синджиръ на гърлото и съ белегчета на ржцѣтѣ, —мжчатъ да я потурчатъ. Майка ѝ дохожда да я види, дали е жива или умрѣла. Говори ѝ да се потурчи, за да не тегли мжки. Жална Кана ѝ говори да не казва това, да ослѣпѣе, защо да си мѣни вѣрата, — дали на гости ще ѝ дойде, дали братя ще си види, дали въ църква ще отиде, дали на Великдень или на Божичъ ще отиде? Единъ байрамъ турцитѣ иматъ и него незнаятъ, кога се пада! Още по-вече я мжчатъ, — забиватъ ѝ слици въ ноктитѣ, и Кана душа прѣдава, но вѣра си не промѣня.

Вариантъ Мил. № 78, ст. 65 (4+4), юнашка, [Струга].

577. Затворена мома — светица.

Дѣ се е чуло и видѣло мома въ тъмница да лежи като Янка, която лежи 9 години! Янкина майка около тъмница ходи и пита дъщеря си дали ѝ е мѫчно? Отговаря ѝ, че ѝ е много мѫчно, когато слуша моми на попрелки, юнаци на пивници. Турци прѣдлагатъ на Янка да си мѣни вѣрата християнска, ще я пуснатъ. Казва имъ, че 9 години лежи и още 9 ще лежи,— вѣрата не си мѣни. Отъ Бога свѣщи падатъ, на Янкини рамена горятъ, — тогава се тъмничари сѣщатъ, че Янка не била момица, но светица.

Варианть Чол. № 63, ст. 30 (5+3), зап. *И. Бѣлковскы* и *П. Гыдиджискы*, с. Устово (Ахърчелебийско).

578. Потурченъ владика Господъ избавя.

Владика бѣда бѣдили, че залюбилъ емирска дъщеря, кадъна, та го потурчватъ: руса коса му бръснатъ, дякони въ огънь я фърлятъ. Коситѣ отъ огънь думатъ, че владиката сѫ бѣда бѣдили. Въвеждатъ го съ всички турци голѣмци въ джамия да се кланя. Владика се кланя, но по български Бога моли да го избави отъ турци, да отиде въ Влашка земя да направи чудеса: въ сѣко село църква, въ сѣки градъ монастирь. Господъ прави чудо: подухва силенъ вѣтъръ, събаря джамия, избива турцитѣ, остава владиката. Излиза отъ джамията, дяконитѣ го чакали и го завеждатъ въ Влашко, дѣто направилъ обѣщанитѣ църкви и монастири.

Варианти: 1. Чол. № 93, ст. 33 (5+3), София. — 2. Мил. № 51, ст. 36 (4+4), църковна, Панагюрище.

579. Царь Мурадъ и Св.-Гора.

Книга пише царь Мурадъ и я праща на старъ игуменъ въ Св.-Гора да му изпрати четири добра: честно евангелие, св. потиръ, честенъ кръстъ и честенъ патрахилъ. Старъ игуменъ книга чете и сълзи рони. Питатъ го младитѣ калугери, защо плаче? Разправя имъ. Рѣшаватъ да прати отговоръ на царь Мурада, че нищо нѣма да му пратятъ, — нека дойде да прави съ тѣхъ, каквото иска. Калугеритѣ денемъ и нощемъ се молятъ на Бога да не пострадатъ. Царь Мурадъ събира аскеръ и тръгва по море да отиде въ Св.-Гора. Насрѣдъ Черно

море гемиитѣ замръзватъ. Чуди се царь Мурадъ, какво да прави! Моли се на св. Никола да размръзне морето, та като отиде въ Св.-Гора, нищо лошо нѣма да стори, ами на игуменъ подаръкъ ще отнесе. Прѣкръства съ сребърна патерица св. Никола морето, и то се размръзва. Царь Мурадъ отива въ Св-Гора. Като го виждатъ калугеритѣ, избѣгватъ въ гора зелена. Царьтъ праща трима пратеници да викатъ калугеритѣ и старъ игуменъ да се върнатъ, за да имъ даде подаръкъ. Връщатъ се и имъ дава три товара хазна.

Варианти: 1, Мил. № 48, ст. 93 (4+6), църковна, [Струга]. — 2. ib. № 50, ст. 19 (5+5), църковна, [Струга]. (Решпелъ Георги отива съ три гемии въ Св.-Гора: първата съ восъкъ, втората съ темянъ и третята съ масло). — 3. Безсон. Калѣки III (1861), с. 581—585, № 131, ст. 86 (4+6), Битоля, съобщ. *К. Жинзифовъ.*

580. Съграждане на Дечанския монастирь.

Фала Богу, чудо голѣмо: въ една земя двама господари! Единиятъ е царь Степанъ, другиятъ — царь Душанъ. Първиятъ говори на втория: да му е просто поле и чифлици, равна Шумадия и Босна съ Сараево, сръбска нахия, коне и соколи, хрътки и загари, но да му даде два сажена мѣсто между Юпекъ (Ипекъ) и Гяковица (Дяково). Дава му да съгради монастирь, че ималъ три кули хазна; основи ще постави отъ сребро, а покривъ — отъ жежено злато. Дочува го сестра му Елена и го пита, дали наистина ще гради монастирь? Казва му да не гради монастирь, защо книгитѣ казватъ, че турци ще павлѣзатъ, законъ християнски ще развалятъ. Ако иска монастирь да гради, като нѣкогашъ, що градилъ Симеонъ, да отиде прѣзъ Слано море въ Венедичка земя, тамъ има камъни мерджанлии — отъ сребро три аспри по-скжпи —: да ги носи, не се носятъ, да ги чупятъ, не се чупятъ. Царь Степанъ не послушва сестра си, съгражда монистирь отъ камъни мерджанлии, той и тя се посветватъ. Днесъ монастирь грѣе като горещо слънце, защо е хубаво съграденъ. Хубаво е изписанъ, и християни, като отиватъ, днесъ пѣятъ и приказватъ за него.

Вариантъ Мил. № 47, ст. 59 (4+6), църковна, [Струга].

581. Св. Георги монастирь гради.

Заградилъ е св. Георгия новъ монастирь съ три черкви сѣ отъ сребро и злато; покрилъ го съ бѣлъ маргаритъ: мал-

китѣ врати съ алтънъ, а голѣмитѣ — съ безцѣнъ камъкъ. Не му стига сребро и злато и бѣлъ маргаритъ. Изпраща трима архангела съ три кочии при посестрима Добрица да му заеме сребро и злато и маргаритъ. Тя казва на архангелитѣ, че скоро е синъ женила и сарай правила, та ѝ се свършило сребро и злато и маргаритъ. Говори имъ, да кажатъ на св. Георгия да облѣче калугерско рухо и да тръгне да обикаля градища, пѫтища и да отиде до Черно море, да улови мрѣна риба съ безцѣнъ камъкъ на чело. Отива, — раздѣля Черно море на два дѣла и мрѣна риба останала на сухъ пѣсъкъ. Моли му се да я пусне въ морето, като му харизва безцѣнъ камъкъ, но попове бѣлобради и граматици луди млади разгръщатъ бѣло книже, разчетватъ слово — Божи думи . . .

Недовършена.

Варианти. 1. Сп. „Об. трудъ“ (1868), кн. III, с. 65—67, № 1, ст. 62 (4+4), отъ сборн. на *И. Иванова*, записана на 1862 г. въ Болградъ. — 2. Мил. № 80, ст. 37 (5+3, 3+5), юнашка, [Панагюрище]. (Богъ иска отъ болярка Добра злато; би му пратила, но ѝ е жаль на Бога, че либе си нѣма: и вчера петь сватби имало, но отникждѣ не я поканили). — 3. Чол. № 117, ст. 38 (4+4), изт. нар. (Св. Никола не пуска въ морето златоперка рибка, слѣдъ като ѝ зелъ безцѣнъ камъкъ, ами я принася курбанъ на църквитѣ). — 4. Кар. сп. „Знание“ I (1875), с. 356, № IV, ст. 37 (3+5, 5+5), зап. *О. Панова*, въ с Тараклие, Бесарабия. (Добра болярка). — 5. ib. с. 356, № III, ст. 17 (5 + 3, 3+5), записала сѫщата = Сѫчин. I (1886), с. 216—217, № № 59 и 60.

582. Църкви отъ камъни да се градятъ, а не отъ злато и сребро.

Данъ вино пие съ селяни и кметове. Селянитѣ му говорятъ да прѣстане да пие вино, за Бога да се сѣти, църква да сградятъ отъ сребро и злато. Данъ имъ говори да не градятъ църква отъ сребро и злато, — царството имъ ще пропадне, турско ще да настане, та църкви ще имъ развалятъ: отъ сребро седла ще правятъ, а отъ злато — узди; да направятъ отъ бѣлъ камъкъ мермеръ, отъ варь и жълта земя. Селянитѣ го послушватъ.

Вариантъ Doz. № 39, ст. 28 (4+4), хайдушка, зап. нар., фр. прѣв. на с. 242—243.

583. Мома плѣнява свети Георгия.

Свети Георги конь кове въ тъмнина безъ борина: отъ сребро плочи, сребърни клинци. Мома Стана срѣщу него стои

и й говори да не стои срѣщу него, че я погледва въ чернитѣ очи, бѣлото лице, крѣхкото смѣяне, тънката половина, ситното ходене, та коня си ще убоде и ще остане отъ дружина, отъ своитѣ дълги друмове.

Вариантъ Чол. № 87, ст. 15 (4+4), хороводна, София.

584. Кораби съ пшеница за църква.

Покарва Стоянъ 9 кораба съ бѣла пшеница. Духватъ силни вѣтрове, и корабитѣ спиратъ. Помолва се на Бога да прѣкара пшеницата, ще сгради цѣрква отъ сребро, спонци отъ злато. Богъ го послушва, — прѣкарва пшеницата и съгражда църква.

Варианти: 1. Манчевъ, Б. языкъ II (1872), с. 61—62, ст. 14 (5+3), изт. нар. — 2. Сп. „Об. трудъ" (1868), кн. III, с. 70—71, № IV, ст. 29 (4+6), коледна, отъ сборн. на *И. Ивановъ*, записана въ Болградъ на 1862 г. (Св. Димитрия кара три гемии съ жито).

585. Момъкъ намира св. Недѣля въ сандъкъ.

Майка говори на сина си Николчо да се остави отъ хайдутлъкъ, че й се додѣяло да гледа кървави глави. Отказва се. Разправя на майка, като станалъ войвода, отишли да обиратъ църква; въ срѣдъ църквата сандъкъ; отваря го и вижда въ него хубава дѣвойка: спусналъ се да я фане; казва му, че тя не е дѣвойка, а св. Недѣля; питалъ я, защо й е прашно лицето, а очитѣ кървави? Отговаря му: български стари касапи рано въ недѣля малки агънце коляха, та си ясни кърви течеха и ней очитѣ накървили; лицето й е прашно, че рано въ недѣля български дѣвойки дворове мели и лицето й напрашили.

Варианти: 1. Сп. „Об. трудъ" (1868), кн. II, с. 90—91, № VII, ст. 48 (5+3), отъ сборн. на *И. Ивановъ*, изт. нар. — 2. Лач. № XXVI, ст. 33 (3+5), слушана отъ Марія Стоянова, събрана отъ *Крьстя Попова*, изт. нар. (Стоянъ).

586. Празници на св. Недѣля и на св. Петка.

Заспала св. Недѣля на св. Петкини скутове; св. Петка я буди да стане, сега се не спи, два празника казватъ: св. църкви се отварятъ, ангели отъ небе слизатъ, закони по земя казватъ, христиани да вѣрватъ. Като се събужда св. Недѣля,

почва сълзи да рони по свети образи и говори на сестра си св. Петка, че сънъ видѣла: срѣдъ море дърво израсло, върхове му небе крѣпѣли, подъ дървото два листа широки, — всичката земя покриватъ. Това не били два листя, но двѣ книги, що ги попове четатъ да вѣрватъ християни, да държатъ два празника, — св. Петка и св. Недѣля.

Варианти: 1. Мил. № 35, ст. 31 (5+3), църковна, Костуръ. — 2. Безсон. Калѣки VI (1864) с. 158—159, № 491, ст. 31 (3+5), Костуръ, съобщ. *К. Жинзифовъ.*

587. Подъ образъ на овчари св. Никола, св. Василия и св. Иванъ спохождатъ св. Мария.

Израсло дърво зелено и родило три ябълки позлатени. Подъ него седи св. Мария и шие на попове патрахили, на владици ржкавици. Дохождатъ трима овчари: първиятъ носи прикованъ кривакъ, вториятъ мѣденъ кавалъ и третиятъ маламенъ (позлатенъ) пръстенъ. Първиятъ брули ябълкитѣ, но не успѣва, сжщо и вториятъ, а третиятъ ги обрулва. Като вижда това св. Мария, влиза въ кжщи и пита Димитра, кои сж тия овчари? Казва й: първиятъ е св. Никола, вториятъ св. Василия и третиятъ св. Еванъ и скоро ще дойдатъ у нея да направятъ златни мостове на Черно море и да минатъ въ некръстена и немиросана земя, за да я кръстятъ и миросатъ.

Вариантъ Мил. № 39, ст. 39 (5+5), църковна, Панагюрище.

588 Св. Илия, св. Никола, св. Иванъ и св. Петъръ дѣлятъ небесни блага.

Чудо голѣмо става: четири ангели благо дѣлятъ на небеси. Тия ангели сж: св. Илия, св. Никола, св. Йоанъ и св. Петъръ. При тѣхъ дохождатъ св. Мария и Св. Магдалина, сълзи ронятъ по златно свето лице; никой не смѣе да ги запита, запитва ги св. Илия, защо сълзи ронятъ? св. Магдалина крие, а св. Мария казва, че отъ Бога имъ е всѣкакво добро, мжка иматъ отъ християнския родъ, били въ Легенска земя: Богъ да бие легенски християни, — не знаятъ по-старо, по-младо, не славятъ светци на година, не държатъ петка и недѣля: въ св. недѣля метатъ — лице й напрашили, на св. недѣля, печейки, очи й изгорѣли —, таткото смѣтатъ като лудо дѣте, стара майка.

съ крака газятъ, сестритѣ имъ като слугинки, братята имъ като неприятели, своя снаха като първа люба, кумъ кръщеникъ на сждъ кара, подъ тѣхъ църква гори,—гори четири аршина въ земя! Св. Илия казва на сестритѣ да почакатъ, докато зематъ ключове отъ небеси, да заключатъ мъгли и облаци: три години дъждъ да не завали, слънце да не грѣе, вѣтъръ да не духа, да не се роди вино и жито. Ангелитѣ раздѣлятъ небеснитѣ блага: на св. Илия се паднало лѣтни гърмежи, на св. Никола — вода и бродове и гемии по море, на св. Йованъ — кръстове и икони, кумство и побратимство, на св. Петъръ — ключове отъ рай. Св. Илия заключва мъгли и облаци за три години дъждъ да не падне въ Легенска земя. Три години дъждъ не капнало, легенски християни отиватъ въ друга крайнина, кждѣто има берекетъ. Земята имъ пропукана, коне пропадатъ до колѣна, и пакъ се не прѣдаватъ на Бога. Праща имъ Богъ 77 болести, боледуватъ още три години: повече умиратъ, по-малко оставатъ, — тогава се на Бога прѣдаватъ: служатъ светци прѣзъ година, държатъ петка и недѣля, баща си иматъ като свое сърце, майка като своя душа, сестра като десна ржка, братъ като десно око, снаха като сестра, кумъ кръщеникъ като единъ Богъ, въ църква ходятъ, Бога молятъ, що сѣятъ, ражда имъ вино и жито.

Варианти Мил. № 30, ст. 107 (1+6), църковна, Струмица. — Срв. I, бр. 35 „Грѣшни власи и св. Илия."

589. **Женитба на св. Димитъръ.**

Годява се св. Димитъръ за бѣла Неда отъ София (вар. Авлана) и сватба прави: поканва за сватове всички светии, забравя св. Илия. Отиватъ въ София, — невѣстата дарява всички сватове, останалъ даръ бѣла риза, остра сабя, него невѣстата скрива въ пазуха. Като дошли на срѣдъ-пжть, дотеква силна рѣка, не могатъ да я прѣгазятъ. Тамъ намиратъ св. Илия: ничкомъ легналъ, сълзи рони; дигатъ го да стане, но той нито става, нито имъ говори. Неда отива при него и му говори да стане: и за него даръ донесла бѣла риза, остра сабя. Ставатъ и водата прѣсѣква, — сватоветѣ минаватъ като по сухо.

Варианти Мил. № 41, ст. 39 (4+4), църковна, Струга.

590. **Св. Петъръ и св. Димитъръ си завиждатъ помежду.**

Седятъ двамина брата — св. Петъръ и св. Димитъръ — въ Димитрови равни дворове, та си ядатъ и пиятъ шарено агне и руйно вино. Св. Димитъръ заблазнява на св. Петъръ, че му е добро лѣтно врѣме: въ полето млади булки по нивята, дребни дѣца по синори, а дѣвойки — по просата. Св. Петъръ казва на св. Димитъръ: зимното му врѣме е добро врѣме — жълто му жито въ хамбари, руйно вино въ механи.

Вариантъ сп. „Об. трудъ“ (1868), кн. III, с. 77—78, № VIII, ст. 21 (4+4), коледна, отъ сборн. на *И. Ивановъ*, зап. въ Болградъ на 1862 г.

591. **Св. Лазаръ води просяци.**

Тръгналъ св. Илия съ св. Никола и отиватъ да срѣщнатъ Лазаря, че той води св. Великдень съ Георгевдень: Великдень носи червени яйца писани, а Георгевдень — вакли агнета печени. Не били Великдень и Георгевдень, но Лазаръ води клети просяци да облѣче и нахрани. Говорятъ просяци на Лазаря да моли Бога да ги нахранятъ и облѣкатъ добри люди.

Варианти: 1. Безсон. Калѣкн 1 (1861), с. 33—34, № 13, ст. 14 (4+3), зап. *Л. Ст. Каравеловъ*, Габрово. — 2. Кар. Пам. с. 205, ст. 12 (5+5), лазарска, изт нар.

592. **Св. Петка не дала хлѣбъ на просяци.**

Заспала св. Недѣля на св. Петка на скутове. Дохождатъ сираци-просяци и молятъ св. Петка да ги дари съ хлѣбецъ. За да не събуди св. Недѣля, не имъ дала хлѣбецъ. Просящитѣ се оплакватъ на Св. Никола. Казва имъ да си отидатъ и Бога да молятъ, — той да ги варди и храни.

Вариантъ Кар. Пам. с. 220—221, ст. 23 (5+3), съобщ. *П. В-ва*, изт. нар.

593. **Побратимство да се тачи.**

Св. Илия срѣща св. Недѣля и я пита, кѫдѣ е ходила? Дали е въ поле трендафилъ брала, или въ гора горощвѣтъ? Отговаря му, че тѣхъ лани е брала, но сега гледала голѣмо чудо: два дѫба и двѣ елхи горятъ и тлѣятъ. Св. Илия ѝ казва, че

това не сѫ два дѫба и двѣ вити елхи, токо сѫ два побратима и двѣ посестрими, — не държатъ св. Иванъ, затова горятъ и и тлѣятъ.

Вариантъ Мил. № 43, ст. 22 (5+5), великденска, Прилѣпъ.

594. **Божа майка служи св. Никола и св. Димитрия и проклева трепетликата.**

Св. Никола и св. Димитъръ сѣдатъ и си вино пиятъ, слуга имъ е Божа майка. Тя имъ налива пълна чаша съ руйно вино тригодишно и ги кани да попѣятъ жална-милна пѣсень, да послушатъ гората и водата. Всички дървета слушатъ и се покланятъ, само трепетликата не се покланя. Божа майка я проклева: да расте въ особни мѣста, дѣто слънце не грѣе; да цъвти, да не завръзва; да я сѣкатъ овчари планинчари, да си виятъ вити стърги, да запиратъ сиво стадо насрѣдъ лѣто по Петровдень!

Вариантъ сп. „Об. трудъ“ (1868), кн. III, ст. 40 (4+4), коледна, отъ сборн. на *И. Ивановъ*, записана въ Болградъ на 1862 г.

595. **Сестра-кукувица търси изгубения си боленъ братъ.**

Какво се бѣлѣе, лелѣе на връхъ бѣла Бѣласица? Дали сѫ снѣгови сосни или бѣли лебеди? Не е нито едното нито другото, но е бѣлъ чадъръ, подъ чадъръ младъ Стоянъ, до него сестра му Яна. На сестра си говори да отиде на бѣлъ Дунавъ за студена вода. Казва му, че тя не знае дѣ Дунавъ тече и пѫтя ще побърка, когато се върне. Братъ ѝ говори, да си прѣсѣче малкото прѫстче, та като върви низъ гора, да бѣлѣжи дѣ дърво, дѣ камъкъ, пѫть да не сбърка, когато се връща. Направя това, отива на Дунавъ, връща се, но побръква пѫтя, — роса измива бѣлѣзитѣ. Три дни ходила, нийдѣ брата си не намѣрила. Помолва се на Бога да я прѣвърне въ пиле кукувица, да лети по буки, да си търси брата си. Прѣсторва я, — и днесъ сиво пиле кукувица търси изгубения си братъ.

Вариантъ Мил. № 19, ст. 57 (4+4), друга стара, Кукушъ.

596. **Прѣвръщане на мома въ босилекъ.**

Ако умра, да не ме жалишъ, но да ме земешъ въ скутове, да ме занесешъ въ гемия и оттамъ да ме фърлишъ въ морето: ще стана морска риба, ще ме фанатъ рибаритѣ и отнесатъ на

новъ пазаръ. Да излѣзешъ да ме купишъ, да ме варишъ, да ме печешъ, да стана прахъ и пепель; да ме събератъ въ шамия и посадятъ въ градина: тамъ ще никна ранъ босилекъ, що го носятъ момитѣ; ще изникна бѣло цвѣте, що го носятъ юнацитѣ подъ фесоветѣ.

Вариантъ Мил. № 505, ст. 21 (4+4), любовна [Струга].

597. **Прѣвръщане на либета въ дървета.**

Любили се луди млади отъ маленки до голѣми. Родителитѣ не скланятъ да се зематъ. Момчето прѣдлага на момата, да отидатъ въ пуста гора телелейска, дѣто птичка не фърка: той да стане яворъ, тя елха; ще дойдатъ дърводѣлци съ криви брадви, ще отсѣкатъ яворъ и елха, ще нарѣжатъ дъски, ще направятъ одрове, пакъ да бѫдатъ заедно.

Вариантъ Doz. № 64, ст. 23 (4+4), любовна, изт. нар., фр, прѣв. на с. 290—291. — Срв. I, бр. 35 „Мащеха умъртвява влюбени".

598. Момъкъ и мома се сговорятъ да отидатъ въ гората на празникъ: момъкътъ да бере дърва, а момата — цвѣте. Отиватъ, — момчето си прѣсича ржката, а момата ухапва змия. И двамата умиратъ веднага. Момчето погребватъ прѣдъ църквата, а момата — задъ църквата. Момчето израснало трендафилъ, а момичето — лозница. Ставя се трендафила съ лозницата, защото сѫ се любили.

Вариантъ Мил. № 497, ст. 21 (5+3), любовна, [Струга]. Срв. I. бр. 30 „Мома везе кошуля на Великдень и ослѣпѣва".

599. **Змия въ момина коса.**

Заспала мома между двѣ гори зелени, между два кладенци. Надъ нея се вие лютица змия и се моли Богу мома да умре, въ коса ѝ гнѣздо да направи, отъ лице ѝ месо да яде, отъ очи вода да пие. Богъ я послушва и си изпълва желанието.

Вариантъ Мил. № 235, ст. 19 (5+3), жаловна, Струга.

600. **Кипарисъ.**

Чаша на войвода свѣти като звѣзда зорница. Служба служи дѣте Магдалинче и заспива. Тамъ израсло дърво кипарисово:

корени пуснало въ Каравлашка земя, съ вѣйки обгърнало нахия. Листитѣ му сж карагрошове, цвѣтоветѣ — дребенъ биссръ, рожбитѣ — жълти дукати.

Варианть Мил. № 165, ст. 11 (4+6), юнашка, Охридъ.

601. **Папрать плодъ не дава.**

Посѣялъ папрать покрай Дунавъ, дано плодъ роди. Не ражда. Наклажда огънь, дано роди, — пакъ не ражда; довежда Дунавъ, да изгаси огънь, — нито огънь гаси, нито папрать ражда; докарва биволъ Дунавъ да изпие, — не го изпива и папрать не ражда; довежда мечка биволъ да изѣде, — не изѣжда и папрать не ражда.

Варианть Doz. № 85, ст 36 (4+4), смѣсена, изт. нар., фр. прѣв. на с, 312—313.

602. **Прѣпирня на цвѣтята.**

Провикналъ се здравецъ отъ гора зелена, че е най-хубавъ отъ всички цвѣтя: и зимѣ и лѣтѣ зеленъ; когато мине стадо прѣзъ него, размирисва цѣла гора. Обажда се трендафилъ отъ градина: безъ него булки не могатъ; — босилекъ отъ градина: св. вода безъ него не може; — бѣла лоза отъ лозе: св. комка безъ нея не може; — пшеница отъ нива: св. служба безъ нея не може.

Варианть Манчевъ, Б. языкъ II (1872), с. 43—44, ст. 42 (4+6), изт. нар.

ДѢЛЪ II

ОБРЕДНИ И ОБИЧАЙНИ ПѢСНИ

1. Припѣвки.

603. **Благопожелания за нова година.**

Сурва, година весела, голѣмъ класъ на нива, голѣмъ гроздъ на лоза, жълтъ мамулъ на лѣса, пълна кѫща съ коприна, червена ябълка въ градина, живо-здраво до година, до амина.

Варианти: 1. Манчевъ, Б. языкъ II (1872), с. 76, ст. 9 (3+3), изт. нар. — 2. Кар. Пам. с. 173, ст. 6 (5+3), изт. нар.—3. ib. с. 174, ст. 4 (3+2), Крушово, Демирхисарско. (Женски ярища, женски дѣца). — 4. ib. с. 174, ст. 7 (4+4), Охридъ. (Сива Василица, осивѣла на Бей-бунаръ и бѣлъ Дунавъ — златна чаша и каната). — 5. Рак. Бълг. старина (1865), с. 30 и 35, ст. 6 (2+3) и 8 (4+4), изт. нар. и Охридъ. — 6. П. Р. Слав. „Гайда“ II (1865), бр. 13, с. 98, ст. 8 (2+3), изт. нар —7. Милојев. Песме I (1869), № 122, ст. 30 (4+4), новогодишна. слуш. отъ Велика Христова изъ с. М.-Църско, Битолско.

604. **На Богоявление** (Водици).

(На старецъ).

Седналъ Янко на високи чардаци и дивани въ шарена одая на копринени възглавници. До него седи Янковица: синоветѣ му служатъ и снахитѣ му обѣдъ готвятъ да се весели.

Варианти. 1. Мил. № 628, ст. 11 (5+3), водичка, Прилѣпъ. — 2. ib. № 633, ст. 6 (4+4), водичка, Прилѣпъ.

605. **На зимни св. Атанасъ** (31. януари).

Зимата си отива, и дохажда лѣтото: ще донесе прѣсно млѣко и сирене, ще си дойдатъ овчаритѣ, ще докаратъ вакли

овци съ шиленца и яренца, ще дойдатъ щъркелитѣ и ластовицитѣ.

Варианти: 1. Кар. Пам. с. 181, ст. 19 (2+2), изт. нар. — 2. Манчевъ, Б. языкъ II (1872), с. 90, ст. 10 (4+4). изт. нар.

606. **На лѣтни св. Атанасъ** (18. юли).

Лѣтото си отива, и дохажда зимата: закарва вакли овци да зимуватъ, изпжжда щъркелитѣ и ластовицитѣ, настжпватъ дълги нощи за седѣнки и попрелки.

Вариантъ Кар. Пам. с. 237, ст. 8 (4+4), изт. нар. = Манчевъ, Б. языкъ II (1872), с. 70.

607. **Приспивална.**

Да дойде сънъ отъ горица, да тури дѣте въ торбица, да го носи въ горица, да го закачи на джбица, да го постави въ златни люлки полюлѣйки да заспи малко дѣте!

Вариантъ Манчевъ, Б. языкъ II (1872), с. 13, ст. 17 (4+4), изт. нар.

608. **Яново було.**

Когато вадятъ киткитѣ отъ мѣдника на Яновдень, припѣватъ:

„Въ Стамбуло да иде,
Все злато да зима“,

означава, ще стане богатъ,— пари ще спечели, хаджия ще стане.

Вариантъ сп. „Читалище“ IV (1874), с. 545, ст. 2 (3+3)‘ Лозенградъ.

— *Други припѣвки.*

Рано въ недѣля клепало клепа, не било клепало, но змеица съ златно крило: дъщеря годява, сина жени.

Вариантъ сп. „Читалище“ IV (1874), с. 543—544, ст. 14 (2+3), Лозенградъ,

— Яни тръгва съ кола за яновиче. Срѣща го Янова майка и го пита, кждѣ отива? Казва й. Съвѣтва го да се върне, че яновчето и комониката други обрали.

Вариантъ сп. „Читалище“ IV (1874), с. 543, с. 17 (5+5) — пѣе се на Яновдень на хоро, Лозенградъ.

609. **Дѣтска припѣвка.**

Смокъ свири на брѣгъ и си клика да се събератъ войници на царево колѣнце, — цигю, мигю, татаринъ, турчинъ, ключъ! — Дѣ си била вранушке? — На цареви двори. — Що правѣше царицата? — Мжжко дѣте бавѣше и на царя риза шиеше.

Вариантъ Чол. с. 279, ст. 9 (6+3, 4+3), зап. *Евгения хаджи Гергева Кисимова*, Търново.

610. **Припѣвка на заговѣзни.**

Дошли коледни пости, голѣми нощи, да се събиратъ момитѣ на седѣнки, на предѣнки!

Вариантъ Кар. Пам. с. 268, ст. 10 (3+2), изт. нар.

2. Лазареки.

611. **Ладуване.**

На Лазарица момитѣ дадуватъ, — пускатъ вѣнци въ рѣката, пѣятъ пѣсни и гадаятъ. Като пускатъ вѣнцитѣ, пѣятъ:

Ладо, ладо, момиче младо, Недо, чедо хубаво! Баща ѝ има три сюрии свине: свине дава, нея не дава; черни биволи дава, нея не дава!

Вариантъ Кар. Пам. с. 204, ст. 10 (3+2), лазарска, изт. нар.

612. **Кога е дошълъ и си отишълъ Лазаръ?**

Кога е дошълъ и отишълъ Лазаръ, очитѣ му не видѣли. Подъ нозѣ ги газѣлъ, съ уста имъ пѣялъ.

Вариантъ Мил. № 596, ст. 5 (4+3), лазарска, Струга.

613. **Невѣста дарява лазарки.**

Питатъ черноока невѣста, защо двори не е мела, ами чака лазарки двори да ѝ пометатъ? Казва имъ, — двори ѝ сж метени, столове ѝ сж наредени, нека дойдатъ лазарки ди ги дари: пълна кърпа маргаритъ, чисто сребро нелѣно, кованъ герданъ на шия, златенъ пръстенъ на пръсти, вити гривни на ржка.

Вариантъ Манчевъ, Б. языкъ II (1872), с. 79, ст. 14 (4+3), изт. нар.

614. **Владика дарява лазарки.**

Успалъ се владика на Христа Бога на колѣнѣ, Христосъ го буди да стане да види лазарки и съ какво ще ги дари? Отговаря: на лазарки махрамици, на невѣста кошулица. — Да дочака и до година съ негова добра глава!

Вариантъ Мил. № 585, ст. 12 (4+4), лазарска, Струга.

615. **Старецъ вино пие.**

Старъ Яно вино пие край калина-малина, край червенъ трендафилъ, край шаренъ лилякъ . . .

Вариантъ Мил. № 585, ст. 4 (4+4), лазарска, Струга.

616. **Лазарки — годежници.**

(На мѫжъ и жена).

Стари Яни вино пие подъ вишница-черешница, Яновица до колѣно седи, синоветѣ служатъ, снахитѣ прави стоятъ, дъщеритѣ обѣдъ готвятъ. Долетяватъ два сокола, събарятъ цвѣтъ отъ вишня и наръсватъ чаши съ вино. Старъ Яни казва на синоветѣ да зематъ лѫкове и да застрѣлятъ соколитѣ. Соколитѣ му говорятъ да не ги застрѣлватъ, защото сѫ дошли отдалеко и носятъ добра вѣсть: дошли сѫ пръстенъ да мѣнятъ или за сина или за дъщеря. Лани, като дошли, нѣмало ни невѣсти, ни дворове метени, ни столове редени. Сега всичко е наредено, да седнатъ лазарки, че сѫ уморени: цѣлъ день пѣсни пѣяли, хоро играяли.

Варианти: 1. Кар. Пам. с. 203—204, ст. 37 (4+4), лазарска, Крушово, Битолско, *(К. В—ча)*. — 2. Милојев. Песме I (1869), № 153, ст. 19 (4+3), лазарска, слушана отъ Ил. Везенкова, Дебърско. (Жена на гълѫби говори да си отидатъ и на есень да дойдатъ).

617. **На кахърна майка лазарки не пѣятъ.**

(На майка).

Лазарки питатъ Славина майка, защо кѫща й е кахърна: не се пѣятъ пѣсни, не се готви прѣмѣна, не се ржбятъ ржкави, сватове да се даряватъ? Отговаря имъ, — дъщеря си година за черноземно ергенче: плѣсънь й прѣмѣна, гробъ — градина, дѣто здравецъ не расте, лале не цъвти.

Варианти: 1. Кар. Пам. с. 201, ст. 14 (5+3), лазарска, изт. нар. — 2. ib. с. 201, ст. 6 (5+3), лазарска, изт. нар.

618. **Млади да се годяватъ.**

(На момъкъ и мома).

Лазарки припѣватъ момъкъ и мома да се годятъ, дордѣ има червено вино и млади агънца.

Варианти: 1. Кар. Пам. с. 198, ст. 10 (5+3), лазарска, изт. нар. — 2. ib. с. 199, ст. 15 (3+2), лазарска, изт. нар. (Дали е прела тънки дарове, пъстри ржкави: ще дойдатъ отъ село много сватове, момата да ги посрѣщне съ шарено агне и бистра ракия).

619. **Припѣване на мома.**

Защо хубавата мома цвѣте не сади, цвѣте зеленъ кукурякъ, китка не вие, да я дава момку? Колко трѣва по полето, толкозъ здраве въ кжщата!

Варианти: 1. Кар. Пам. с. 199, ст. 8 (5+3), лазарска, изт. нар. — 2. ib., с. 200–201, ст. 14 (5+3), лазарска, изт. нар. (Питатъ Лилина майка, защо не е прела вретена, тъкала платно и шила ржкави за Лила да дари сватове? Отговаря: Лила е малка и не може да шъта на свекъръ и свекърва).

620. **На година мома.**

Година мома да не се държи дома. Защо прѣмѣна не шие, сукманъ не крои, кенета не ржби? Колко шумки въ гората, толкозъ здраве въ кжщата!

Вариантъ Кар. Пам. с. 199, ст. 9 (5+3), лазарска, изт. нар.

621. **На ергенъ**

Лазарки питатъ, защо майка не годи сина си? Защо не му ниже огърлие и герданъ? Защо баща му не кове конче, свати не вика, да иска царевата дъщеря, червена и бѣла Велика? Колко пѣсъкъ въ морето, толкозъ здраве въ кжщата!

Вариантъ Кар. Пам. с. 198, ст. 14 (5+3), лазарска, изт. нар.

622. **На дѣте.**

Защо майка не кжпе и не мие дѣцата си? Защо не имъ купи червени ковани ботуши и изпрати на гости у баба имъ?

Вариантъ Кар. Пам. с. 199–200, ст. 8 (4+3), лазарска, изт. нар.

623. **На кадъна.**

Да излѣзе на налъми да дарува лазаркитѣ.

Вариантъ Мил. № 588, ст. 6 (4+4), лазарска, Струга.

3. Георгевденеки.

624. Припѣвка на мома въ люлка.

Залюля се нова люлка букурещка, люляла се два дни тридни, три недѣли. На нея се люля мома Марийче; отдолу идатъ ергени луди млади. Питатъ я, кого ще земе? Отговаря: ще земе Стоянчо ергенче.

Вариантъ Кар. Пам. с. 213—214, ст. 14 (4+4), георгевденска. изт. нар. (отъ *А. Топал.*).

625. На георгевденска люлка.

Момче се люлѣе, моми го гледатъ отъ високъ чардакъ. Малко мома се провиква полека да люлѣятъ момчето: вѫжето е трънливо, вѫзливо, мѣстото каменливо, да не се убие момчето!

Варианти: 1. Мил. № 636, ст. 7 (5+5), георгевденска, Кукушъ. — 2. Милојев. Песме I (1869), № 208, ст. 12 (5+3), георгевденска, Велешко.

4. Пеперудареки.

626. Молба за дъждъ.

Пеперуда лети отъ орачъ на орачъ, отъ копачъ на копачъ, отъ рѣзачъ на рѣзачъ, да зароси ситна роса по поле и по море, да се роди вино и жито—царевици до гредитѣ, ечменитѣ до стрѣхитѣ, ленищата до поясъ, уровъ до колѣна, да се хранятъ сиромаси, да е сита годината.

Варианти: 1. Мил. № 660, ст. 20 (4+4), пеперударска, Струга. — 2. Кар. Пам. с. 242, ст. 8 (4+4), изт. нар. — 3. Чол. № 89, ст. 6 (4+4), лазарска, София. — 4. ib. с. 113, ст. 5 (5+3), пеперударска, зап. *Димитрія Д. Македонскы*, с. Скребатно, Неврокопско. (Богъ да даде росица, да се роди пшеница, да нахранимъ сромаси). — 5. Блъсковъ, Буквaръ (1871), с. 16, ст. 5 (4+3), изт. нар. — 6. Милојев. Песме I (1869), ст. 19 (4+4), пеперударска, слуш. отъ Илинка Везенкова, Дебърско. — 7. ib. № 35, ст. 22 (2+3), пеперударска, слуш. отъ хаджийка Силянова, Кичево. — 8. ib. № 194, пеперударска, ст. 30 (5+3), слуш. отъ баба Бояна, Воденско. — 9. ib. № 192, ст. 11 (4+4), слуш. отъ Станчо Кировъ, Пловдивско. (Послѣднитѣ два варианта сѫ на „покръсти" въ врѣме на бездъждие).

627. **Да не вали дъждъ.**

Да прѣстане дъждъ да вали, че майка му е родила въ орѣшкова дупчица. Едно викатъ Прѣвишко (прѣви, Боже, небе!), да стане ясно като прѣсно млѣко.

Варианти: 1. Кар. Пам. с. 241, ст. 7 (5+3), Сопотъ *(К. К—ча)*, — 2. ib. с. 242, ст. 11 (4+3), Габрово *(И. Х—ча)*. (Нека пече слънцето, че майка му подъ смокова сѣнчица родила двѣ дѣчица: едното повито, другото свито, — да се свие небето, да стане ясно и пр.).

5. Сватбени.

а) *У момини.*

628. **Годежници — насилници.**

(Когато влизатъ у момата).

„Бегли“ биятъ у момини двори, ще разбиятъ момина майка, ще разплачатъ нейна майка, баща и братя.

Вариантъ Мил. № 559, ст. 5 (4+6), сватбена, Велесъ.

629. **Годежъ.**

Стройници (годежници) вино пиятъ, дѣвойка ги служи съ вѣнецъ на глава: бисеръ ѝ се рони, та пада въ чашата на свекъра. Свекаръ̀тъ ѝ говори, нека наръсва чашата, той я харесва.

Вариантъ Мил. № 374, ст. 8 (3+5), любовна, [Струга].

630. **Когато виятъ вѣнецъ.**

Мома вила вѣнецъ за година, поставила го на главица, отишла на бѣлъ Дунавъ и го фърлила, като нарекла: да плава до юнакови двори, но да не се даде да го фане юнаковъ баща и майка, само да се прѣдаде на непознатъ юнакъ.

Варианти: 1. Мил. № 537, ст. 22 (4+4), сватбена — когато виятъ вѣнецъ, Прилѣпъ. — 2. ib. № 541, 13 (4+6), сватбена — когато виятъ вѣнецъ у зетя за невѣстата, Прилѣпъ. (Мома вие три вѣнци: отъ здравецъ, отъ пшеница и отъ черно грозде; първия да фърлятъ въ юнакови двори, за да се весели, втория — въ село, да се роди пшеница и третия — въ юнаково лозе, да се роди грозде).

631. Когато даватъ пръстенъ на момата.

На годежницитѣ поржчватъ момата да даде на свекъръ кошуля, на свекърва — бохча, на зълви и етърви — ржкави и на дѣверн — кошули.

Варианти: 1. Мил. № 558, ст. 7 (3+3), сватбена, Велесъ. — 2. ib. № 560, ст. 13 (4+6), сватбена — когато невѣстата цѣлува ржка, Велесъ. (Не била звѣзда по трапеза, но била невѣстата; питатъ свекървата за подарено джубе и дали харесва момата).

632. Бръшлянъ повѣхналъ — дадена мома.

(Когато приготвятъ невѣстата).

Пофалило се бръшляново дърво, че като него нѣма друго: зимѣ-лѣтѣ езелено,—роса го не роси, вѣтъръ не вѣе, слана не слани. Откакъ го садили, — слана го слани, вѣтъръ вѣе и роса роси.

Вариантъ Мил. № 540, ст. 10 (4+6), сватбена, Прилѣпъ.

633. Защо е невѣстата бѣла и червена?

(Когато откриватъ невѣстата).

Питатъ невѣстата, защо е бѣла и червена? Да не е зимувала въ Солунъ или лѣтувала подъ чадъръ? Отговаря на дружкатѣ си, че майка ѝ я е родила такава.

Вариантъ Мил. № 552, ст. 8 (4+6), сватбана, Прилѣпъ.

634. Сватоветѣ на трапеза

(Когато седнатъ сватоветѣ).

Сѣдатъ наредъ сватове, минава невѣстата и я сѫди младоженецътъ: защо ѝ е червенъ пръстенътъ, защо ѝ е шуменъ вѣнецътъ, защо ѝ сѫ кърпени чехлитѣ?

Вариантъ Мил. № 555, ст. 7 (5+3), сватбена, Прилѣпско.

635. Посрѣщане на сватоветѣ.

Добрѣ дошли, китени сватове, кой ви е толкова накитилъ? — Снаха ги е накитила и изпратила?

Варианти: 1. Чол. с. 94, ст. 6 (4+3) — когато посрѣщатъ сватоветѣ, съобщ. *Георгія А. Гюшевъ*, Кюстендилъ — 2 ib. с. 94, ст. 4 (4+6) — когато посрѣщатъ сватоветѣ, съобщ. *Георгія А. Гюшевъ*, Кюстендилъ. (Младоженецътъ да се върне, че момата не е навезла махрама).

636. **Дѣверътъ да откупи снахата.**

Дѣверътъ да даде дукато, да откупи снахата! Отговаря имъ, — не е врѣдно дукато, колко е врѣдна снахата; да е ималъ дѣверъ парица, би изкупилъ снашица.

Вариантъ Чол. с. 95, ст. 3 (7+7), съобщ. *Гсоргія А. Гюшевъ*, Кюстендилъ.

637. **Облѣкло на невѣстата.**

(Когато дѣверитѣ даватъ дрехи на невѣстата).

Говорятъ на дѣвойката да не се прѣдава на чужди ржцѣ, да не носи чужди павти, црѣве (обуща) и забрадка. Отговаря имъ, — не сѫ чужди, изпратени ѝ сѫ отъ войно (младоженеца).

Варианти: 1. Чол. с. 96, ст. 15 (5+3), съобщ. *Георгія А. Гюшевъ*, Кюстендилъ. — 2. ib. с. 96, ст. 16 (3+5), съобщ. *Георгія А. Гюшевъ*, Кюстендилъ. (Милошъ пита Янка, дали е навезла махрамата? Отговаря му, — не я довезла, защото не намѣрила свила).

638. **Невѣстата между двамата дѣвери.**

(Когато побратимитѣ държатъ невѣстата).

Изникнала чубрица между два стърка босилекъ. Не била чубрица, но дѣвойка между двама дѣвери.

Вариантъ Мил. № 547, ст. 6 (4+4), сватбена, Прилѣпъ.

639. **Соколъ фаща еребица, младоженецъ зима невѣста.**

(Когато побратимитѣ зиматъ невѣстата).

Питатъ зетя чужденецъ, кѫдѣ отива и войска води? Момата въ гората избѣгала и се сторила еребица. Да пусне двата сокола да я фанатъ. Пуща ги и я фащатъ.

Вариантъ Мил. № 545, ст. 9 (4+6), сватбена, Прилѣпъ.

640. **Невѣстата тѫжи за бащината си кѫща.**

(Когато невѣстата цѣлува ржка на сватоветѣ).

Братъ сестра води, а тя му се моли, полека да я води, да се находи по бащини дворове. Войно хубаво да гледа невѣстата, да не рече, руйно бѣше виното, грозно било либето, — не ми е тънко и високо, бѣло и червено.

Вариантъ Чол. с. 94, ст. 8 (7+7,), съобщ. *Георгія А. Гюшевъ*, Кюстендилъ.

б) *У момкови.*

641. **Конь кичатъ за сватба.**

Цѣла нощь на конь гривата кичи съ бисеръ, на себе — гърлото, на мжжко дѣте, на пушка, на пищови. Конь гривата тресе, бисеръ да падне. Говори му да не си тресе гривата, че нѣма на войска да го води, а на сватба: братъ ще ожени, сестра ще омжжи.

Вариантъ Мил. № 342, ст. 11 (5+5), любовна, [Струга].

642. **Момъкъ проважда коня си годежникъ.**

Момъкъ цѣла нощь седѣлъ и нижелъ на коня си гривата съ бисеръ, — проважда го годежникъ въ Легена града у попъ Наума за по-малката му дъщеря. Поржчва му: ако му дадатъ по-голѣмата дъщеря, бърже да се върне, да не се бави; ако му дадатъ по-малката, да му я сгоди и да се побави.

Варианти: 1. Мил. № 493, ст. (6+ё), любовна, [Струга] — 2. ib. № 565, ст. 12 (6+6), сватбена, Охридъ. (Праща го въ Семендра града у попъ Йована).

643. **Момата не е готова за годежъ.**

(Когато мѣсятъ плетеница у момкови).

Юнакъ праща вѣсть на дѣвойка и я пита, дали е навезла риза и изковала пръстенъ? Отговаря му: ризата още не е навезла, — не намѣрила свила; сжщо и пръстенътъ й още не е кованъ, — не намѣрила злато.

Вариантъ Мил. № 515, ст. 15 (5+3), сватбена, Струга.

644. **Когато мѣсятъ плетеница у момкови.**

Заиграло юнаково сърце като вино въ сребърна чаша, като ракия въ златна чаша, докато отиде въ момини двори, да види дѣвойкинъ татко и майка, какъ ходятъ и каква руба носятъ.

Вариантъ Мил. № 514, ст. 7 (4+4), сватбена, Струга.

645. **Младоженецътъ се прощава съ домашнитѣ си.**

(Когато отиватъ за невѣста).

Всички сватове конетѣ си яхватъ, само младоженецътъ не яхва, докато не се прости съ майка и баща и съ всичка рода.

Сърцето му се разиграва като риба въ дълбоко море, като вино въ сребърна чаша, като овенъ въ стадо, защото ще отива по млада невѣста.

Вариантъ Мил. № 561, ст. 9 (4+6), сватбена, Велесъ.

646. **Зетьтъ отива за невѣста.**

(Когато сватоветѣ отиватъ за невѣста).

Питатъ зетя, защо е дошълъ въ тѣхната земя, — хоро да играе или вино да пие и каменъ да фърля? Отговаря,—дошълъ е за другарка.

Варианти: 1. Мил. № 519, ст. 10 (4+6), сватбена, Струга. — 2. ib. № 543, ст. 17 (4+6), сватбена — когато зиматъ невѣстата, Прилѣпъ. (Прибавка: мома плете копринена мрѣжа и я фърля въ дълбоко езеро; фаща шестокрила риба и я поднася на кума).

647. **Босилкови ясли и копринена мрѣжа.**

(Когато отиватъ за невѣста).

Плете мома босилкови ясли и ги поставя въ двороветѣ, за да вързатъ на тѣхъ конетѣ на сватоветѣ. Плете мома копринена мрѣжа и съ нея улавя златокрила рибка въ Дунавъ, която поднася на трапеза на честния кумъ.

Вариантъ Мил. № 522, ст. 9 (4+6), сватбена, Струга.

648. **Сватове прѣзъ гора.**

(Когато отиватъ за невѣста).

Каква е врѣва въ гора зелена? Дали е младъ паша или субаша? Дали е вода или е младъ войвода? Не е нито едното нито другото, но сѫ два чифта сватове, водятъ китена невѣста: конь до конь, юнакъ до юнакъ, пушки имъ като честа гора, калпаци имъ като тъменъ облакъ, саби имъ като силенъ огънь.

Вариантъ Мил. № 542, ст. 11 (4+6), сватбена, Прилѣпъ.

649. **Подигравка на сватята.**

(Когато играятъ сватята).

Говорятъ на сватя Иоаница, като я наричатъ на кълка соколица, въртокалчиница—съ калци отъ кълчища, съ чорапи отъ козина, кошуля отъ пуздеръ, махрама отъ коприва —, джубе отъ камишъ, защо погачата не е опечена? Защо не е яхнала мага-

ренце да отиде въ кюмюрница, да набере сухи дърва, да изпече погачата? Защо не е отишла въ Елбасань да земе соль, да осоли погачата? Защо не е отишла въ Радолища да земе брашно, да направи по-голѣма погачата?

Вариантъ Мил. № 532, ст. 25 (4+4), сватбена, Струга.

650. **Слѣдъ вѣнчаване.**

(Когато се връщатъ отъ църква).

Кумътъ фърля овесъ, той се зеленѣе, невѣста низъ пръстенъ го бере да нахрани конетѣ на кума, старосвата и сватоветѣ.

Варианти: 1. Мил. № 529, ст. 12 (4+6), сватбена, Струга. — 2. ib. № 530, ст. 6 (4+6), сватбена — когато се връщатъ отъ църква, Струга. (Мѣсецътъ дошълъ, звѣздата не довелъ, — останала да набере трѣва за конетѣ на кума, старосвата и сватоветѣ).

6. Наздравици.

651. **Владишка благославия.**

Яхналъ конь на вѣра, слѣзълъ подъ селото при студни кладенци, тамъ намѣрилъ владика съ дякони и попове, съ пълна чаша съ ракия и благославя момитѣ: да растатъ като ръжь на нива, като тръстики въ блато, като топола въ поле, като здравецъ по планина, като босилекъ въ градина!

Вариантъ Мил. № 343, ст. 15 (5+3), любовна, [Струга].

652. **Благопожелание за домакинъ.**

Еребица по поле лети и се Богу моли: на кѫща слама, въ кѫщи слава, да е жива домакину глава!

Вариантъ Мил. № 461, ст. 5 (5+5), любовна, [Струга].

653. **Благословии на пияница.**

Стана отива за вода и по нея води конь, който я дърпа въ ливади. Тукъ намира пияница съ пълна чаша ракия. На Стана говори да му подържи чашата, за да благослови дѣцата: да растатъ порастатъ като троскътъ подъ камъкъ, като орѣхъ подъ тесла, а момитѣ — като ръжь по поле, като тънки парици.

Вариантъ Мил. № 388, ст. 18 (4+3), любовна, [Струга].

ДѢЛЪ III

БИТОВНИ ПѢСНИ

1. Отношения между родителитѣ и дѣцата имъ.

а) *Майка и дъщеря.*

654. **Дъщеря вижда майка си на сънъ.**

Заспала Милица въ градина подъ бѣлъ-червенъ трендафилъ, заспала и засънувала. Дребенъ дъждецъ я събужда. Кълне вѣтъра, че я събудилъ, — видѣла майка си и я питала, дали се е оженилъ баща й; да слуша мащеха си, да не я удари съ тѣстената си ржка въ лицето, а съ сирената — въ устата.

Вариантъ Doz. № 82, ст. 25 (5+3), смѣсена, центр. нар., фр. прѣв. на с. 309—310.

655. **Отдѣ извира Дунавъ?**

Майка праща дъщеря си рано на Дунавъ за вода. Моли й се да не я праща, че не знае дѣ Дунавъ тече. Казва й,— Дунавъ тече отъ златна ябълка и минува прѣзъ Будинъ града. — Пушка пукна въ Будинъ града, та удари три момчета: първо жали за майка, второ — за първо любе, третьо — за враня коня.

Вариантъ Лач. № IV, ст. 16 (4+6), слушалъ *Г. А. Кжрджіевъ*, изт. нар.

656. **Майка съ магия да задържи търговче за дъщеря си**

Питатъ Бояна, дали е разбрала, че е дошло младо търговче, спрѣло се е на срѣдъ-село и продава чиста стока, на момитѣ чисто злато и коприна. То е бѣлѣгъ на земята: кждѣ стои,

слънце грѣе, като говори, бисеръ бълва, като се смѣе, злато лѣе. Като чува Бояна, измива си лицето, прѣмѣнва се, наредва, зима хурка безъ кѫдѣля, вретено безъ предено и отива при кладенеца до търговче: нито зима, нито купува, токо очи фърля на търговче, мощнѣ го харесала. Връща се у дома си и казва на майка си съ магия да върже пѫтищата на търговчето, за да остане.

Вариантъ Мил. № 385, ст. 39 (4+4), любовна, Струга.

657. **Майка прѣдъ носилото на дъщеря си.**

Разболѣла се Яна и праща дѣверя си да повика майка ѝ, като му поржчва да ѝ каже, че е изпратенъ отъ нея, — родило ѝ се мжжко дѣте. Дѣверътъ отива, — настоява по-скоро да заминатъ. Янина майка моли дѣверя да почака, докато събере свилени пелени. По пѫтя на майката замирисва восъкъ и темянъ. Дѣверътъ ѝ казва по-скоро да вървятъ. Като наближили, въ мъгли и прахове Яна носили за гробищатя, прѣзъ нея агне храненичe блѣе и не прѣстава. Майка ѝ прѣмира прѣдъ носилото.

Вариантъ Мил. № 259, ст. 40 (5+5), жаловна, [Струга].

б) *Майка и синъ.*

658. **Майка съвѣтва сина си да не се жени.**

Майка пита сина си Иванчо, като ходи прѣзъ морe, какво е харесалъ? Казва ѝ, че харесалъ момиче прѣзморче, хубостьта му нѣма ни въ градъ, ни въ Цариградъ, биволи поило, за златенъ синджиръ държало: ако не ѝ го земе, ще забѣгне далеко. Майка му говори, че тя е жена вдовица и не може сватба да дига.

Варианти: 1 Doz. № 76, ст. 23 (5+3), любовна, центр. нар., фр. прѣв. на с. 305. — 2. ПСп. XI—XII (1876), с, 167—168, № 4, ст. 14 (5+3), зап. *Тодоръ Милковъ*. Малко-Търново. (Стоянъ).

659. **Калугеръ жали за майка си.**

Майка прѣженва сина си и го праща въ Света-Гора книга да учи. Научва книга въ монастирь и става дяконъ: книга чете и сълзи рони. Егуменътъ го пита, защо плаче — да не му се е нажалило за неговата мирна земя и домашнитѣ му? Отговаря,— за никого не му е жаль, само за майка му е жаль.

Вариантъ Мил. № 580, ст. 27 (4+4), лазарска — на жена съ синъ на училище, Струга.

660. Синъ погубва прѣлюбодѣйната си майка и любовника ѝ.

Корунъ люби млада Кондофила 9 години, сутринь-вечерь отива, докато порасналъ синъ ѝ Костандинъ. Уплашва се Корунъ и не я спохажда често. Кондофила го пита, защо не я спохажда,—дали му се е свършила хазната? Отговаря ѝ, че го е страхъ отъ сина ѝ Костандина, който билъ по-юнакъ отъ него. Отвръща му, че за това грижа да не бере: ще се прѣстори на болна, ще лежи недѣля безъ хлѣбецъ и вода, ще го пусне въ гора зелена да ѝ търси билки и тамъ ще го убие. Прѣсторва се на болна, и синъ ѝ я пита, отъ що боледува — дали отъ Господа или отъ душмани, да вика попове и лѣкари, или да отиде да търси билки лѣковити? Казва му, че иска вода студена отъ гора и да отиде да ѝ донесе, но да не зима оржжие, — за здраве оржжие не се носи. Тръгва Константинъ да отива, срѣща го сестра му и го пита, защо безъ оржжие ще отива: тѣхна майка не е болна отъ Господа, но отъ прѣструвка — праща го въ гора да го погуби Корунъ кеседжия —, но да се върне и да земе свекрово ѝ оржжие и да донесе на Коруна главата. Послушва сестра си. Въ гората срѣща Коруна и го пита, дали пази лѣковититѣ билки? Корунъ му казва, че той го търсилъ нощѣ съ борина, а сега дошълъ на пладнина! Разлютва се Костандинъ, изважда сабя дипленица и му отсича главата. Връзва я въ бѣла риза, закачва я на коня си задъ себе си и я отнася на майка си, като ѝ казва, че ѝ донесълъ лѣковита вода. Отсича главата и на майка си, като ѝ казва да се люби съ Коруна. Главата ѝ фърли въ Дунавъ, а нея отнася въ църква да закопа.

Вариантъ Мил. № 90, ст. 105 (4+6), юнашка, [Струга].

661. На овчарь не достига храна за стадото му.

Наготвя Стоянъ 50 кола съ сѣно, 300 съ ечмикъ, фаща силна зима: хранилъ Стоянъ стадо до срѣдъ зима, свръшва му се храната, и стадото почнало да мре. — не го дере, ами го трупа, свръшва съ вакълъ овенъ. Изважда си кавалъ и свири, въ свирката нарича: проклета му душа, кой майка не слуша, — ако бѣ продалъ 200, щѣлъ да изхрани 300!

Вариантъ Чол. № 56, ст. 20 (5+3), Желѣзникъ.

662. **Майчини надежди на своето пеленаче сираче.**

Израсло дърво дафинаво по срѣдъ небе на срѣдъ земя: съ клоноветѣ си до небето допира, а съ голѣмината си земята покрива. Подъ него е майка съ сиракъ Георгия. Съ крака го люля и пѣсня пѣе, да порасне, ще го изпрати въ горна земя, да види кое врѣме е: ако е Димитровдень — есень —, да ѝ донесе два гроздака; ако е Георгевъ день — пролѣть —, два класа пшеница; ако е Петровдень — лѣто —, сѣкакво цвѣте — бѣло и червено съ ранъ босилекъ, що го носятъ юнацитѣ на фесоветѣ, дѣвойкитѣ — въ пазухитѣ, дѣцата — въ ржцѣтѣ.

Вариантъ Мил. № 247, ст. 28 (5+5), жаловна, [Струга].

663. **Орли завеждатъ майка при болния ѝ синъ.**

Разболѣлъ се Стоянъ на връхъ Стара-планина. Никой нѣма около него, само два орла сж: съ уста му вода носятъ, съ крилѣ сѣнка праватъ. Стоянъ говори на орлитѣ нагорѣ да се дигнатъ, докато му излѣзе душата, та тогава месото да му изѣдатъ, кръвьта изпиятъ. Тѣ му казватъ, че не сж дошли да му ядатъ месото и пиятъ кръвьта, но да му олекчатъ мжкитѣ, като го питатъ, дали помни, когато пожаръ имало, че си подалъ тоягата и ги спасилъ. Стоянъ си обръща къмъ тѣхъ, като къмъ свои братя, да отиватъ въ негови дворове на дърво кръстато да кацнатъ, да доведатъ майка му, че му е риза шила на Прокопия и клела. Клетва го стигнала и той се поболѣлъ. Отиватъ и довеждатъ майка му. Като вижда майка си, прѣгръща я и мъртви ги разгрънватъ.

Варианти: 1. Мил. № 82, ст. 56 (5+3), юнашка, [Панагюрище] —Срв. бр. I, 427 „Орли се молятъ за здравето на раненъ Крали-Марко“.— 2. Милојев. Песме I (1869), № 84, ст. 46 (5+5), коледна, слушана отъ. Илинка Везенкова, Дебърско. (Янкулъ).

в) *Баща и дъщеря.*

664. **Мома иска да се покалугери отъ бащини ѝ натяквания. Удавя се.**

Майка плете дъщеря си Юрданка въ сжбота до прозорци на 9 косички, а баща ѝ чорбаджи Никола наргеле пуши и Юрданка люто кълне: защо я болесть не фаща, снагата да ѝ

изсъхне, лицето да ѝ повѣхне, косата да ѝ окапе, че не може отъ нея вънка да излѣзе,—снощи трима юнаци го питали, дали е пакъ така хубава Юрданка, каквато бѣше малка? На Юрданка жаль става, отива при леля си Маница калугерица и я пита, дали може да стане калугерица? Маница ѝ казва, че не може: снагата ѝ е тънка, косата—дълга, лицето—бѣло и очитѣ ѝ играятъ. Съгласна е снагата да увие, косата да отрѣже, лицето да почерни, на очитѣ си „запъ" да стори. Пакъ не може да стане калугерица. Сжщия отговоръ получава и отъ брата си Вълчана. Юрданка отива на Дунавъ и пита гемиджиитѣ, дали става гемиджия. Получава отрицателенъ отговоръ. Тогава тя се фърля въ Дунавъ и се избавя отъ мжки.

Варианти: 1. Лач. № XVII, ст. 78 (5+3), събрана отъ *Крьстя Попова*, изт. нар. — 2. Сп. „Об. трудъ" (1868), кн. I, с 88—89, ст. 58 (5+3), зап. *Панайотъ Д. Пановъ* изт. нар. (Дафинка отива въ Врачанския монастирь). — 3. Мил № 52, ст. 37 (5+3), църковна, [Струга]. (Петрана се покалугерва; когато лицето ѝ грубѣли, топли камъни падали; когато ѝ косата смалявали, кървава роса росило.)

665. Дъщеря наклеветва баща си.

Турчинъ дѣвойка вързана каралъ, моли му се да я пусне, да фане баща ѝ, който билъ харамия по Исаръ планина: тамъ руди агънца клалъ на Кара-каменъ, пекалъ ги на Капинчица, ялъ ги съ свои побратими въ гора зелена.

Варианти: 1. Мил. 656, ст. 13 (5+5), жетварска, Струга. — 2. ib. № 647, ст. 9 (5+3), жетварска, Струга.

666. Баща убива дъщеря си поради любовьта ѝ съ турчинъ.

Майка плете дъщеря си Петрана на 70 косици, баща ѝ до нея седи и я кълне: Господъ да даде да лежи 9 години, да изгнои 9 постели, да мѣни 9 възглавници, снагата да ѝ изгние, месата да ѝ окапатъ като на гора листитѣ, косата да ѝ се разпилѣе като росица на ливада, защото снощи, като билъ на кафене, трима гавази го питали, че момата му е пораснала. Баща ѝ Иванъ казалъ на гавазитѣ, че Петрана е малка, като порасне, ще я ожени за боляринъ българинъ, търговецъ като него. Говорятъ му, че Петрана не е малка — люби българи и турци—, ако не имъ я даде съ добро, на сила ще я зематъ, ханъма да

стане. Казва нмъ, че тѣхната вѣра е лошава: не знаятъ празникъ — дѣлникъ, св. Недѣля, нито Великдень, Георгевдень. Слѣдъ три дни гавазитѣ завличатъ Петрана. Баща я срѣща на друмища съ гавазитѣ, отсича ѝ главата и я занася на майка ѝ.

Вариантъ Doz. № 51, ст. 59 (3+5), любовна, изт. нар., фр. прѣв. на с. 275—277.—Срѣ. тукъ първата половина на мотива бр. 664 „Мома иска да се покалугери отъ бащини ѝ натяквания. Удавя се.“

г) *Братъ и сестра.*

667. Сестра продава брата си за бѣлило и червило.

Слънце се спрѣло на пладнина на небе и гледа чудо, какъ сестра брата продава за бѣлило и червило.

Варианти: 1. Мил. № 651, ст. 6 (4+4), жетварска, Струга. — 2. Чол. № 106, ст. 7 (4+4), жетварска — на пладнина, Кюстендилъ. — 3. Милојев. Песме I (1869), № 1, ст. 21 (3+5), иванденска, слушана отъ Илинка Везенкова, Дебърско. (Ивана).

668. Сестра убива двамата си братя по незнание.

Еринка и Стоянъ отиватъ на гости у Еринкина майка. Въ срѣдъ гора намиратъ сѣнка дебела. Стоянъ легналъ да спи ѝ поржчалъ на Еринка да го пази отъ хайдути. Съглежда Еринка двама юнака: еднаква руба носятъ, еднакви коне яздатъ. Убива ги и двамата. Като се събудилъ Стоянъ, Еринка му разправя, че погубила двама юнака, които приличали на братя. Отива у майка си; чука на портитѣ ѝ и пита за двата си братя; казва ѝ, че сж отишли нея да посрѣщатъ. По-скоро иска отъ майка си да ѝ даде остри ножове, за да разрѣже ябълки. Дава ѝ, — не разрѣзла ябълка, но се пробажда въ сърцето и говори майци си: вмѣсто да жали двамина, да жали и нея.

Вариантъ Чол. № 70, ст. 54 (5+3), зап. *М. Бѣлковскы* и *П. Гыдиджискы*, с. Устово (Ахърчелебийско).

669. На сънъ вижда умрѣлия си братъ.

Мома, лежейки подъ маслина край Дунавъ, духва вѣтъръ и я събужда. Кълне вѣтъра, че я събудилъ: гледала въ съна брата си, който ги оставилъ прѣди 9 години, като ѝ говорилъ

да каже на майка си да не плаче въ петъкъ вечерь срѣщу сжбота, че се запиралъ, та слушалъ и отъ дружина оставалъ.

Варианть Кар. сп. „Знание" I (1875), с. 126, № I, ст. 20 (3+5), зап. *Кон. Геровъ* въ Копривщица = Сжчин. I (1886), с. 187—188, № 36.

670. Сестра отъ жаль за брата си умира.

Дойчинъ дѣте е ранено и до него седи сестра му Милица. Пищи Дойчинъ въ гора зелена отъ 70 рани и говори на сестра си да му донесе студена вода. Зима таса му отъ пояса и отива да търси вода, — нигдѣ вода не намѣрала: всички чешми и кладенци заключила Стойна самовила. Връща се и обажда на брата си. Той казва да развърже 70-тѣ му рани, да наточи отъ тѣхъ въ таса, кръвь и вода, за да пие. Извръшва. Дойчинъ умира, а и сестра му Милица отъ жаль за него.

Варианти: 1. Милојев. Песме I (1869), № 111, ст. 44 (4+6), слушана отъ Илинка Везенкова, Дебърско. — 2. Мил. № 658, ст. 13 (3+5), жетвърска, Кукушъ.

671. Сестра се жертвува за брата си.

Скаралъ се Каравидо съ жена си Карабоя и съ сестра си Ангелина, карали се двѣ недѣли. Каравидо избѣгва въ турско село и се цѣни за конски сеизинъ, а вечерь слугува. Додѣва се на Каравидо и избѣгва при Карабоя и Ангелина. Чуди се Ангелина, кждѣ брата си да скрие отъ турци, които пристигнали и заобиколи кжщата му. Скрива го въ сандъци и ключоветѣ имъ заплетва въ русата си коса. Мжчили турцитѣ Карабоя да каже Каравидо, но тя имъ казва, че сестра му Ангелина знае кждѣ е. Фащатъ Ангелина, мжчатъ я, главата й отсичатъ, пакъ не казала брата си. Намиратъ ключоветѣ въ косата на сестра му, фащатъ Каравидо, но му опростяватъ живота, който откупила сестра му.

Варианть Мил. № 183, ст. 65 (4+5), юнашка. Прилѣпъ.

672. Сестри садятъ лозе на нероденъ братъ.

Три сестри садятъ лозе и си говорятъ, кому садятъ лозе, когато нѣматъ братъ? По-малката сестра казва, че майка имъ е млада и може би ще имъ роди братъ.

Варианть Мил. № 623, ст. 11 (4+4), водичка, Прилѣпъ

673. Звѣзда съобщава на сестра за брата ѝ.

Сестра пита звѣзда, като стои високо и гледа надалеко, дали е видѣла братята ѝ? Казва ѝ, че ги видѣла покрай Черно море, на столъ седѣли книга пишели, сълзи ронили, соколъ хранили и го пущали въ черна земя, да види кое врѣме е: ако е пролѣть, да имъ донесе пшеница шесторедица, чернокласица; ако е Дмитровдень, да имъ донесе два грозда.

Вариантъ Мил. № 648, ст. 15 (5+5), жетварска, Струга.

674. Жаль за братъ.

Питатъ Яна, защо е повѣхнала като ленъ за вода, босилекъ за сѣнка? Отговаря имъ, че жали едничъкъ братъ, който отишълъ харамия въ гора, кеседжия въ поле.

Вариантъ Мил. № 463, ст. 18 (3+3), любовна, [Струга].

675. Сестра отравя брата си.

Братъ не дава сестра си Бояна на пияница Стоянъ. Стоянъ учи Бояна да отрови брата си съ змиинъ ядъ: да фане една присойна, друга осойна змия, да ги прѣвърже съ зеленъ гайтанъ и да ги прѣфърли на зеленъ дворъ: дворъ ще цъфти, ядъ ще капе — тѣзи капки да събира въ зеленъ филджанъ и да ги даде въ люта ракия на брата си. Направя. Дава на брата си отъ змиинъ ядъ въ люта ракия да пие и веднага пада отъ коня си и умира.

Вариантъ Мил. № 262, ст. 28 (5+5), жаловна, [Струга].

676. Случайно братъ брата убива и послѣ себе си за него.

Хранила майка два близнака, Богданъ и Лазаръ, докато ги изхранила, черна кърпа носила, чуждо прела. Като станали 12 години, Богданъ прѣдлага на брата си Лазаря да отидатъ да гъргуватъ. Отиватъ и спечелватъ 1500 овена; тръгватъ да се върнатъ при майка си да я зарадватъ, че много се мжчила за тѣхъ. Като дошли въ гора зелена, замръкнали, свъртѣли овнитѣ, и Богданъ говори на брата си, че въ гората има хайдути, харамии, та, ако дойдатъ да крадятъ стадото имъ и се подплаши, да не си сваля кепето, че не може да го познае въ тъмнината,

да не го случайно убие, когато ще стрѣля срѣщу харамиитѣ. Уплашва се стадото, Лазаръ забравя поржчката на брата си, фърля кепето и се спуска да прибира стадото. Богданъ дига пушката си и застрѣлва брата си. На умиране Лазаръ говори на брата си Богдана, какъ ще каже на майка си, че той го е убилъ? Богданъ не можелъ да понесе загубата на брата си и самъ себе си застрѣлва, като говори, майка имъ вмѣсто единия синъ да жали, нека жали двамата!

Вариантъ Чол. № 64, ст. 61 (5+3), зап. *Бѣлковскы* и *П. Гыдиджискы*, с. Устово (Ахърчелебийско).

677. Братъ довежда булка на брата си.

Младъ владика се вози на златни кораби съ синоветѣ си. Срѣщатъ дѣвойка. Най-малкиятъ синъ казва на баща си да излѣзе напрѣдъ да пръстениса дѣвойката. Баща му изпърво не му позволява, но, като му казалъ, че за по-голѣмия си братъ ще я пръстениса, разрѣшилъ му. Зима дѣвойката и я завежда у дома си. Прѣдава я на братъ си. Братъ му извиква роднинитѣ си и попъ и се вѣнчава съ нея.

Вариантъ Мил. № 584, ст. 37 (4+3), лазарска — на човѣкъ съ дѣца, Струга.

678. Деветь братя.

Снощи минали 9 братя на коне, като вървѣли, летѣли: рухото имъ грѣе, пушкитѣ имъ дребни звѣзди, зжбитѣ имъ свѣткавица.

Вариантъ Мил. № 642, ст. 5 (5+5), жетварска, Струга.

679. Дали е слънце . . . ?

Дали е слънце,що рано изгрѣва? Паша съ силна войска? Кула между два майстора? Невѣста между два дѣверя? Конь между двама слуги? Слуга между два коня? Огънь между два рида? Рѣка между два брѣга? Недовършена.

Варианти: 1. Мил. № 332, ст. 8 (5+7), любовна, [Струга].—2. ib. № 375, ст. 8 (4+6), любовна, [Струга] (Бѣлградъ бѣлѣе, защото е въ него Мара Бѣлградка: лицето ѝ като ясно слънце, очитѣ ѝ е като черно грозде, вѣждитѣ ѝ като пиявица, гърлото ѝ като мѣсечина.)

680. Дѣлба.

Дѣвойка пита слънцето, защо вечерь рано залѣзва, а сутринь късно огрѣва? Отговаря ѝ, че чудо гледало: Богданъ се дѣлилъ отъ баща си, майка си, 8 сестри, 9 братя и 7 снахи. Баща му далъ кжща саженъ и половина, майка му дѣлила кравай восъкъ, братя 9 руди овни, сестри прѣбѣло рухо, снахи шарени чорапи.

Варианти: 1. Мил. № 232, ст. 11 (6+6), жаловна, [Струга]—2. Милојев. Песме I (1869), № 2, ст. 25 (4+4), иванденска, слуш. отъ Илинка Везенкова, Дебърско.

681. Братъ брата затваря за наслѣдство.

Двама братя, Митре и Петре, се раздѣлятъ. Скарали се за града Камнена, кому го е оставилъ баща имъ. Митре фърля брата си въ тъмни зандани и го държи 9 години. Митревица тайно му носи сѣка вечерь по бѣла погача и прѣмѣна. Митре боледува 9 години. Жена му говори, че той не е боленъ отъ Господа, но отъ своитѣ грѣхове, че държи брата си 9 години затворенъ и докато отъ него нѣма прошка, нѣма да оздравѣе. Той си мисли, че братъ му е умрѣлъ, та казва на жена си да му донесе коститѣ, за да ги цѣлуне — може да му се простятъ грѣховетѣ. Жена му довежда брата му отъ тъмницата, прощаватъ се и веднага Митре оздравѣва. Почватъ отново двамата братя да си живѣятъ и дѣлба не правятъ.

Вариантъ Мил. № 180, ст. 71 (4+6), юнашка, Прилѣпъ.

682. Братоубийство за дѣлба.

Двама братя на чужбина стояли 9 години и спечелили 9 товара хазна. Тръгнали да се върнатъ у дома си. Сѣдатъ подъ една ливада да се бръснатъ и да си дѣлятъ имането. На сабята дѣлъ не оставили. По-малкиятъ братъ заклалъ по-стария. Послѣдниятъ пита брата си, какъвъ отговоръ ще даде на майка имъ? Нажалва му се и съ сабята отсѣква главата си. По-стариятъ братъ се обръща къмъ гората и ѝ говори: който дойде, половината пари да земе, съ четири товара църква да направи и еднинъ товаръ да занесе на майка му.

Вариантъ Мил. № 252, ст. 26 (4+6), жаловна [Струга].

683. Братъ брата избавя отъ бѣсилка.

Майка говори на сина си Стояна да не отива съ коня си покрай кадиеви конаци. Не я послушва, — отива, вижда го кадията, улавятъ го, връзватъ му ржцѣтѣ наопаки и поставятъ го въ тъмница Отива майка му при него; говори й да напълни поли съ жълтици и да ги занесе на кадията, за да го освободи. Занася на кадията, но той паритѣ й не приелъ, като й казва, че Стоянъ посрѣднощь ще бжде обѣсенъ. Съобщава на синъ си. Поржчва на майка си да нахрани добрѣ бѣлия хатъ и да отиде на западъ въ планината, дѣто ще намѣри сина си войвода Тодора, и да му каже да дойде съ юнацитѣ си да освободи брата си Стоянъ отъ бѣсилка. Отива и намира синъ си Тодора. Освобождава Стояна.

Вариантъ Блъсковъ, сп. „Слав. братство“ I (1878), кн. 6, с. 53, ст. 82 (3+5), зап. *М. Кжсгльдъ* въ с. Нисода (Русенско).

684. Двама братя се скарали за една мома.

Двама братя — Нико и Никола — се скарали за една хубава дѣвойка: и единиятъ и другиятъ иска да я земе. Нико събира 2000 сватове, а Никола — 3000. Нико минава прѣзъ Никополе, а Никола — прѣзъ Шаръ планина. Дѣвойката ги вижда отъ високи дивани и говори на майка си, че два чифта сватове дохаждатъ за нея, но тя да избѣгне домашни каранници, ще ги братими. Зима двѣ ризи зетьовски въ пазухитѣ си и, когато сватоветѣ влѣзли въ двороветѣ на Бояна, тя ги цѣлунала въ образитѣ, дарувала ги и се братимила съ тѣхъ. И двамата братя се връщатъ безъ невѣсти.

Варианти: 1. Мил. № 520, ст. 40 (4+9), сватбена — когато отиватъ за невѣста, Струга. — 2. ПСп. XI—XII (1876), с. 174, № 5, ст. 21, (4+6), изъ сборн. на *Е. Карановъ*, Кратово.

685. Чича освобождава затворенъ братенецъ.

Майка съвѣтва сина си Стояна да не отива въ Димота града прѣмѣненъ, яхналъ на конь покрай аянски конаци, ще го замѣрятъ ханъми съ жълти дули, нераджи, а той съ дребенъ маргаритъ, та ще го затворятъ, кой ще го освободи отъ тъмници? Стоянъ не слуша майка си. Чича му събира юнаци, загражда Димота града, разбива зандани, освобождава Стояна,

убива аянина въ харема, зима кадията, извежда го вънъ отъ града и го нарѣзва кжсъ по кжсъ. Тогава Стоянъ съ чича и и майка си избѣгва прѣзъ море.

Варианти: 1. Doz. № 52, ст. 45 (5+3), смѣсена, изт. нар., фр. прѣв. на с. 277—279. — 2. iб. № 53, ст. 29, (5+3), смѣсена, изт. нар. фр. прѣв. на с. 279—280. (Краятъ липсува).

686. Тжга за домашнитѣ.

Момъкъ се моли Богу да му даде здраве и животъ да си отиде въ отечеството (въ вилаетъ), защото дохажда Великдень, Георгевдень, когато всички майки въ църква ще отидатъ, негова майка дома ще седи, него ще жали; всички братя камъкъ ще фърлятъ, негови братя дома ще седятъ, него ще жалятъ; сестритѣ му хоро нѣма да играятъ, баща му на сборъ нѣма да отиде. Недовършена.

Вариантъ Манчевъ, Б. языкъ II (1872), с. 84, ст. 17 (4+4), изт. нар.

2. Любовни.

а) *Залюбване и любовни закачки.*

687. Мома се люби вечерь.

Що се сияе тамъ горѣ въ гората? Дали е слънце или мѣсецъ? Дали е свѣтла звѣздица? Не е нито едното нито другото, но се блѣлѣятъ Давидови двори въ гора зелена, низъ тѣхъ шъта млада дѣвойка, росно цвѣте полива. Отъ пазуха го зима младо момче и си стрѣля дѣвица съ стрѣлица. Дѣвойка му се моли да не стрѣля: ако иска росно цвѣте, да дойде въ зори, тогава се цвѣте весели; ако иска хладна водица, да дойде слѣдъ пладне; ако иска милувки, да дойде вечерь, когато сѣки си има любезната при себе.

Вариантъ Чол. № 96, ст. 28 (4+4), Нишко.

688. Мома спира вода на лудо младо.

Елеворъ си коня кове, невѣста му юзда държи и съ свѣщь свѣти подъ калина-малина и червенъ трендафилъ. Лудо младо вода води — водата спира мрѣна рибка. Не била мрѣна рибка, но лѣпа мома.

Вариантъ Мил. № 624, ст. 11 (4+4), водичка — на невѣста, Прилѣпъ.

689. **Сравнение на мома.**

Мома Петрица сравняватъ на риба лѣтница, охридска червена ябълка, прѣспанска тънка егуля, елбасанско ножче, юручка топла погача, битолско поле широко, тиквешка бѣла погача, солунско сухо грозде, воденска сирка червена, негушко вино хубаво!

Варианть Мил. № 331, ст. 11 (3+5), любовна, [Струга].

690. **Защо е хубавъ соколътъ?**

Питатъ сокола да каже право, кой му е позлатилъ крилѣ до раменѣ, нозѣ до колѣнѣ и посадилъ трендафилъ на глава? Казва имъ, че това сж направили тритѣ му сестри: едната царица, другата везирка и третята пашица. Първата му е позлатила крилѣтѣ, втората нозѣтѣ до колѣнѣ, а третята му е посадила трендафилъ на главата.

Варианть Мил. № 324, ст. 18 (4+6), любовна, [Панагюрище].

691. **Карамфилъ и ружа.**

Вила се бѣла лоза около Будимъ града. Не била бѣла лоза, но били червенъ карамфилъ и бѣла ружа. Говорятъ помежду си да се раздѣлятъ. Ружата, като се прощава съ карамфила, казва й, че отива въ гората. Карамфилътъ я изпраща и й поржчва, когато ще отиде въ гората, въ нея ще намѣри два извора съ двѣ снѣгови грудки: както се лѣятъ (топятъ) грудкитѣ снѣгови, така се топятъ моминитѣ пазухи, така и нейната душа ще се топи по нея!

Варианть Мил. № 437, ст. 27 (4+4, 5+3), любовна, [Струга].

692. **Срѣща на влюбени.**

Билка праща вѣсть на Босилка да дойде при него. Пита го, като ще дойде, дѣ ще го намѣри? Отговаря му: ще го намѣри въ майчини пазухи, бащини скутове и въ братови дворове.

Варианти: 1. Мил. № 513, ст. 6 (4+6), сватбена — когато мѣсятъ плетеница у зетя, Струга. — 2. ib. № 516, ст. 8 (5+3), сватбена, — когато мѣсятъ плетеница у момкови, Струга.

693. **Лудо младо кърши невѣнъ на мома.**

Говорятъ на мома да не сади и вади невѣнъ въ градина, поминаще лудо младо, скършища. Поминава и скръшва. Момата го кълне, да му капне десна ржка, но веднага се разкаяла, може да ѝ касметъ да го земе.

Вариантъ Мил. № 488, ст. 16 (5+3), любовна, [Струмица].

694. **Мома се разболѣла за лудо младо.**

Мома Енка прѣвързала глава, уста ѝ подгорѣла, легнала подъ трѣмъ и я разтресло. Питатъ я, отъ що е болна? Казва имъ, че не е болна отъ треска, но за едно лудо младо: ако него майка ѝ земе, ще ѝ мине главата.

Вариантъ Мил. № 491, ст. 9 (6+6), любовна, [Струга].

695. **Изборъ на либе.**

Мома българка говори на майка си да не ѝ се кара: била на Дунавъ въ кулата и видѣла три луди млади: едното имало на главата фино фесче, второто — широкъ фустанъ съ 300 клина, третьото—сърмена долама и елекъ, — за него да я даде!

Недовършена

Вариантъ Мил. № 504, ст. 19 (4+3), любовна, [Струга

696. **Моми яворъ кършатъ = женитба.**

Три моми вода пѣятъ и яворъ кършатъ. Провиква се яворътъ къмъ селянитѣ: или водата да прѣсѣкнатъ, или яворътъ да прѣсѣчатъ, или момитѣ да оженятъ! Оженватъ момитѣ: едната за папуджия — да носи чехли везани, — другата за куюнджия — да носи златни пръстени — и третята за симидчия — да яде бѣли симиди.

Вариантъ Мил. № 305, ст. 20 (3+3), любова, [Струга].

697. **Млади се любятъ.**

Подъ круша седи мома Ангелина на шаренъ одъръ — при нея круши шербетлии и вода сюнгерлия. Минава старо гурерливо и я пита, дали се яде крушата, пие водата и люби момата? Отказва му. Минава лудо младо и пита Ангелина. Отговаря му, — крушитѣ се ядатъ, водата се пие и момата се люби.

Вариантъ Мил. № 469, ст. 28 (6+6), любо́вна, [Прилѣпъ].

698. Мома приема либето си гола и боса.

Юнакъ яде и пие, малка мома му налива руйно вино. Говори й да не му налива чашата съ вино, но съ нейно бѣло лице, черни очи черешеви. Момата му отговаря: ще му налѣе това довечера, да дойде на нейни порти. Юнакътъ си яхва коня и отива на момини двори. Дочува го малка мома, излиза гола и боса да му отвори портитѣ: коня му завежда въ конюшница, а лудо младо — въ постели.

Вариантъ сп. „Об. трудъ“ (1868), кн. III, с. 92—94, ст. 56 (4+4), коледна, изт. нар., изъ сборн. на *И. Ивановъ*, записана въ Бесарабия на 1862.

699. Банъ Петъръ пропива всичко съ кръчмарица.

Банъ Петъръ вино пие съ кръчмарица: първия день изпива мило и добро, втория—долама, третия—орловъ бинишъ, четвъртия — чифтъ пищови, петия — враня коня. Дочува го Матея отъ Будинъ града и му пише книга, какво прави съ кръчмарница? Отговаря му, че да знае, какво либи, би далъ за черни очи Цариградъ, за бѣло лице — Бѣлградъ, за тънки вѣжди — Будинъ града; да му даде чаша вино, би отъ столъ станалъ; да му седне на колѣно, душа би далъ! Краль Матея пише на банъ Петъръ да люби, дори му прилѣга.

Вариантъ Чол. № 92, ст. 18 (4+4+4), София.

700. Юнакъ се отказва отъ хайдутство за джелепова дъщеря.

Стоянъ разправя на майка си, че му е припаднало нѣщо на сърце и пита, дали е на болесть, или ще отиде съ юнаци? Майка му казва, че е за добро, ще го годи за Бойка Бойчова, джелепова дъщеря. Отговори й, че, ако му дадатъ Бойка, ще продаде чифтъ пищови, сабя френгия, пушка бойлия и ще купи черни биволи съ копринени чували, съ ибришимъ водила, да кара мермеръ камени, ще направи ситенъ калдъръмъ, да мине Бойка съ сърмени папуци, съ ялдъзлии тарлъци.

Недовършена.

Вариантъ Кар. сп. „Знание“ I (1875), с. 302—303, ст. 24 (3+5), изпѣна отъ баба Недѣля въ Копривщица = Сѫчин. I (1886), с. 209, № 53.

701. На разходка — любовь.

Мома говори на лудо младо, ако я обича, да изуе обущата си и да ѝ ги даде, да отидатъ въ бахчитѣ и лозята, за да набератъ круши и грозде. Недовършена.

Вариантъ Мил. № 466, ст. 14 (5+5), любовна, [Струга].

702. Мома въ баня.

Лудо младо кани мома да излѣзе. Тя казва да почака, докато измие лицето, гърдитѣ и цѣла се окжпе. Излиза отъ банята и лицето ѝ грѣе като слънце, придружено съ мѣсечина.

Вариантъ Мил. № 351, ст. 17 (3+5), любнвна, [Струга].

703. Царь иска дъщеря на богаташъ.

Иванъ има дворове стамболски: стълбитѣ отъ карагрошове, первазитѣ отъ флорина, вратницитѣ позлатени, на двороветѣ двѣ чешми съ двѣ порти, на портитѣ кръстове, на кръстоветѣ двѣ пилци: като пѣятъ, злато лѣятъ; като говорятъ, бисеръ плуватъ. Като разбира царьтъ, праща двама гавази да видятъ, що човѣкъ е Иванъ. Довеждатъ Ивана да го види царьтъ и везиритъ, и му говорятъ да даде дъщеря си на царя.

Вариантъ Мил. № 605, ст. 20 (4+4), лазарска, Кукушъ.

704. Любовни похождения на лудо младо съ попадия.

Лудо младо пита попадия, дали е сготвила вечеря, послала ли е постели и цопътъ у дома ли е? Отговаря му, че приготвила, и попътъ не билъ въ кжщи.

Вариантъ Кар. Пам. с. 190, ст. 6 (4+6), хороводна, изт. нар.

705. Мома поржчва пръстенъ за нея и за либето си.

Момъкъ пита мома, дѣ сж гривнитѣ, герданътъ и накитътъ ѝ? Казва му, че ги занесли на златарь да направи два пръстена: единъ за нея, другъ за него.

Вариантъ Ботйовъ, в. „Знаме“ I (1875), бр. 5, ст. 30 (4+4), изпѣна отъ Петъръ Сивиятъ, Шуменско.

706. Любовьта е до врѣме.

На мома либето се кани да отива въ Каравлашко. Говори му да не отива тая година: пари се печелятъ сѣкогашъ, а любовьта еднажъ е на свѣта,—младостьта е като росица: зарань я има, денѣ я нѣма.

Вариантъ Doz. № 67, ст. 10 (5+5), изт. нар., любовна, фр. прѣв. на с. 214.

707. Патрика се жени за мома.

Мома мамила женско и неженско, годено и негодено, дячета и попчета, владика и патрика: годени разгодила, жени разженила, дячета раздячила, попчета разпопила, владика развладичила, патрика разпатричила, но никой я не зима, зима я патрика!

Вариантъ Чол. № 97, ст. 20 (4+4), Кюстендилъ.

708. Ловецъ и хубава мома.

Лудо младо води коня ся на вода, соколъ на ржка, загаръ по него, На срѣща му хубаво момиче наредено, накитено. Като го вижда, умъ си изгубва: конь му се изтървява, соколъ излетва, загаръ избѣгва. Чуди се, дали по соколъ, конь, загаръ да тича или по хубава мома? Майка му казва: конь ще си купи, соколъ ще фане, загаръ ще намѣри, мома не може!

Вариантъ Чол. № 110, ст. 14 (5+4+5), трапезарска, Кюстендилъ.

709. Дѣвойка не устояла на облогъ съ лудо младо.

Дѣвойка и лудо младо облогъ се фанали да спятъ три дни и три нощи на една рогозка и на една перница, но да не се задѣватъ. Лудото обѣщава бързия си конь, а дѣвойката — сандъкъ съ прикята си. Лудото легнало и заспало като рудо агне, дѣвойката сънъ я не фаща — прѣмѣта се отъ рамо на рамо. Събужда лудото и му казва, че коньтъ е неговъ и тя е негова.

Варианти: 1. Мил. № 336, ст. 12 (6+6), любовна, с. Кронцелово (Воденско). — 2. ib. № 405, ст. 9 (4+4), любовна, [Струга]. (Лудо младо нищо нѣма да направи на момитѣ Катѫ и Мара: ржцѣтѣ му сѫ въ джобове, пълни съ сухо грозде).

710. Младъ нежененъ, жъденъ за вода.

Изникнала комоника, подъ нея младъ нежененъ, жъденъ за вода: кой мине-замине, поржчва, му неговъ баща, майка братя и сестри да му донесатъ вода. Донасятъ му леблебия. Само мома му донася вода да се охлади.

Вариантъ Мил. № 556, ст. 22 (4+4), сватбена—когато седнатъ сватоветѣ, Прилѣпско.

711. Грижи на мома къмъ ергенъ.

Мома отива на езеро съ двѣ вѣдрици да налѣе бисерна вода, да измие на ергенъ нозѣтѣ до колѣнѣ, бѣлото му лице и ржцѣтѣ до рамената и да ги избрише съ бѣла риза, алена шамия и бѣло шерве.

Вариантъ Мил. № 345, ст. 15 (5+5), любовна, [Струга].

712. Гължби и пауни се хранятъ за свати.

Кралица Марковица вика отъ чардакъ на момитѣ да зематъ златни ключове, да отворятъ зимници, да извадятъ бѣла пшеница, да нахранятъ гължби и пауни: на пролѣть сина ще жени, гължби да гукатъ, званици да веселятъ, пауни пера да редятъ, на званици сѣнка да правятъ.

Варцантъ Чол. № 88, ст. 25 (3+5), лазарска, София.

713. Соколъ и мома.

Соколъ пие вода на Вайдаренъ, а мома го пита да ѝ каже, кой ѝ е далъ трендафилъ на глава, крилѣ на раменѣ и крака до колѣнѣ? Отговаря, — тритѣ ѝ сестри: първата е царица, втората кралица и третята княгиня.

Вариантъ Блъсковъ, Буквяръ (1871), с. 29—30, ст. 18 (4+6), изт. нар.

714. Лудо младо избавя мома да не се удави.

Дафинка платна бѣли но Дунавъ, съ златна бухалка ги буха. Дотича Дунавъ мжтенъ, занася платна и съ тѣхъ и Дафинка. Майка ѝ покрай върви и ѝ говори да плува, дано на

край излѣзе. Не може, защото коса се е заплела въ корени. Не се наема и баща ѝ да я спаси. Либето ѝ Никола се спуска въ Дунавъ и спасява Дафинка.

Вариантъ Doz. № 61, ст. 22 (3+5), центр. нар., любовна, фр. прѣв. на с. 288. — Срв. I, бр. 177 „Змия въ пазуха — кемеръ жълтици".

715. Снаха учи дѣверя си, какъ да си избере приликата.

Паднала тъмна мъгла въ долна равна Романя: день припада, день се дига. Не била мъгла, но добъръ юнакъ съ добъръ конь отива въ долна земя, въ долно село. Подиръ него тича снаха му и му говори, като отиде въ долно село, тамъ има три моми: която му конь фане, тя е негова милна сестра; която му седне на срѣща, тя е негова сговорница-любовница — нея да си земе за стопанка. Недовършена.

Вариантъ сп. „Об. Трудъ" (1868), кн. III, с. 90—91, № XVIII. ст. 28 (4+4), коледна, отъ сборн. на *И. Ивановъ*, записана на 1862 г., въ Болградъ.

716. Мома безъ либе не може.

Два славея на прозорци пѣятъ, цѣла нощь отпѣватъ, двама млади цѣла нощь прѣговарятъ: коя гора е по-голѣма — елхова или бръшлянова? По-голѣма е бръшлянова, ала сама не може, — възвива се врѣзъ елхова. Коя звѣзда е по-голѣма — деница или прѣходница? По-голѣма е прѣходница, ала сама не може, — възвива се възъ ясенъ мѣсецъ. Кое лице е по-бѣло — дѣвойчино или юнаково? По-бѣло е дѣвойчино, ала само не може, — възвива се възъ юнаково.

Вариантъ Чол. № 79, ст. 18 (4+6), Самоковъ.

717. Гължби — годежници.

Излетнали два гължба отъ джбъ — това били два годежника и отишли у момина майка и я питатъ за момата, която искали лани за брата имъ, а тая есень я искатъ за една отъ тѣхъ.

Варианти: 1. Мил. № 635, ст. 6 (4+7), гергевденска, Кукушъ. 2. Манчевъ, Б. языкъ (1872), с. 41—42 ст. 15 (3+3), изт. нар. (Рисана).

718. Мома желае попова кжща.

Малка мома църква мете съ два стърка босилкови и Бога моли да ѝ даде попъ свекъръ, попадия свекърва и дяконъ момче, Богъ ѝ послушва молбата.

Вариантъ Мил. № 627, ст. 11 (4+4), водичка, Прилѣпъ.

719. Поповата щерка.

Синъ говори на майка си, че му е тежко на сърцето за поповата най-малка щерка: както е тъмно на селото отъ тъмната мъгла, що е паднала близо до него, тъй е тъмно нему за нея. Поповата щерка кротко ходи като еребица, ситно говори като ластовица! Майка му казва, че тя три години болна лежи, ще му земе солунска кокона.

Вариантъ Мил. № 363, ст. 11 (4+6), любовна, [Струга].

720. Годявка съ пръстенъ.

Ергенъ говори на мома Стойна да върти хорото къмъ него, ла ѝ налѣе чаша съ вино и въ нея златенъ пръстенъ: да го носи на Великдень, по великденски празници да я земе, за да не губи дѣлницитѣ.

Недовършена.

Вариантъ Мил. № 346, ст. 8 (4+4), любовна, [Струга].

721. Дъщеря подканя майка си да я ожени.

Дъщеря подканя майка си да я ожени за Михалюва синъ хаджи Иорданъ, като ѝ говори или да го земе, или сама ще го земе, — по дворъ ходи и кончето му води.

Вариантъ Чол. № 24, ст. 7 (6+6), зап. *Евгения хаджи Гергева Кисимова*, Търново.

722. Болникъ жали за хоро и свирката си.

Мито боленъ лежи въ с. Дари-дере въ ливадитѣ подъ вишня-черешка: като плаче, съ черешни листи падатъ. Дариде-реденскитѣ моми го питатъ, като ще умре, защо най-много му е мжчно? Казва имъ, че най-жално му е, когато дойде Великдень и Георгевдень, кой на хорото ше свири съ свирката и цигулката му?

Вариантъ Кар. сп. „Знание“ I (1875), с. 126, ст. 19 (3+5); с. Дарж-дере (Родопско) — Сжчин. I (1886), с. 188, № 37.

723. Младъ да се жени.

Питатъ момче, защо му е лице повѣхнало, уста подгорѣла? Дали защото не е женено? Баща му да го ожени за комшийката мома.

Вариантъ Мил. № 632, ст. 9 (4+4), водичка, Прилѣпъ.

724. На пияна мома герданъ откраднатъ.

Стоянъ пита мома Донка, защо рано е станала, говедата изкарала и плаче? Казва му, че снощи се опила, легнала и заспала, нѣкой ѝ откралъ гердана съ 3000 жълтици.

Варианти: 1. ПСп. V—VI (1872), с. 209, № 3, ст. 17 (3+5), хороводна, пѣна отъ Василъ Николовъ изъ Сливенъ, зап. *В. Д. Стояновъ*. — 2. Кар. Пам. с. 190, ст. 6 (3+5), хороводна, изт. нар.

725. Мома спи на майчино колѣно.

Легнала мома и заспала на майчино колѣно въ градина широка, подъ сѣнка дебела на трѣва зелена покрай вода студена.

Вариантъ Мил. № 644, ст. 6 (5+3), жетварска, Струга.

726. Гърче и три моми.

Гърче шъта по зелена ливада, нѣма съ кого да си дума, на коня си дума, дѣ снощи били на конакъ, тамъ имало три дѣвойки: Трандафила, Каранфила и Любица, — първата му софра турила, втората го ракия черпила, третята вино подавала.

Вариантъ Чол. № 111, ст. 15 (4+6), трапезарска, Кюстендилъ.

727. Мома води три хора.

Яна Малешевска на срѣдъ село води три хора: първо хоро отъ моми, второ отъ невѣсти, третьо отъ баби.

Вариантъ Мил. № 365, ст. 8 (4+4), любовна, [Струга].

728. Мома надхитрува златарь.

Въ синьо езеро е Гюро търговецъ отъ Търговище. Бѣла Бояна платно бѣли. Гюрги говори на Бояна, като била толкова работна, дава ѝ повѣсмо и половина да му направи тънка кошуля и бѣла риза. Тя му отвръща, като му говори, че той билъ прочутъ златарь, дава му драмъ и половина да ѝ направи

сребърен пръстенъ и кованъ герданъ, и що прѣстане, да ѝ върне. Пита я Гюро, какъ е възможно отъ драмъ и половина да се направи кованъ герданъ и пръстенъ? Тя му отговаря: какъ е възможно отъ повѣсмо и половина да направи тънка кошуля и бѣла риза? Както рекли, така отрекли.

Вариантъ Мил. № 535, ст. 33 (5+5), сватбена — когато играятъ сватята, Стругя. — Срв. I, бр. 185 „Мома надхитрував терзии".

729. Мѣрка на фустанъ отъ сѣнка.

Терзийче отива при мома и ѝ иска да му даде коприна, за да ошиятъ фустанчето ѝ, на което мѣрка земалъ майсторътъ му на сѣнката ѝ, когато тя излизала отъ баня и робинкитѣ ѝ държали политѣ. Недовършена.

Вариантъ Мил. № 435, ст. 17 (3+5, 5+3), любовна, [Струга].

730. Иска да се жени за орачъ.

Прелки предатъ да оженатъ Дрѣмуша, що дрѣми край огънь. Пита майка си, за кого ще я жени? Казва ѝ за овчарь—да яде кисело млѣко. Момата неще него; иска орачъ, който яде бѣли погачи и пие вино червено и люта ракия.

Вариантъ Мил. № 273, ст. 15 (5+3), смѣшна, [Струга].

731. Соколъ — прѣдвѣстникъ за годежъ на мома.

Никола държи соколъ въ ржка, шътейки низъ гора; моли му се да го пусне, за да отлети въ момини двори, да поржча на момата да везе риза зетьовска, на свекърва — махрама, на свекъръ — кошуля, на дѣверъ — поясъ.

Вариантъ Мил. № 521, ст. 13 (5+3), сватбена — когато отиватъ за невѣста, Струга.

732. Сговоръ на либета да се чакатъ за женитба.

Стоянъ отива на зимовище: изпращатъ го бащини и майчини роднини, кметове съ вино червено, кметици съ краваи, невѣсти съ ржкавици, моми съ китки. Стоянъ тѣхъ не гледа, ами си разиграва коня покрай Димкина градина: Димка на гергефъ шие и си пѣсня пѣе. Той прѣзъ плетъ наднича, та му ножове падатъ въ градина. Казва на Димка да му ги подаде. Подава му ги и съ тѣхъ китка смильова като му поржчва: денѣ

китка да носи въ пазва, а нощѣ да я поставя подъ възглавница и когато китката повѣхне, тогава тя ще се годи. Той ѝ говори да го чака до пролѣть, когато ще се върне отъ зимовище, и нея ще земе. Скланя. Учи я да се прѣстори, че огнянъ змей я либи, та на хоро съ моми да не отива, нито съ невѣсти за вода. Връща се Стоянъ и праща майка си годежница за Димка. Казва му, че Димка не е за него, — люби я огнянъ змей. Повторно я праща, като ѝ казва, че той е огнянъ змей. Иска я, и му я даватъ.

Вариантъ Мил. № 128, ст. 75 (5+3), юнашка, Панагюрище.

733. **Мома фаща риба и я поднася на кума.**

Мома плела копринена мрѣжа, фърля я въ Дунавъ и фаща риба златокръстна. Изпеква я на сребърна скара и я поднася на честенъ кумъ, а той—прѣдъ зетя, а зетьтъ — прѣдъ невѣста.

Вариантъ Мил. № 568, ст. 11 (4+6), сватбена, Охридъ.

734. **Вода докарана въ Солунъ за мома Ангелина.**

Синъ говори на баща си да му иска мома Ангелина, дъщеря на Яно базиргянинъ. Ако докара вода отъ висока планина на Еди-куле и тамъ да направи шадраванъ-чешма съ 40 чепа, които да пусне въ Солунъ, говори Яно, ще му даде дъщеря си. Обажда на сина си. Фаща майстори, процѣпватъ планината, изкарватъ вода и я довеждатъ на Еди-куле; направя чешма-шадраванъ съ 40 чепа, разпуска водата въ Солунъ, напълва стъкло вода, поставя му китка отъ зеленъ кипарисъ и занася на Яно. Яно му дава дъщеря си Ангелина.

Вариантъ Мил. № 571, ст. 47 (4+6), сватбена — вечерь на голѣмия годежъ, Кукушъ.

735. **Дѣверъ задиря снаха си.**

Петкана побѣгнала въ зелени ливади. Селянитѣ питатъ подиръ нея и я питатъ, защо бѣга? Казва имъ, като дошла невѣстата, заварила пеленаче дѣверче — съ кравайче го хранила —, а сега ѝ прѣдлага да се зематъ.

Варианти: 1. Мил. № 271, ст. 19 (4+4), смѣшна, [Струга]. — 2. Ib. № 652, ст. 9 (4+4), жетварска, Струга. (Неда залюбила зетя си попа и убила сестра си; останали двѣ сиракета дякончета и се чудятъ, какъ да викатъ на Неда: майко или тетко!).

736. Мома си изгубва герданъ и пръстенъ.

Корчанска мома, жънейки въ поле шестореда пшеница, изгубва си гердана и пръстенъ отъ десна ржка. Говори на майка си да отиде да ги търси: ако ги е намѣрило чуждинче, да я чака до година съ мжжко дѣте въ ржцѣ.

Недовършена.

Вариантъ Мил. № 503, ст. 22 (5+3), любовна, [Струга].

737. Лудо младо копнѣе при годеницата си.

Петъръ е сърдитъ на майка си, че го е годила за мома отъ далеко и не може да я види. Стрина му го учи да се услови за овчарь на бегликчии и паскомъ стадо да закара до селото на либето си, на станъ да отиде у чича ѝ, агне да пече у баща ѝ. Отива,—мома седи въ градина и си шие свиленица: свиленъ конецъ промъква, нему сърце измъква; съ папуци потрупва, нему сърце разтропва.

Вариантъ Чол. № 82, ст. 40 (4+3 и 4+4), хороводна, Софийско. — Срв. I, бр. 132 „Ковани ботуши — изгори сърчице".

738. Мома търси либе.

Питатъ мома Стамена да не върви низъ селото да фаща ярани и побратими. Отговаря: не търси побратими, но момче за себе си. Прѣдлага ѝ се.

Варианти: 1. Мил. № 489, ст. 13 (5+3), любовна, [Струга]. — 2. ib. № 509, ст. 7 (3+5), любовна, [Струга].

739. За китка - мома.

Лудо младо иде отъ гората, въ ржцѣ носи двѣ китки теменужки, срѣща го мома Неда и му иска една теменужка. Лудото ѝ говори, китка дава за мома. Тя му казва: китката е до пладнина, а момата до животъ.

Вариантъ Мил. № 597, ст. 16 (4+4), лазарска, Кукушъ.

740. Китка за годежъ.

Момиче набира рано цвѣте съ росица, миризмица: да цъвти като него млада и зелена и лѣтосъ да се годи!

Вариантъ Кар. Пам. с. 221—222, ст. 9 (4+3), изт. нар.

741. **Чие хоро е най-хубаво?**

Питатъ мѣсечината, чие хоро е най-хубаво? Отговаря, терзийско: съ ножици заградено, съ аршини прѣградено, съ игли напълнено; орачко: съ стѣни прѣградени, съ рала заградено, съ палешници напълнено; овчарско: съ копани заградено, съ геги прѣградено, съ вѣдра напълнено; златарско: съ чукове прѣградено, съ градини заградено, съ прѣшлени напълнено.

Недовършена.

Вариантъ Кар Пам. с. 282—283, ст. 24 (4+4), коледна, изт. нар.

742. **Три славея и лудо младо.**

Лудо младо минава първа и втора гора, въ третя три славея пѣятъ. Замрѣжва гората и ги фаща; поставя ги въ кафези надъ прозорци: първото славейче пѣе — прѣспива го, второто — разбужда го, а третьото му говори да стане да види, какво добро въ пжть върви: съ уста птичка лови, съ езикъ звѣзди снема.

Вариантъ Doz. № 59, ст. 18 (4+4), любовна, центр. нар., фр. прѣв. на с. 286—287.

743. **Мома надпѣва славей.**

Марийка седи въ градина подъ червена калинка, петровка ябълка, до червенъ трендафилъ, на гергефъ махрама шие. Славейче дума на Марийка да пѣятъ: ако го надпѣе, да му отрѣже крилцата до раменцата, крачката до колѣнцата; ако то я надпѣе, да ѝ отрѣже косата до косичка. Пѣли сж два-три дни—Марийка надпѣла славея. Моли ѝ се да му не рѣже крилцата, че си има дребни славеи да отхрани, едно ще ѝ подари. Марийка харизва крачката и крилцата на славея, за да отгледа слявейчетата, едно да ѝ хариже, вечерь да я прѣспива, друго да я събужда.

Варианти: 1. Doz. № 58, ст. 34 (3+5), смѣсена, центр. нар., фр. прѣв. на с. 285—286. — 2. Ботйовъ, в. „Знаме“ I (1875), бр. 5, ст. 10 (4+6), с. Винча (Австрия). (Соколъ говори на мома, че тя надпѣва пиле въ градина, ала соколъ не може да надфрькне). — 3. Блъсковъ, сп. Градинка“ I (1874), кн. 1, с. 4, ст. 26 (5+3), изт. нар. — 4. Мил. № 389, ст. 14 (4+4), любовна, [Струга].

744. **Славей не се раздѣля отъ мома.**

Хранила мома славей до 12 години: сутринь-вечерь съ захарь, а на пладнина — съ сълзи. Годява се момата и не съоб-

щава на славея; насърдва се и побѣгва на суха череша; оттамъ пѣе: него да земе, да я дига рано, — свекърва вода донесла, етърви обѣдъ сготвили, свекъръ кафтанъ скроилъ, дѣвери го ошили. Недовършена.

Варианти: 1. Мил. № 567, ст. 19 (5+3), сватбена, Охридъ. — 2. ib. № 484, ст. 19 (5+3), любовна, [Струмица].

745. Захласнато лудо младо по хубава мома.

Лудо младо кълне майката на мома Милкана, че я прѣмѣнила, наредила съ дребно сребро на гърло и я пратила на сватба. Тамъ имало законъ, по-малъкъ побратимъ да я цѣлува подъ гърло.

Вариантъ Мил. № 396, ст. 37 (5+5), любовна, [Струга].

746. Либе е по-мило отъ майка.

Майка пита сина си Стояна, защо сѣка сутринь намира подъ постелитѣ му бѣлъ и червенъ трендафилъ и черноокъ босилекъ, — да не му нѣкой дохажда, или да не отива нѣкждѣ? Казва й, че е залюбилъ малко момиче, което не знае да люби. Майка му поржчва да пита момичето: що е по-мило отъ майка, по-сладко отъ медъ, по-бързо отъ конь? Стоянъ й отговаря, че го е питалъ: либе е по-мило отъ майка, сънъ е по сладъкъ отъ медъ, очи сж по бързи отъ конь. Тогава майка му казва да го люби, че не е глупаво, ами е хитро.

Вариантъ Кар. сп. „Знание“ I (1875), с. 142, № II, ст. 30 (5+3) зап. *Г. Гължбарски*, Видинско — Сжчин. I (1886), с. 190— 191, № 39.

747. Лудо младо успокоено само отъ момина любовь.

Говорятъ на кума Каранфилъ да учи кръстничето си да не размѣта черни очи нагорѣ-надолѣ: въ сѣко село имало по два—три посестрими, а въ тѣхното — шесть и се чуди, коя да люби. Отговаря имъ, че той го учи, но нали е хубавецъ, сѣкоя го люби. Напиватъ го съ люта ракия, да не прави золуми, но то цѣла ноищь не заспива; даватъ му руйно вино, пакъ не заспива; пускатъ му малка мома: щомъ седнала на десното му колѣно и прѣфърлило ржка прѣзъ нея, веднага заспало и прѣстанало да прави золуми.

Варианти: 1. Мил. № 370, ст. 34 (5+5), любовна, [Струга]. — 2. ib. № 575, ст. 20 (4+4), сватбена — когато зетьтъ обѣдва у невѣстата, Кукушъ.

748. Какъ гори юнакъ за мома.

Паунъ пѣе въ ливади, да чуятъ турци и християни, какъ пѣе на дърво, какъ гори юнакъ за мома като два стърка борина, като босилекъ за сѣнка, като каранфилъ за роса.

Вариантъ Мил. № 615, ст. 10 (5+3), лазарска, Кукушъ. — Срв. I, бр. 182 „Момиче, не ми минавай прѣзъ двори!“

749. Цъвналъ трендафилъ за момитѣ.

Врѣме дошло да цъфне трендафилъ, да смириса цѣлата земя Румѣлийска — отъ Битолско до Прилѣпско, отъ Прилѣпско до Велешко и Солунско — да го берагъ момитѣ, да го редятъ на лѣситѣ и да горятъ ергенитѣ.

Вариантъ Мил. № 361, ст. 10 (4+4), любовна, [Струга].

750. Момитѣ да момуватъ!

Паунъ пѣе отъ дафиново дърво да слуша мало и голѣмо: както пѣе паунъ на дърво, така гори юнакъ за мома като два стърка борина. Който има хубава мома, да не я бие и да не ѝ се кара, често вънъ да излиза, да се прѣмѣнва по дважъ-трижъ въ недѣлята, деветь пѫти въ мѣсеца, да знае мома и да помни, кога е момувала, кога е била при майка, кога е дарове готвила.

Вариантъ Мил. № 380, ст. 25 (4+4), любовна, [Струга].

751. Ратай иска да се ожени за вдовица.

Отъ малъкъ сиракъ останалъ и слугувалъ 9 години на вдовица и никакъ не я видѣлъ, едвамъ единъ пѫть я видѣлъ, когато излизала отъ баня и той отъ берберъ. Поздравя вдовицата и си иска заплатата за 9 години, — ще отиде да се жени. Вдовицата му прѣдлага да го ожени за една, която иска отъ тритѣ ѝ слугини. Казва ѝ, че той нѣма да се жени за слугиня, иска честна жена вдовица. Отговаря му, че вдовицата е прѣдирчива на много нѣща; а той ѝ възразява, да не се грижи за това, — 9 години е слугувалъ на вдовица.

Вариантъ Мил. № 394, ст. 40 (3+5), любовна, [Струга].

752. Нераздѣлни другарки.

Двѣ момичета сж нераздѣлни другарки: навредъ заедно ходятъ, на единъ гергефъ везатъ, едно рухо правятъ, въ единъ

ковчегъ го поставятъ и си говорятъ: и двѣтѣ да се оженатъ за два братя, да сж етърви. Така и направятъ.

Вариантъ Мил. № 406, ст. 15 (4+4), любовна, [Струга].

753. Лудо младо люби три дѣвойки.

Юнакъ залюбилъ три дѣвойки, отъ три мѣста: отъ Житополе, Вино-поле и Овче-поле. Първата му праща книга да дойде, че му се е родило много жито, втората — много грозде, третята — сѣкоя овца обагнила по двѣ агънца и му се е родило мжжко дѣте, да го кръсти. Отива при послѣдната.

Вариантъ Мил. № 421, ст. 27 (5+5), любовна, [Струга].

754. Мома се смѣе на лудо младо, че не знае да люби.

Яна излиза отъ банята окжпана; срѣща я лудо младо на конь; говори му Яна да спре коня. Спира. Яна му се смѣе: намѣрилъ вълкътъ агне, не умѣе да го яде; намѣрило лудо младо мома, не умѣе да я люби; соколъ срѣщналъ еребици, не знае да яде. Лудо младо грабва Яна, качва я на коня си и я занася у дома си.

Варианти: 1. Мил. № 426, ст. 36 (4+4), любовна, [Струга]. — 2. ib. № 417, ст. 19 (4+4), любовна, [Струга].

755. Момината сѣнка е дълга.

На мома Елена говорятъ да не дига високо перото, че държи сѣнка голѣма, — до Солунъ сѣнка държи, на солунски овчари, които агне пекатъ и й говорятъ: нейната сѣнка до тѣхъ стига и всички подъ нея могатъ да играятъ.

Вариантъ Мил. № 430, ст. 13 (5+3), любовна, [Струга].

756. На сънъ мома дохажда при лудо младо.

Лудо младо пита дружината си да му кажатъ, да не го лъжатъ: денѣ гледа малка мома, нощѣ я сънува близо до него, легнала му на ржката; като се събуди, мома не намира.

Варианти: 1. Мил. № 608, ст. 13 (4+4), лазарска, Кукушъ. — 2. ib. № 617, ст. 10 (6+6), лазарска, Кукушъ.

757. **Мома не жали, че на либето ѝ откраднали дрехи.**

Говорятъ на мома Ивана, че либето ѝ заспало Каракаменъ планина и му откраднали феса, чалмата и биниша. Отговаря имъ, че то си има други въ сандъцитѣ.

Вариантъ Мил. № 436, ст. 13 (5+3), любовна, [Струга].

758. **Мома се люби, докато е млада.**

У Недини слънце грѣе, не било слънце, но сама Неда: съ черни очи еленови, съ дълги клепки босилкови, съ бѣли зжби бисерови, съ тънка снага самодивска. Събрали се момитѣ да играятъ по трѣвица, да си берат жълто цвѣте, да се грѣятъ на слънчице. Неда имъ казва, да си поиграятъ на слънце, дордѣ не е прѣгрѣяло, дордѣ не е подухнала врла зима въ чужда кжща. — Израснала тънка върба въ Недини двори: не била върба, но сама Неда съ засукани бѣли ржцѣ, съ жълто чело наведено, съ черни очи нажалени. Събрали се ергенитѣ да си кършатъ върбата. Казва имъ: хемъ да кършатъ, хемъ да ломятъ и повече да миришатъ, дордѣ върба мъзга има, дордѣ листи зеленѣятъ, дордѣ Неда хубость има!

Варианти: 1. Кар. сп. „Знание" I (1875), с. 30, ст. 35 (4+4), пѣна отъ баба Недѣля въ Копривщица = Сжчин. I (1886), с. 223—224, № 63. — 2. Кар. Пам. с. 207, ст. 17 (4+4), изт. нар. (Недовършена).

759. **Момина хубость II.**

Говорятъ на Рада Радобилка да не върви край Радовишъ, да не носи аловъ поясъ и биле, че по нея тръгнало женено и неженено: жененитѣ си оставатъ женитѣ съ мжжки дѣца, неженените си скжсаха пояситѣ отъ опъване, изчупиха чешлитѣ (гребенитѣ) отъ чешляне, скжсаха си фесоветѣ отъ теглене, само нея да иматъ или да се прободятъ съ ножче черенче.

Вариантъ Мил. № 476, ст. 20 (4+4), любовна, [Струмица].

760. **Мома по-хубава отъ слънцето!**

Донина майка се фали, че отъ дъщеря ѝ нѣма ни мома, ни момъкъ по-хубава, — по-хубава е отъ слънцето и мѣсеца. Като дочува това слънцето, прѣдлага на Дона да отидатъ на пладнина да се надгрѣватъ: кой повече грѣе, той ще бжде най-

хубавъ на свѣта. Накитва се Дона: поставя си кръстатъ чумберъ, прѣстѣга си тънка снага, обува си жълти чехли. Излѣзли на планина: слънцето огрѣяло двѣ планини, а Дона — три.

Вариантъ Кар. сп. „Знание“ I (1875), с. 45, № III, ст. 33 (4+4), изт. нар., зап. *М. Кжсогльдъ* = Сжчин. I (1886), с. 177—178, № 26.

761. Софийска невѣста.

Питатъ дрѣнополски юнакъ, защо не мисли да се жени софийска невѣста? Отговаря имъ, че му казвали, какво софийскитѣ моми били грозни. Отива въ София у чичата на момата; излиза невѣстата съ налъми шикосани, чорапи копринени, съ алена кошуля до земя, шарени везни, алено забунче до колѣна — слънце облѣчена, месѣчина опасана, дребни звѣзди по раменѣ, самуръ-калпакъ на главата, паунъ перо на калпакъ.

Вариантъ Мил. № 376, ст. 19 (4+4), любовна, [Струга].

762. Сейменско рухо на ергенъ отъ мома.

Мома пита ергенъ Димитрия, защо не му е обадила, че на войска отива, да му направи сейменско рухо: тънка кошуля, морова долама, да му купи чифтъ пищови и тънка пушка?

Недовършена.

Вариантъ Мил. № 640, ст. 8 (5+5), жетварска, Струга.

763. Моминство — везирство, ергенлъкъ — пашалъкъ.

Синъ пита майка си, дали помни, когато носилъ юнашко рухо, яздилъ хранено конче, носилъ дълга пушка и чифтъ пищови на поясъ? Когато покрай момитѣ минавалъ, говорили си, благатка е майка съ такъвъ синъ, честита е булка, която го земе! Бабитѣ казвали, честита е майка, що е родила такъвъ синъ! Откакъ се оженилъ, враното конче не му цвили, дългата пушка ръждясала, юнашкото руба изгнила. Ергенлъкъ — пашалъкъ, моминство — везирство.

Вариантъ Кар. Пам. с. 225—226, ст. 30 (5+5), изт. нар.

764. Дѣвойка — управитель.

Дѣ се е чуло и видѣло дѣвойка калци да носи и да бѫде управитель на 150 санджака (окржга)? Санджакъ-бей й говори, че той много ходилъ и видѣлъ, но нийдѣ не видѣлъ дѣвойка управитель!

Вариантъ Мил. № 639, ст. 15 (5+3), жетварска, Струга.

765. **Мома и агне.**

Заспала мома въ росна градина, до нея седи бѣло агънце, жално блѣе и говори на мома да стане, че отдолу идатъ трима момци: Никола, Василъ и Ангелъ терджуманъ.

Вариантъ Лач. № XXII, ст. 12 (5+5), слушана отъ Петра И. Клисарова, а събрана отъ *Крьстя Попова*, изт. нар.

766. **Дяче зима на мома китка.**

Мома брала росна китка, поминва дяче и я зима. Извиква Роса мома на 9-мата си братя и 9 братанеца да фанатъ дячето: да не го биятъ, да не му се каратъ, но да й го прѣдадатъ на нейни ржцѣ. Фащатъ го и го прѣдаватъ на Роса. Тя се залюбва въ него.

Вариантъ ПСп. XI—XII (1876), с. 173, № 4, ст. 21 (4+4), изъ сборн. на *Е. Карановъ*, Кратово.

767. **Лудо младо спира мома.**

Лудо младо мисли, че мрѣна риба му спира вода; не била мрѣна риба, но малка мома съ герданъ му спира водата.

Вариантъ Мил.* № 400, ст. 6 (4+4), любовна, [Струга].

768. **Юнакъ кани мома за кумъ resp. булка**

Тръгва Кера за студена вода, слѣдъ нея върви тежка сватба, а по сватбата Маньо добъръ юнакъ. Кани мома Кера да му бжде кумъ. Говори му да почака, дордѣ пита майка си. Майка й казва, че Маньо не я кани за кумъ, ами за булка.

Вариантъ Кар. сп. „Знание“ I (1875), с. 44—45, № 2, ст. 37 (3+3), слуш. отъ баба Недѣля, а зап. *М. Кжсоглъдъ*, изт. нар. = Сжчин. I (1886), с. 177—178, № 25.

769. **Неработна мома.**

Рада къмъ вѣтъра се обръща и го моли да не вѣе, гласа й да занася къмъ Стара-планина, дѣто братъ й е „сегмалджия“, а либето й шилегаринъ: братъ й гласъ познава и ще си рече, той е на Рада: нагнива лѣнива, на даракъ дрѣмлива, на хурка пиплива, на хоро троплива.

Вариантъ Кар. сп. „Знание“ II (1876), с. 30, № I, ст. 18 (5+3), зап. *Г. Поповъ* въ с. Тараклие (Бесарабия), = Сжчин. I (1886), с. 174, № 22.

770. Либе освобождава затворената си люба.

Рада лежи въ тъмница деветь години за бащини си борчове, за либеви кръвнини. Войвода често спохажда Рада въ тъмницата, носи ѝ гостбица и стомна водица. Казва ѝ, като я нарича бѣла българка, да земе него или внука му, та ще я освободи отъ тъмницата. Отказва. Прѣдлага ѝ да я земе черенъ българинъ, който ще я обсипе съ злато, ще я обниже съ бисеръ, по събори ще я води. Отговаря му, че за нея печелятъ баща, братъ и първото ѝ либе Никола. Дохажда Никола съ 300 жълти жълтици, съ торба карагрошове, съ позлатени пищови, съ дълга пушка на рамо и право пита на тъмницата за Рада. Тя му се обажда и съ тѫга му разправя, че лицето и повѣхнало като доганска ябълка, очитѣ ѝ угасли като мѣсецъ прѣдъ слънце. Никола плаща дълговетѣ и освобождава Рада.

Варианти Кар. сп. „Знание“ I (1875), с. 205—206, ст. 59 (5+3); зап. *Кон. Геровъ* въ Пловдивско — Сѫчин. I (1886), с. 199—200, № 46.

771. Лудо младо си добива мома, за да не пали Гергевъ-града.

Лудо младо си яхва враня коня ѝ се разхожда низъ Гергевъ-града: изъ уста му пламъкъ изкача и подпалва Гергевъ-града. Съглежда го гергевенка малка мома и говори на лудо младо да си спре враня коня, да не подпалва Гергевъ-града, ще го дари малка мома. Фаща я за рѫчица, мѣта я на коня си и я завежда у дома си.

Варианти сп. „Об. трудъ“ (1868), кн. III, с. 94—95, № XXI, ст. 22 (4+4), отъ сборн. на *И. Ивановъ*, зап. на 1862 г. въ Болградъ.

772. Черно грозде — хубава мома.

Прошетало се челебийче въ дрѣнополска чаршия: рѫцѣ държи въ джебове — ни купува, ни продава, купило си само черно грозде и го турило въ шамия. Вървейки, почнало да зобя отъ гроздето. Гроздето му проговаря, че то не е грозде за зобане, но е хубава мома за любене. Фаща я за рѫчица и я завежда у дома си: на майка му отмѣница, на татка му бѣла прѣ-

мѣница, на брата му перчемъ да чешля, на сестра му лѣса да плете, а на него — мека постелница.

Варианти: 1. Мил. № 594, ст. 21 (4+4), лазарска, Струга. — 2. ib. № 637, ст. 9 (4+4), георгевденска, Кукушъ. — Срв. I, бр. 114 „На майка отмѣница".

б) *Пръчки за либене.*

773. Дъщеря крие отъ майка си любовьта.

Майка пита дъщеря си Цона, защо има бѣлѣгъ на челото и гърлото? Казва ѝ, че снощи, като отишла на вода за гоститѣ да налѣе и чакала редъ, Петре биволарчето докарало пашовитѣ биволи да пои и старията пашовъ биволъ махналъ съ опашка и ѝ направилъ бѣлѣгъ по лицето. Майка ѝ отвръща, да не я лъже, че и гя е правила тия дяволщини, когато била млада и се любила.

Варианти: 1. Мил. № 438, ст. 43 (3+3), любовна, [Струга]. — 2. ib. № 451, ст. 20 (4+4), [Струга]. (Мома Донка до късно се разговаря съ либето си; либето я учи да излъже майка си, че намѣрила паша за конетѣ). — 3. ib. № 564, ст. 24 (4+4), сватбена — когато доведатъ невѣстата у зетя, Велесъ. — Кана лъже майка си, че на Дунавъ мрѣна риба я изпръскала съ вода).

774. Мома Дунавъ прѣплува за либето си.

Драгана рано отива за вода на Дунавъ съ ковани вѣдра. На бѣлъ каменъ стжпва, измива си бѣло лице и пита Дунава: откакъ пѣтлитѣ пѣли дважъ и потретили, колко гемии минали и колко бѣли вѣтрила? Отговаря ѝ: минали 300 гемии съ 300 вѣтрила — най-напрѣдъ вървѣлъ Стоянъ съ черно вѣтрило, съ мѣденъ кавалъ свирилъ и наричалъ: да е знаело либето му Драгана, свила би шарени поли, за да прѣгази Дунавъ и да отиде при него. Драгана се фърля въ Дунавъ. Като я вижда Стоянъ, сълзи поронва, фърля се и той въ Дунавъ, съ десна я ржка прѣгръща, — и двамата се удавятъ.

Варианти: 1. Кар. сп. „Знание" I (1875), ст. 50 (5+3), зап. *Л. Гължбарски,* Видинско = Сжчин. I (1886), с. 189—198, № 38. — 2. ПСп. IX—X (1882), с. 103, № IX, ст. 13 (4+6), изъ сбор. на *Г. П. Бояджиевъ,* Велешко.

775. **Лудо младо подкупва родителитѣ на обичната си люба.**

Лудо младо се разхожда въ Нижо-поле и срѣща хубава мома. Залюбва се въ нея. Майка ѝ и баща ѝ не я даватъ, но тѣхъ ще подкупи съ една овца и една кърпа, — сѐ тѣ ще го молятъ.

Варианти Мил. № 392, ст. 13 (4+4), любовна, [Струга].

776. **Двама братовчеди се скарали за една мома.**

Скарали се, степали се двама братовчеди подъ селото при сиркитѣ, когато ги брали, за една мома черноока — рѫцѣтѣ си съдрали, нозѣтѣ си счупили.

Варианти Мил. № 391, ст. 4 (4+4), любовна, [Струга].

777. **Момъкъ набива либето си.**

Момъкъ разправя, че либето му стои край хорото и рони дребни сълзи, че снощи го набилъ съ метлата по главата, да затапя по-малко рѣдката безсолна коприва. Почнало да плаче, а той ѝ рекълъ: дълга е година, кѫса е градина.

Варианти Кар. Пам. с 185, ст. 18 (3+3), зап. *М. Ж-ва*, Лозенградъ.

778. **Мома се прѣструва на умрѣла за либето си.**

Стоянъ иска Бояна три години: тя го иска, майка ѝ я не дава. Отъ жаль Бояна облича бѣлата си прѣмѣна, лѣга на двора и се прѣструва на умрѣла. Като я вижда майка ѝ, разплетва си косата надъ нея и почва да я оплаква. Братята говорятъ на майка си да отидатъ въ гората, да фанатъ змия лютица и поставятъ въ пазухата на сестра си, за да опитатъ да не се прѣструва на умрѣла. Поставилъ ѝ, — нито мръднала; поставятъ ѝ живи вѫглени, пакъ не мръдва; повикватъ Стояна: щомъ посегналъ въ пазухата ѝ, веднага се събудила. Майка ѝ я пита, когато ѝ поставили змия въ пазухата, защо не я изѣла, огънътъ не я изгорѣлъ? Отговаря ѝ: когато ѝ змия поставили, роса я обросила; когато ѝ огънь поставили, слънце я огрѣло; когато ѝ Стоянъ бръкналъ въ пазухата, събудила се, съ него да живѣе.

Варианти: 1. Мил. № 468, ст. 64 (3+5), лобовна, [Прилѣпъ]. — 2. ib. № 659, ст. 45 (4+6), жетварска, Панагюрище. (Стефанъ и Магдалина).

779. Очи се не размѣняватъ.

Седнала малка момо задъ кѫщи вь градината подъ бѣла лоза на сѣнка, подъ бѣла дрѣновина, подъ бѣлъ трендафилъ, дребенъ бисеръ и флорини ниже. Щомъ нанизла герданъ, минава лудо младо и ѝ говори: Богъ да бие нейнитѣ братя, що ѝ дигнали зидове на двороветѣ ѝ и връзъ тѣхъ поставили търне, да не може пиле да прѣлетя, камо ли човѣкъ да мине. Моли и се да направи прѣлѣзъ, да дойде при нея, двамата да нижатъ герданъ и да си размѣнятъ очитѣ, ще ѝ даде повече 100 флорина. Момата му отговаря: не 100 флорина, но 100 товара да даде, очитѣ се не размѣняватъ!

Вариантъ Мил. № 381, ст. 45 (4+4), любовна, [Струга].

780. Мома цвѣте полива отъ босилекова стълба.

Лудо младо пита малка мома, защо е повѣхнала: дали е болна лежала или е боленъ гледала? Отговаря му: нито е болна лежала, нито е боленъ гледала, но кълне майка си, че я рано събудила и пуснала да налѣе студена вода отъ нова чешма съ нова стомна. Налива и се връща въ градина да полѣе цвѣте; духва силенъ вѣтъръ и счупилъ босилекова стълба. Лудото ѝ казва, ако той намѣри босилекова стълба, би я позлатилъ отъ коренъ до връхъ.

Вариантъ Мил. № 377, ст. 33 (5+5), любовна, [Струга].

781. Мома си изгаря дароветѣ.

Майка казва на дъщеря си Стана да излѣзе да види, какви дарове носи отъ годежа на Христо съ Маса Арборянка. Тя кълне майка си да ослѣпѣе, когато я Христо искалъ, тя ѝ говорила, че е пияница: дѣто пие, тамъ спи; вечерь се късно връща въ кѫщи и само кавга прави: на баща си пушка тегли, на майка си ножове вади, на братя пищови. Влиза въ келера, изважда даровѣтѣ си отъ сандъка, накладва силенъ огънь и ги запалва, като оплаква своята злочеста сѫдба.

Вариантъ Мил. № 383, ст. 36 (3+5), любовна, [Струга].

782. Либе се прощава съ любата си.

Либе казва на любата си да излѣзе да се видя и опростятъ, че то отива младо корабарче, да му прости дребнитѣ овошки, що

й пращалъ за бѣлото лице, руди кестени за рудото й гърло, черни череши за чернитѣ й очи, благи ябълки за бѣлитѣ й гърди, жълти флорини за равната й снага. То ней да прости тънки дари и дребни китки. То й се още моли, когато духне вѣтъръ, това ще сж неговитѣ издихове; когато зароси роса, това ще сж неговитѣ дребни сълзи — да не му се сърди за тѣхъ.

Вариантъ Мил. № 384, ст. 19 (6+6), любовна, [Струга]

783. **Майка мъмре либето на сина си да не го люби.**

Майка говори на дѣвойка да не върви низъ дворове да мами сина й Костадина. Момата й отговаря, че тя не го мами, но го мамятъ нейнитѣ черни очи, бѣло лице, бѣло гърло, тънка снага, за това нека се помири, да имъ отстжпи шарената одая съ меки постели, съ сина й нѣма да се раздѣлятъ.

Варианти: 1. Мил. № 308, ст. 41 (6+6), любовна, [Струга]—2. іb. № 631, ст. 29 (4+4), лазарска, Кукушъ. (Сардена).

784. **Майка прѣчи на дъщеря си да се люби.**

Иванъ говори на мома Тодора, като го е любила, защо не му е казала, двамата взаимно да се любятъ? Сънувалъ я, че му е легнала на ржчица. Като се събужда, намира камъкъ възглавница! Пита я, дали го е тя поставила? Отговаря му, че майка й денѣ не я пуща да излѣзе навънъ, а камо ли нощѣ.

Вариантъ Чол. № 43, ст. 23 [4+3), Калоферъ.

785. **Хорски надумци и либеви обяснения.**

Лудо младо пита любата си Мита, защо е толкова развалена: устата й кора фанала като мома година, риба отровена и фърлена на пѣсъкъ. Дали е болна лежала или е боленъ гледала? Отговаря му, че не е болна, нито е боленъ гледала, но е кахърна отъ тежкитѣ му думи, що говорилъ за нея, че ужъ я молили за него, но я нерачилъ. Казва й, че това сж хорски надумци да ги раздѣлятъ.

Вариантъ Мил. № 444, ст. 31 (4+4), любовна, [Кукушъ].

786. **Не може да види либето си.**

Питатъ юнакъ, защо му е смильова китка подгорѣла подъ очитѣ, надъ вѣждитѣ? Да не мисли да се жени? Отговаря: го-

денъ е надалеко прѣзъ р. Венетика и казватъ му, че либето му било грозно, чуди се, какъ да отиде да я види: не е пиле да прѣфрькне, не е риба да прѣплува? — Благославя да дочака до година, не искатъ много — 5000 и 5 аспри: 5 аспри тѣхни, а 5000 — негови.

Вариантъ Мил. № 578, ст. 22 (4+4), лазарска, — на нежекенъ Струга.

787. Дѣвойка чужденецъ да не люби.

Казватъ на дѣвойка да не се фаща за ржка на хоро съ чужденецъ, както поржчала майка ѝ, за да не стисне пръститѣ, да ѝ счупи пръстена.

Вариантъ Мил. № 479, ст. 7 (5+3), любовна, [Охридъ].

788. На юнакъ зиматъ момата...

Юнакъ бѣлѣжилъ малка мома въ селото, рудо агне — въ стадото, яворъ — въ гората, самуръ-калпакъ — въ Солунъ. Дори юнакъ да се върне, зиматъ му момата, рудото агне, явора и самуръ-калпакъ.

Вариантъ Мил. № 607, ст. 10 (5+3), лазарска, Струга.

789. Срѣща на мома съ войвода.

Майка говори на дъщеря си Ганка, какво хората приказвали, че се срѣщала съ войводата, пъкъ и сама снощи е видѣла, какъ се поздравила съ него, когато отивалъ да обира султана, който ѝ обѣщавалъ да даде тежко имане.

Недовършена

Вариантъ Мил. № 213, ст. 22 (3+5), хайдушка, [Панагюрище].

790. Любовь на овчарь съ стопанова дъщеря.

Главилъ Севдинъ татко левенъ Петко за овчарь. Дъщеря му Севда се люби съ него. Селянитѣ му се смѣятъ. Пита ги, какъ да постжпи, за да се увѣри, дали наистина Севда се люби съ Пейко? Учатъ го: Севда да мѣси зелникъ-копривалникъ и да го занесе на Пейко, а той по диритѣ ѝ да я слѣди. Направя, — когато приближила къмъ Пейко, съ кавала ѝ обажда той да не дохажда при него, обѣда да остави на бѣлъ камъкъ, че я слѣдѣлъ баща ѝ. Така и постжпва — селянитѣ баща ѝ не вѣрватъ.

Дохаждатъ прѣзъ нощьта харамии, фащатъ Пейко, убиватъ Кантила и Карамана, а Карабашъ подплашатъ, връзватъ го и му забиратъ стадото, но то не върви. Измолва отъ харамитѣ да му отвързатъ десната ржка, да засвири съ кавалъ, дано стадо потегли. Той засвирва и извиква Севда да дойде да го отърве отъ харамии, като баща й събере селянитѣ. Отиватъ и освобождаватъ Пейко и стадото му. Съ кавалъ той отдалеко поржчва на Севда да приготви три фуни хлѣбъ и да заколи три юнеца за обѣдъ на селяни и на него. Приготвя, — и на веселието Пейко се вѣнчава съ Севда.

Варианти Мил. № 204, ст. 150 (4+4), овчарска, [Кукушъ]. — Срв. I, бр. 387 „Кучета избавятъ овчаръ отъ Турци".

791. Вдовецъ мома взима, а ергени — баби.

Дѣ се е чуло и видѣло, надъ село рѣка да тече, край рѣка борово дърво. Подъ него се съборъ сбира: момитѣ хоро играятъ, ергенитѣ облогъ правятъ: който прѣфърли до 300 оки желѣзо съ 30 благи ябълки, той ще земе мома Ирина. Нито ергени, нито женени могатъ прѣфърли, прѣфърля вдовецъ. Почева мома Ирина да плаче, какво й е било писано: вдовецъ мома да земе, а ергени — баби!

Варианти: 1. Мил. № 301, ст. 23 (3+5), любовна [Струга].—2. ib. № 393, ст. 18 (5+3), любовна, Струга. (Стоянъ прѣфърлилъ чадъръ съ камъкъ и зелъ мома Яглика)

792. Ергенъ да земе вдовица.

Стоянъ говори на дѣвойка да не върви низъ поле широко, да не дига прахъ, да повдига ядоветѣ му, че е скърбенъ, защо майка му го клела да обиколи деветь града, нийдѣ дѣвойка да не намѣри, да намѣри вдовица съ 12 сираци и 13 чифлици. Клетвата го постигнала.

Варианти: 1. Мил. № 483, ст. 50 (5+3). любовна, [Охридъ]. —2. ib. № 510, ст. 19 (5+3), любовна. [Струга]. (Никола, фърляйки каменъ за Биляна, послѣдната му прѣдрича да земе вдовица). — Срв. тукъ послѣдната часть на мотива бр. 791.

793. Любовни похождения на дяконъ.

Дяконъ поржчва на мома Пенка да купи оризъ за пилавъ и месо за кебабъ, да сготви вечеря, двамата да вечерятъ. Мо-

мата му говори да мълчи, че е грѣхота отъ Бога, срамота отъ хората. Дяконътъ пита Пенка: той нали е човѣкъ, нѣма ли душа?

Вариантъ Doz. № 77, ст. 22 (3+5), любовна, изт. нар., фр. прѣв. на с. 306—307.

794. Любовь по невѣста.

Момъкъ пита майка си за дѣвойка, която седѣла на рида съ флоринъ на челото, какъ да се стави съ нея — боленъ да да легне, здравъ да стане? Не била дѣвойка, но невѣста отъ Косинецъ, която чакала кириджии да ѝ донесатъ писмо отъ мжжа ѝ въ чужбина.

Вариантъ Мил. № 314, ст. 11 (5+5), любовна, [Струга].

795. Ергенъ убива мома.

Рано ранила Румѣна на шарена чешма за вода. Тамъ, подъ дуня, седятъ ергени и обѣдватъ. Хоро играятъ, пѣсни пѣятъ; само единъ ергенъ пушка държи и мѣри Румѣна. Ударя я въ бѣло гърло; пада на земята и душа бере.

Вариантъ Мил. № 490, ст. 11 (5+5), любовна, [Струга].

796. Жаль за първо либе.

Марийкина майка тлъка вика, кани калината ѝ Неда да дойде, тя не иска да отиде, че я било срамъ, защо се мѣнилъ Никола, първото ѝ либе, съ Станка долненка: тя не била хубава и работна, ала е хрисима и животна — съ дума човѣка посрѣща, подканя, нахраня и изпраща, — ней е жаль за Никола, че се любили 5 години, какъ ще отиде на тлъка, когато момитѣ ще ѝ се смѣятъ, че не се зели съ Никола? Снаха ѝ я съвѣтва да се прѣмѣни, да земе хурка писана, ново вретено, да отиде съ нея на тлъка, да мине като юничка прѣзъ моми, да седне между тѣхъ, като мѣсецъ срѣдъ звѣзди, да запѣе отъ едно гърло два гласа, отъ единъ езикъ двѣ думи, макаръ че се е любила съ Никола. Недовършена.

Варианти: 1. Doz. № 69, ст. 53 (5+3), любовна, изт. нар., фр. прѣв. на с. 295—297. — 2. Чол. № 35, ст. 16 (5+5), Клисура.

797. Младо момиче китка фърля отъ жаль за умрѣлото си либе.

Либе казва на младо момче, като ходи по горици, да ѝ набере китка отъ гороцвѣтъ, отъ поле—любика, отъ село — трен-

дафилъ. Набира и си отива на равни други. Срѣща го лудо младо и му говори да фърли китката, че е умрѣлъ баща му; по-нататъкъ го срѣща второ лудо младо и му казва, че е умрѣла майка, третьо — сестри, четвърто — братъ: за никому жаль не падна и китка не фърли. Когато му обадили, че либето му умрѣло, тогава жаль му паднало и китка фърлило.

Вариантъ Чол. № 116, ст. 64 (3+3), с. Челинци (Радомирско).

798. **Отъ жаль за изневѣрило си либе ще се убие.**

Лудо младо говори на дѣвойка, защо му е изневѣрила, когато цѣла пролѣть и цѣло лѣто сѣнка й правилъ, съ студена вода я поилъ и съ благи ябълки хранилъ? Когато я видѣлъ на конь качена, дохаждало му да се убоде, но му станало жаль за майка си, че билъ едничъкъ синъ.

Вариантъ Мил. № 477, ст. 10 (3+5), любовна, [Охридъ],

799. **На сватбата на либето си.**

Лудо младо говори на мома Велика, че дори не му се вѣрва, че на есень ще бѫде чужденка: мѣна мѣнили, вѣра не фаналъ, погача кършили, вѣра не фаналъ; сватове дошли, вѣра не фаналъ; на конь я качили, покрай дукянъ минали, тогава вѣра фаналъ, че наистина за другиго ще отиде. Всички канили, само него не канили на сватбата й, — той неканенъ отишълъ: редомъ ржка цѣлува, нему не цѣлува. Яхва съ кончето и съ нога го убодва; конь се свива, прѣвива, той му говори, тъй се и нему сърце снощи свивало за бѣлолика дѣвойка, за черноока невѣста.

Вариантъ ПСп. XI—XII (1876), с. 174—175, № 6, ст. 34 (5+3), сватбена, изъ сборн. на *Е. Карановъ*, Кратово.

800. **Лудо младо убива тайно годеното си за другиго либе.**

Тодорка вода налива, Цаньо съ пушка стои и й говори да каже, защо не го ще, а ще земе Стояна? Моли му се да не я убива; да не слуша хората душмани, що хортуватъ. Назадъ се Тодорка връща, и Цаньо подиръ нея върви. Говори му, че е рекла, какво не му е прилика: той носи ленена и копринена риза, а тя — риза отъ черга; той носи гащи сукнени, а тя — сукманъ отъ козякъ, той носи самуренъ калпакъ, а тя — кърпа

отрепка. Цаньо ѝ говори, тя пакъ му е мила. Отиватъ си. Цаньо по̀ дворъ ходи, кончето си води, а Тодоркината комшийка му говори, че снощи тайно годили Тодорка за Стояна чехларчето. Разсрѣдва се Цаньо, замѣрва съ пушката си Тодорка и я поваля на земята. Яхва си кончето и избѣгва.

Вариантъ Doz. № 47, 51 (6+3), любовна, изт. нар., фр. прѣв. на с. 266—267.

801. **Отъ тѫга за либето си мома пѣе въ гора зелена.**

Мома говори на гора зелена, че оттукъ не ѝ е пѫтя, но ще мине прѣзъ нея, защо има сѣнка дебела, трѣва зелена и вода студена: подъ сѣнка ще сѣдне и ще запѣе отъ едно гърло два гласа, отъ единъ езикъ двѣ думи, дано ѝ тѫга мине, но не може високо да вика, че има либе хайдушко, което 9 години чета води, и по гласа я познава.

Вариантъ Лач. № XVIII, ст. 18 (5+3), *зап. Крьстя Попова*, изт. нар.

в) *Годеникъ и годеница.*

802. **Облѣкло на годенъ ергенъ.**

Слънце залѣзва въ Солунско поле, тогава се годява левенъ Никола. На глава му самуръ-калпакъ, на калпака 50 перя съ 5 огледала, на огледалата безцѣнъ камъкъ — свѣти като ясно слънце, а огледалата като дребни звѣзди.

Вариантъ Мил. № 641, ст. 9 (5+5), жетварска, Струга.

803. **Покудена годеница.**

Лудо младо се годява надалеко; едни фалятъ годеницата му — харна била работница, прѣмѣнена —, други му я кудятъ.

Вариантъ Мил. № 611, ст. 6 (4+4), лазарска, Кукушъ.

804. **Годеникова клетва постига годеницата.**

Трети пѣтли прѣпѣли, 300 гемии минали: първата гемия е на Стояна, — кара гемия и кавалъ свири, годеницата му Маринка край Дунавъ го чака и му дума: дали не му се е додѣяло по Дунавъ да върви и кога мисли сватба да прави? Стоянъ ѝ отговаря: още 9 години ще ходи по Черно и Бѣло море, па тогава ще се жени. Маринка го проклева: да дойде хаберъ

съ калпака на майка му. Стоянъ ѝ отвръща сѫщо съ клетва: като се завърне той, да завари майка си: дребни сълзи да рони, дарове на голи-боси цигани да раздава; а ризата, що я готви за него, нему да се даде. Постига я неговата клетва.

Вариантъ Лач. № XXIII, ст. 52 (5+3), събрана отъ *Крьстя Попова*, изт. нар. — Срв. бр. 774 — първата половина отъ мотива „Мома Дунава прѣплува за либето си".

805. Годеникъ убива годеницата си.

Никола зема отъ майка си ножоветѣ-ханджаритѣ съ 12 бодове и отива у годеницата си Мария да види, дали е станала и кандило запалила на гергефъ да шие. Той стои на прозорцитѣ и слуша Марийкина майка да я буди да стане да работи, че сватбата ѝ наближава, дарове да приготви. Мария кълне дароветѣ и не иска Никола — казватъ го пияница: въ виното лудѣе, въ ракията заходи. Майка ѝ казва да не говори това, че всѣкогашъ не се пие, но тя за винаги ще бѫде болярка. Мария разправя на майка си сънъ: на гергефъ шияла сивъ соколъ, на шията му златенъ звънецъ, на крилѣтѣ му двѣ мрѣжи. Майка ѝ тълкува съна, скоро ще се ожени: гергефътъ е трапеза, сивиятъ соколъ — Никола, златниятъ звънецъ — сватитѣ, двѣтѣ мрѣжи — поповетѣ, които ще я вѣнчатъ. А Мария тълкува съна, че скоро ще умре: гергефътъ е носилка, сивиятъ соколъ — сама тя, златниятъ звънецъ — майчинъ ѝ гласъ, двѣтѣ мрѣжи — поповетѣ, които ще я отпѣватъ. Излиза вънъ да си измие очитѣ и Никола ѝ отрѣзва главата.

Вариантъ Мил. № 133, ст. 65 (3+5), юнашка, Панагюрище.

806. Прѣдъ гроба на годеницата си.

Снощи се мома годила и умрѣла. Чува лудо младо, яхва коня си и отива да я види. На срѣдъ пѫть конь му пуква. Почва да оплаква не коня си, а момата. Намира двама гробари да копаятъ гробъ. Пита ги, за кого гробъ копаятъ — за старо или младо, мѫжко или женско? Казватъ му за година мома. Плаче за нея и моли я да му прости бѣлата риза, а той ѝ харизва златенъ пръстенъ.

Вариантъ № 240, ст. 29 (4+4), жаловна, [Струга].

г) *Либеви подаръци.*

807. **Китка съ жълтици.**

Лала се годила за лудо младо, що му кончето струва хиляда, пушката — 100 гроша. Лала китка дала на лудо младо съ едри жълти жълтици.

Вариантъ Кар. Пам. с. 200, ст. 9 (5+5), лазарска, изт. нар.

д) *Любовь по смѣтка.*

808. **Скжпа мома.**

Защо е скжпа черноока мома? Дали че е черноока или че е отъ богата кжща? Дали че е между мнозина братя, или че е отъ голѣма рода? Недовършена.

Вариантъ Мил. № 619, ст. 5 (4+6), лазарска, Кукушъ.

809. **Снаха посрѣдница на дѣверя.**

Дѣверъ моли снаха си да му посрѣдничи за хубава мома. Казва му, че й прѣдложила, но иска 500 за фустанче, 600 за кожухче, за 1 грошъ бѣлилце и за 2 червилце,— тя ще даде и паритѣ, само да склони.

Вариантъ Doz. № 78, ст. 17 (4+7), изт. нар, фр. прѣв. на с. 306—307.

810. **Мома си откупва лудо младо.**

Седемдесеть кралеве помежду си говорятъ, че отъ море до Дунавъ има 77 градове, но нѣма по-голѣмъ отъ Легенъграда. Въ него е хубава Ангелина, сестра на краль Богданъ и за нея земя не се смирява. Краль Богданъ отива при сестра си и казва й да отиде въ легенска чаршия, да купи три свилени гайтани, да отиде въ горно лозе и на кестеново дърво да се обѣси. Ангелина се прѣмѣнва съ копринени дрехи, отива въ легенска чаршия, не си купува гайтани за бѣсене, но си купи лудо младо, що не пие вино и ракия, що не фърля пушка въ сжбота, що не вади сабя въ недѣля, що му игра видра на колѣно и славей пѣе въ пазуха.

Вариантъ Мил. № 341, ст. 40 (4+6), любовна, [Струга]. — Срв. I, бр. 197 „Изборъ на момъкъ отдалеко".

811. **Хубава мома прилѣга на хубавъ момъкъ, ако и сиромахъ.**

Момъкъ говори на Султана, като кълне майка ѝ и баща ѝ, че не я дали на него, защото е сиромахъ, но хубавецъ, а я дали на богаташъ: харо въ кѫта, чума на свѣта, имане — гнило бунище, като ще отидатъ на гости, мало и голѣмо, турци и християни, ще си речатъ, какво харо води хубава невѣста! Ако него бѣше зела — хубавецъ, унерджия, пѣснопоецъ —, кѫдѣто поминатъ, сѣкой ще да извика: какъвъ хубавъ юнакъ и по него хубава невѣста, колко имъ прилѣга!

Вариантъ Мил. № 302, ст. 38 (4+4), любовна, [Струга].

812. **Земи ме, чернооко дѣвойко!**

Лудо младо говори на черноока мома да го земе, че сърцето му е черно за нея, като нейниятъ черенъ гайтанъ. Въ неговия вилаетъ е хубаво: двѣ слънца и двѣ мѣсечини грѣятъ; два пѫти се жито ражда, два пѫти грозде зрѣе, два пѫти овцитѣ се агнятъ.

Варианти : 1. Мил. № 657, ст. 11 (5+3), жетварска, Прилѣпъ. — 2. ib. № 371, ст. 10 (5+5), любовна, [Струга]. (Яна).

е) *Отблъсната любовь.*

813. **Отблъсната любовь на момъкъ отъ родителитѣ на момата.**

Момъкъ кълне родителитѣ на мома Яглика, че не я дали на него, а на комшията му, който обралъ баща му, и братъ му на колъ набучилъ.

Вариантъ Мил. № 309, ст. 10 (3+5), любовна, [Струга].

814. **Мома не иска свинарь.**

На мома Калинчица казватъ, че брѣгъ се рови, ще падне. Отговаря: ако падне, да падне, само свинарь да не земе, — каленъ-мокъръ да го прѣчаква, навуща да му пере.

Вариантъ Кар. Пам. с. 190, ст. 8 (5+3), хороводна, изт. нар.

815. **Мома не дава цѣлувка на лудо младо.**

Лудо младо говори на мома Стойничка да дойде до десното му колѣно до коня, за да я цѣлуне. Момата му казва да не я закачи, че цѣлъ день била на рѣката, бѣлила платно, слънце я грѣяло, та я боли главата и не може да говори, съ очи да го гледа. Лудото ѝ говори, защо не му е казала, за да ѝ донесе златенъ накитъ, за да ѝ помине главата? Кани я повторно да се доближава до него, за да ѝ цѣлуне очитѣ и бръкне въ пазвитѣ. Отговаря му: цѣлъ день лозе копала и грозде яла, та я боли гърлото. Пита я, защо не му е казала, той има билка за гърло — ще ѝ върже редъ желтици, и гърлото ѝ ще мине.

Вариантъ Мил. № 386, ст. 53 (3+5), любовна, [Струга].

816. **Мома излъгва войвода.**

Янина майка боледува 9 години, скжсала 9 постели — ни умира, ни става, къмъ Бога се обръща и говори, защо нѣмала още една дъщеря като Яна, да стане рано да ѝ донесе вода студена отъ нова чешма. Като чула това Яна, става рано, прѣмѣнва се, прѣкръства се, зима си вѣдро въ ржцѣ и отива на нова чешма. Тамъ седи Детелинъ войвода съ юнаци-змееве, съ коне-духове. Моли юнацитѣ вода да налѣе. Обаждатъ на Детелина; той имъ поржчва: ако е невѣста, да ѝ дадатъ вода; ако е мома, да я доведатъ при него. Зиматъ я за мома и ѝ даватъ да залѣе вода. Като изминала Яна, посмѣла се на Детелина, че не е невѣста, нито дѣвойка, но е сама Яна, която я искалъ отъ 9 години. Детелинъ яхва бързия си конь и тича подиръ Яна. Влиза въ майчини си двори, дава на майка си вода: щомъ се напила и умрѣла — Яна и Детелина я погребватъ.

Варианти: 1. Мил. № 15, ст. 64 (5+5), друга стара, Струга.— 2. ib. № 15 bis, ст. 58 (5+5), великденска, Прилѣпъ. (Яна и Петре войвода; отъ водата майка ѝ оздравя).

817. **Мома излъгва пждарче.**

Събрали се беровки дѣвойки у Николица вдовица: дървата се свършили, водата се допила. Търна отива на дърва, Тода— на вода и Гроздана—на лозе. Първитѣ двѣ се връщатъ, Гроздана нѣма, — срѣщатъ я петмина пждари. Едно пждарче я фаща, моли му се да я пусне, да не я обезчестява, ще го дари кошуля

и чорапи. Пуска я. Минало недѣля, пѫдарче срѣща Гроздана и й търси обѣщанитѣ дарове. Тя се обръща къмъ него, като го нарича магаре и го пита, дѣ го е виждала, та му е дарове обѣщавала?

Варианти: 1. Мил. № 425, ст. 39(5+3), любовна, [Струга]. — 2. № 427, ст. 36 (4+4), любовна, [Струга], (Божана и Ангя връзватъ пѫдарче, че ги прѣслѣдвала, защо кѫсали лубеници въ Кочанско поле).

818. Мома излъгва овчарь.

Руса мома брала росенъ, набрала три товара, натоварила ги, паднала мъгла, заросила роса и изгубила пѫтища. Налита на овчарь. Моли го да я заведе до дома й—ще го дари риза ленена. Завежда я — на майка си вика да донесе оглавникъ да го постави на овчарь.

Вариаатъ Мил. № 610, ст. 20 (4+4), лазарска, Кукушъ.— Срв. I, бр. 277 „Мома не дава цѣлувка на овчарь".

819. Мома се подиграва съ луди млади.

Лудо младо прѣдлага на мома Цона да го земе: ще й шие бѣла сая: тя да носи, той да гледа, да пукатъ душманитѣ! Коюмджия й прѣдлага да я земе: ще й кове сребърни павти: тя да носи, той да гледа, да пукатъ душманитѣ! Момата имъ отговаря: да би зимала като тѣхъ, кой колъ, кой пръстъ, него би трънъ поставила за прѣлѣзъ, съ гайтанъ го би замотала, съ поли би прѣмитала!

Вариантъ Чол. № 100, ст. 26 (4+4), любовна, Кюстендилъ.

820. Мома нерачи терзийче, което е влюбено до полуда въ нея.

Стойна Попова двѣ хора води, двѣ пѣсни пѣе, двѣ пера носи, между тѣхъ китка смильова. Отдолу дохажда терзийче Митре, разиграва си коня, разгръща ръцѣ и прѣгръща Стойна. На Стойна паднало срамъ отъ другарки, та казва на терзийче да си върви, иначе ще обади на 9-тѣ си братя и братовчеда, та ще го съсѣкатъ кѫсъ по кѫсъ, що мрава носи. Терзийчето й отговаря: нека го съсѣкатъ, тя ще го събере въ кръпче, ще го посѣе въ градина, ще никне сѣкакво цвѣте, отъ него китки ще бере и ще ги дава на момитѣ. Разсръдва се Стойна, изважда

ружко ножче да убоде терзийчето; дружкитѣ ѝ я спиратъ. Виждатъ го Стойнини братя: нищо не му рекли, мило имъ било да имъ е зеть.

Варианти: 1. ПСп. XI—X (1882), с. 96—97, № IV, ст. 45 (5+5), отъ сборн. на *Г. Бояджиевъ*, Велешко. — 2. Мил. № 480, ст. 10 (4+5), любовна, [Охридъ]. (Русуменка — да я буди рано, ибришимъ да му сучи, гайтанъ да плете, елеци да шие).

821. Убийство между любовници.

Гино говори на Петкана да се прѣстори на болна и да каже на Стояна, че иска понуда: отъ гори прѣперица и еребица. Прѣсторва се — Стоянъ отива въ гора ловъ да лови, а прѣди него Гино; срѣщатъ се и се борятъ три дни. Стоянъ казва на Гино да се разслаби, за да го пита да не сж роднина. Гино се разслабва, и Стоянъ го накаралъ двѣ педи въ земята. Отива при Петкана и отдалечъ ѝ вика да постеле мека постела, съ нея ще се кердоса.

Вариантъ Мил. № 95, ст. 32 (5+3), юнашка, [Панагюрище].

822. Годени моми не се любятъ.

Снощи момъкъ станалъ буданъ-махмуренъ и запиталъ майка си, дали сж пѣли първи и втори пѣтли, викалъ ли е Селимъ ходжа на джамия? Казва му, че не сж. Не слуша мащеха си, зима храненъ конь и отива право на студени кладенци. Тукъ заваря три моми сгодени и ги пита, дали се гази студена вода, кърши ли се калинка червена, любятъ ли се годени моми! Отговарятъ му: водата не се гази, калинка не се кърши и момитѣ не се любятъ.

Вариантъ Мил. № 326, ст. 22 (4+6), любовна, [Панагюрище]

823. Мома жали домащнитѣ си.

Юнакъ пита дѣвойка, защо покрай него минава и не го поздравява, защо му е сърдитъ? Момата му отговаря да си върви по пжтя, че ѝ е сърцето наранено: онзи день баща ѝ умрѣлъ, вчера майка ѝ и братята ѝ сж готови.

Вариантъ Мил. № 350, ст. 13 (3+5), любовна, [Струга].

824. Люба желае да отиде на чужбина съ либето си.

Либе кани любата си Филипа да излѣзе на прозорецъ, за да ѝ изпише лицето на хартия, ще отиде на войска, та кога

си спомни за нея, да я гледа. Филипа му отговаря, че ще отиде съ него. Увѣщава я да не тръгва съ него, ще носи зеленъ байракъ и далеко ще отива.

Вариантъ Мил. № 349,ст. 25 (3+5), любовна, [Струга]. — Срв. I, бр. 269 „Мома тръгва по либето си и по пѫтя се научва, че има жена".

825. Мома отблъсва чужди ергени, а събира китки за чужденци.

Лудо младо пита мома, защо върви по ливади — дали е конь загубила, или него залюбила? Отговаря му, че си отива по брѣга на ливадата, събира си теменужки, жълта комоника и червена перуника за китки и вѣнци, които ще дава на момчета ябанджийчета, да се пукатъ ярлиитѣ, да не ходятъ да се фалятъ, че кердосала вѣнецъ, ще кердосатъ и момата! Ще кердосатъ два камъка по главата и третия по сърцето!

Вариантъ ПСп. XI—XII (1876), с. 166—167, ст. 25 (4+4), зап. *Т. Милковъ* въ М.-Търново.

826. За цѣлувка — пушка.

Момъкъ, идейки отъ градъ, срѣща мома въ ливада и иска да я цѣлуне. Тя трътва да бѣга. Говори й да се спре: снощи билъ при родителитѣ й и за нея си заложилъ пушката.

Вариантъ Мил. № 323, ст. 15 (4+3), любовна, Костурско.

827. На царъ Константина никой не фаща коня.

Царь Константинъ излиза да обиде синьо жито, жълто просо дали е класило. Отвръзва си добра коня и отива да се разходи край Дунавъ. Изпуска го. Малки моми платна бѣлятъ, вика имъ да го фанатъ, ще ги дари по двѣ цѣлувки. Отказватъ му. Сѫщо му отказватъ млади булки, които ператъ ризи, — да ги дари чифтъ пищови, както и стари баби, които бавятъ мѫжки дѣца, — да ги дари чифтъ пищови и дълга пушка.

Вариантъ Лач. № VII, ст. 42 (4+4), слуш. отъ Тота Майнова, изт. нар.

ж) *Любовь съ друговьрецъ.*

828. **Мома си груби лицето.**

Любовникъ говори на дѣвойка да не си груби лицето: ще отиде въ Солунъ и ще ѝ донесе двѣ робинки: едната ней слугиня, другата нему чибукъ да пали.

Вариантъ Мил. № 606, ст. 7 (5+5), лазарска, Кукушъ.

829. **Турчинъ желае да види посестримата си.**

Челебийче ходи низъ даляни по брѣгове да види посестримата си Ангелина, негова първа любовь, дѣ везе бѣла риза абдеслия.

Варианти: 1. Мил. № 589, ст. 12 (4+4), лазарска — на неженен турчинъ, Струга, — 2. iб. № 590, ст. 22 (4+4), лазарска — на женен турчинъ, Струга. (Отива въ кѫщата ѝ и я поръсва съ китка, натопена въ вино),

830. **Турчинъ се залюбва въ жетварка и я спира за жена.**

Махмудъ челебия има много сѣитби, та е събралъ 330 жетварки. Всички жетварки ужинатъ, Елена мома не ужина болгуръ чорба, а чака съ господаря да ужина бѣлъ симидъ, прѣсно млѣко. Кога било довечера, изкачила се съ господаря на чардака и вечерала агне. На плащане на всички жетварки господарьтъ давалъ бѣли пари, а на Еленка — жълтици. Всички жетварки си отиватъ, господарь Елена не пуща. Моли му се да я пущи. Махмудъ ѝ казва: ако да е мислила да си отива, нѣмало да яде бѣлъ симидъ, прѣсно млѣко и рудо агне, да седи на чардаци, да му зима жълтици, тя не е за българка, а за кадъна, да седи на високи чардаци.

Вариантъ Чол. № 107, ст. 44 (4+4), жетварска — на ужина, Кюстендилъ.

831. **Баща и дъщеря работятъ, а турчинъ кани дъщерята при себе си.**

Лозенинъ баща три кули гради, двѣ лозя сади, три чешми прави; Лозена му била чиракъ, каль и варь му давала. Минава покрай тѣхъ селски субаша и говори на Лозена да остави баща си и да дойде при него. Недовършена.

Вариантъ Чол. № 109, ст. 13 (5+5), жетварска — отъ нивата у дома, Кюстендилъ.

832. Любовь между турчинъ и българка мома.

Ахмедъ чаушъ седѣлъ въ с. Равена, докато залюбилъ българка мома Велика. Тръгналъ да си отива на свой вилаетъ, а Велика го пита, кому я остава? Отговаря ѝ, че отива въ Шкодра при своята бѣла кадъна, но пакъ ще мисли за нейната гиздава снага. Велика китка увива и я дава на Ахмеда да я тури въ пазухата си близо до сърцето: когато китка увѣхне, тогава тя ще умре. Ахмедъ ѝ казва, въ гората подъ букитѣ, дѣто сж се любили, има вода лѣковита, която тече на Георгевдень: ако прѣсъхне, нѣма вече да го види.

Вариантъ Кар. Сжчин. I (1886), с. 226—227, № 66, ст. 42 (3 + 5), изт. нар.

833. Момина коса въ Стамболъ.

Турчинъ казва на мома Айше, когато види низамъ, вънка да излѣзе, на пета да се върти, въ тила да се чука: Айшината коса съ калъчъ прѣрѣзана, въ кутия турена, на Стамболъ пратена, кесимъ да продава на млади моми, булки и ергени.

Вариантъ Кар. Пам. с. 157, 10 (6 + 6), центр. нар.

834. Мома конакчийка на турчинъ.

Питатъ Ахмедъ-бея, дали е сънъ видѣлъ, че Неда е годена и побѣгнала? Вмѣсто нея конакчийка ще е Каня и да не забравя конака.

Вариантъ Мил. № 432, ст. 9 (4 + 4), любовна, [Струга].

835. Паша подъ чадъръ съ кадъната си.

Капланъ паша наболъ два чадъра — зеленъ и червенъ — въ Цибрино поле: подъ червения вечерялъ, подъ зеления нощувалъ съ кадъната си прѣмѣнена и наредена съ сребърни павти, алтънъ на челото и дребенъ бисеръ на гърлото.

Вариантъ Мил. № 591, ст. 13 (4 + 4), лазарска — на женен турчинъ, Струга.

836. Обрано рухо на мома отъ сеймени.

Питатъ мома Вранка, като е лежала болна, защо не е обадила? Отговаря: болна не е лежала отъ болесть, но е болна

отъ Кудусъ-ага, който изпратилъ сеймени и й плѣнили всичкото рухо, жаль й е само за бѣла риза, що е везла 9 години и похарчила по нея 9000 гроша за сърма и клободанъ, щѣла да я пущи даръ на либето си.

Вариантъ Мил. № 414, ст. 44 (5 + 5), любовна, [Струга[.

837. **Мома въ тъмница — не дала турчину китка.**

Чудо е станало, мома Донина въ тъмница, че не е дала турчину китка, а — Ивану.

Вариантъ Кар. Пам. с. 176, ст. 10 (5 + 3), изт. нар.

838. **Мома прѣдпочита да умре, но да не земе необичанъ турчинъ.**

Лудо младо говори на дѣвойка Перуница да не стои на брѣга: брѣгъ се рони, ще падне. Перуница му отговаря: ако падне, да умре, Асана да не земе: Асанъ отишълъ на войска, тънка пушка отнесълъ, възтегарка донесълъ; чифтъ пищови отнесълъ, коледарки донесълъ; остра сабя отнесълъ, самарена дъска донесълъ; кутелъ пари отнесълъ, шиникъ въшки донесълъ.

Вариантъ Мил. № 277, ст. 24 (4 + 3), смѣшна, [Струга].

839. **Любовникъ-турчинъ подкупва домашнитѣ на мома за любовни похождения.**

Турчинъ пита малка мома да ли е сама? Отговаря му, че при нея е майка й и баща й. Турчинътъ говори на майка й: гнили круши — да гризе, да пукне; на баща й лула тютюнъ — да пуши, да пукне, и що види, да не каже, що правятъ луди млади; на братята й — тели коршумъ, на сестритѣ — тели коланъ, що да видятъ, да не кажатъ, що правятъ луди млади.

Вариантъ Чол. № 98, ст. 18 (4 + 4), любовна, Кюстендилъ.

840. **Женитба съ разрѣшение на любовникъ-турчинъ срѣщу подаръци.**

Делии коне стѣгатъ, само Коца-бей конь не стѣга, ами седи въ механи, ракия пие, съ тамбура свири и нарича на войска ще отиде, калешъ Милка да го чака, да се не жени. Съ него е Йове Радовче; той говори на Коца-бей да прости Милка, нека се ожени за младъ Алекса Кьоръ-Пейовчето, ще му прави шал-

вари отъ чоха. Коца-бей му казва, че нему я не дава, ще я даде на Тодето Тодоровчето: той ще му подари татаръ-долама, чохени шалвари и алово джубе.

Вариантъ ПСп. IX—X (1882), с. 101—103, № VIII, ст. 54 (3 + 2), изъ сборн. на *Г. П. Бояджиевъ*, Велешко.

841. **Младъ момъкъ обѣсенъ за любовь съ кадънче.**

Моми бѣдятъ Стояна, че любилъ бѣло ханъмче (кадънче), черно циганче. Подиръ тѣхъ върви Алия субашче, чува това и обажда на кадия. Стоянъ отива у тетка (булини) си и й говори да го фали на 9-тѣ й калини. Казва му, че го фали, но се е научила, ще го обѣсятъ, че люби бѣла кадъна, на дърво граничево въ село Ибричово. Празнува, че ще го обѣсятъ, но поржчва на тетка си, да му разчешля перчема, да му наложи шапката, да извади ризата му: ризата му да се бѣлѣе, шапката му да се червенѣе. Фащатъ го сеймени и го обѣсватъ. Тетка му изпълва поржчката. Сѣкой го оплаква, че на правда загиналъ.

Вариантъ D o z. № 48, ст. 55 (5 + 3), любовна, изт. нар., фр. прѣв. на с. 268—270.

842. **Мома се люби съ бегликчия на пукъ на майка си.**

Мита има алтънъ чело телосано, тънки вѣжди вѣждосани, черни очи сърмасани, бѣло лице набѣлѣно, начервено; има двѣ ябълки, двѣ пестръвки: ни ги слънце огрѣяло, ни ги слана попарила, ни ги ржка пофанала. Мита говори на майка си: ще дойде бегликчия, той нея ще люби, тя него!

Вариантъ Ч о л. № 103 ст. 25 (4 + 4), любовна, Кюстендилъ.

843. **Соколъ — годежникъ.**

Седи Мадри-ага въ сарай, въ ржка държи чаша кафе. Долетва пиле соколово и кацва на раменѣтѣ му. Заповѣдва на сеймените си да застрѣлятъ съ лжкъ и стрѣла пилето. Пилето му обажда, че е изпратено отъ царя и краля, дъщеря има, иска да се сватосва съ неговия синъ. И пакъ да се поноси като нива съ пшеница, като овци съ агнета, като цвѣте въ градина.

Варианти: 1. М и л. № 592, ст. 28 (4 + 4), лазарска — на голѣмецъ турчинъ, Струга. — 2. ib. № 593, ст. 11 (4 + 4), лазарска — на хоро, Струга.

з) *Пристанка.*

844. **Лудо младо учи либето си, какъ да му пристане.**

Тъменъ облакъ се задава изъ гора Сивлия, Иванъ на Рада дума да му пристане, като я прѣгръща съ бѣли ржцѣ. Пита го, какъ ще му пристане, когато чужди люди име въ двора: алтънитѣ ѝ дрънчатъ, чапразитѣ ечатъ, златни мѣнгушки дрънчатъ? Иванъ я учи: алтънитѣ да постави въ джебове, чопразитѣ — въ пазуха, бѣли поли да засуче, да си изуе жълти пацуци и да дойде.

Вариантъ Чол. № 44, ст. 27 (5+3), Калоферъ.

845. **Мома пристава на мжжъ съ разведена жена. Обѣсва се.**

Прочула се Калинка, една на майка съ хубавина. Дочува Милко за нея — остава си жена и дѣца, възсѣдва си кончето и отива въ Ичаръ у леля си на гости. Въ Ичаръ хоро играятъ; наредъ Милко момитѣ гледа, като вижда Калинка, съ очи я гледа, съ глава ѝ кимва. Калинка се пуска отъ хорото, отива у дома си, прѣмѣнва се и накитва, зима бѣли бакрачи и отива на вода, а Милко слѣдъ нея върви и ѝ дума да му пристане, като е една у майка. Говори ѝ: съ майка се живѣе до врѣме, а съ либе до животъ. Учи я, като отиде у дома, отъ протка (малка врата) да извика на майка си да поеме бакрачитѣ, че я е глава заболѣла, да ѝ постеле на хармана подъ крушата, на вѣдрана да лежи, дано ѝ мине главата. Изпълва. Когато Калинка заспала, дохажда Милко и я откradва. На пжтя казва Милко на Калинка да го почака, че той отива да ѝ донесе прѣмѣна. Чакала го, но той се забавилъ. Разпасва си синя ивица, на дърво я прѣмѣта, на бѣла гушка прѣкача, та се младичка обѣсва. Дохажда Милко и вижда Калинка обѣсена. Говори ѝ, защо се е обѣсила, като ѝ поржчалъ да го чака да ѝ донесе прѣмѣна?

Вариантъ Чол. № 6, ст. 84 (5+3), зап. *Евгения хаджи Гергева Кисимова*, Търново.

и) *Грабеница.*

846. **По облогъ мома измамена отъ овчарь.**

Събиратъ се 9 овчари на Стоянова търла — ядатъ и пиятъ три недѣли, Стоянъ имъ прѣдлага: който е врѣденъ отъ село

Каменица да излъже мома Цуца и доведе при него, ще му даде половината си стадо съ младитѣ овчари. Наема се левенъ Пейко. Замѣсва бѣла погача, поставя я въ шарена торба и отива въ село Каменица. Почуква на Цуцини порти, излиза мома Цуца. Кани я да му дойде на сватбата за посестрима. Излъгва се Цуца и тръгва съ него. Завежда я при младъ Стояна. Харизва му стадото — яли и пили още три недѣли.

Варианть Мил. № 206, ст. 67 (4+4), овчарска, [Кукушъ].

847. Момъкъ си граби булка на сватбата ѝ.

Майка казва на сина си Стояна, като живува съ слънцето, като си грѣе на високо и си гледа надалеко, да го пита дали е видѣло за него лика-прилика. Пита го, казва му, че има лика-прилика зе него, но е далеко — прѣзъ Дунавъ въ Влашко и въ недѣля ще ѝ е сватбата, и, ако може за день да отиде и да се върне, ще земе Рада. Стоянъ отива въ Влашко въ деня на сватбата на Рада; на дѣверитѣ казва да доведатъ невѣстата, за да му цѣлува ржка. Цѣлува му ржка и я дарява съ жълтици. Залисватъ се дѣверитѣ въ сватбата, и Стоянъ грабва Рада, качва я на коня си и избѣгва съ нея прѣзъ Дунавъ. Рада му се моли да я свали отъ коня да си измие очитѣ отъ сълзитѣ, що е плакала за майка си. Не ѝ разрѣшава, — когато ще приближатъ селото му, тогава отъ чешма шарена ще си измие лицето.

Варианть Мил. № 119, ст. 65 (5+3), юнашка, [Панагюрище]

848. Богданъ юнакъ си граби мома-хубавица съ коня.

Въ петъкъ Богданъ юнакъ коня си кове, въ сѫбота товаръ натоварилъ, въ недѣля ялъ и пилъ, въ понедѣлникъ потеглилъ на дългъгъ пѫтъ, стигналъ до рѣка Гжженица. Край рѣката малка мома. Пита я Богданъ юнакъ, дѣ се гази рѣката? Казва му, че се гази подъ селото. Той не слуша момата, прѣгазва рѣката и отива при момата. Фаща я за ржчица, мѣта я на коня си задъ себе си и я отнася у дома си.

Варианти: 1. Сп. „Об. трудъ“ (1868), кн. III, с. 88—89, № XVI, ст. 27 (4+4), коледна, отъ сборн. на *И Ивановъ*, записана на 1862 г. въ Болградъ. — 2. Милоjев., Песме I (1868), № 290, ст. 28 (5+5), хороводна, слуш. отъ Ил. Везенкова, Дебърско. (Отъ с. Бояново граби мома юнакъ).

849. **Гемиджия отвлича невѣста.**

Хубава Гида, лицето ѝ изрисувано въ църква, духва силенъ вѣтъръ и я занася въ Бѣло море. Иоанъ гемиджия я доглежда, фаща я за ржка и я поставя въ гемия на шарена постеля.

Вариантъ Мил. № 649, ст. 9 (5+5), жетварска, Струга.

850. **Чужденка-невѣста се срамува.**

Снощи юнакъ се завърна отъ чужбина, доведе чужденка-дѣвойка — по-хубава майка не е раждала. Той слиза отъ конь, тя не слиза; той говори, тя не говори; той се смѣе, тя не се смѣе; той вечеря, тя не вечеря. Говорятъ ѝ свекърва, дѣверъ, зълви и снахи да не прави така.

Варианти: 1. Мил. № 553, ст. 13 (4+6), сватбена, Прилѣпъ. — 2. iь. № 562, ст. 17 (4+6), сватбена — когато доведатъ невѣстата у зетя, Велесъ. (Мара не слиза отъ коня, докато не ѝ хариже свекървата голѣмо лозе).

851. **Пристанала мома граби старъ дѣдо.**

Надумва се малка мома съ първо либе да дойде довечера въ градинчица подъ дулчица, съ мѣденъ кавалъ да засвири, ще излѣзе да му пристане. Чулъ старъ дѣдо, отива въ градинчица подъ дулчица и засвирва съ мѣденъ кавалъ. Дохажда момата и я повежда. Вървѣли, що вървѣли, огрѣяла мѣсечинка, лъснала му бѣлата брада, на нея зеленъ сополъ. Момата му говори да почака, че тя си забравила жълти чехли на бѣлѣнка, хурка на седѣнка. Дѣдото ѝ говори да върви: той въ гора не е расълъ, трѣва не е пасълъ, ами въ село расълъ, моми пасълъ, та изпасълъ малка мома като нея.

Вариантъ сп. „Об. трудъ" (1868). кн. I, с. 89—90, ст. 30 (4+4), съобщ. *К. П. Калчова,* изт. нар.

3. Женитба.

а) Сватбарски случки.

852. **Младожецъ се пробожда за мъртвата булка на сватбата си.**

Майка годява сина си Никола за мома Кирана: въ петъкъ го годила, въ сѫбота му сватба прави. Поканва сватове отъ 9

села и отъ десето — кумове. Никола сватове прѣмѣнва въ бѣла коприна, а кумове — въ зелена. Тръгватъ за булка. Срѣдъ поле на дърво високо пиле пѣе : сватове да се върнатъ, Кирана е умрѣла. Само Никола отива у момини. Намира булката мъртва, простръна въ градината между цвѣтята ; изважда ножчето си и се пробожда въ сърцето.

Варианти: 1. Кар. сп. „Знание“ I (1875), с. 92—93, № II, ст. 32 (3+5), зап. *Д. Шоповъ* въ Калоферъ = Сжчин. I (1886), с. 183—184, № 31. — 2. Сп. „Об. трудъ“ (1868), кн. II, с. 92—93, № VIII, ст. 28 (5 + 3), изъ сборн. на *И. Ивановъ*, изт. нар. (Никола и Ирина — недовършена).

853. Булка на сватбата си се прѣсторва на умрѣла.

Мома Мандалина се изкачва на високи чардаци и пита майка си, дали полето се е запалило, или звѣздитѣ попадали? Отговаря й, че не е нито едното нито другото, ами Марко иде за сватба : води китени сватове и весели кумове. Мандалина казва на майка си, че не ще Марка, затова ще легне здрава да си умре, да я покрие съ бѣло платно, да осучи жълти свѣщи и да ги запали въ ржцѣтѣ й. Направя. Дохажда Марко съ сватбаритѣ ; поставя на Мандалина вода леденица на сърце, осойница змия и три жълтици въ пазухата, тя пакъ не се събужда. Тогава Марко изважда жълтицитѣ отъ пазухитѣ и ги поставя въ ржцѣтѣ й. Прощава се съ нея и си повръща сватбата. Мандалина разправя на майка си, че, когато й поставяли леденицата, мжчно й било и не много, а отъ осойницата, щѣла да мигне съ око, отъ жълтицитѣ — щѣла да се насмѣе.

Варианти : 1. Кар. сп. „Знание“ I (1875), с. 326, № II, ст. 59 (4 + 6), изпѣна отъ баба Недѣла въ Копривщица = Сжчин. I (1886) с. 211—212. — 2. Мил. № 69, ст. 74 (4 + 6), юнашка, [Струга]. (Магдалина и Стефанъ).

854. Невѣста въ врѣме на сватбата си умира.

Тодорина останала сираче. Отгледватъ я вуйкови й. Годяватъ я надалеко три мѣсеца, за да се находятъ на първиче. Въ врѣме на сватбата си се поболѣва. Дохаждатъ сватове съ свекъръ и свекърва. Свекърътъ й я пита, дали на конь ще езди, или пѣши ще върви? Нищо не му отговаря. Сжщо нищо не отговаря на побратимитѣ си. Когато я запитало либето й, нему проговорило, че тя е болна и ще умре, но да не си отиде безъ

невѣста, дава му ключоветѣ отъ сандъцитѣ да извади нейното рухо и да облѣкатъ за невѣста братовчедката ѝ Неда. Когато Неда прѣмѣнвали за невѣста, тогава Тодорина душа прѣдавала.

Вариантъ Мил. № 244, ст. 70 (4 + 4), жаловна, [Струга].

855. Младоженецъ прѣдупрѣждава булката си отъ отрова на майка му.

Всички сватове на конетѣ си яхватъ, само зетьтъ прѣдупрѣждава булката си, като отидатъ у дома му, майка му ще излѣзе да я посрѣщне съ кръндиръ ракия и ще ѝ подаде съ чаша да пие, но тя да не пие, а да я даде на брата му да я изпие. Когато отиватъ въ момковата кѫща, свекървата ѝ подава ракия да пие; тя зема чашата и изсипва ракията на земята.

Вариантъ Мил. № 526, ст. 19 (4 + 6), сватбена — когато невѣстата излиза отъ кѫщи, Струга.

856. Момъкъ прѣплуввa Черно море за дѣвойки и донася три златни ябълки.

Седятъ 30 момци, прислужва имъ Ружица дѣвойка. Говори имъ, че тя не може да прислужва на всички и да я любятъ, но кой отъ тѣхъ ще се наеме да съблѣче рухо копринено и да облѣче панзуръ кошуля, да земе дъска челикова, да прѣплува Черно море и отъ край да скѫса три златни ябълки отъ ябълчница, съ него ще води любовь. Наема се само единъ момъкъ — донася три златни ябълки. Ружина го зема за ржката си, завежда го при майка си и направятъ сватба.

Вариантъ Мил. № 198, ст. 37 (4+6), юнашка, Прилѣпъ.

857. Невѣста на сватбата си избива татари.

Прѣзъ гора минаватъ сватове съ невѣста. Задаватъ се татари, сватоветѣ се уплашватъ и избѣгватъ. Останала невѣста съ младо дѣверче. Зима невѣста оржжието отъ дѣверчето и избива татаритѣ. Застига сватоветѣ и отиватъ въ зетьовата кѫща.

Вариантъ Мил. № 203, ст. 27 (4+4), юнашка, Прилѣпъ.

858. Слѣдъ три години сватба.

Аргафанъ е годенъ отъ три години: пръстенъ далъ, пръстенъ зарасналъ, вѣнецъ далъ, на чело расте. Говори на момата

да го почака до пролѣть и есень, да сбере берекетъ, да служи сватове и сватици.

Вариантъ Мил. № 566, ст. 12 (6+6), сватбена, Охридъ.

859. Тъща иска много сватове.

Симонъ добъръ юнакъ е годенъ за мома много отдалеко: три конака прѣзъ Черно море и четири прѣзъ равно поле. Дохажда врѣме за сватбата. Тъща му праща вѣсть да дойде съ много сватове, иначе не му дава дъщеря си. Кахъри се Симонъ за това. Обажда на майка си. Съвѣтва го да не се кахъри за това: да сбере колкото ще сватове. Послушва я, — отива съ много сватове и зима момата.

Варианти: 1. Мил. № 518, ст. 36 (4+6), сватбена — когато бръснатъ зетя, Струга. — 2. ib. № 539, ст. 13 (5+3), сватбена — когато приготовяватъ зетя, Прилѣпъ. (Янина майка поржчва на зетя Миланъ да доведе много сватове).

860. На сила жанитба II.

Майка сина си Стояна скришомъ годила, скришомъ мѣна мѣнила, силомъ го на конь качила и тръгнали за булка. Сухъ Дунавъ минали, кога се върнали, притекълъ. Кумове и стари сватове си думатъ, каква е тая работа, когато за булка отивали, краката имъ ледѣха, очитѣ имъ грѣха, да не сж роднини? Булката подъ було имъ казва, роднина или не роднина, тя не се връща надирѣ. Стоянъ се обажда отъ коня си и казва: както горятъ очитѣ, така нему тори сърцето за едноселката Тодорка: тѣмъ сж ледени краката, нему е ледена булката другоселка. Пжтьтъ имъ билъ прѣзъ село, Стоянъ миналъ покрай село, покрай Тодоркини. Тодорка двори мете, сълзи рони и на Стояна честити булката. Стоянъ й говори да не му честити булката, но да се моли Богу да умре булката, двамата да се зематъ.

Вариантъ Кар. сп. „Знание" 1 (1875), с. 78, № II, ст. 43 (5+3), зап. *Гължбъ Пановъ* въ с. Шопъ-Тараклие (Бесарабия) = Сжчин. 1 (1886), с. 182—183. — Срв. I., бр. 351 „На сила женитба".

б) *Щастливъ съпружески животъ.*

861. Братия на гости у женената си сестра.

Свекъръ пита снаха си Неда Крамянка, защо, откакъ е дошла 9 години, братята й не дохаждатъ на гости? Неда зима

мѣнци и отива на вода на крайно кладенче. Тамъ намира момче крамянче и го пита за братята й, дали сѫ живи и здрави? Отговаря й, че всички сѫ живи и здрави и се стѣгатъ да й дойдатъ на гости. Неда мете дворове и пѣе. Свекъръ й пита, защо пѣе и мете? Разправя му. Свекърътъ й говори, защо не имъ е казала по-рано, за да приготвятъ ядене. Приготвя имъ гостба и прѣчаква братята си.

Варианти: 1. Мил. № 160, ст. 66 (5+3), юнашка, [Панагюрище].— 2. ib. № 582, ст. 30 (4+4), лазарска — на жена бездѣтка, чийто мѫжъ е на чужбина, Струга. (Готвятъ се да дойдатъ на гости за Петровдень; обажда й слънцето). — 3. ib. № 573, ст. 26 (4+4), сватбена — когато невѣстата се кланя на кума, Кукушъ. (Невѣста пита слънцето за домашнитѣ си; казва й, че се готвятъ да отиватъ за невѣста).

862. Жена съ свекъръ, прѣправени на просяци, намира мѫжа си прѣженень.

Млада Огненица двори мете и плаче. Съглежда я Огневъ баща и я пита, защо плаче — дали се е виното доточило, хазната доброила, или й се додѣяло гости чакайки? Нито едното нито другото, но гледа въ равни други войска върви, нейнитъ Огненъ нѣма: конь му дохажда съ седло наопако, съ байракъ свиенъ — дали е умрѣлъ или се е прѣженилъ? Свекъръ й каза да не се кахъри за това, ще отиде да пита войницитѣ, дѣ е останалъ. Отива, — войницитѣ му казали, че Огненъ се оженилъ въ Едрене града за робиня Тодора. Връща се при Огненица, плачейки; съобщава й, че Огненъ се е прѣженилъ, — по-добрѣ било да бѣше умрѣлъ! Утѣшава го Огненица да не плаче, ще накаратъ Огнена да му бѫде жаль за тѣхъ. Затова тя му казва да съблѣкатъ рухо накитено, да облѣкатъ рухо просяшко, да станатъ просяци, ще обикалятъ земя покрайнина, ще отидатъ въ Едрене града, ще видятъ Огнена. Ставатъ, — отиватъ въ Едрене града до студена чешма, близо до Огненови порти. Дохажда измикярче съ сребъренъ ибрикъ да си лѣе вода. Молятъ му се просякинята и просякътъ да имъ даде ибрика да се напиятъ вода. Дава имъ, — пускатъ въ ибрика бурманлия пръстенъ. Огненъ, като пилъ вода, вижда пръстена; пита измикярчето, кой е зималъ ибрика? Казва му. Огненъ се качва на коня си карамана, отива при просякинята и просяка, познава баща си и първото либе; съблича имъ про-

сяшкото рухо и ги облича въ капитанско; зима си Огненъ първата жена, а втората остава измикярка.

Вариантъ ПСп. XI—XII (1876), с. 158—162, ст. 129 (4+6), слушана отъ Темяна п. Георгиева въ с. Галичникъ (Дебърско), зап. *М. Дриновъ*.

в) *Нещастенъ съпружески животъ.*

863. **Булката слѣдъ женидбата си е мома.**

Лудо младо пита булка Менка, защо въ бѣло ходи? Отговаря на побратима си, какъ да не носи бѣло, не вижда ли какъвъ врагъ води: нито я цѣлува, нито щипва, нито я съ ржка фаща — тя си е още мома!

Вариантъ Мил. № 399, ст. 8 (4+6), любовна, [Струга].

864. **Неспрѣтнатъ мжжъ.**

Говорятъ на Петкана да бере цвѣте и да го носи. Оплаква имъ се, че снощи, като била на сватба, всичкитѣ момчета на хоро, нейното хоро въ пепелта; всичкитѣ момчета въ биниши, нейното хоро въ кожухче; всичкитѣ момчета съ калпаци, нейното хоро съ шапка; всичкитѣ момчета съ тозлуци, нейното съ опинци; всичкитѣ момчета съ шалвари, нейното съ бечвища: очитѣ му въ бъчвата, ржцѣтѣ му въ нощвитѣ.

Вариантъ Мил. № 27э, ст. 19 (5+3), смѣшна, [Прилѣпъ].

865. **Българка не може да понесе женитба съ циганче и се самоубива.**

Слънце е на заходъ, подъ боръ сѣдатъ троица Радини братя, червено вино пиятъ и си говорятъ помежду си: кой юнакъ ще се наеме да прѣфърли зеленъ боръ, да прѣброи листитѣ му, той ще земе Рада. Редомъ юнаци фърляли, никой не можалъ да го прѣфърли. Отдолу дохожда циганче, въ ржка носи бѣлъ камъкъ, прѣфърля боръ и прѣброява листата му. Зима Рада. Тя почва да плаче, като облѣква бѣлата си прѣмѣна, че циганче я зима, по села и друмове да ходи за дарба. Циганчето я тѣши да мълчи, че има майка „кавурка“ (българка), тя ще я прѣчака и нѣма да я пускатъ по просия. Отива Рада,— и майка му била черна циганка. Иска отъ циганчето златна чекия да

разрѣже ябълка. Дава ѝ, — Рада не разрѣзва ябълка, но се пробожда въ сърцето. На издъхване говори на циганчето: майка ѝ да се находи на цигански гробища!

Вариантъ Мил. № 71, ст. 56 (5+3), юнашка, [Панагюрище].

866. Не прилѣга бѣла жена на черенъ арапинъ.

Арапинъ говори на невѣстата си Магда, че му се е додѣяло да отива въ гора да ѝ бере билки за лѣкуване. Казва му да не ѝ донася билки, че тя не е отъ Бога болна, но отъ неговитѣ страхове: когато е при нея, страхъ я отъ него; когато не е при нея, жаль ѝ е за него; като се качи на бѣль конь, коньтъ бѣлѣе като бѣлъ гълѫбъ, а той чернѣе като черенъ гълѫбъ, — не прилѣгатъ единъ на други. Арапинътъ я пита, какъ прилѣгатъ черни мониста на бѣло гърло? Огговаря му: бисеръ прилѣга на бѣло гърло, а черни мониста — на калугерски броеници, — черенъ арапинъ не прилѣга на бѣла жена!

Вариантъ Мил. № 249, ст. 24 (5+5), жаловна, [Струга].

867. Снахина и свекървина клетва.

Стойна сръбкинка платно тъче съ бърдо костенено, нищѣлки восъчни и люто кълне: като го изтъче и избѣли, да го скрои на 9-тѣ ѝ дѣвери. Чува я свекърва ѝ и я пита, защо кълне? Казва ѝ, че 9 години, откакъ е дошла въ тѣхната кѫща, не сѫ я завели на гости у майка ѝ. Свекърва ѝ я мъмре, като ѝ говори, платното да бѫде покрови за 9-тѣ ѝ брата и я пита, защо не е обадила, за да я заведе свекърътъ ѝ? Казва ѝ да мѣси погача, да окѫпе мѫжкото си дѣте и заедно съ свекърва ѝ да отидатъ на гости у майка ѝ. Щомъ се приготвила Стойна, дохажда вѣсть отъ майка ѝ, че 9-тѣ ѝ брата умрѣли. Платното скроила за покрови на тѣхъ.

Вариантъ Мил. № 251, ст. 40 (5+5), жаловна, [Струга].

868. Младоженецъ умира на третия день отъ сватбата си.

Майка дума на сина си Койчо да не люби мома Павунка отъ селото, че е сиромашка и сираче, нѣма дарове. Казва на майка си, че и два дни да се води съ Павунка, пъстра гъркинка, пакъ ще я земе. Въ понедѣлникъ пили ракия, въ вторникъ го-

дежъ правили, въ срѣда дарове кроили, въ четвъртъкъ ги ошили, въ петъкъ засѣвки правили, въ сжбота дарове събирали, въ недѣля сватба дигнали. Въ понедѣлникъ окропъ играли, въ вторникъ було фърлили, въ срѣда се Койчо разболѣлъ. Павунка низъ кжщи върви и плаче, като нарежда, защо ѝ е било женене, когато е за малко врѣме? Щомъ това издумала, Койчо се съ душа раздѣля. Майка му плаче и нарежда, че Павунка не била за него.

Вариантъ Doz. № 65, ст. 41 (5+3), любовна, изт. нар., фр. прѣв. на с. 291—293.

869. **Нещастие слѣдъ женитба — булката да си продаде.**

Либе говори на жена си Яна, откакъ се оженили, сѐ назадъ имъ тръгнало: врани коне не траятъ, гължби не гукатъ, славей не пѣе,—пита я, дали е злочеста или проклета? Яна му казва да фане позлатена кочия, да я откара въ никополска чаршия, да фане двама теляли, да викатъ по улици: Яна се продава за 12 кесии. Да земе паритѣ и да ги постави въ пазуха: тѣ ще го посрѣщатъ, да му говорятъ, да го прѣгръщатъ.

Недовършена.

Вариантъ Doz. № 66, ст. 21 (4+6), любовна, изт. нар., фр. прѣв. на с. 293.

870. **Недоволна жена отъ чужбината на мжжа си.**

Рай да не види този, който е научилъ мжжетѣ на чужбина да отиватъ, да се раздѣлятъ женени отъ неженени. Всички мжже дошли, само на невѣста Заха момчето не дошло, — 9 години е на чужбина, по кириджии ѝ праща пари. Когато ѝ прѣдаватъ карагрошове и махмудии, тя кълне паритѣ — иска да се върне мжжа ѝ. Прѣдаватъ ѝ и писмо, и него кълне. Казватъ ѝ, че до реда ще го доведатъ, но тя кълне: 9 години откакъ е на чужбина, още 3 да не се върне!

Варианти: 1. Мил. № 355, ст. 30 (3+5), любовна, [Струга]. — 2. ib. № 494, ст. 17 (4+6), любовна, [Струга]. (Димо отива на чужбина; жена му дава си портрета — иконка — да си спомни за нея). — 3. Кар. Пам. с. 168, ст. 23 (5+2), изт. нар. (Пусто да остане тежко имане, когато минали млади години!) = Чол. с. 215—216. — 4. Бог. Упжтване I (1869), с. 13, ст. 4 (5+3), изт. нар. (кжсъ). — 5. Миловјев. Песме I (1869), № 53, ст. 36 (5+3), слуш. отъ Ил. Везенкова, Дебърско. (Калина). — 6. ib. № 211, ст. 20 (5+5), георгевденска, слуш. отъ сжщата. (Гюргя).

871. **Любовни похождения на женень.**

Невѣста влахинка пита влашко момче сондовче, дали е видѣло мѫжа ѝ? Праща я да отиде да пита вуйка му, който снощи се върналъ отъ пазаръ. Пита го, — обажда ѝ, че на пазаря съ момчета камъкъ фърлялъ, съ невѣсти си думалъ.

Вариантъ Мил. № 300, ст. 15 (3+5), любовна, [Струга].

872. **Поплакъ отъ дѣте-мѫжъ.**

Майка кани женената си дъщеря Руня да ѝ дойде на гости на първиче. Дъщеря ѝ се оплаква, какъ да ѝ дойде, когато мѫжътъ ѝ е малъкъ — зела я надуша: вечерь въ кѫта заспива, на рѫцѣ го носи въ леглото, едвамъ се разбудва, въ пазухитѣ ми бърка, не знае да люби — заспива си като рудо агне.

Вариантъ Мил. № 475, ст. 20 (5+3), любовна, [Струга].

873. **Жени оплакватъ убититѣ си мѫже отъ арнаути.**

Въ Севлиево два гроба, на гробове свѣщи горятъ, двѣ жени съ черни фустани, жално плачатъ, люто кълнатъ арнаути, които убили Иванчо и хаджи Сава и оставили дѣца сираци.

Вариантъ Doz. № 83, ст. 20 (5+5), смѣсена, изт. нар., фр. прѣв. на с. 310—311.

874. **Мѫжъ не жали болната си жена.**

Дотекла Струма вечерно врѣме и донесла едно дърво, зимѣ зелено, въ него пиле съ пера шарени, въ листи се скрило отъ зли врѣмена, като мома между дѣвери отъ тѫжно либе. Стойна отива у рода на гости. Срѣща я байо ѝ и я пита, кѫдѣ отива? Казва му на гости. Още я пита дали сѫ здрави домашнитѣ му? Отговаря му, че всички били здраво-живо, само либето му е болно и ще умре. Ако умре, казва ѝ, нека бѫде жива тя!

Вариантъ Чол. № 114, ст. 14 (8+5), гроздоберска, Кюстендилъ.

875. **Мѫжъ иска да напусне жена си, че е мъничка.**

Стоянъ пѫди жена си Стоенка, че е мъничка като маймуна, тънка като пръчица, рохава като чума, кирлива, неопрана, мудрава като циганка, като ѝ говори: той ще отиде на дърва

съ дървари и на връщане да не я намѣри. Стоенка се омива, оплетва и хубаво прѣмѣнва, надѣва бѣла кѫдѣля, запредва ново вретено, обува чехли, тръгва да си отива; минава покрай дърварска улица; като я вижда Стоянъ, отдалеко извиква: благатка е жената, който мѫжъ я има! Като се доближава до нея, вижда, че е Стоенка. Тя му подава рѫка да се простятъ и дѣцата да си раздѣлятъ: той да земе Иванчо, а тя Дамянчо, че е малъкъ. Стоянъ ѝ се моли да се върне, шегувалъ се е. Говори му, какъ да се върне, когато свекърва ѝ не дава да се омива, оплита и прѣмѣнва?

Варианти: 1. Чол. № 7, ст. 62 (5+3), зап. *Евгения хаджи Гергева Кисимова*, Търново. — 2. Кар. сп. „Знание“ I (1875), с. 110, № III, ст. 13 (5+3), Копривщица = Сѫчин. I (1886), № 35, с. 187.

876. Невѣстата не е хубава като първата година! II.

Марко говори Дафини, ще я напусне, че не е хубава като първата година. Дафина му се моли да не я напуска, че ѝ било омразно на пѫть вдовица да срѣщне, вдовица напустеница, не е хубава като първата и втората, защото ѝ тежи много работа: по петь пещи хлѣбъ пече, не стига дрехитѣ да опере и закърпи, да се омие и оплете. Марко остава Дафина и отива да земе Тойка Тодора. Дафина влазя въ градина, жално-милно заплаква, като нарежда на цвѣтето, като го садила, коя ли ще го разсажда? Като я вижда свекърва ѝ, казва ѝ да не плаче, но да се омие и оплете, на плетенки да постави жълтици, да пришие косатникъ, да тури гривни до лакти, хубаво да се прѣмѣни съ копринено и сукнено, съ сребърно и златно, да налѣе отъ зимници бъклица червено вино и да отиде да посрѣщне на Марко сватбата. Послушва свекърва си. Посрѣща сватбата — като я вижда Тойка Тодорка, продумва на кумове и дѣвери да ѝ простятъ, че ги пита, тя ли е на Марко разведената толкова хубава жена? Моли ги да я върнатъ назадъ.

Вариантъ Doz. № 45, ст, 68 (5+3), любовна, изт. нар., фр. прѣв. на с. 260—262. — Срв. I, бр. 357 „Невѣстата не е хубава като първата година!“

877. Мѫжъ остава невѣрната си жена.

Питатъ невѣста Димана, дали е разбрала, че Стоянъ я остава утрѣ, когато дойде кадията? Дохажда кадията съ сеймени и на конакъ отива у Димана. Едно сейменче е болно:

на него Димана дава орѣхови ядки и прѣсни ябълки избѣлѣни. Питатъ Димана, защо ѝ е косата разчорлавена и има на шията бѣлѣгъ? Отговрря: сейменитѣ искали погачи и сладки вечери, но тя нѣмала да имъ даде.

Варіантъ Мил. № 508, ст. 19 (5+3, 3+5), любовна, [Струга].

878. Кралица изважда очитѣ на слугинята си.

Краль и кралица вино пиятъ: на краля прислугва гърче хазнатарче, а на кралица — дѣвойка Ружица. Кралътъ прѣдлага да си размѣнятъ прислужницитѣ. Кралицата се ядосала и съ фружко ножче извадила очитѣ на Ружица. Ружица плаче, а кралицита я тѣши, като ѝ обѣщава два града. Момата ги неще, какво ще ги прави безъ очи?

Варіантъ Мил. № 197, ст. 21 (4+6), юнашка, Прилѣпъ.

879. Краль жестоко наказва кралицата за клетва на мжжкото имъ дѣте.

Кралица Русанта плаче, и кралътъ я пита, защо плаче — дали е износила бисери или рухо копринено? Отговаря му, че ѝ е жално за рожба отъ сърце: 9 години се водятъ, нѣматъ ни мжжко ни женско дѣте. Добива мжжко дѣте. Люлѣе го и кълне. Кралътъ я пита, защо кълне дѣтето? Нищо не му отговаря. Тогава той зима памучно платно, обвива Русанта, закопва я въ земята до колѣнѣ, намазва ѝ русата коса съ смóла и я запалва. Моли му се да я прости, но той не ѝ прощава.

Варіантъ Мил. № 193, ст. 51 (4+6), юнашка, Прилѣпъ.

880. Тжга за рожба.

Павелъ говори Пацки, откакъ е дошла, сѐ е кахърна, сѐ плаче, пита я дали пари нѣма, жълти жълтици и бѣли бешлици? Отговаря му, пусти да останатъ жълтици и бешлици, като си нѣма рожба отъ сърце? Казва ѝ Павелъ, ще отиде въ Цариградъ, ще си направи дѣте отъ злато и люлка отъ сребро. Пусто да остане, казва му тя, дѣте отъ злато, люлка отъ сребро, като не грачи, като не плаче, да го бави, да го гали?

Варіантъ Чол. № 3, ст. 18 (5+5), зап. *Евгения хаджи Гергева Кисимова*, Търново.

881. Булката да не гледа, когато умира раненият й мжжъ.

Стоянъ пристига отъ дълъгъ пжть изъ Цариградъ раненъ съ три коршума телени, съ телъ вързани; съ него вървятъ лѣкари, кърпи да му мѣнятъ и лѣкове. Говори на булчето си да се прѣмѣни и накити, да земе кърпи ленени да опере. Отива,— като излиза отъ порти, Стоянъ душа прѣдава.

Вариантъ Чол. № 9, ст. 21 (5+3), зап. *Евгения хаджи Гергева Кисимова*, Търново,

882. Жена оплаква умрѣлия си мжжъ.

Останала Рада вдовица съ 7 дребни дѣчица. Жалѣла Рада 9 години, плакала 10-та, дотегнало й, жалби й сърце стискали, тжги й душа облѣли. Става рано въ сжбота, направя свѣщи восъчни, набрала цвѣте отъ градина, накитва свѣщи восъчни, че виква Рада, заплаква и нарежда, дали на мжжа й Стоянчо шарката е оздравѣла, като му припомнюва думитѣ, като лежалъ боленъ, Богу да се молѣла да оздравѣе, защото вдовица е най-лошо—прилича на птиче кукувиче, на което, като срѣщнатъ птицитѣ, добра срѣща не казватъ. Стоянчо отъ гроба й се обажда да не плаче вече, че отъ нейнитѣ горещи сълзи му дотегнало.

Вариантъ Кар. сп. „Знание“ I (1875), с. 44, № I, ст. 41 (3+5), изт. нар., зап. *М. Кжсоглъдъ*, слуш. отъ баба Недѣля = Сжчин. I (1886), с. 175—176, № 24. — Срв. тукъ бр. 554 „Сълзитѣ обезпокояватъ мъртвитѣ“.

883. Мжжъ оре съ жена си. Убийство на трима.

Майка мъмре сина си Стояна, защо вѣрва жена си, та й оставя ключове отъ хамбари съ бѣла пшеница, когато тя давала пшеница на дюкянджията Миля за вино и ракия? Стоянъ нищо не отговорилъ на майка си. Отива въ кжщи и поржчва на жена си, че утрѣ той отива въ гората, ала обѣдъ нѣма да земе, та да стане рано да сготви, дѣте да окжпе и приспи въ люлки, а слѣдъ това да му донесе обѣдъ. Приготвя. Като отива при Стояна на нивата да му занесе обѣдъ, той отпрѣгва биволитѣ и впрѣгва жена си Угра да оре. Оралъ Стоянъ съ нея отъ обѣдъ до пладнина, до вечеря. Угра говори на Стоянъ: ако не го е грѣхъ отъ людитѣ, поне отъ Бога да го е страхъ,— угарь съ млѣко побѣлѣло, мжжко е дѣте умрѣло! Отпрѣгва Угра и впрѣгва

руси биволи. Угра си отива у дома. Вижда на дворъ кравата да реве. Пита я, защо реве, дали ѝ нѣма телето? Отговаря ѝ, че телето ѝ е тука, но дѣтето ѝ умрѣло! Отива Угра надъ люлки, вижда дѣтето си мъртво и тя умира. Когато се връща Стоянъ отъ орань и вижда дѣтето и жена си мъртви, отива въ хамбаритѣ, тѣ пълни съ пшеница; изважда влашки ножъ и се пробожда въ сърцето. Езикъкъ говорилъ на майка му: хамбаритѣ сѫ пълни съ пшеница, нека я вари да поменува троица и да изкопа три гроба! Като това издумалъ, Стоянъ се раздѣлилъ отъ душа.

Варианти: 1. Чол. № 50, ст. 73 (5+3), жетварска, с. Аджаръ (Брѣзовско). — 2. Кар. сп. „Знание" I (1875), с. 356, № II, ст. 48 (5+3), зап. *О. Пановъ* въ с. Тараклие (Бесарабия) = Сѫчин. I (1886), с. 215—216, № 58. — 3. Doz. № 63, ст. 22 (5+5), любовна, изт. нар., фр. прѣв. на с. 289—290. — Срв. I, бр. 364 „Свекърва убийца".

884. **Овчарь остава жена си на свекървата и мащехитѣ ѝ.**

Овчарь Иванъ казва на жена си Рада, че отива на планина съ стадо, а нея остава на майка си и двѣтѣ ѝ мащехи. Говори му, че тежко и горко на нея, като го него нѣма, сутриньвечерь да ѝ свири на кавалъ! Поржчва ѝ, когато ѝ стане мѫчно за него, да облѣче неговата прѣмѣна и оржжие, да се изкачи на връхъ на Стара-планина, да погледне къмъ Тунджа, ще види два огня да горятъ и двѣ стада да лежатъ, кучета да лаятъ, два кавала да свирятъ: отдесно е Иванъ, а отлѣво — милъ братецъ.

Вариантъ Чол. № 36, ст. 32 (5+5), Клисура.

885. **Снаха гори съ дѣцата си, а свекърва ѝ не пуска сина си да ги избави.**

Запалила се сливненска чаршия съ 12 дукяни и Тодорови сараи. Тодоръ гледа и се чуди, въ огънь да влѣзе, кого да избави, дали булка съ дребни дѣчица, или конь съ златно седло? Майка му го съвѣтва да извади враното си конче — рѣдко се нахожда —, ако булчето му изгори, по-добро ще му намѣри. Тодоръ изважда кончето си. Пламъкътъ обгръща Тодора съ дѣцата: дѣцата пищатъ, майката ги съ горещи сълзи гаси и имъ говори да горятъ, сърцата имъ да станатъ бѣла пепель, а майка имъ—черенъ вѫгленъ, да гледа баба имъ и да се радва!

Вариантъ Doz. № 55, ст. 26 (5+5), смѣсена, изт. нар., фр. прѣв. на с. 281—282.

886. **Мжжь изгаря прѣженената си жена въ негово отсжтствие.**

Който говори на жена си Стана: любили се, земали се, кжща събрали, дѣчица нѣматъ, ще отиде войвода на момци за добивъ да добие, или главата си да затрие, нея остави да го чака до 9 години, ако не се върне, да се прѣжени. Отива, минаватъ 9 години и мѣсецъ, за Стана дохаждатъ да я искатъ отъ друго село за Стояна; тя не ще, защото се бои отъ Коя. Братъ й Угренъ я годява за Стояна джелепина; оженва се; слѣдъ три дни съ мѣнци отива на вода. Людитѣ й говорятъ, че Който довечера ще дойде съ 70 юнаци, главата ще й отрѣже. На Стана дожалѣва, връща се у дома си и казва на дѣверя си Ивана, какво говорили людитѣ за нея. Утѣшава я да не се грижи за това: той съ Стояна ще уловятъ Коя, но тя да се заключи въ кжщи. Посрѣдъ ношь кучетата залайватъ, дохажда Който съ дружината си, убива Стояна и Ивана, фаща жива Стана и я пита, дали вино ще служи, или свѣщь ще свѣти? Отговаря му, че едното и другото ще върши. Който я намазва съ смола: на дружина свѣти три дни и три нощи.

Вариантъ Doz. № 35, ст. 110 (5+3), хайдушка, изт. нар., фр. прѣв. на с. 232—236. — Срв. I, бр. 347 „Войникъ на женината си сватба.

887. **Свекърва-клеветница.**

Яна играе на малката врата, подъ бѣлата лоза, на мраморна плоча съ 9 дѣвери и 8 зълви; подронва й се бисеръ отъ гърлото, счупва й се подкова отъ чехлитѣ; вижда я свекърва й и й говори, довечера като си дойде Гюро, ще я наклевети.

Недовършена.

Вариантъ Мил. № 429, ст. 9 (6+6), великденска, [Струга].

888. **Невѣста избѣгва отъ лоша свекърва.**

Свекърва прѣкарва невѣста Стана, като я пита, какво й е донесла? Стана, кжпейки дѣтето си, жалба й се нажалва, остава дѣтето си ненадоено, облича Димитрова прѣмѣна, поставя си калпакъ, зима Димитровъ кривакъ и избѣгва три дни и три нощи надалече. Заспива на равни друми, Господъ й помага, намира имане, набира стадо и сиви говеда. Настанила Стана овчари и говедари и имъ поржчва полека да каратъ стадата,

тя отива напрѣдъ да имъ търси станъ. Отива у дома си: зълви я прѣчакватъ, фащатъ й коня, развеждатъ го, а Стана се разхожда низъ градина и си сама дума на себе си: трендафиле разговорни, развеселни, дали те е нѣкой поливалъ? Зълва й слуша и обажда на майка си. Стана се качва на кончето си и отива при стадата си. Зълвата й се изкачва на чардаци, поглежва въ ливадитѣ беглишки и на брата си Димитрия говори: беглишкитѣ ливади завлѣчени, да отиде да изпѫди стадата. Отива, — Стана го пита, какво лошо е станало, та невѣстата наистина ли му е побѣгнала? Живо ли е дѣтето й? Да отиде да го донесе! Донесълъ го — Стана го цѣлунала и надоила. Тогава се Димитъръ сѣтилъ, че Стана е неговата невѣста.

Варианти Чол. № 83, ст. 77 (5+3), хороводна, Софийско. — Срв. тукъ бр. 553 „По незнание майка убива сина си".

г) *Отвличане и робство.*

889. Татари отвличатъ механджийка.

Кълнатъ Митина майка и татко, че направили срѣдъ село механа покрай берберина. Оттамъ минаватъ трима татари и на Мита говорятъ да точи вино, когато се върнатъ, ще платятъ. Татари обѣдватъ, а тя имъ налива вино. Мита имъ иска пари, а тѣ я фащатъ, качватъ я на конь и побѣгватъ. Закарватъ я въ татарско село; оплаква своя вилаетъ, своето рухо, не може да забрави майка си, Великдень, като си спомва, какъ го чакали съ червени яйца; а татаритѣ единъ байрамъ иматъ и него не знаятъ, кога се пада. Тя пролива кръвьта си за своята вѣра.

Варианти: 1. Мил. № 75, ст. 43 (6+6), юнашка, [Струга]. — Срв. I, бр. 369 „Турци отвличатъ хубава мома и съсичатъ брата й". —2. ib. № 77, ст. 82 (3+5), юнашка, [Панагюрище]. (Вмѣсто да плѣнятъ 300 дервиши механджийка Йована, съ измама тя ги издава въ Черно море).

890. Робиня — царица.

Прѣзъ село минаватъ татари: всичко село излѣзло да гледа татари и бѣла Рада излѣзла; всички тихо минали, само едно младо татарче коня си разиграва, зима Рада влахинка. Майка й по нея тича и й говори: като отиде на татарски вилаетъ, ако бжде болярка, да й прати китка съ бѣла коприна— бѣло за нея да носи; ако бжде сирота, съ черна коприна увита—

черно да носи за нея. Отива Рада на цареви двори, самъ царьтъ я посрѣща, дава ѝ златна ябълка и съ нея да удари на портитѣ: ако се отварятъ портитѣ, царица ще бѫде. Отварятъ се — Рада става царица. Слѣдъ три години добива мѫжко дѣте и разправя на царя, че има майка и какво ѝ поржчала. Царьтъ я мъмре, защо не му казала, за да прати по нея. Впрѣга златна кочия и изпраща Рада съ нейното мѫжко дѣте у майка ѝ.

Вариантъ Мил. № 70, ст. 70 (5+3), юнашка, [Панагюрище].

891. Плѣнена мома отъ цигани.

Тръгнала Мария да отива на жетва, ленъ да бере, ечмикъ да жъне. Срѣщатъ я турци-цигани и я плѣняватъ. Закарватъ я въ катунско село: три години седи, добива мѫжко дѣте. Даватъ ѝ торба на рамо и я изпращатъ да проси отъ село на село. Отива въ майчино си село, въ кѫщитѣ на вуйка си, тетка си,— изпѫждатъ я, като я наричатъ черна циганка. Отива при майка си и ѝ се моли да я дарува. Изпѫжда я. Мария се обажда, че ѝ е дъщеря и пита за брата си Георгия и сестра си Селвия, като ѝ разправя своята злочестина. Майката се увѣрила, че е дъщеря ѝ: завежда я въ църква, прѣкръства я, прѣмѣнва я и ѝ туря име Милинка; дѣтето изгарятъ и пепельта отъ него фърлятъ въ силна рѣка. Роднини ядатъ и пиятъ три дни, че Мария става бѣла българка.

Варианти: 1. Мил. № 79, ст. 96 (5+5), юнашка, [Струга]. — 2. ib. № 131, ст. 59 (5+5), юнашка, [Прилѣпъ]. (Димана).

892. Затворникъ вѣрата си не мѣнява за освобождение.

Дрѣнополски сеймени фащатъ Стояна и го фърлятъ въ зандани — искатъ му глоба два шиника карагрошове и три шиника алтъни. Стоянъ нѣма нищо, само има сестра Шенгюфа. Разхожда се Шенгюфа въ дрѣнополски чаршии: черни очи си продава за три шиника дукати, бѣло лице — за два шиника карагрошове да откупи брата си. Наима се жълта еврейка да откупи брата ѝ. Пита я, дали братъ ѝ е хубавъ като нея? Отговаря ѝ, че той е два пѫти по-хубавъ отъ нея. Поржчва ѝ да отиде да пита брата си, дали скланя да остави християнската вѣра и да приеме еврейска? Отива, — братъ ѝ казва, че коститѣ си ще остави въ зандани, но вѣрата си не мѣнява. Чуватъ го зандан-

джии, отиватъ при владиката и разправятъ, какво е говорилъ Стоянъ. Владиката поржчва на зандандиитѣ да доведатъ Стояна при него, като го прѣдварително заведатъ на берберъ и му ошиятъ бѣло рухо. Довеждатъ го, — питатъ Шенгюфа да посочи, дѣ живѣе еврейката. Довеждатъ еврейката, покръстватъ я и я вѣнчаватъ съ Стояна. Затвора му опростяватъ.

Вариантъ Мил. № 138, ст. 108 (5+3), юнашка, [Струга].

893. Сестра избѣгва съ брата си отъ турско плѣнство.

Митре вечеря съ майка си и ѝ дума, колко добрѣ би било да си има братъ или сестра! Казва му, че тойималъ сестра Ангелина, но я плѣнилъ Дервишъ-бегъ войвода и закаралъ прѣзъ Черно море. Говори на майка си да му мѣси бѣла погача и напълни двѣ здравици, ще отиде да я търси. При Черно море Митре срѣща три млади робини и ги пита, дѣ живѣе Дервишъ-бегъ войвода? Посочватъ му кжщата. Почуква на портитѣ и вика на сестра си да излѣзе — дошълъ е да я кани на първиче. Въвежда го въ двороветѣ и му казва, че сега не е тукъ Дервишъ-бегъ — отишълъ е на ловъ —, но ще направи на него измама. Слѣдъ като яли, поставя брата си да спи и му фърля синджиръ на врата. Замѣсва бѣла богача. Като се завърналъ Дервишъ-бегъ отъ ловъ, говори му, че той три дни и три нощи низъ гора отивалъ, никакъвъ ловъ не уловилъ, а тя фанала своя братъ душманинъ, когото поставила въ синджири. Туря му да яде и въ виното поставя билки чемерлики. Легналъ да спи. Ангелина нахранва и коня му съ сѣно чемерликово. Отключва шарени сандъци, зима голѣма хазна, отива при брата си, изважда му синджиритѣ и избѣгватъ. Като отиватъ при майка си, отъ радость тя се раздѣля отъ душа.

Вариантъ Мил. № 192, ст. 96 (4+6), юнашко, Прилѣпъ. — Срв. I, бр. 416 „Крали-Марко освобождава брата си Александра отъ плѣнъ".

894. За затворникъ се освобождава плѣнена мома.

Какво цвили въ зандань? Дали е змия или самовила? Да е змия, подъ камъкъ ще бжде; да е самовила, въ гора ще бжде, но е момче Асанъ-ага въ зандана, моли се на Иво ключарь да му даде бѣла книга и дивитъ съ калемъ да пише на майка си, че кости ще остави въ зандана. Дава му, — пише на побратима

си Имеръ берберъ да събере 30 момчета и да отиде при Ивова сестра въ Пелистъръ планина, при която има 30 дѣвойки, та да я граби. Отива и граби сестра му. Иво пуска Асанъ-ага и въ замѣна на него Имеръ освобождава сестра му Ружица.

Варианть Мил. № 188, ст. 48 (4+6), юнашка, Прилѣпъ.

895. **Булка освобождава три синджира роби отъ тъмница.**

Хубаво е арбанашко поле, но нѣма ни дърво, ни каменъ, само има единъ зеленъ яворъ. Подъ него седятъ три реда момци, между тѣхъ е гиздава Марика: свила преде, свиленъ гайтанъ плете и го мѣта отъ ржка на ржка, на юнаци пѣсня пѣе, кой прѣфърли зеленъ яворъ, да прочете яворови листи, ще земе нея. Всички фърляли, никой не прѣфърлилъ. Ралинъ юнакъ еднъжъ фърлилъ и прѣфърлилъ яворъ; еднъжъ погледналъ и прѣброилъ листитѣ му, — нему се падната Марика. Майка плете Марика и я учи: когато отиде въ Ралини дворове, да не слиза отъ коня, но да му се кланя до гривата, дори не прости Ралинъ юнакъ три снинджира роби и робини и два „тула“ отъ тъмница. Марика послушва майка си; когато били въ Ралини дворове, Ралинъ ѝ говори да слѣзе отъ коня, тя не слиза, като се до гривата покланя; Ралинъ баща ѝ поднася позлатено тасче, тя пакъ не слиза. Тогава Ралинъ я заплашва съ остра сабя, а тя му казва, че може да ѝ отрѣже русата глава, но тя нѣма да слѣзе, докато не пустне три синджира роби и робини и два тула отъ тъмница. Освобождава ги, — Марика слиза отъ коня.

Варианти: 1. Мил. № 141, ст. 65 (4+6), юнашка, хороводна, Панагюрище.—2. Чол. № 74, ст. 54 (4+6), Самоковъ. (Мара и Балинъ).

896. **Избѣгнали отъ плѣнство.**

Изникнало дърво дафиново—колкото високо, толкова лично: коремътъ му по всичката земя, гранкитѣ му въ Слано море, вършитѣ му въ синьо небе, на вършитѣ му сарай вараклия,—покривътъ му гевгирлия, стълбата му отъ бѣли карагрошове, пармацитѣ му звѣздалии, въ него седи Мавроянн съ първата си люба Ангелина и балдъза Магдалина — пиятъ и ядатъ. Надъ тѣхъ пиле пѣе и имъ казва, че колко сж листи на гората, тол-

кова войска по полетата. Вижда Магдалина и казва на Мавроянi да бѣгатъ, за да не ги плѣнятъ турци. Избѣгватъ.

Варианти: 1. Мил. № 177, ст. 59 (4+4), юнашка, [Кукушъ]. — 2. Кар. сп. „Знание“ II (1878), с. 13, ст. 14 (4+4), зап. *д-ръ Янковъ*, изт. нар.

897. **Борба на чича съ братанецъ.**

Груица казва на чича си Недѣлко, стига сж ходили по стамболски дълги друмове, чорленски кърове, че вървятъ татари, нѣщо зло ще имъ сторятъ. Говори й да не се бои, докато е живъ чича й. Дохаждатъ татари съ 300 души потера и черно татарче на конь (сексана). Недѣлко си мѣта кепе връзъ сабя, сѣда подъ сѣнка, запалва дългъ чибукъ, Груица му диванъ стои. Минаватъ татаритѣ и го поздравятъ, той не имъ отговаря. Разсрѣдва се черно татарче, защо на поздравитѣ имъ да не отговаря и заповѣдва да се върнатъ и да го питатъ. Връщатъ се, — Недѣлко си зима сабята, избива всички татари, останало само черно татарче. Съ него се бори три дни: сабята му се счупва и извиква на Груица, че сега загива. Груица пита татарче, дали е истинско татарче, или е заробено прѣзъ татарски врѣмена? Казва й, че е заробено, ималъ чича Недѣлко и сестра Груица. Открива се Груица, че е негова сестра. Закарватъ иманего у дома си.

Вариантъ Чол. № 30, ст. 84 (3+5), зап. *Искъръ Мачевъ*, Панагюрище.

898. **Братъ и побратимъ избавятъ сестра си отъ татарско плѣнство.**

Откъмъ Стара-планина минаватъ сватове съ млада невѣста Магда и дѣверче Бранко. Срѣщатъ ги татари: сватоветѣ избѣгватъ, оставатъ Магда и Бранко — тѣхъ татари закарватъ въ татарска земя. Говорятъ си по турски: Бранко да погубятъ, Магда да потурчатъ. Магда разбира по турски и съобщава на Бранко, какво си говорили татари. Бранко избѣгва. Останала Магда: 9 години стояла, мжжко дѣте добила. Татаринъ я качва въ кочия и отива на съборъ на Спасовдень въ Криводолъ. Татаринъ спира кочията по пжтя; Магда плаче; пита я защо плаче, — дали познава роднини, или е жаль за хоро? Казва й да съблѣче синьо и зелено рухо, да облѣче червено, да постави теленъ на-

низъ. Изпълва, — фаща се на хорото до брата си Стояна и побратима Йована: единъ я по чехли настжпва, другъ — по пръсти. Магда имъ говори, да не я настжпватъ, но да кажатъ на свирджия по-харно свирка да свири, тжпанъ да бие, съборъ да се събере, да утрепатъ татаринъ. Събира се голѣмъ съборъ, убиватъ татарина, останало татарче. Магда имъ се моли да го оставатъ, че й е жаль за него.

Варианти Чол. № 84, ст. 78 (3+5), хороводна, Софийско.

899. Али-паша Янински заробва попова дъщеря.

Попова дъщеря вика отъ високи чардаци, вика на дружкитѣ си да дойдатъ да си поговорятъ, че ще дойде татаринъ съ 12 татари да я плѣнятъ и заведатъ въ Янина на Али-паша робинчица да бжде, шербетъ и кафе да го служи. Още не издумала, дохаждатъ татари и я плѣняватъ.

Варианти Мил. № 373, ст. 21 (5+3), любовна, [Струга].

900. Робиня си остава мжжко дѣте да отгледва Стара-планина.

Турчинъ кара клета робиня по слана, бие я по бѣло лице и й говори да фърли мжжкото си дѣте. Робинката го пита, какъ да го фърли, когато е попова снаха, дякова невѣста: 9 години не родила, пуква се пролѣть, дохаждатъ биляри, дава си златенъ герданъ и гривни за мжжка рожба? Отнася го въ планината, направя му отъ повитъ люлка между двѣ елхици, залюлѣва го, запѣва му, че му става майка Стара-планина, двѣ елхици—двѣ сестрици: вѣтъръ ще го люлѣе, дъждецъ ще го кжпе, кошута ще го дои. Расло дѣтенце, порасло, Стара-планина го хранила съ восъкъ.

Варианти: 1. Doz. № 37, ст. 49 (5+5), хайдушка, зап. нар., фр. прѣв. на с. 238—240. — 2. Чол. № 34, ст. 26 (5+5), Копривщица. — 3. Doz. № 84, ст. 12 (5+5), смѣсена, изт. нар., фр. прѣв. на с. 311—312. (Отъ Влашка и Богданска земя заробватъ Виша гъркиня: на царь конь да води и байракъ да носи. Кълне царя, че оставила мжжкото си дѣте).

901. Съ измама потурчена.

Охридски паша кани на сватбата си Гюро златарче съ майка му и жена му, кани ги съ люта ракия. Майка му подо-

зира лошо съ тая покана. Гюро направя сребърни кола съ позлатени търкала, зима златна ябълка, качва майка си и жена си и отиватъ на сватба. Минава сватбата. Невѣстата му зематъ съ женски дворове заедно съ майка му. Майка му даряватъ съ черна махрама, а Гюро — съ златни ремени. Майка му вижда лошо въ тия дарове. Дохажда пашата, убива Гюро, а майка му и невѣстата му потурчва.

Вариантъ Мил. № 178, ст. 50 (5+5), юнашка, Прилѣпъ.

902. Търговецъ си купува невѣста.

Продава се хубава Яна само за 9000, равна става за 10,000, бѣло лице за 11,000, бѣло гърло за 12,000, черни очи за 13,000, тънки вѣжди за 14,000, руса коса за 15,000. Купува я Гюро търговче и я завежда у майка си, като ѝ поржчва добрѣ да я гледа. Той заминава за търговия. Майка му гледа хубава Яна: не я пуска на вода съ дѣвойки, нито ѝ дава цвѣте да носи. Дохаждатъ клети власи и арбанаси да купуватъ пшеница: не купуватъ пшеница, но плѣняватъ Яна. Като се връща Гюро и се научава отъ майка си, че сж плѣнили власи хубава Яна, право отива въ Влашка земя тъкмо на Великдень на хорото, фаща се до Яна. Яна му говори, като го нарича българинъ, да не я стѣга за ржката, ще ѝ счупи 9 пръстени. Отговаря му: ако се счупятъ, той ги е правилъ. Грабва Яна и отива у дома си.

Вариантъ Мил. № 150, ст. 56 (5+5), юнашка, Прилѣпъ.

903. Скендеръ-бегъ плѣнява латинска дѣвойка.

Скендеръ-бегъ въ Битолско поле плѣнява латинска дѣвойка. Говори му да не я плѣнява, братъ ѝ Никола ще я даде на Алай-беговъ синъ Мехмеда.

Вариантъ Мил. № 190, ст. 23 (4+4), юнашка, Прилѣпъ.

904. Ратай плѣнява стопанска кадъна.

Алай-бегъ войска събира, но не може да събере, докато не дошълъ Петре Маджарче да събере войска и да плѣни Камберъ кадъна съ 12 алайки (слугини) и 13 робинки: робинкитѣ поставилъ въ кола, а Камберъ кадъна кара пѣши прѣдъ коня си—гола, боса, гологлава, мжжко дѣте въ ржцѣ държи по горещина и топли камъни. Моли му се да я качи на колата, или гла-

вата ѝ да отсѣче. Петре я пита, дали помни, когато билъ ратай у тѣхъ, треска го разтресла, понуда поискалъ чисто кравайче, а тя му дала корки, що ги хрътки гризѣли; водица поискалъ, вода му дала съ храсти изпрашена?

Варианти: 1. Мил. № 157, ст. 34 (3+5), юнашка, [Струмица]. —2. ПСп. IX—X (1882), с. 98, № V, ст. 31 (2+3), изъ сборн. на *Г. П. Бояджиевъ*, Велешко.

4. Трудови пѣсни.

а) *Орачки.*

905. **Голѣма нива плаче за стопанинъ.**

Заплакала голѣма нива на връхъ планина, защо не се намѣри добъръ юнакъ да я изоре и посѣе чернокласица пшеница, да напълни 9 хамбара, да ожени 9 сина, 9 дѣвойки и да кръсти 9 внучета? Намира се добъръ юнакъ, изорва нивата, ражда се пшеница, напълва 9 хамбари, оженва 9 сина, 9 дѣвойки и кръщава 9 внучета.

Вариантъ Мил. № 638, ст. 17 (5+5), жетварска, Струга.

906. **Неожънато поле.**

Всичко поле е ожънато, само Петково поле е неожънато: той е войвода, та нѣма кой да го ожъне.

Вариантъ Манчевъ, Б. языкъ II (1872), с. 101—102, ст. 9 (4+4), изт. нар.

б) *Жетварски.*

907. **Когато зажънватъ.**

Говорятъ на Ружа да зажъне, че ѝ е лека ржката, блага душата,—два празника сж: св. Макавея и св. Недѣля.

Вариантъ Чол. № 105, ст. 6 (4+4), Кюстендилъ, жетварска.

908. **Вѣтъръ да разхлади жетварки.**

Да повѣе вѣтъръ Мъгленъ по полето, да разхлади жетваркитѣ.

Вариантъ Мил. № 643, ст. 4 (5+5), жетварска, Струга.

909. **Слънцето жетвари да не гори!**

Молятъ слънчева майка да накара слънцето по-бърже да върви, по-кротко да грѣе, за да не изгорятъ жетваркитѣ на нива, косачитѣ на ливади, берачкитѣ въ полѐ!

Вариантъ Манчевъ, Б. языкъ II (1872), с. 93, ст. 8 (3+3), изт. нар.

910. **Мързеливи снахи жетварки.**

Отиватъ петь снахи просо да жънатъ. Сговарятъ се да поспатъ, додѐ росата се изпари. Като се събудили отъ сънъ, видѣли, че свекърътъ имъ кола вози за снопи. Чудятъ се, какъвъ отговоръ да му дадатъ. Най-старата снаха пита свекъра си, защо е направилъ нива покрай пѫтя, та цѣль день бѣгатъ отъ турци, отъ еничери?

Вариантъ Doz. № 81, ст. 24 (3+5), смѣсена, изт. нар., фр. прѣв. на с. 308—309.

911. **Българката е работна и хубава.**

Мошнѐ сѫ мили българкитѐ: цѣлъ день жънатъ на топло слънце — отъ сутринь до вечерь на крака стоятъ —, полози дигатъ, снопи връзватъ, стави правятъ, като славеи пѣятъ, като ластовици говорятъ; вечерь се връщатъ въ кѫщи, бързатъ като еребици, пакъ бѣли и червени като бѣла книга съ червени образи, охридска ябълка!

Вариантъ Мил. № 474, ст. 10 (6+6), любовна, [Струга].

в) *Овчарски.*

912. **Стадо тѫжи за рудо агне.**

Челникъ Пѣйо стадо пасе съ 300 овчари по Шаръ планина, напрѣдъ върви, съ кавалъ свири, по него ходи щира овца рогушка, що не се е ягнила 9 години, на 10-та се обягнила, обягнила въ Солунско поле рудо агне съ сребърни рогове, златни зѫби и мѣдено око. На Георгевдень челникъ Пѣйо покаралъ стадо за Шаръ планина. На Качаникъ срѣщатъ стадото турци и фащатъ рудо агне. Цѣлото стадо за него блѣе. Богу се нажалява и изпраща ангели да видятъ, защо е този писькъ.

Турцитѣ занасятъ агнето на пашата въ Солунъ, а той го изпраща въ Стамболъ на султана. По агне върви овца рогушка и си блѣе. Султанътъ пита, защо блѣе овцата? Разправятъ му. Заповѣдва да пуснатъ агнето; то отива право при майка си; връщатъ се въ Шаръ планина при челникъ Пѣйо.

Варианти: 1. Милојев. Песме I (1869), № 337, ст. 104 (5+5), овчарска, слуш. отъ Никола Петровъ изъ Крушово (Битолско). — 2, ib. № 210, ст. 9 (5+5), георгевденска, слуш. отъ Илинка Везенкова, Дебърско.

913. Дели-Димо застрѣлва младо овчарче, а и то него.

Младо овчарче покарва сиво стадо покрай кория султанова. Хората му думатъ да не разтиря стадото тамъ, че дели-Димо коруджия съ дългата пушка гегелийска ще го убие. То не слуша, — засвирва си съ мѣдна свирка, седи на бѣлъ камъкъ и си стадо пасе. Дохажда дели-Димо и го ударя съ два коршума. Овчарчето прѣвръзва ранитѣ съ двѣ кърпи, изважда остра сабя и съсича дели-Димо. Свири си овчарчето, сълзи рони, послѣдната пѣсень изкарва и отъ душа се раздѣля.

Варианти: 1. Doz. № 33, ст. 34 (2+3), овчарска, изт. нар., фр. прѣв. на с. 224—226. — 2. Манчевъ, Б. языкъ (1872), с. 35, ст. 11 (4+4), изт. нар.

914. Прѣдрешена мома измамва овчари.

Пофалила се бѣла Рада снощи вечерь на кладенци, че тя е мома надъ момитѣ, невѣста надъ невѣститѣ и юнакъ надъ юнацитѣ: не се мие въ село, но въ полето съ роса, дѣто пасѣлъ Йовко стадо. Чуватъ я Йовковитѣ 9 сестри и казватъ на Йовко, какво се Рада фалила. Йовко заповѣдва на овчаритѣ да фанатъ бѣла Рада. Рада се облича въ турско рухо, намѣта тънка пушка, запасва чифтъ пищови, качва се на конь и отива на планина, дѣто Йовко пасе стадо: на овчари клати глава, а на Йовко ножъ измъква. Казва на Йовко да ѝ заколи агне бозайниче, що бозаело отъ 9 майки, и да ѝ донесе руйно вино. Пригатвятъ ѝ, — наяжда се и напива, възсѣдва си на коня и си отива, като се присмѣва на овчари, че тя сама дошла въ ржцѣтѣ имъ, като яре на влъкъ въ уста, но не били врѣдни да я уловятъ.

Вариантъ Мил. № 72, ст. 59 (4+4), юнашка, [Панагюрище].

915. Мома-кехая на овчари съ изпитни не се открива.

Тодора казва на майка си, че я викатъ въ равно поле за кехая на овчари. Майка ѝ съвѣтва да не отива, че нѣма кой дарове да ѝ прави, босилекъ да ѝ праши и дворове мете. Всичко остава на грижитѣ на по-малката ѝ сестра. Отива кехая на 9 тежки сюрии, на 12 овчари. Стояла 9 години, и никой се не сѣща, че мома имъ е кехая. Подсѣща ги най-младото овчарче и имъ казва, стига мома да имъ е била кехая. Да се увѣрятъ, че е мома, овчарчето прѣдлага да подковатъ конетѣ. Тодора е хитра: изважда сѣрска кърпа, прѣвръзва си главата и говори на овчаритѣ, че главата я боли. Отвеждатъ я, дѣто правятъ кавали и шарени хурки: ако е мома, ще земе хурка; ако е юнакъ — кавалъ. Зима първенъ кавалъ, сетнѣ хурка, като казва, че тя има по-малка сестра, ще ѝ я прати подаръкъ. Отиватъ да прѣгазатъ Дунавъ: Тодора прѣгазва Дунавъ и отъ отвѫдната страна говори на овчаритѣ, че тя е мома, 9 години имъ е била кехая, сега да пукатъ!

Варианти Чол. № 67, ст. 76 (5+3), зап. *И. Бѣлковскы* и *П. Гыдиджискы*, с. Устово (Ахърчелебийско). — Срв. I, бр. 471 „Мома—хайдутинъ“.

916. Завѣтъ на случайно убитъ овчарь.

Сама се пушка отпела на Стоянова бачия, та ударила двамина братя, Стояна и Йована. Йованъ намѣсто душа далъ, а Стоянъ боленъ останалъ цѣло лѣто. Стоянъ гледалъ, какъ се бачия гради, сирене сири. Дошло врѣме бачия да се разтури—овцитѣ да се закаратъ на зимовище. Велко пита болния кехая Стояна, дали на конь да го качи, или да го остави да чува бачията за догодина? Казва му, че не го главилъ болни да гледа, но за стока да се грижи — той ще остане на бачия, а Велко да закара овцитѣ на зимовище, да си направи одая, на овцитѣ и конетѣ да снеме звънцитѣ, че му тежко ставало, когато ги слуша. Отива,— като се обръща назадъ, вижда надъ Стояна да се виятъ три орли. Стоянъ имъ говори (вж. сѫщото въ мотива I, бр. 427 „Орли се молятъ за здравето на раненъ Крали-Марко“).

Варианти: 1. Мил. № 140, ст. 102 (5+3), юнашка, (Панагюрище). — 2. Дановъ, Лѣтоструй за 1876 г., с. 150—152, № 2, ст. 65 (3+5), зап. *д-ръ Ив. Богоровъ*, изт. нар.

917. **Шаръ планина притиска трима овчари.**

Паднала Шаръ планина и притиснала трима овчари. Първиятъ ѝ се моли да се дигне, че има майка, по него ще жали; вториятъ — майка и сестри и третиятъ — майка, баща, булка и дѣца по него ще жалятъ.

Недовършена.

Вариантъ Мил. № 207, ст. 14 (5+4), овчарска, [Кукушь]. — Срв. I, бр. 391 „Стара-планина плаче отъ много стада".

г) *Седѣнски.*

918. **Попрелка.**

Събиратъ се баровки моми да предатъ дарове, да даруватъ сватове. Заросва ситна роса, та избѣгватъ момитѣ. Пръстава росата, събиратъ се момитѣ на хоро, фаща се на хорото и Митана.

Вариантъ Мил. № 333, ст. 12 (4+3), с. Кронцелово (Воденско).

д) *Разни.*

919. **Терзии коватъ пръстенъ за мома.**

Еленъ по море плава, на рогове носи шаренъ одъръ, на одъра постеля, на нея сѣдатъ терзии и коватъ пръстени на дѣвойкитѣ.

Вариантъ Мил. № 524, ст. 5 (4+6), сватбена — когато отиватъ за невѣста, Струга.

920. **Несполуки въ прѣдприятия — покалугерва се.**

Работилъ година, спечелилъ 100. Купилъ си пушка, но дъждлива година настава и ръждясала. Работилъ двѣ години, спечелилъ 2000 и за тѣхъ си купилъ конь. Погодилъ се бутурлия и умрѣлъ. Работилъ три години и тръгналъ да си отива на вилаетъ да се жени. Случило се моръ, та измрѣли момитѣ. Чуди се, какво да прави сиромахъть! Дали калугеръ да стане и да отиде въ монастирь, или да се удави! Прѣдпочита калугеръ да стане, нежели да се удави.

Вариантъ Мил. № 250, ст. 35 (4+4), жаловна, [Струга].

5. Хумористични и сатирични.

921. Мързелива жена.

Жена му е работна: кѫщата мете на трети, на пети день, смѣтьта събира срѣдъ кѫщи да никнатъ гѫби. Когато дойде Великдень,—съ главата въ нощвитѣ, съ нозѣтѣ въ пепелта, съ устата на бъчвата. Нѣма си кошуля за Великдень. Завеждатъ я въ планината, набиратъ колци габрови, пръти смрѣкови, сплетватъ ѝ кошуля, прѣмѣнватъ я и я изкарватъ на хорото,—всички клѣкатъ, тя права стои: колцитѣ я дупятъ, пръститѣ плускатъ, краката ѝ кървавѣятъ.

Варианти: 1. Мил. № нѣма, с. 370, ст. 26 (5+3), смѣшна, [Струга]. — 2. ib. № 284, ст. 9 (4+4), смѣшна, [Прилѣпъ].

922. Дѣдо въ каль.

Ходилъ дѣдо на пазарь, на врѣщане пропълзѣлъ като ракъ. Лѣга, — тукъ е сухо, тамъ е каль, тамъ си дѣдо заспалъ.

Вариантъ Бог. Упѫтване (1869), с. 15, ст. 6 (4 + 4), изт. нар.

923. Булка съ два зѫба.

Съ конь отиватъ да доведатъ отъ Ловечъ булка съ два зѫба, съ цѣдило покрита. Товаръть ѝ билъ два орѣха шупливи и четири лѣшника граниви.

Вариантъ Кар. Пам. с. 160, ст. 11 (5+3), изт. нар. = Чол. с. 150.

924. Педя човѣкъ — лакъть брада.

Прела баба три вретена и ги продала на пазаря по три пари. Съ тѣхъ си купила дѣдо: педя човѣкъ, лакъть брада. Завива го въ цѣдилка, занася го у дома си, туря го на комина. Накладва силенъ огънь, пръсва искра и му опърлва брадата. Сварва му казанъ чорба. Изсръбва я и се наяжда. Изнася го срѣдъ-село, — никой не се наема да се бори съ него. Наело се кѫсо пѣтле; борятъ се, никое не пада: отъ дѣдо кърви текатъ, отъ пѣтле пердухи летятъ. Пѣтлето изкарва десно око на дѣдото, — побѣждава го. Дѣдото се бори съ стара жаба, — побѣждава го и му изгризва десно ухо. Бори се съ орле, но

то го задигва съ опинци, занася го въ гнѣздо и нахранва съ пилци. Бабата го търси и плаче за пехливанина дѣдо.

Варианти: 1. Мил. № 276, ст. 45 (4+4), смѣшна, [Струга]. — ib. № 280, ст. 23 (4+4), смѣшна, [Панагюрище]. (Шапката му три дни дълга, день широка; намѣрила го въ мравуняцитѣ, че се бори съ мравкитѣ; захлупила го подъ паница: дошла мишка, завлѣкла го; пратила котка, довлѣкла го). — 3. Кар. Пам. с. 167, ст. 23 (4+4), изт. нар.

925. Дѣте съ жена.

Каля се оженва за момче-дѣте. Тя се оплаква на чича си, че й говорила да му мѣси кравайче, като я именува майка. Кълне го, като му казва, че не му е майка, а жена, желки да му сж въ гърлото. Отива на вода, и то подиръ нея и й иска водица да пие. Пакъ го кълне.

Вариантъ Мил. № 266, ст. 13 (6+6), смѣшна, [Струга].

926. Жена-чудовище.

Забравилъ да се жени, докато чича му не спомнялъ. Впрегналъ четворка кола и отишълъ въ Сочани за невѣста мома Дуда. На връщане прѣзъ сѣки долъ счупвалъ по кола. Като довелъ невѣстата у дома си, извиква тя на свекърва си, като я нарича магарица, да я постави въ кѫтищата и да й донесе три хлѣба ръжени и три просени съ три каци прѣсно млѣко. Донася й. Изѣжда ги. Като пуснала вода, завъртѣла 9 воденици и 10-та валявица.

Варианти: 1. Мил. № 265, ст. 32 (4+4), смѣшна, [Струга]. — 2. — Чол. с. 95, ст. 9 (4+4), съобщ. *Георгія А. Гюшевъ*, Кюстендилъ. (Главата й бански кутелъ, ушитѣ — магарешки, очитѣ — биволски, ржцѣтѣ — мотовилки; кога дума, сливи валя; кога ходи, бостанъ мѣри). — Срв. I, бр. 400 „Малка невѣста като бъчва".

927. Калугеръ и двѣ моми.

Калугеръ цвѣте посадилъ на присойно мѣсто; научаватъ се двѣ моми да крадятъ босилека на калугара; скрива се калугерътъ и улавя двѣтѣ моми. Първата му се моли да я пустне, но калугерътъ не я пуска: потрѣбна му е да му чешля брадата. Сжщо не пуска и втората: да му пере кошулята, да му постиля постеля, двамата да лежатъ наедно.

Вариантъ Мил. № 359, ст. 19 (5+3), любовна, [Струга].—Срв. тукъ бр. 929 „Дѣдо и моми".

928. Излъганъ дѣдо.

Моми ператъ на Пелиоръ, старъ дѣдо оре въ градина. Вижда двѣ моми и дохажда при тѣхъ: иска да го зематъ. Прѣдлагатъ му да си изгори плужицата и куката и да заколи двата вола. Изпълва. Като дохажда повторно при тѣхъ, изпжждатъ го.

Вариантъ Мил. № 270, ст. 54 (4+4), смѣшна, [Струга].

929. Дѣдо и моми.

Посадилъ дѣдо ранъ бѣлъ босилекъ на ридъ безъ вода. Отиватъ двѣ моми босилекъ да бератъ, щета дѣду да правятъ. Скрива се дѣдо задъ цвѣклови листи и фаща мома Стана. Моли му се да я пустне, като му казва, че му е внука. Дѣдо я пита, като му е внука, защо дохажда тука да му бере босилека? Пуска Стана и фаща Доста. Моли му се да я пустне, като му обѣщава, ще му доведе морска кадъна. Отговаря й дѣдо: като има млада, защо му е стара?

Варианти: 1. Мил. № 267, ст. 18 (6+6), смѣшна, [Струга]. — ib. № 339, ст. 19 (4+6), Кичево. — Срв. тукъ бр. 927 „Калугеръ и двѣ моми“.

930. Хубаво е нашето село!

Момъкъ дохажда на панаиръ, и той се разтуря. Говори да не се разтуря, но да дойдатъ моми и момци у неговото село: двѣ слънца грѣятъ, женитѣ шекеръ ядатъ!

Вариантъ Милојев. Песме I (1869), № 293, ст. 15 (6+4), хороводна, слуш. огъ Ил. Везенкова, Дебърско.

931. Майка не дава дъщеря си на дѣдо.

Посадилъ дѣдо зеленъ пиперъ подъ гора, подъ три моста каменни. Мома стои и гледа, а лудо младо се люлѣе. Момата му говори да не й се надѣва, че майка й не я дава за него. Пуска шута коса да опасе пипера, дано родъ роди. Сжщо пуска влъкъ и бръмбаръ да подгонятъ козата да опасе пипера.

Вариантъ Мил. № 268, ст. 33 (3+5), смѣшна, [Струга].

932. Попъ безъ уши и очи.

Мѣсила Ангя зелникъ и го отнесла на гумно. Крекнала жаба въ зелника: всичкитѣ фанали вилитѣ, попътъ — стожера;

всички бѣгали въ осое, попътъ — въ търне; всичкитѣ викатъ жаба е, попътъ — мечка е; всичкитѣ дойдоха съ уши, попътъ дошълъ безъ уши и очи.

Варианти: 1. Мил. № 274. ст. 14 (5+3), смѣшна, [Струга]. — 2. Кар. Пам. с. 170, ст. 23 (5+3), изт. нар. = Чол. с. 228—229.

933. Сърдитъ попъ.

Попъ се сърди, азъ не се сърдя. Попътъ зима патерица, а азъ сѣкирица: той махва, азъ го ударихъ. Попътъ побѣгна, азъ се скрихъ. Кой е кривъ?

Варианти: 1. Мил. № 272, ст. 7 (4+4), смѣшна, [Струга]=Чол. с. 224, изт. нар. — 2. Блъсковъ, Буквяръ (1871), с. 17, ст. 6 (3+2), изт. нар = Чол. с. 210. (Питатъ попа, колко му сж снопитѣ? Отговаря: двѣ кола тръсти, двѣ моми тлъсти: една за печене, друга за ядене).

934. Грозна попадия.

Удари ме попадия съ колѣно по колѣно. Да бѣше баре жена като жена, не ми е жаль, но обула чехли на крастави нозѣ, опасала свиленъ поясъ на криви кълки.

Вариантъ Мил. № 285, ст. 8 (5+4), смѣшна, [Прилѣпъ].

935. Прѣфаленъ синъ.

Питатъ сватя Иоаница, защо се е фалила, че има синъ работливъ — бърже оре, бърже копае —, когато видѣлъ орало, зачудилъ се? Кжща ималъ голѣма, а тя на една греда стоела и тя подпрѣна; ималъ зевгаръ волове, единътъ волъ съ кривъ рогъ; ималъ коне хергеле, единътъ краставъ; ималъ стадо овци, но една крастава коза.

Варианти: 1. Мил. № 533, ст. 22 (4+4, 4+3), сватбена—когато играятъ сватята, Струга. — 2. ib. № 534, ст. 18 (4+4), сватбена—когато играятъ сватята, Струга. (За дъщеря: бърже преде, бърже везе; но като видѣла хурка, зела да се кръсти; разбой — що е това „чиу, миу, падни, стани?“).

936. Невѣста попарила свекърва си.

Свекърва пита сватоветѣ, каква невѣста й довели? На всички прѣкорили турила: на свекърва „чешоглава“, на све-

къръ „кожухарче“, на зълви „тропни-квачки“. Турила два казана вода, натопила въ футия хума да мие на свекърва глава: вода врие, свекърва вие!

Вариантъ Чол. с. 98, ст. 10 (4+6), съобщ. *Георгія А. Гюшевъ*, Кюстендилъ.

937. Кой вѣтъръ те е отвѣлъ?

Питатъ Койдана, кой вѣтъръ я е отвѣлъ квечерина на вода? Чехлитѣ ѝ тропали като гжска подкована, гайтанътъ ѝ звънтѣлъ като миши опашка?

Вариантъ Мил. № 595, ст. 7 (4+3), лазарска, Струга.

938. Ратаица и ратайче.

Пладнина дохажда, обѣдъ нѣма. Ратаица съ ратайче подъ единъ шаренъ йорганъ спятъ. Дохажда проклета бълха и ги ухапва и съ кракъ изсипва чорбата.

Вариантъ Мил. № 645, ст. 8 (5+5), жетварска, Струга.

939. Какво сме вечерали.

Първа вечерь вечерахме ясно пиле еребица, втора — два гължба пролѣтни, третя — три кокошки менгушки, четвърта — четири патки шепетайки, пета — петь гжски недоскубани, шеста — шесть овна недодрасли, седма — седъмь крави ялови, осма — осъмь впрегнати волове, девета — деветь впрегнати биволи, десета — десеть камили, единадесета — единадесеть коня кастави.

Вариантъ Мил. № 401, ст. 22 (4+4), любовна, (Струга).

940. Гостба . . .

Кой помине, да го върнатъ, за да го гостятъ: ужина отъ желка яйце „кайгана“, отъ жаба нога пастърма, отъ глушово мѣше сирене, отъ лѣшникъ бъчва ракия.

Вариантъ Мил. № 655, ст. 7 (3+5), жетварска, Прилѣпъ.

941. Предено — за вино.

Питатъ Тантана, дали е напрела вретено? Отговаря: напрела за три години, но го продала въ механа за вино червено.

Вариантъ Мил. № 275, ст. 8 (5+3), смѣшна, [Струга].

942. Хурка родила дрѣнки.

Момче невѣста фали, че му е работна: въ седмица отъ кждѣля вретенце, на мѣсецъ пасменце, на година платненце. Мома, кждѣто прела, заспала — боднала хурка въ пепелта. Пустата хурка дрѣнова: додѣто се мома разбудила, хурката дрѣнки родила!

Варианти: 1. Мил. № 281, ст. 16 (5+3), смѣшна, [Прилѣпъ].— 2. ib. № 282, ст. 15 (3+5), смѣшна, [Прилѣпъ]. (Невѣста момче фали: на день бразда оре, на недѣля — лѣхичка, на мѣсецъ — погонче, на година — нивичка; крушовото орало родило круши, докато момчето спало).

943. Женитба на комаръ съ мушичка.

Цуцулъ пасе говеда покрай рѣка Ситница. Поминава лисица, поздравя го и го пита, каква врѣва има въ село? Казва й, че комаръ-бей се жени за мушичка дѣвойка: бълха кжща мете, блъхче я вода ръси, въшка огънь кладе, въшче го гасне, мечка тѣсто валя, повеке го лапа и на мече дава.

Варианти: 1. Мил. № 25, ст. 15 (5+3), друга стара, Прилѣпъ. — 2. ib. — бѣлѣжка: пѣтель дърва цѣпи, кокошка ги реди; жаба огънь кладе, повеке го гаси; бълха тжпанъ бие. — 3. ib. № 26, ст. 8 (4+3), Прилѣпъ, друга стара. (Мушичка плаче, комаръ я тѣши: утрѣ ще отиде въ Биголя да й купи кошуля плетена, везена).

944. Женитба на цуцулъ съ тресопатка.

Годява се цуцулъ за тресопатка и за сватбата си поканва 100 сватове, 5 кумове и 4 дѣвери. Отиватъ за невѣста — задаватъ се мъгли и прахове, не били мъгли и прахове, но „копсо“ пиле: трътватъ да бѣгатъ — кой подъ и надъ грудче, кой подъ и надъ трънче, кой подъ и надъ глогче, самъ зетьтъ въ кжпина. Невѣстата останала на полпжть; фаща я „копсо“ пиле: като я цѣлувало по очитѣ, черни кърви течели; като я цѣлувало подъ гърлото, пердуха й скубѣло.

Вариантъ Мил. № 24, ст. 32 (4+4), друга стара, Прилѣпъ.

945. Сватба на костенуркитѣ.

Рацитѣ сватба правятъ, а костенуркитѣ пируватъ. Годява се желюрокъ (желкарь) за желка (костенурка). Настава сватба: сватове — врабци, утка — кумашинъ, старосватъ — сколовранецъ, побратими — славейчета. Отиватъ за невѣста, влизатъ въ двороветѣ: играятъ, скачатъ, ядатъ и пиятъ. Застава желюрокъ, покачва се на скалата, вижда невѣстата желка прѣмѣнена, наредена, цѣлува я подъ бѣло гърло и си отива.

Варианти: 1. Мил. № 27, ст. 27 (4+4), друга стара, Струга. — ib. № 28, ст. 23 (4+4), друга стара, Струга. (Ежътъ сеиръ гледа; цѣлува една желка, вижда го желюрокъ и почва да го мъмре; намѣсва се ракътъ и му говори, защо ди цѣлува чужда жена; ежътъ се оправдава, че било въ пияно състояние).

946. Хубавъ ли съмъ, бабо?

Дѣдо пита баба, дали е хубавъ? Отговаря му: „Хубавъ си, дѣдо, като пате опарено, като прасе ощипано!“

Вариантъ Блъсковъ, Букваръ (1871), с. 17, ст. 4 (4+4), изт. нар. = Чол. с. 237 съ 1 ст. по-малко.

947. Бѣдна кжща на старо либе.

Питатъ Коца, дали се върти кжща съ ока брашно — дали качамакъ или просеникъ? По-добрѣ качамакъ, че се лесно бърка и лесно гълта. — Залибила Коца лудо младо, на зараньта вижда, че е бѣлобрадо: зжбитѣ му звекатъ като кошъ орѣхи, брадата му боде като паламида.

Вариантъ Кар. Пам. с. 158, ст. 12 (6+6), цент. нар. = Чол с. 136—137.

948, Врабчова женитба.

Годилъ се врабецъ за дѣвойка подмрѣжица; поканилъ 100 сватове сколовранци, утката старосватецъ, 100 скакалци бързи коне, орли побратими. Отиватъ за невѣста; пжтемъ намиратъ нива съ просо; връщатъ се сколовранцитѣ да си назобятъ конетѣ, оставатъ невѣстата да я вардятъ побратимитѣ покрай търне; долетява диво пиле, грабва невѣстата и я разпердушва: на сѣкое трънче и пердухче, на сѣкое грудче и пердухче. Дохажда врабецъ и се чуди, какво да прави: дали невѣста да жали или просо? Като се нахранили конетѣ, какъ ще ги закаратъ?

Вариантъ Мил. № 23, ст. 28 (4+4), друга стара, Прилѣпъ.

949. Синигерова сватба.

Запушва се долчинка, синигеръ се жени за врабчова дъщеря: комаръ дърва цѣпи, муха вода носи, бръмбаръ огънь кладе, мравка гостба вари, мечка турта валя, а мече ѝ се моли да му даде туртенце, но тя му казва, като го удари по челото, ще се събере селото!

Вариантъ Кар. Пам. с. 164, ст. 14 (4+3), изт. нар. — Чол. с. 184.

950. Кокошка.

Кокошка пъшка, пѣтель тръшка, не бой се Пенке, Тончо е пиянъ!

Вариантъ Блъсковъ, Букваръ (1871), с. 17, ст. 4 (3+2), изт. нар.

951. Овдовѣла лисица.

Овдовѣла лисица съ 12 лисичета, седнала да ги плаче — дѣ ще ги види! Най-малкото лисиче ѝ казва да не плаче — ще се видятъ въ Цариградъ въ чаршията, у сиромаха въ кесията, на болярина около шията.

Вариантъ Doz. № 86, ст. 11 (4+4), смѣсена, изт. нар., фр. прѣв. на с. 313—314.

952. Ракъ и жаба.

Тръгнало рече осмокраче да търси невѣста за своя синъ. Срѣща жаба и ѝ прѣдлага да даде дъщеря си за сина му. Не му я дава. Разсръдва се ракътъ, изважда сабя „шаварлия“, посича жаба крачонога, изтръгва пушка бъзовица и убива жаба крачонога.

Вариантъ Мил. № 22, ст. 24 (4+6), друга стара, Прилѣпъ.

ДѢЛЪ IV

Юнашки и политически пѣсни

1. Крали-Марковъ кржгъ.

953. Крали-Марко намира сестра си робиня Шаина.

Робиня Шаина избѣгва отъ Стамболъ, като откradва зеленъ пастухъ и се настанява въ гора зелена подъ чадъръ. Царьтъ въ Стамболъ разгласява прѣзъ три дни и три нощи, който се наеме юнакъ надъ юнаци да фане жива Шаина робиня и да му я доведе, ще му даде градъ Каменлия и Скопие. Наема се жълто еврейче съ 70 юнаци, които му дава царьтъ. Отива при Шаина робиня — съ кобила ластовица и сабя „калаклия“ избива всички и погребва, само не погребва жълто еврейче. Царьтъ праща татаринъ въ Прилѣпъ града за Крали-Марка, който да отиде да се бори съ Шаина робиня. Марко се отзовава на царевата покана и отива срѣщу Шаина робиня съ 70 юнаци. Шаина си коса разплела и казва на юнацитѣ да си събере ситѣ. Шаина пита Марка, дали е турчинъ или християнинъ? Отговаря ѝ, че е християнинъ отъ Прилѣпа града, той е Марко; Шаина му казва да съблѣче десна ржка, за да види, какъвъ бѣлѣгъ има. Марко нерачи. Припомня му Шаина робиня, че тѣ били двѣ сестри — тя и Ангелина —, между тѣхъ билъ Марко, когато въ Прилѣпъ нападнали еничери, нея плѣнили и закарали въ Стамболъ за слугиня на царя. Марко ѝ прѣдлага да си отвори гърдитѣ и да види, какъвъ бѣлѣгъ има. Отваря си — и Марко познава сестра си, която прѣгърналъ и цѣлуналъ. Яхватъ конетѣ си и отиватъ въ Маркови двори въ Прилѣпъ. На жена си Марко казва да земе подаръкъ отъ свекърва ѝ, че довежда плѣнената ѝ дъщеря отъ 30 години. Майка му не повѣрвала отпърво, но сетнѣ се увѣрила. Нареждатъ гостби за нея.

Варианть Мил. № 146, ст. 152 (4+6), юнашка, [Прилѣпъ.

954. Крали-Марко освобождава заробената си сестра.

Крали-Марко седи въ Арапска земя и пие вино тригодишно, а ракия четиригодишна, — пилъ три години, на четвъртата му се свършва виното и ракията. Излиза въ поле широко подъ бѣлъ чадъръ и се чуди, какво да прави, като нѣма вино и ракия да пие. На бѣлъ чадъръ му кацва пиле соколово и пищи. Марко излиза отъ чадъръ и вижда, че иде българка робиня и я гонятъ 9 арапчета, кралеви синове, но не могатъ да я стигнатъ. Робинята припка и на Марка се моли да я избави отъ черни арапи. Марко ги избива и набучва главитѣ имъ на колове около чадъра. Накарва робинята вино да го черпи и я разпитва откждѣ е? Казва му, че е отъ Прилѣпа града, майка ѝ била дъщеря на Каршина (Вълкашина), братъ имала дели Андреашко — друго не помни; робува 50 години, откакъ е Османъ турчинътъ въ Прилѣпъ дошълъ, тогава била 8 годишна и я заробилъ; той я прѣдалъ на татари, а тѣ я продали на арапи; турци и татари знаятъ роби да държатъ, а арапи не знаятъ: накарвали я слуга да имъ служи, тя не знаяла, та я биели съ три чифта камшици,—искали, като имъ служи, въ лице да ги гледа, затова отъ добро не бѣга, а отъ зло. Марко подробно разпитва робинята да се увѣри, дали вѣрно му разправя. Пиле соколово обажда на Марка, че идатъ 300 арапи и му се заканватъ да го убиятъ, защо фаща арапска робиня. Конь Шарколия говори на Марка да не бѣгатъ, макаръ че могатъ да избѣгатъ, но да ги прѣчакатъ и избиятъ. Послушва Марко коня си — зауздува го съ златна узда, стѣга му 9 колана, поставя му чараклии махмузи, изпива три чаши вино—сѣка по 70 оки—, коня служи 5 легена вино, яхва го и излиза срѣщу арапи. Изважда Марко срѣщу арапи сабя дамаскиня — 40 педи дълга, 12 широка —: 1000 душъ избива, 1000 конь стжпкува и 1000 се издавятъ въ море. Зима сестра си, качва я на коня си, завежда я въ Прилѣпа града и я прѣдава на майка си. Отъ радость майка му подарява сабята дамаскиня.

Вариантъ Чол. № 31, ст. 149 (4+6), Копривщица.

955. Крали-Маркова майка сватя. Крали-Марко си граби невѣста.

Поминалъ Крали-Марко изъ Клисура града покрай попъ Николови порти и видѣлъ неговата дъщеря: двори мела, ясно

слънце грѣе. Връща се у дома си и казва на майка си да отиде да я иска за него, като я заплашва, че зжбитѣ ѝ ще изкърти. Отива, — натоварва три товара хазна и зима Марковия конь Шарца, който Марко цѣлува въ чело, като му порѫчва да я варди. Прѣчаква я попъ Николовата дъщеря; пита я, защо дохажда? Разправя ѝ, че е годежница за сина ѝ Марко. Попъ Никола ѝ съобщава, че дъщеря му е годена за три юнаци отъ три кадилъци и въ недѣля ще дойдатъ три рала сватове, та ще върши чудо: който извърши най-голѣмо чудо, той ще земе дѣвойката. Прѣдлага и на нея да каже на сина си Марко и той да дойде, като се прѣдреши съ сакма и си поседла коня съ козинавица. Връща се и разправя на сина си. Отива Марко въ попъ Николови двори и заваря три чифта сватове. Излиза невѣстата ржка да цѣлува на чужденеца Марко. Той разфърля дукати отъ джебоветѣ на сватоветѣ, фаща невѣстата за десна ржка, качва я на коня си и избѣгва.

Вариантъ Мил. № 147, ст. 139 (4+6), юнашка, [Прилѣпъ].

956. Крали-Марко настригва дѣте на сиромахъ Митре.

Събиратъ се кралеве и банове на хладна механа: вино пиятъ и се сговарятъ да поставятъ кралче надъ кралетѣ. Крали-Мирко прѣдлага да поставятъ Митре сиромахъ, че има хубава невѣста, умна и разумна. Съобщаватъ това на Митре и му порѫчватъ жена му да приготви господарска вечеря за крале. Чуди се Митре, замаянъ отива у дома си и съобщава на жена си, като ѝ говори, какъ ще приготвятъ вечеря, когато нѣматъ ни вино, ни ракия, ни хлѣбъ и съ какво ще направятъ господарски манджи? Митревица му казва за това да не се грижи: ще земе всичко на вересия и ще приготви господарска вечеря. Приготвя — поканя кралеве и банове на вечеря. Начело поставя на трапезата Крали-Марка, до него Секула дѣтенце и Детелинъ войвода. Умната Митревица зима свое мжжко дѣте, поставя го въ Крали-Маркови скутове и му говори, че го фаща св. Иванъ, да постриже дѣтето ѝ. Всички кралеве и банове въ земята поглеждатъ. Крали-Марко изважда отъ бѣли джебове 300 дукати и дарява дѣтето; слѣдъ него се изреждатъ кралетѣ и даряватъ дѣтето съ броени и неброени дукати. Митревица зима дѣтето си съ дукатитѣ и изпраща гоститѣ. Съ събранитѣ дукати плаща вересиитѣ и остава ѝ голѣма хазна да си живѣе господарски.

Вариантъ Мил. № 127, ст. 78 (4+6), юнашка, [Прилѣпъ].

957. **Крали-Марко наказва невѣрната си жена.**

Тръгватъ двѣ дѣвойки да отиватъ да бѣлятъ платна на Джбовъ кладенецъ. Едната отъ тѣхъ запѣла пѣсень за Елена, Маркова жена, защо отлюбила Марка и залюбила левенъ Дука. Чува ги Марко и имъ дава по дукато да му запѣятъ сѫщата пѣсень. Запѣватъ. Марко отива на диванитѣ си, извиква Елена и й казва, че иска да вика на гости левенъ Дука, нейния побратимъ, кого да прати да го викатъ? Елена самичка отива да го кани. Марко стои на дивани, зима си далекогледа и вижда, какъ се задирятъ Елена и Дука. Дохаждатъ и други гости. Марко прѣдлага на Елена, дали слуга да служи, или свѣщь да свѣти? Приема послѣдното. Марко я намазва съ катранъ въ рогозка и запалва, за да се знае, кога е отлюбила него и залюбила левенъ Дука.

Варианть Мил. № 163, ст. 57 (4+4), юнашка, Прилѣпъ.

958. **Крали-Марково дѣтенце Огненъ замѣстникъ-зеть на краль Латиновъ синъ.**

Сватба прави краль Латинъ, сина жени. Синъ му е грозенъ: горната устня достига до челото, а долната — до пояса. Чуди се, откждѣ да му земе невѣста. Ще му земе отъ Легена града сестра между 9 братя. Ще му дадатъ голѣми подаръци: 9 братя— 9 кули хазна; стара тъща — сърмена кошуля, на яката безцѣни камъни; старъ тъстъ — сабя дипленица, що се дипли 12 дипли и носи въ пазуха, що сѣче дърво и камъкъ; позлатена софра, на която да седятъ 70 души, съ безцѣни камъни, на обѣдъ и вечерь да имъ свѣти безъ борина; снахи ще дадатъ ждрѣбче тригодишно, що го хранили съ сухо грозде, което прѣплувало Черно море. Краль Латинъ кани Крали-Марка за кумъ. Марко става рано въ недѣля, коня си кове съ плочи отъ карагрошове и клинци отъ жълти дукати. Марковица пита Марко, защо кове коня си? Казва й, че е каненъ за кумъ на краль Латина, но той нѣма да отиде, но да приготви сина си Огнена. Приготвя Марковица сина си Огнена: облича му копринена Кошуля, кафтанъ-долама, подплатено лисичи джубе, на глава самуръ-калпакъ, на пазухи безцѣни камъни. На коня говори да варди дѣтето, че е аджамия. Крали-Марко съвѣтва сина си да не пие вино и ракия, да не го засрами. Отива въ двороветѣ на краль Латина, кждѣто намира китени сватове, — чакатъ го да дойде. Краль

Латинъ цѣлува седлото на коня и го кани да слѣзе, за да го постави на честна трапеза. Дѣтенце Огненъ казва, че нѣма позволение отъ баща си да яде и пие, но да отидатъ по невѣста. Прѣдлага му да замѣства зетя. Съгласява се Огненъ, но дароветѣ отъ невѣстата да останатъ за него. Отиватъ, — невѣстата го дарява съ споменатитѣ по-горѣ дарове —, зиматъ невѣстата. По пѫтя, като доближили Черно море, вѣтъръ отвѣва булото на невѣстата и вижда Огнена. Тя се възхитила отъ неговата хубость, но той казалъ, че не е зеть, а замѣстникъ: зетьтъ е грозенъ. Невѣстата се разкайва, и краль Латинъ казва на дѣтенце Огнена, че дароветѣ не му дава. Разсръдва се Огненъ, та съсича дароветѣ отъ невѣстата и казва на краль Латина, че той безъ дарове ще се върне, но краль Латинъ безъ невѣста. Яхва си коня, прѣплува Черно море и си отива при татка си. Като го вижда Крали-Марко налютено, пита го защо е това? Разправя му, — Крали-Марко цѣлува дѣтето, а Марковица — коня.

Вариантъ Мил. № 84, ст. 250 (4+6), юнашка, [Прилѣпъ].

959. Крали-Марко погубва черенъ арапинъ и се явява съ главата му прѣдъ султана.

Мурадъ-бегъ издава заповѣдь: турчинъ вино да не пие, а християнинъ зелено да не носи. Крали-Марко носи зелена долама и кара насила турцитѣ вино да пиятъ. Мурадъ-бегъ разгласява въ Стамболъ: който фане Крали Марко и живъ докара, ще му даде подаръкъ Скопие покрай Вардаръ и Едрене съ ширикитѣ калдъръми. Наема се черенъ арапинъ живъ да го фане или главата му да донесе. Марко седи въ хладна механа и си пие вино; арапинътъ пита за него; Крали-Марко самъ му се обажда, — изважда сабята си и прѣсича главата на арапина. Марко зима главата и я отнася на Мурадъ-бега, като го пита, чия глава иска, — на Марка или на арапина? Мурадъ-бегъ му казва да си прави за напрѣдъ, както си знае — подарява му Скопие и Едрене.

Вариантъ Мил. № 125, ст. 56 (4+6), юнашка, [Прилѣпъ]. — Срв. I, бр. 448 „Духовитъ Недѣлчо погубва царска потера и царя заплашва, прѣдъ когото се явява".

960. Крали-Марко убива избавителката си. Изповѣдь.

Боледува Крали-Марко три години и лѣкъ му се не намира. Майка му говори да извика попове-духовници да си испо-

вѣда грѣховетѣ. Извиква, и прѣдъ тѣхъ се изповѣдва: много люди погубилъ, много майки разплакалъ, ала най-голѣмъ му билъ, когато отишълъ въ Арапска земя да се бие съ арапи; тѣ били по-долни въ юначество, но една стара баба ги научила да извадятъ остритѣ си саби и прѣсѣкли на конетѣ китицитѣ, живи ги фанали и въ зандани турили; повечето измрѣли; останалъ само той и лежалъ 9 години: не знаялъ нито лѣто нито зима. Царьтъ ималъ дъщеря, която му донасяла лѣтѣ цвѣте, а зимѣ — снѣгова грудка. Излъгва дѣвойката да го извади отъ тъмницата, като й обѣщалъ да я земе за жена. Натоварватъ три коня съ хазна и избѣгватъ въ Прилѣпско поле; край чешма вижда дѣвойката, че е черна съ бѣли жѫби; изважда сабята си и й отсича главата. Направилъ голѣмъ грѣхъ и се разкайва, защо не я довелъ въ кѫщи да му бѫде като сестра, когато тя го е избавила отъ затвора и го е наглеждала цѣли 9 години. Поповетѣ му чели простена молитва три дни и три нощи, и той оздравѣлъ.

Вариантъ Мил. № 54, ст. 87 (4+6), църковна, [Струга].

961. **Марковица съ измама убива черенъ арапинъ.**

Крали-Марко, пиейки вино, поглежда къмъ друмове и говори на жена си, какви мъгли и прахове се дигатъ подъ Варошъ по бѣли друмове? Марковица, що токо изрекла, да не е измама, портитѣ се почукватъ и Марко й каза да види какво има. Марковица излиза и вижда черенъ арапинъ, който пита за Марка, да ли е тука, — чулъ, че много вино пиялъ и се обложвалъ, и той желаялъ да се обложи съ него: ако го Марко надпие, ще му даде коня си и сабята — съ сабята главата му да отсѣче; ако го арапинъ надпие, да му даде млада Марковица. Търчайки Марковица се изкачва на диванъ и разправя на Марка. Марко позволява на черенъ арапинъ да влѣзе въ негови двори и да се изкачи на дивана да пиятъ вино. Пиятъ три дни и три нощи — никой не се опива. Марко съ позволение излиза да се разходи; скоро се връща, зима чаша чабурлия съ 70 оки, въ която арапинъ поставилъ билки, опива се и веднага заспива. Тогава арапинътъ казва на Марковица да се прѣмѣни, за да бѣгатъ. Тя се приготвя и казва на арапина, че му е много благодарна, че я избавя отъ Марко пияница. Зима на Марка коня и бѣгатъ. Приближаватъ градъ Солунъ и на арапина говори:

въ Солунъ Марко ималъ побратими и да не я познаятъ, да съблѣче свиленото си рухо и съ него тя да се облѣче, да изглежда като делия, а той като виновенъ, че ужъ много люди изклалъ, ще го заведе въ Цариградъ. Прѣправя се, — провиква се къмъ солунски граждани, да не погуби нѣкой прѣзъ нощьта черенъ арапинъ! Тя прѣзъ нощьта отсича главата на черния арапинъ и набѣдява солунски граждани, като за него имъ зима 12 товара мъски съ злато и кириджиитѣ имъ. Закарва 12 мъски съ злато. Вънъ отъ Солунъ срѣща Крали-Марка. Пита Марко делибашия, дали е срѣщналъ черенъ арапинъ съ хубава невѣста? Отговаря му, че срѣщналъ ги оттатъкъ Стамболъ на 30 конака. Говори му, за това грижа да не бере: мѫжъ търсила, намѣрила си, и той друга ще си земе, кралство ще си управява. Кани го да се върне назадъ, да му кара 12 товара богатство. Скланя, — Марко кара мъскитѣ, а делибашията съ камшикъ го бие, нѣкѫдѣ по пети го настѫпва, черна кръвь тече. Дохаждатъ до Пирока, пристигатъ въ Плетваръ и тогава делибашията пита Марка, дали може да познае Марковица? Марко му казва, че той много прилича на Марковица. Делибашията се открива, че е Марковица, качва Марка на коня, моли го да й прости, че го била съ камшикъ, и си отиватъ на дивани съ 12 товара богатство.

Варианти: 1. Мил. № 101, ст. 181 (4+6), юнашка, [Прилѣпъ]. — 2. ib. № 104, ст. 49 (4+4), юнашка, [Панагюрище]. (Стоянъ се обложва съ турчинъ вино да пие за сестра си Калинка).

962. Крали-Марко погубва съ измама Гино Арнаутче.

Крали-Марко пости великденски пости: 7 недѣли, 7 пѫти ялъ безъ вино и ракия. На велика сѫбота се прѣмѣнва, натъкмява си коня и тръгва да отива на Великдень да се причасти, а Марковица го пита, дали остра сабя или жълтъ боздуганъ да му постави? Отказва да земе оръжие, — не отива на война или на сватба, но на църква „св. Архангелъ“. Тя му поставя сабя дипленица подъ гривата на коня и го моли да съобщи Марку, когато се види въ нужда. На пѫтя Марко срѣща Гино Арнаутче; поздравятъ се; пита го Марко, кѫдѣ отива? Отговаря му, че отива у Марка да му граби сестра Ангелина: искалъ му я отъ три години, но не му я дава. Изпраща го. Почва Марко да плаче и говори на коня си, защо не била съ него сабята му, за да

погуби Гино Арнаутче! Коньтъ му обажда, че сабята му е подъ гривата. Застига Гино Арнаутче и завръзватъ борба — Марко е побѣденъ. Моли го да го заведе при млада кръчмарица, негова ужъ душманка, че много вино ѝ изпилъ и не платилъ, тамъ да го погуби. Скланя, — поставя му синджири, качва го на коня си и го завежда при кръчмарица, Маркова посестрима. Тя пофалява Гина, че фаналъ Марка, който вино ѝ пилъ и не ѝ плащалъ. Заключва го въ шарена одая, а Гино служи съ люта ракия и вино съ билки, гощава го съ господарски манджи. Отива си Гино и лѣга да поспи, като поржчва на кръчмарката да пази нихния неприятель, да не побѣгне. Кръчмарицата изважда синджиритѣ на Марка, дава му сабята си и отрѣзва главата на Гино; фърлятъ го въ Дунавъ. На сбогуване Марко казва на кръчмарката, че занапрѣдъ ще я има за родна сестра.

Вариантъ Мил. № 102, ст. 155 (4+6), юнашка, [Прилѣпъ].

963. Крали-Марко погубва Груица дѣтенце Новочовъ, крадецъ на жена му съ мжжко дѣте.

Младо ратайче, орейки, пѣсня пѣе: дѣ се е чуло и видѣло, на Марка да се граби невѣстата съ мжжко дѣте? Крали-Марко билъ въ гората на ловъ; като чулъ пѣсеньта, пита ратайчето да му обади, кой е грабилъ невѣстата му? Обажда му, че я грабилъ Груица дѣтенце Новочовъ. Връща се назадъ и вижда Груица дѣтенце да бѣга. Крали-Марко му прѣдлага да го чака да вървятъ заедно. Спира се Груица, разиграватъ си конетѣ, изважда Марко сабята си и отсича главата на Груица. Разпаря го и вижда, че има 12 сърца: само едно се било разбудило, а всички други спали — голѣмъ юнакъ било! Отива Марко на хладна механа, кждѣто били събрани 70 кралеве и изважда 12-тѣ сърца на Груица дѣтенце. Кралетѣ му казватъ, че това не е негово юначество, но дяволщина. Марко побѣгналъ отъ тѣхъ.

Вариантъ Мил. № 122, ст. 56 (4+6), юнашка, [Прилѣпъ].

964. Женитба на Секула дѣтенце I.

Крали-Марко седи на високи диванъ, книга му паднала на раменѣ, книга чете, подъ мустакъ се смѣе. Марковица го пита, защо се смѣе? Казва ѝ, че краль Латинъ му праща вѣсть да

ожени едничката си дъщеря за тѣхния синъ Секула дѣтенце. Поржчва ѝ да прѣмѣни Секула въ рухо копринено, ще отиде невѣста да му зима. Пригатвя го и оседлятъ два коня. Отива Марко съ сина си Секула у краль Латина за дъщеря му Ангелина. Като ги вижда краль Латинъ, че идатъ, поржчва на дъщеря си Ангелина да се облѣче въ дѣвойчино рухо, да излѣзе на порти, конь да фане на Марка, десна ржка да му цѣлуне, а на дѣте поклонъ да направи. Изпълва. Гостуватъ една недѣля. Марко казва на краль Латина да имъ даде Ангелина. Краль Латинъ му отговаря, че той нѣма да даде Ангелина, докато дѣте не стори юнащина: да се бори съ черенъ арапинъ, когото е задържалъ въ зандани отъ седъмь години. Марко се смайва и отива при своя конь и го пита, дали Секула ще побѣди арапина? Коньтъ казва на Марка, Секула дѣтенце да си земе свое фружко ножче и да го постави въ русото перчемче. Секула и арапинъ се борятъ три дни и три нощи: отъ арапинъ черни кърви капатъ, а отъ Секула — бѣла пѣна, — никой не побѣждава. Най-сетнѣ Секула съ фружко ножче прѣрѣзва гащитѣ на арапина и той пада. Отсѣква му главата и я занася на трапеза прѣдъ краль Латина и Крали-Марка. Прѣдлага краль Латинъ втора юнащина: ще нагори прѣзъ три дена силна пещь и дѣте да влѣзе въ нея. Коньтъ на Крали-Марка казва за това да не се грижи: играейки съ Секула покрай пещь, съ духане ще я изгаси. И това Секула извръшва. Най-сетнѣ третя юнащина прѣдлага краль Латинъ: да прѣмине прѣзъ Черно море и отъ ябълчница да откжсне три златни ябълки и да ги донесе. Съ помощьта на Крали-Марковия конь извръшва и това юначество, като убива ламята, която пазила ябълкитѣ. По пжтя срѣща три самовилски хора, които прѣдлагатъ на Секула да се надфърлятъ камъкъ. Той не имъ отговаря, отскубва отдъно ябълчницата съ тритѣ златни ябълки и я занася въ двороветѣ на краль Латина. Тогава скланя и дава дъщеря си Ангелина.

Вариантъ Мил. № 145, ст. 207 (4+6), юнашка, [Прилѣпъ].

965. Женитба на Секула дѣтенце II.

Янкулъ войвода си конь кове въ недѣля: плочи туря отъ карагрошове, клинци — отъ сърма прѣцѣдена, четири нозѣ за 4000. Съглежда го внучето му Секула дѣтенце и го пита, кждѣ ще отива? Казва му, ще отива въ своя вилаетъ, земя Арбанашка,

на велики петъкъ, дѣто има три вити хора: първото отъ юнаци, второто отъ невѣсти, третьото отъ дѣвойки; най-напрѣдъ игра Алтънъ-Звѣзда, до нея—Цвѣта Арбанашка. Алтънъ-Звѣзда държи мащрапа, пълна съ вода и, който поиска, дава му вода. Секула му се моли да земе и него. Вуйка му Янкулъ войвода говори, че не може да го земе, да не би нѣкой срамъ да му докара. Кълне му се, че нѣма нищо да стори, но, ако стори, съ войно копие ще се прободе въ бѣло сърце. Отиватъ,— виждатъ три хора; Секула поисква отъ Алтънъ-Звѣзда вода; подава му: не зима мащрапата, но фаща момата за десница, фърля я задъ себе си на коня и побѣгва. Ударя се съ войно копие въ бѣло сърце и казва на Алтънъ-Звѣзда да извика Ерина самовила, негова посестрима, да му донесе билки, за да лѣкува раната му. Дѣвойката му казва и да викне, нѣма да познае неговия гласъ, та за това самъ да я извика. Изиква я Секула; дохажда и му изцѣрява раната. Качва се заедно съ невѣстата на коня си и отива у дома си. На майка си казва да излѣзе да види невѣстата: на нея отмѣна, на него постеля.

Варианти Мил. № 60, ст. 98 (4+6), юнашка, [Прилѣпъ].

966. **Секула дѣтенце избавя шесть краля отъ черенъ арапинъ.**

Шетба шета Крали-Марко Прилѣпчанецъ низъ Косово поле, прави 70 монастиря безъ везирово и царево позволение. Отива въ Скопие и зафаща да прави монастирь „Св. Димитрия". Направя монастиря и се прочува до Стамболъ града, до султанъ Мурада. Султанъ Мурадъ поставя теляли да викатъ въ Стамболъ: кой се юнакъ наеме да фане делибашия Марко — живъ да го докара при него —, ще му даде три хубави земи: гора Каменица, Сараево въБосна и цѣла Босна кървава—и още ще му даде! Наема се черенъ арапинъ и се явява прѣдъ султана. Иска да му даде други земи: обѣщанитѣ не раждатъ хлѣбъ и вино. Султанъ Мурадъ му обѣщава градъ Сталакинъ съ Тодоръ Сталакинъ, градъ Радомиръ съ стара влахиня, градъ Прилѣпъ съ Крали-Марка—неговия шаренъ конь, боздуганъ и сабя— и млада Марковица съ мжжко дѣте. Арапинътъ си скройва калугерско рухо, прѣправя се на калугеръ и отива въ Прилѣпъ на Маркови порти. Излиза Маркова майка. Пита я арапинътъ, дѣ е Марко? Казва му, че е въ Скопие — прави монастирь. Чер-

ниятъ арапинъ отива въ Скопие; застава прѣдъ монастирска врата и вика на Марка да излѣзе отъ църква. Крали-Марко, като вижда черния арапинъ, зачудилъ се и го запиталъ, какво търси? Черниятъ арапинъ му казва, че не е черенъ арапинъ, ами черенъ калугеръ, дохажда отъ Св.-Гора отъ Хилендаръ монастирь, дохажда да му чете молитва. Крали-Марко му се извинява, че не го позналъ, че е калугеръ. Изважда арапинътъ книга отъ пазуха, поставя я на Маркова глава и почналъ да му чете молитва: съ десната ржка книгата държи, а съ лѣвата — синджиръ: мѣта на шията му синджиръ съ халка и го повлача подиръ коня си. Пищи Марко като люта змия, да се чуе по цѣлата земя. Дочува го хайдутъ Дебели Новакъ и се притича на помощь. Фали се хайдутъ Дебели Новакъ, че е отъ градъ Качаникъ и се заканя на черенъ арапинъ. Фърля тежкия си боздуганъ по арапина, но той го прѣчаква на малкия си пръстъ. Арапинътъ фаща и него и го поставя въ халка. Сжщо дохаждатъ на помощь единъ подиръ други Новаковитѣ дѣца Груица отъ Скопие и Татомирче отъ Демиръ-капия, Янкулъ войвода отъ градъ Шадина и Милошъ Оргянинъ отъ градъ Оргяна, — и тѣхъ навръзва на халки. Пищатъ шестьтѣ юнаци като люти змии, небето и земята се тресе отъ гласоветѣ имъ. Дочува ги Секула дѣтенце отъ Будима града. Той воювалъ 9 години въ султанъ Мурадова войска. На вечеря любата му обажда, че е чула глъчка въ полето, да яхне коня си и да обиде земята си. Огива право въ Скопие при чичовия си монастирь. Не намира чича си. Като излѣзълъ отъ Скопие, крилатиятъ му конь говори, ако иска арапина да стигне, здраво да се държи. Слиза отъ коня Секула дѣтенце, сваля си капата отъ главата, покланя се и се моли на всички светци, а най-вече на св. Димитъръ да му помогнатъ да фане живъ арапина. Стига арапина и излизатъ на юнашки мегданъ да се борятъ. Секула, съ хитрость на коня, клекналъ, когато арапинътъ фърлилъ боздугана срѣщу него — побѣждава арапина и му отсича главата, туря я въ конски зобникъ и я закачва на коня на седлото. Разбива халкитѣ и освобождава шестьтѣ юнака (крале), като имъ поржчва да отидатъ въ монастирь „Св. Димитрия“ и тамъ него да чакатъ. Секула отива въ Стамболъ да пита султана, дали той е далъ позволение да пжтуватъ черни арапи; ако е далъ, и негова глава да земе. Султанътъ се изплашва и казва на Секула да му донесе арапска глава, ще му даде 15 товара жълти флорини. Секула

му поднася арапската глава. Султанътъ му дава 15 товара жълти флорини и му поржчва, каквито и арапи да се явяватъ въ негова земя, да ги убива. Връща се Секула дѣтенце въ монастирь „св. Димитрия“, намира шестьтѣ юнака, покланя на монастиря десеть товара флорини, а петьтѣ товара занасятъ съ шестьтѣ юнака на хладна механа и ги изпиватъ.

Вариантъ Мил. № 143, ст. 443 (4+6), юнашка, [Прилѣпъ].

967. **Гюргя самовила избавя Секула дѣтенце отъ троеглава змия.**

Седятъ седъмь крале въ хладна механа — ядатъ, пиятъ и се веселятъ — земя ще обикалятъ покрайнина. Секула дѣтенце моли вуйка си Крали-Марка да го земе съ себе-си да обикаля Каравлашка, Арбанашка, Ингилиска, Арапинска и Туратинска земя. Крали-Марко го съвѣтва да не отива, че нѣма вода студена, ни сѣнка дебела — имало бунаръ баталия и въ него змия троеглава: каквото влѣзе, не излиза. По силното настояване на Секула дѣтенце, Крали-Марко го зима. Обикалятъ земя седъмь крале; дохаждатъ до бунаръ баталия; припива имъ се вода; Секула казва да разпашатъ свиленитѣ си пояси кралетѣ, да го вързатъ прѣзъ половината и да го пускатъ въ бунара, за да имъ извади вода. Спуска се Секула въ бунара, като му даватъ зелена мащрапа; налива на сѣки краль по мащрапа студена вода; влиза самичъкъ Секула да се напие — тогава се змия троеглава събудила, до това врѣме спала, фаща Секула, лапва го до колѣнѣ, а той извиква на Крали-Марка да му даде сабята. Дава му я — не отсѣкълъ главата на змията, но си прѣсѣкълъ пояса. Пада въ дъното на бунара. Извиква на седъмьтѣ крале да си отиватъ, като имъ поржчва коня му да вържатъ до бунара. Отиватъ си — коньтъ на Секула дѣтенце цвили, и гласътъ му се чуе прѣзъ три деветь планини, дѣто имало три хора самовилски отъ Гюргя самовила и Ерина самовила, посестрими Секулови. Чуватъ гласа и отиватъ при бунаръ баталия, като се свиватъ на платно. Ерина самовила казва на змия троеглава да пустне Секула. Не го пуска, като й казва, че сега се месо наяла. Връща се Ерина и обажда на Гюргя самовила. Гюргя отива при бунара, влиза въ него и измъква Секула и змията. Дава сабя дипленица на Секула и съсича змия троеглава. Качва се Секула на коня си, зима жълтъ боздуганъ и тича да стигне кралетѣ. На Крали-Марка коньтъ

цвили и му говори, че Секула иде. Марко не вѣрва, като увѣрява коня си, че Секула останалъ въ бунаръ баталия, заканва се дори да го удари съ боздуганъ. Пристига Секула, и всички се зачудили. Разправя имъ Секула, какъ го е спасила Гюргя самовила.

Вариантъ Мил. № 142, ст. 168 (4+6), юнашка, [Прилѣпъ].

968. **Секуловъ гробъ.**

Кириджии минали покрай Секуловъ гробъ. Секулова майка ги пита, дали сж минали покрай висока кжпина и дали сж видѣли Секуловъ гробъ? Казватъ й, че минали и видѣли Секуловъ гробъ край висока кжпина: на глава му байракъ, на байрака 12 кръстове съ безцѣни камъни.

Вариантъ Мил. № 115, ст. 14 (4+6), юнашка, [Прилѣпъ].

969. **Крали-Марко отнима булката на Филипъ Маджарина на сватбата му и я оженва за сина си Груйо дѣтенце.**

Събрали се 70 краля, бана да ядатъ и пиятъ, че се жени Филипъ Маджаринъ за мома Соколина. Изъ Сокола града край Дунавъ Филипъ говори на 70 краля, бана да ядатъ, пиятъ и да се молятъ на Бога да не дойде Крали-Марко съ Груйо дѣте, че Марко е винопиецъ, а Груйо—кавгаджия. Още това не изрекълъ, дохажда Крали-Марко съ Груйо. Пита Марко 70 краля, защо той и Груйо не сж канени на сватба, като има заповѣдь, когато се жени царь или краль, да кани всички царе за сватове, или той вѣтъръ гони, а Груйо не му се харесва? Иска отговоръ отъ Филипа. Извинява му се, че пратилъ калеска за него кумъ да бжде, а Груйо — дѣверъ, но Муса Кеседжия зелъ калескитѣ. Разсрѣдва се Марко, стѣга коня Шарколия съ 9 колана, поставя му узда позлатена и извиква на Муса да опита боздугана му. Филипъ пише ситна книга на Бойо байрактарь, че Марко иде да убие Муса и да земе Бойово либе. Бойо е старъ побратимъ на Марка, срѣща го и го пита, защо яха Шарца и стои намръщенъ? Отговаря му, че отива да търси Муса Кеседжия, да го кани на сватба на Филипъ Маджарина. Бойо му дава да прочете книгата отъ Филипа. Връща се Крали-Марко отъ Прилѣпа града въ Будима и говори на Груйо да стане, да не пие копелешко вино и да не яде маджарски гостби, че е

Филипъ стара курветина. Груйо му отговаря, че той го е съвѣтвалъ петь хиляди пѫти да не отива на маджарска сватба, да не държи вѣра латинска, да не става латински побратимъ. Изваждатъ сабитѣ си, подигатъ тежкитѣ си боздугани, подфърлятъ стоманени топузи, разгонватъ маджарска сватба, открадватъ мома Соколина: за Марка мѫдра снаха, а за Груйо вѣрно либе.

Вариантъ Кар. сп. „Знание" I (1875), с. 287, ст. 90 (4+6), изт. нар. = Сѫчин. I (1886), с. 207—209, № 52.

970. Крали-Марко съ Секула дѣтенце избива арапи въ Нѣмска земя.

Книга пише нѣмска кралица до Крали-Марка, ще я праща по гарванъ. Гарванътъ ѝ казва, че той не познава Крали-Марка, нито знае дѣ се намира. Кралицата го упѫтва да отиде въ Охридска нахия, ще го намѣри въ механа, по здравица ще го познае. Отива, — фърля му книга на скутове. Марко книга чете и сълзи рони — нѣмска кралица му съобщава, че отъ 30 години арапи земята имъ тъпчатъ, сватби не могатъ да направятъ — момитѣ и момцитѣ имъ остарѣли. Събира Крали-Марко дружината си и отива въ Нѣмска земя да изсѣче арапитѣ; зима и Секула дѣтенце. Арапитѣ почеватъ да грабятъ и невѣсти, за да ги колятъ; дружината на Крали-Марка изколва всички арапи и освобождава Нѣмска земя. Крали-Марко и Секула дѣтенце отиватъ при нѣмска кралица: дава имъ 9 кули хазна и три мѣсеци да ядатъ и пиятъ.

Вариантъ Мил. № 126, ст. 56 (4+6), юнашка, [Прилѣпъ].

971. Крали-Марко, Секула дѣтенце и Янкулъ войвода не минали прѣзъ гора.

Говорятъ на слънцето да почака, дордѣ юнацитѣ изминатъ три гори яворови и да се прѣброятъ дали сѫ всички. Чакало — минали всички, само не минали Крали-Марко, Секула дѣтенце и Янкулъ войвода.

Вариантъ Мил. № 238, ст. 12 (6+6), жаловна, [Прилѣпъ].

972. Крали-Марко обѣдва.

Крали-Марко казва на невѣстата си Ангелина да изпече двѣ морски риби, да наточи крондиръ благо вино и да ги донесе на хладна механа: кой го види, да му завиди; кой го чуе, да се чуди. Недовършена.

Варианти: 1. Мил. № 604, ст. 9 (4+6), лазарска, Кукушъ. — 2. Милојев. Песме I (1869), № 234, ст. 39 (4+6), георгевденска, слуш. отъ Илинка Везенкова, Дебърско. (Отива за риба въ Охридъ).

2. Други юнаци.

973. Груица дѣтенце погубва троеглава змия.

Прочула се троеглава змия съ три опашки на цареви друмове и не пропуска хазна да мине. Царьтъ чува за трима делии отъ ново село: Петъръ, Шарко и мало дѣте Груица; праща за тѣхъ да ги викатъ. Дохаждатъ, — най-напрѣдъ отива дели Петъръ да погуби змията; змията съ едната глава стѣга на конь нозѣ, съ втората му връзва ржцѣтѣ и съ третята се спуска да му пие черни очи; уплашва се дели Петъръ и избѣгва. Сжщото се случва и съ дели Шарко. Отива най-сетнѣ и Груица дѣтенце — сжщо и него улавя съ тритѣ си глави, но се помолва на Бога да му ослаби десната ржка, за да извади сабята си и отсѣче главитѣ на змията. Богъ му помага, отсича главитѣ на змията и ги занася на царя. Царьтъ за награда отстжпва столнината си на Груица.

Вариантъ Мил. № 113, ст. 80 (4+6), юнашка, Панагюрище.

974. Дѣте Голомѣше.

Темишваръ Гюро заобиколилъ всичката земя въ три години, съ 77 града, да намѣри лика спроти себе, нийдѣ не намѣрилъ. Като отишълъ въ Сланкамена града, тамъ харесалъ. Сгодилъ се и далъ три товара хазна. Думали сватбата да стане слѣдъ седмица. Гюро яхва коня Карамана и казва на майка си да му мѣси двѣ бѣли погачи и наточи двѣ здравици вино, ще отива въ Прилѣпъ да кани Крали-Марка за кумъ, а Янкулъ войвода —за по-старъ дѣверъ. Приготвя. Майка му го съвѣтва: когото срѣщне по пжтя, да се побратими и фане по-малъ дѣверъ. Отива,

— покрай Слано море срѣща дѣте Голомѣше и го кани за помалъ дѣверъ на сватбата си. Дѣте Голомѣше, което си играло въ пѣсъка съ камъни, говори на Темишваръ Гюра да не се подиграва съ него, защото ще фърли съ камъкъ и ще му изкара двѣтѣ очи. Гюро го увѣрява, че не се шегува съ него, и дѣтето приема за по-малъ дѣверъ. Зима го на коня си и го занася у дома си. Прѣдставя му да си избере дрехи и оржжие. Дѣтето си избрало боздуганъ 160 оки, остра сабя 60 дълга и 40 широка; избрало си и коня Карамана. Отиватъ за невѣста въ Сланкаменъ. На пѫтя срѣщатъ хала-халетина, черенъ арапинъ: долната устня на гърдитѣ му бие, а горната — на челото, главата му колко 2 тѫпана, очитѣ му като паници, устата му като малка врата, зѫбитѣ му — солунски диреци; когато говори, изъ устата му огънь излиза и на гората листитѣ облива. Зафаля се на сватоветѣ, чия ще бѫде невѣстата. Зиматъ невѣстата и я повѣряватъ на дѣте Голомѣше. Дохаждатъ при черния арапинъ; иска имъ отъ невѣстата дароветѣ. Марко и Янкулъ даватъ дароветѣ и бѣгатъ, а подиръ тѣхъ и Гюро. Арапинътъ иска и отъ дѣте Голомѣше дароветѣ. Казва му, че нему даръ не дали, само му прѣдали невѣстата да я гледа по пѫтищата. Иска му невѣстата. Почва се борба между арапинъ и дѣте Голомѣше. Дѣте Голомѣше побѣждава арапина, отсича главата му, поставя я на коня си, отива въ чадъра и намира 30 товара хазна съ мъски, зима ги и съ невѣстата отива при Гюрови порти. Разбива портитѣ и влиза вѫтрѣ. Когато го виждатъ Марко, Янкулъ и Гюро, тригодишна треска ги фаща. На Крали-Марка задава питане, когато не може невѣста да варди, защо се наема кумъ? Ударя му 15 боздугана. На Янкула — 16, а на Гюра — 20. Сѫщо сватоветѣ, седнали на трапеза, изрежда съ боздугана. Невѣстата говори на дѣтето да бие всички, че три пѫти били връщани отъ черния арапинъ. Сѣдатъ всички на трапеза и ги кани да пиятъ вино: който не пие, ще го бие съ боздуганъ. Слѣдъ сватбата дѣтето си натоварва 30 мъски съ хазна и си отива. Направя си конаци, оженва се и живѣе.

Варианти Мил. № 173, ст. 348 (4+6), юнашка, [Кукушъ].

975. Убийство на краль Латина.

Скарали се Мирче и Рабдулъ-бегъ на Мисерлия, земя Каменица. Рабдулъ фърля брата си въ зандани и лежи 9 години:

израснала му коса до пояса, а клепкитѣ му станали като крилѣ на ластовица. Рабдулица тайно му носи на день по бѣла погача, на вечерь—по свѣщь, а на седмица—по прѣмѣна. Краль Латинъ праща писмо на Рабдулъ-бега да дойде да му вѣнча невѣста и кръсти мжжко дѣте. Рабдулъ-бегъ писмо чете и сълзи рони: който е отишълъ при краль Латина, назадъ не се връща живъ. Жена му го пита, защо писмо чете и сълзи рони? Разправя ѝ, а тя му напомня за Мирча. Казва ѝ да отиде да види въ занданитѣ, дали е живъ Мирче или мъртавъ. Отива,—Мирче излиза; обръсватъ му косата и го прѣмѣнватъ. По своето пиле соколово Мирче праща книга на своитѣ другари: Плитокосъ Павле, Груица дѣтенце, Секула лудичъкъ и Гюро пияница да дойдатъ при него, че душа бере—ще умре. Дохаждатъ. Отиватъ у краль Латина. Дава имъ вино и ракия да ги опие. Задрѣмва краль-Латинъ, петимата юнаци му поставятъ синджиръ на гушата, отрѣзватъ му главата и плѣняватъ богатството му.

Вариантъ Мил. № 181, ст. 157 (4+6), юнашка, Прилѣпъ. — Срв. първата часть на мотива „Братъ брата затваря за наслѣдство". (тукъ бр. 681).

976. Женитба на Янкула; внучето му убива ламя.

Слънце и мѣсечина облогъ направили заедно да изгрѣятъ и заедно да залѣзатъ. Слънцето не устояло на облога: рано изгрѣло, на пладнина стигнало, тогава мѣсечината изгрѣла. Мѣсечината пита слънцето, защо не устояло на облога? Казва ѝ, че не се грѣяло на пладнина, а—сутринь. Мѣсечината обяснява на слънцето, че не огрѣяла рано, защото гледала голѣмо чудо: млада вдовица родила мжжко дѣте, 7 баби го бабуватъ, щомъ се родило и проговорило да го повие майка му въ свилени пелени, да го стегне съ сърменъ повой и да го остави три дена и три нощи да спи; на третия день се събужда и пита майка си, дали чува бащиния му конь и бащиното орѫжие? Казва му, че ги чува. Облича бащиното си рухо, зима коня му и орѫжието и отива на пѫть, безъ да обади на майка си. Отива у вуйка си Янкула. Янкулъ сватба прави три мѣсеци и не смѣе да отиде за нѣвеста отъ кучка ламя: спрѣла пѫтищата и никого не пропуска. Дѣтето разиграва коня си пехливана между сватоветѣ и ги пита, защо не отиватъ по нѣвеста? Обаждатъ му, — кани сватоветѣ да вървятъ подиръ него. Тѣ вървятъ подиръ него,

приближаватъ кучка ламя, изважда дѣтето жълтъ боздуганъ и остра сабя: съ сабя й гърло отсича, съ боздуганъ сърце й разпаря и какво да видятъ? Въ бѣло гърло три рала (чифта) сватове, трима зетьове и три нѣвести! Зиматъ нѣвестата. Дѣтето отскубва ябълчница съ златни ябълки и съ сватоветѣ отива въ двороветѣ на Янкула. Като се свършила сватбата, дѣтето кани сватоветѣ да дойдатъ на неговото кръщене. Отиватъ, кръщаватъ и гостуватъ у внучето три недѣли.

Вариантъ Мил. № 59, ст. 110 (4+6), юнашка, [Струга].

977. Янкулъ войвода избива войска.

Войска Янкула обиколила отъ Станкаменъ до Бичица, а той вѣсть нѣма, седи си въ шарена одая и си цѣлува мжжко дѣте. Излиза Янкулица и вижда войската: конь до конь, юнаци като високи борове, остритѣ имъ саби като дребни звѣзди, байрацитѣ имъ като дребни облаци. Съобщава на Янкула, и той вижда войската. Извиква на жена си да му донесе оржжието: сабя дипленица, стрѣла шестокрила, на коня му да поставятъ боздуганъ, като го прѣстегнатъ съ колани. Донася му, — отива да се бие съ войската. Побѣждава войската и всички избива. Връща се при Янкулица и й обажда, че избилъ войската.

Вариантъ Мил. № 96, ст. 94 (4+6), юнашка, [Струмица].

978. Янкулъ войвода граби Милица Кралева.

Що сияе въ Легенъ-града — дали е слънце въ зидъ зазидано, или е кула съ злато окована? Не е нито едното нито другото, но е Милица Кралева: дѣто стои слънце грѣе, кога се смѣе, трендафилъ развива, когато ходи, тихъ вѣтъръ вѣе. Питатъ я 9 краля, десети Янкулъ войвода, защо братята й не я даватъ, дѣ я сърце тегли? Янкулъ й се фали, на сила ще я земе. На Великденъ братята на Милица казватъ да се прѣмѣни да отидатъ на църква. Отиватъ. Отъ църквата право отиватъ на събора; Милица се фаща на танецъ; като пѣе, далеко се слуша. Дочува Янкулъ войвода, събира 3000 душъ войска, дохажда въ Легена града и граби Милица.

Вариантъ ПСп. IX—X (1882), с. 94—95, № II, ст. 35 (4+6), изъ сборн. на *Г. П. Бояджиевъ*, Велешко.

979. Смърть на Янкулъ войвода въ Косово поле.

Янкулъ, влашки войвода, храни конь въ градъ Солунъ, въ солунска механа, съ слама оризова, пои го вино негушко, зобъ му дава големерска пшеница, кове го солунски налбатинъ: плочи отъ карагрошове, а клинци отъ злато; седло му правятъ солунски сарачи отъ свита коприна, узда отъ карагрошове му лѣятъ солунски златари. Коньтъ пита Янкула, защо го толкова стъкмява, дали мисли да го мѣни съ другъ? Отговаря му, че му е дошло писмо отъ Влашко да отива да се бие съ турска войска на Косово. Отива на Косово — изважда си остра сабя и почва да сѣче. Пуква пушка, и Янкулъ пада; конь до него стои: съ грива му сѣнка прави, съ опашка мухи брани, сълзи рони, до него пада и душа прѣдава.

Вариантъ Мил. № 97, ст. 53 (3+5), юнашка, [Струмица].

980. Орли разнасятъ тѣлата на Богданъ юнакъ, Янкулъ войвода и Секула дѣтенце.

Три хора се виятъ подъ Будинъ града: първото води лична Ангелина, второто — млада Янкулица, третьото — млада Секулица. Подъ тѣхъ се виятъ три орли: първиятъ пуска юнакова глава съ самуръ-калпакъ, вториятъ—бурма пръстенъ, третиятъ—юнакова нога съ жълти чизми. Падналата глава на Ангелинини раменѣ е на Богдана, пръстена — на Янкулъ войвода и ногата — на Секула.

Варианти Мил. № 245, ст. 21 (6+6), жаловна, [Струга].

981. Юнакъ убива черенъ арапинъ и си добива злато и мома.

Славей пѣе въ гора ясенова и пита: майка не ли е родила сина, сестра не е ли чувала брата да дойде да утрепа черенъ арапинъ, за да намѣри три добра: враня коня, сухо злато и малка мома? На юнакъ калпакъ падналъ и подъ него конь продумалъ: защо стои и чака, отъ каменъ ли е негово сърце, нозѣтѣ дървени ли му сѫ и очитѣ му отъ звѣзди ли сѫ? Юнакътъ замрѣжва съ тънка мрѣжа гѫста гора, утрепва черенъ арапинъ, зима сухо злато и залюбва малка мома.

Вариантъ Чол. № 78, ст. 25 (4+4), Самоковъ.

982. Султанъ Селимъ и Салакимъ Тодоръ.

Султанъ Селимъ писмо праща на Салакимъ Тодора, иска му невѣстата, кръстатъ байракъ, конь и село Калофево. Съобщава на жена си. Тя го съвѣтва да му отговори, че нищо не му дава. Отговаря му. Налютва се султанъ Селимъ и изпраща еничери срѣщу Салакимъ Тодора. Тѣ изкопватъ подземие до кѫщата му и влизатъ въ зимницитѣ му. Салакимъ Тодоръ вечеря на диванитѣ си съ жена си и мѫжкото дѣте; отива Тодорица да наточи вино и тукъ я фащатъ еничеритѣ. Излъгва ги, че тя не е Салакимъ Тодорица, но нейна слугиня. Пускатъ я. Съобщава на мѫжа си. Отива той въорѫженъ съ боздуганъ и остра сабя и избива всички еничери. Султанътъ му дава подаръкъ конь и сабя.

Вариантъ Мил. № 191, ст. 125 (4+6), юнашка, Прилѣпъ.

983. Кога Господъ не помага на юнакъ, юначеството му не струва.

Говорятъ на Петре Вайрадинче да избива неприятелитѣ си. Отговаря: когато Господъ не помага, юначеството му не струва: 300 душъ съ сабя прѣсѣкалъ, 300 конь сгазилъ, но, като се обръща, всички станали, води ги св. Илия, въ рѫцѣ държи кръстатъ байракъ и по него тичатъ — цѣло Варадинско поле изпълнили: конь до конь, юнакъ до юнакъ, чадъръ до чадъръ, байраци като облаци на небе, маждраци като честа гора. Пускатъ двама теляли да викатъ, всѣки юнакъ пусия да фане. Недовършена.

Вариантъ ПСп. IX—X (1882), с. 95—96, № III, ст. 22 (4 + 6), изъ сборн. на *Г. П. Бояджиевъ*, Велешко.

984. Царь Ив. Шишманъ води войската си на Софийско поле.

Откакъ е зора зазорила, оттогазъ войска завървѣла: конь до конь, юнакъ до юнакъ, сабитѣ имъ като ясно слънце — огънь свѣтятъ прѣзъ гора зелена,—войвода имъ е царь Иванъ Шишманъ. Той се Богу моли да имъ даде сила и юначество, бой да се бие на Софийско поле, кръвь ще се лѣе за християнска вѣра.

Вариантъ Мил. № 58, ст. 12 (4+6), юнашка, [Самоковъ]. — Бѣлѣжка подъ линия по прѣданието за боя на царь Шишмана и турцитѣ при Самоковъ = в. „Дунавска Зора" I (1868), бр. 25.

985. Турцитѣ завладѣватъ Солунъ.

Събиратъ се въ Солунъ три бана, три краля: Дойчинъ юнакъ отъ Солунъ, сиракъ Янко отъ Янина и Крали-Марко отъ Прилѣпъ — ядатъ, пиятъ и се веселятъ. Дойчинъ зима вигла (далекогледъ) и разглежда пѫтища, друмища. Съглежда въ морето шаренъ корабъ, въ него седи турски челебия и излиза на Бешъ-чинаръ. Пита го Дойчинъ, защо не слиза на скелето да плати гюмрюкъ, ами на Бешъ-чинаръ? Казва му, че е изпратенъ отъ султана да владѣе Солунъ. Дойчинъ фърля съ боздугана си по турчина, но не го олучва. Турчинътъ казва на своитѣ хора да излѣзатъ отъ кораба да фанатъ Дойчина. Дойчинъ се връща съ сълзи на очитѣ и разправя на дружината си.

Варианть Мил. № 156, ст. 59 (4+6), юнашка, Кукушъ.

986. Двама братя побѣждаватъ войската на Георги Арнаутче.

Двѣ етърви сѣдатъ на високъ диванъ и една на друга подфърлятъ златна ябълка. Съглежда ги Георги Арнаутче и се залюбва въ тѣхъ, като потъпква приятелство съ мѫжетѣ имъ — Митре и Стефанъ. Събира войска и заобикаля двороветѣ имъ. Митре и Стефанъ спятъ. Женитѣ имъ ги разбуждатъ съ прѣдпазване, за да не се разсърдятъ. Митре си изважда сабя дипленица, а Стефановица му посочва конетѣ и юнацитѣ: байрацитѣ имъ като горски борове. Двамата братя обличатъ пандзурлии кошули, турятъ си „щици чиликови“ (шлемъ), яхватъ бързитѣ си коне, зиматъ кръстати байраци, изваждатъ дипленицитѣ си саби и отиватъ срѣщу Георги Арнаутче. Избиватъ войската; почеватъ двамата братя помежду си да се биятъ, като не се познавали; женитѣ имъ ги фащатъ и укротяватъ да не се биятъ.

Варианть. Мил. № 68, ст. 75 (4+6), юнашка, [Струга].

987. Изповѣдь на Дука Станковъ.

Боленъ лежи Дуко Станковъ 9 годинн, скѫсалъ 9 постели съ 9 възглавници. Разиграва се Слано море: отъ четири страни вѣтъръ вѣе, ще потопи Св.-Гора, монастирь Хилендаръ. Игуменъ Сава говори на 300 калугера да съблѣчатъ свилени и кадифени дрехи, да облѣчатъ калугерско рухо: на главитѣ калимавки, подъ мишкитѣ стъкли позлатени, на ушитѣ златни пат-

рахили, на гърбоветѣ одежди, на ржцѣтѣ златни наржкавици и да зематъ книги евангелия, да се молятъ Богу, дано имъ помогне. Отиватъ да изповѣдатъ въ келия боленъ Дука Станковъ. Старъ игуменъ го пита да каже, какъвъ грѣхъ има? Изповѣдва се: залюбилъ три млади св. Ивановци, изгорѣлъ три търла агънца, изгорѣлъ три хамбара жито, обралъ 9 монастиря. Игуменътъ му казва, че всички грѣхове му се прощаватъ, само не му се прощава за тримата св. Ивановци. Изповѣдва още и тоя грѣхъ: рано въ св. недѣля зима хрътки и загари, коне и соколи и отива на ловъ; срѣща майка си да носи на ржцѣ просфори; дяволъ го накаралъ, слѣзълъ отъ коня си, зима просфоритѣ, разчупва ги и дава на хрътки и загари: хрътките яли, загаритѣ не яли; майка му го проклела да лежи 9 години; фаща майка си, издига я и я ударя о земята. За тоя грѣхъ игуменъ Сава нарежда наказание на Дука: да земе камъкъ, тежъкъ 300 ока, да го върже на гърлото и да го фърлятъ въ морето. Фърлятъ го въ морето, но и то го не приема: отдръпва се 40 разкрачи и остава камъкъ висещъ. Така е, който прѣгрѣши на майка, сестра, мила рода, нѣма прощаване!

Варианти. Мил. № 55, ст. 123 (4+6), църковна, [Струмица].

988. Облогъ да се обиколи земята за день.

Радичъ юнакъ вино пие въ хладни механи съ неговъ побратимъ Амза-бегъ, черенъ арапинъ. Яли-пили шесть недѣли, черенъ арапинъ прѣдлага облогъ: който обиколи за день 70 дервента и 80 клисури и да се върне въ Солунъ при старъ кадия да му земе за бѣлѣгъ бѣла книга и нему да я донесе, ще му даде подаръкъ три кожи биволски, пълни съ флорини. Наема се Радичъ, но, ако не успѣе, ще даде на арапина бързия си конь. Арапинътъ иска да постави въ условието да му даде жена си съ мжжко дѣте. Радичъ се съгласява. Отива у дома си и разправя на жена си Ангелина за облога. Заспива и поржчва на жена си рано да го събуди. Ангелина цѣла нощь не спала. Слънцето се дигнало на пладнина, тогава Ангелина оседлува коня, цѣлува му копитата и му се моли да не остави Радича на механа вино да пие. Отъ сълзитѣ на Ангелина Радичъ се събужда и я мъмре, защо по-рано не го е събудила? Яхва коня, заобикаля 70 дервента и 80 клисури и рано-рано се връща въ Солунъ прѣдъ кадия да му даде бѣла книга. Кадията му говори

да отиде на механа да пие вино. Отива, — пилъ отъ пладнина до икиндия и коньтъ му го подсѣща да отидатъ да зематъ бѣла книга отъ кадията и да бързатъ да отидатъ при Амза-бегъ. Кадията го спиралъ, но той изкаралъ сабята си и му прѣсѣкълъ главата, поставилъ я въ конска торба и тръгналъ да се върне у дома си. Амза-бегъ изпратилъ робини да зематъ Ангелина и мѫжкото ѝ дѣте, като си мислилъ, че Радичъ не може да се върне наврѣме. Задава се Радичъ, и робинитѣ, по съвѣта на Ангелина, избѣгватъ да не ги завари Ридичъ. Радичъ отива право на арапски порти; портитѣ заключени; прѣскача ги, влиза въ стаята на арапина, изтъркалва му кадийска глава, и той се уплашва. Дава му пълни три биволски кожи съ флорини, връща се у дома си и го прѣчаква черноока Ангелина.

Варианти: 1. Мил. № 171, ст. 163 (4+4), юнашка, [Струга].— 2. Чол. № 69, ст. 45 (6+6), зап. *И. Бѣлковскы* и *П. Гыдиджискы*, с Устово, Ахърчелебийско. (Хънза, Райко и Милка — съкратенъ вариантъ). — 3. ib. № 37, ст. 56 (5+3), записали сѫщитѣ отъ сѫщото мѣсто. (Стоянъ надпрѣпускалъ царя и му земалъ сараитѣ съ булкитѣ). — 4. ib. № 17, ст. 56 (5+3), зап. *Евгения хаджи Гергева Кисимова*, Търново = Doz. № 41, фр. прѣв. на с. 248—250. (Стоянъ се обзалага съ турчинъ вино да пие, служи ги сестра му Калина: ако се опие Стоянъ, да даде сестра си, а турчинъ — коня си; опива се Стоянъ, турчинътъ завлича Калина; отива да ги стигне: въ гора съ свирка се обажда на сестра си полека да върви; застига ги: на турчина еничеринъ отрѣзва главата и освобождава сестра си).—5. Сп. „Об. трудъ“ (1868), кн. II, с. 93—94, № IX, ст. 48 (5+3), отъ сборн. на *И. Ивановъ*, изт. нар. (Марийка се обзалага съ турчинъ за 9 товара имане да прѣплува морето; три дни и три нощи се мѫчила, но не успѣла накрай да излѣзе; бѣлѣнки ѝ подаватъ платната си и пзлиза накрай морето).

3. Хайдушки и политически пѣсни.

989. Момчилъ войвода.

Момчилъ войвода навечерь конь подковува, сутринь обосѣва. Момчилица го пита, защо става това? Отговаря ѝ: отива въ Солунъ града, тамъ люби еврейка, оттамъ — въ Бѣлградъ, люби Нора Бѣлградка, отъ Бѣлградъ — въ Стамболъ, люби на царь Костадина сестра. Момчилица праща писмо на царь Костадина и му обажда, че Момчилъ люби сестра му, съ юначество не може да се побѣди, но да събере 3000 душъ и, когато отива въ Манастиръ (Битоля), безъ орѫжие отива на църква,

тогава да го фанатъ. Събира, — като излѣзълъ Момчилъ отъ църква въ Битоля, яхва си коня и си отива; по пѫтя коньтъ почналъ да се тресе; чуди се Момчилъ отъ какво е; коньтъ се съмнѣва, да не би Момчилица да е направила нѣкоя измама. Момчилъ съглежда мъгли и прахове по друмища и въоржжени люди го заобикалятъ; спуска се съ коня си, отваря пѫть прѣзъ войската и отива на свои порти. Отдалече вика на сестра си да му отвори портитѣ. Обажда му, че жена му — Богъ да я убие —, като си спала, смоласала й русата коса на диреци. Момчилъ й говори да търга силно косата си, иначе и двамата загиватъ. Сестра му си изскубва косата, изважда отъ сандъцитѣ си 300 лакти платно, спуска го отъ прозорцитѣ по зидоветѣ, фаща се Момчилъ и тя почва да го изтръгва, но Момчилица прѣсича платното и той пада, като си изпочупва главата, рѫцѣтѣ и нозѣтѣ. Влиза царь Костадинъ въ Момчилови дворове, сѣда на свилени Момчилови постели и поржчва на Момчилица да му донесе Момчилова руба. Донася му, — въ еднага чизма му се събиратъ двата крака. Царь Коснтадинъ се очудва на Момчиловото юначество и проклева жена му, че го прѣдала. Заповѣдва да я намажатъ съ лой и катранъ, да я закопатъ до колѣнѣ въ земята и да я запалятъ отъ косата. Извръшватъ. Момчиловата сестра тѫжи прѣдъ царь Костадина за брата си, че го изгубила по прѣдателство на снаха си. Царь Костадинъ я зима въ своитѣ дворове, като я тѣши, че снаха му получила своето наказание.

Варианть 1. Мил. № 105, ст. 141 (4+6), юнашка, [Струга].

990. **Стратилъ войвода отмъщава за сестриника си Димча.**

Останалъ Димчо сираче, чуждо аргатче, главилъ се у плѣвенския султанъ за 9 години да му даде 900. Дошло врѣме Димчо да си излѣзе—иска си хачеца. Султанътъ му лоши думи надумалъ и не му далъ ни пара. Дожалѣва на Димча и отива въ гора зелена, отъ висока могила се провиква и търси вуйка си Стратила. Стратилъ съ 77 юнака подъ сѣнка седѣлъ и агне пекълъ. Като чува гласа на сестринчето си Димча, отива при него. Разправя му, защо го търси. Отива Стратилъ при плѣ-

венския султанъ и го пита, защо не е далъ хачеца на Димча? Султанътъ го излъгалъ, че ужъ Димчо не му обадилъ, че го напуска да му даде хачеца. Фаща султана и го изкарва на Стара-планина и му дума, че тѣхната постеля е трѣва зелена, чибукътъ му е отъ шипка, лулата отъ шикалка, тютюнътъ отъ букова шума, конацитѣ имъ сѫ високитѣ буки, а сѫдилищата—дълбокитѣ долове, тукъ сѫдятъ прѣстѫпницитѣ: за 9 години, 9 пари не далъ. Стратилъ съсича султана на кѫсове и го фърля по дракитѣ, като се провиква, гарванитѣ да дойдатъ да ядатъ евтино месо!

Варианти: 1. Чол. № 62, ст. 122 (5+3, 3+5), Желѣзникъ.—2. Кар. в. „Независимость“ III (1873), бр. 36, с. 283, ст. 88 (5+3), изт. нар. = Сѫчин. I (1886), с. 163—165, № 16. (Стратилъ и плѣвенскиятъ кадия; Димчо намира вуйка си въ Троянска планина; заколватъ го въ кѫщата му и зиматъ богатството му, че то било грабено отъ сираци и вдовици).

991. Манушъ войвода убива брата си и самъ себе-си.

Излиза Манушъ войвода на Троянска планина съ своя дружина да яде и да пие на хайдушко кладенче. Съглежда момче нахранено, конче съ синьо седло, съ позлатени зенгии, съ дълга пушка на рамо, съ златни пищови на кръста и съ дълга сабя на бедро. Казва на дружината си да го застрѣлятъ. Никой не се наема. Самъ Манушъ го застрѣлва. На издъхване момчето пита брата си, защо го застрѣлялъ, когато той е дошълъ да го кани за сватба, че майка му го годила за бѣла троянка? На Мануша дожалѣва: изважда остро ножче, пробожда се въ сърцето и говори на брата си Ивана да го прости, че той го зелъ за помакъ, та за туй го застрѣлялъ. Сега двата да лежатъ въ земя-мащеха!

Вариантъ Кар. в. „Независимость“ III (1873), бр. 32, с. 251, ст. 41 (5+3), зап. *Панайотъ Хитовъ*, изт. нар. = Сѫчин. I (1886), с. 160—161, № 14.

992. Юначество на Радулъ войвода.

Царь Мурадъ книга пише на Радулъ войвода, що въ-рлува въ Кара-Влашко и Кара-Богданско, да дойде въ Стамболъ да му бѫде вѣренъ слуга, да му пази царскитѣ сараи. Отказва. Царьтъ дава три кули имане, Ескисарай и половина Стамболъ, който фане живъ Радулъ войвода. Наема се Халилъ байрактарь. Яхва коня си, минава Дунавъ и търси Радулъ войвода. Радулъ

си седи на чардаци, до него млада Радулица, подава му вино тригодишно. Рудулъ пие и се подъ мустакъ смѣе, като говори на жена си, че Халилъ байрактарь дохажда съ него да се бие. Запасва си сабя прѣкована, яхва врана коня и отива въ поле широко и посрѣща Халилъ байрактарь. Въвежда го въ двороветѣ си и го пита, дали на гости дохажда, или бой да се бие? Отговаря му, че дохажда на гости, не е кадъренъ съ него да се бие. Нагоства го и го служи вино съ чаша 70 оки. Халилъ вино не пие — прѣфърлялъ го прѣзъ рамо. Опива се Радулъ и фаща Халила, когото качва на коня си и закарва въ Стамболъ. Царьтъ извиква 300 джелата да отсѣкатъ главата на Радула: който махне да му отсѣче главата, изсъхва му ржката. Радулъ моли царя да изпрати Халила да му донесе неговата сабя и съ нея да му отсѣкатъ главата. Донасятъ, — никой не може да вдигне сабята; Радулъ се моли на царя да му отвържатъ лѣвата ржка. Отвързватъ, — размахва се Радулъ и изсича 300 джелата и Халила. Уплашватъ се царьтъ и везиръть и прѣдлагатъ на Радула три кули имане и половина Стамболъ. Не приема. Връща се при първото си либе въ Влашко и Богданско.

Варианти: 1. Кар. в. „Независимость“ III (1873), бр. 44, с. 348, ст. 88 (4+6), зап. *Ангелъ Кънчовъ*, изт. нар. = Сбрн. I (1886), с. 170—172, № 20. — 2. ib. бр. 30, с. 235, ст. 85 (5+3), зап. сбщиятъ, изт. нар. = Сбрн. I (1886), с. 158—160, № 17. (Едренскиятъ владика дава Бачковския монастирь, патриархътъ — Влахерна съ аязмото, султанътъ—Горно и Долно-Лозани при София и тъмна чаршия на абаджиитѣ; наема се Радуловъ шурей Лало; фаща го; посрѣдствомъ майка си обажда на дружината си въ Мургашъ планина, като отива въ София; фаща пашата и Лало и ги обѣсва за прѣдателството имъ).

993. Женитба на Димка Безимка съ Димча болярин. Вълчанъ войвода.

Прочула се Димка Безимка отъ Демиръ-капия съ голѣма прикия. Дочува за нея Димчо джелатинъ отъ Будинъ града; хаберъ праща на баща й; той я дава съ голѣма прикия: 300 солунски жълтици. Димка моли Димчинъ баща да й даде „кръвайна“ сабя съ четири реда, съ 9 огледала, кожухъ отъ 9 мечки, вълчи-калпакъ и кончѣ шестокрило. Дава й. Почва се сватбата й — продължила 9 години: трудни жени дѣца родили, дѣца проходили. Зачува Вълчанъ войвода, че сватба иде, завардя Рила планина съ 300 юнака: Димча да убиятъ, Димка да

зематъ съ тежка прикия. Вардятъ 7 години — обосѣли, въшки ги изѣли,—въшки като прасци, гниди като миди. Чуди се Вълчанъ, що да прави, юнаци му отъ гладъ ще умратъ! Праща вѣсть на Димчо джелатина да му изпрати 500 махрами, въ една по 300 жълтици, на него 500, та ще го пустне да минатъ Рила, иначе ще убие него и невѣстата му. Димчо плаче и рони сълзи като маргаритъ. Димка, като вижда това, пита го защо плаче? Разправя й. Говори му да не се кахъри, сама ще отиде да ги дари. Иска прошка отъ кумове и сватове, облича се въ кожухъ отъ 9 мечки, нахлува вълчи-калпакъ, зима „кръвайна“ сабя, яхва конче шестокрило и отива въ Рила планина при Вълчанъ войвода. Като вижда Вълчанъ страшния делия, когото зима за татаринъ, посрѣща го и го пита, дали на помощь му иде да ограбятъ тежка сватба? Отговаря му, че за това дохажда, да нареди 300 юнака. Нарежда ги, — Димка си изважда сабята и изсича 300 юнака съ Вълчанъ войвода. Прѣсрѣща Димка сватбата и продължила пѫтя си съ нея, като успокоява Димча и сватбаритѣ да не се боятъ отъ Вълчанъ войвода.

Варианти: 1. Чол, № 47, ст. 138 (6+6), Калоферъ. — 2. Вакълидовъ, в. „Зорница“ (1864), бр. 24 и 25, ст. 144 (5+3), изт. нар. — 3. Лач. № XV, ст. 61 (4+6), събрана отъ *Крьстя Попова*, изт. нар. — Срв. I, бр. 462 „Борба на братъ съ сестринъ запорникъ“.

994. Сѫбо войвода, прѣдателски убитъ отъ турци.

Султанътъ моли Сѫбо войвода да дойде при него, харизва му чифлика Мосукажала, да го брани отъ падишаха въ Стамболъ. Дохажда, — 6 години го пазилъ. Дошълъ ферманъ отъ едренския аянимъ, Сѫбо войвода да бѫде убитъ. Седъмь душъ турци отиватъ при Сѫбо и го молятъ ди ги прибере въ дружината си. Прибира ги. Когато си съблѣкалъ Сѫбо ризата да се прѣмѣни, дружината му турци го нападнали и убили. На двамата отъ тѣхъ Сѫбо очитѣ извадилъ, а на третия зѫбитѣ изкъртилъ.

Вариантъ Хитовъ, Пѫтувание (1872), с. 124—126, ст. 69 (3+5), Сливенъ.

995. Птичка обажда на Янка за Танась войвода и дружината му.

Янка, вървейки прѣзъ гора, съ крушовъ листецъ свири и моли гората да й обади, дали е видѣла Танасъ войвода и съ

него братчето ѝ. Изъ осое птичка изпищѣва и ѝ говори, защо е толкова глупава: ако може гора да говори, не би я дървари сѣкли, не би я овчари пасли, не би крила хайдути? Дошълъ Танасъ съ байрактарь Иванча, Янкино братче. Янка едвамъ ги познава. Изтрива сълзитѣ си и моли гората да изкара голѣми клонове, да крие хайдутитѣ, че има братъ хайдутинъ.

Вариантъ Хитовъ, Пѫтуване (1872), с. 107—108, ст. 39 (3+5), Сливенъ.

996. Порой довлѣкълъ книги за размирни години.

Ангелъ граматикъ седи въ градина подъ слива, пише книга и въздиша. Майка му го пита, защо въздиша? Отговаря ѝ, че снощи порой донесълъ три книги, въ които се пише, че земята се размирила, разбъркала.

Вариантъ Манчевъ, Б. языкъ II (1872), с. 3—4, ст. 15 (4+4), изт. нар.

997. Царь покланя царство на дѣте.

Малко дѣте на диванъ седи и си играе съ ябълка. Майка му говори да не играе, ще го види царьтъ и ще му поклони царството. Вижда го и му покланя царството си.

Вариантъ Мил. № 577, ст. 12 (3+3), лазарска — на малко дѣте, Струга.

998. Откраднато царче.

Въ Цариградъ имало нощно увеселение (донанма), излѣзло мало и голѣмо да гледа, излѣзла и Мария съ царче въ ржцѣ, загледва се въ донанмата, царчето открадватъ. Царицата казва на Мария да намѣри царчето, иначе ржцѣтѣ ще ѝ прѣрѣже, очитѣ извърти. Моли я да не ѝ прѣрѣзва ржцѣтѣ и изврътва очитѣ, но да ѝ отрѣже коситѣ, да ходи отъ градъ въ градъ да търси царчето. Послушва я царицата. Огива Мария въ Будинъ града; будинци изнесли царчето; Мария познава царчето; говори на будински стари кметове да ѝ дадатъ царчето. Молятъ ѝ се да не казва на царя, прѣдлагатъ ѝ тежко имане, що може да дигне.

Вариантъ Мил. № 64, ст. 38 (5+3), юнашка, София Чол. № 91.

999. Царь Селимъ — дервишъ.

Царь Селимъ се подервишилъ въ бѣло рухо дервишко на Великдень въ Прилѣпъ да гледа, какъ играятъ кметоветѣ и кметицитѣ, беговетѣ и бежицитѣ, спахиитѣ и спахиицитѣ, ергенитѣ и дѣвойкитѣ.

Вариантъ Мил. № 196, ст. 15 (4+4), юнашка, Прилѣпъ.

1000. Воденицитѣ на Искъръ и тепавицитѣ на Дунавъ сѫ царско наслѣдство.

На царь конь избѣгва, слѣдъ него тичатъ 300 сеизи, но не можатъ да го уловятъ. Мома Драгана изнесла бисеръ на блюдо и по турски помамва коня. Фаща го и извежда прѣдъ царя. Царьтъ пита Драгана да ѝ хариже бѣли грошове или жълти жълтици? Тя му иска на Искъръ воденицитѣ и на Дунавъ тепавицитѣ — нищо друго. Царьтъ ѝ говори, защо иска това, що отъ баща му е останало?

Вариантъ Мил. № 118, ст. 27 (5+3), юнашка, [Панагюрище].

1001. Куманъ войвода граби мома за сина си.

Куманъ войвода граби хубава Велика отъ с. Добруджа, ржцѣтѣ ѝ назадъ връзва и я откарва въ планината. Прислужва на дружината му. Велика плаче. Куманъ ѝ обажда, че отъ три години обѣщалъ на своето ергенче хубава мома да му доведе отъ едренскитѣ полета и на него ще я даде.

Вариантъ Хитовъ, Пѫтуване (1872), с. 116—117, ст. 29 (5 + 3), Сливенъ.

1002. Златьо войвода, прѣданенъ отъ свои другари.

Дамянъ, побратимъ на Златьо Кокарчоглу, прѣдлага да отидатъ на Тунджа риба да ловятъ и лѫжански моми да гледатъ на панаиръ, но Златьо му казва, че се е наситилъ отъ панаири. Не приема и прѣдложението на султана пехливанинъ да му бѫде, — прѣдпочита отъ всичко друго Стара-планина, да убива душмани турци и да обира царскитѣ хазни. Турцитѣ прѣдумватъ двамата братя прѣдатели, Маньо и Христо, да отидатъ въ неговата дружина. Отиватъ,—войводата не смѣе да ги приеме, но дружината го склонила. Отива съ дружината си въ Срѣдна-

гора; залавятъ двама турци кръвници; остава ги на дружината си, а той съ Христо отива на филебешката пѫтека, да улови ламбатарския ходжа. Маньо опилъ дружината и пустналъ турцитѣ, които изклали дружината. Потера се събрала отъ 500 души и загражда Златя съ Христа и още единъ отъ дружината. Златьо убива Христа, когато се опиталъ да избѣга. Сейменитѣ убиватъ другаря на Златя; Златьо убива 12 душъ отъ потерата; тя се уплашила и търтила на бѣгъ. Когато Златьо изваждалъ отъ чантата си барутъ, искра паднала на барута и изгорѣла очитѣ му. Съ ятаганъ налетѣлъ на турцитѣ и избилъ мнозина. Прѣди да издъхне Златьо войвода, казалъ: проклетъ да е онзи, който не коли невѣрницитѣ!

Варианти Хитовъ, Пѫтуване (1872), с. 117—122, ст. 161 (3 + 5), Сливенъ.

1003. **Панчоглу съ байрактарь Нано избива войската на садразамъ.**

Книга пише юнакъ Панчоглу и я праща на брата-побратима си Нано българина да събере 10,000 момци и да дойде въ Ловечъ града да му помогне срѣщу садразамъ, който идѣлъ съ турци, еничери, низами и таборъ читаши, него да фане, да го води низъ ловешки улици и да го обѣси на суха върба. Прочита книгата Нано, събира 10,000 юнака българи и отива на помощь на Панчоглу. Срѣщатъ се турци съ българи: турцитѣ рѣжатъ, а помаци-българи колятъ — зачервѣли ниви и ливади, кърви текатъ като вода отъ планина, а трупове като снопи по нива. Провиква се Панчоглу къмъ садразама, че той е помакъ, помашко колѣно, не е роденъ отъ бѣла туркиня, не е повиванъ въ кадифе, коприна, не е храненъ мазно-сладко, него е родила черна българка, повивала го е въ букова шумка, отрасла го е въ бука зелена, хранила го е съ кукурузино брашно, учила го е съ турчинъ да не пие, научила го е турчинъ да коли! Махва съ сабята си и му отсича главата.

Варианти: 1. Кар. в. „Свобода" I (1869), бр. 4, с. 27—28, ст. 41 (4 + 6), изт. нар. = Сѫчин. I (1886), с. 145—146, № 1.—2. ib. бр. 12, с. 91, ст. 21 (5 + 3), изт. нар. = Сѫчин. I (1886), с. 146—147, № 3. (Дончо войвода и Мургашъ планина: хубава е планината за хайдути да избиватъ турцитѣ).

1004. Кумица прѣдава Димитра Налеть войвода.

Димитъръ Налетъ войвода пѫтища спрѣлъ, не дава пиле да прѣфръкне, камо ли човѣкъ да мине. Чува царьтъ за това и издава ферманъ: който живъ фане Димитъръ войвода, ще му хариже половината Цариградъ съ селата и градоветѣ около него. Наема се Димитровата кумица, — напълва бистра бъклица и отива на Рила планина, на хайдушко игрище, при хайдушки кладенци, дѣто си мѣтатъ бѣлъ камъкъ. Извиква кума си Димитрия да дойде при нея. Като чува Димитъръ, яхва кончето си и отива при кумицата си Тодорка. Кани го да ѝ кръсти дѣте. Димитъръ я пита да не е това измама? Казва му, ако е измама, главата ѝ да отрѣже съ косата. Отиватъ. Като влѣзли въ черква, поповетѣ вратитѣ затварятъ и Димитра улавятъ. Той си изважда сабята, на всички главитѣ отрѣзва, остава само Тодорка. Тя му се моли да не ѝ отрѣзва главата, но да ѝ извади очитѣ, за да приказва за юначеството му. Димитъръ нищо не ѝ каза, но си подава ржката да му цѣлуне и си дребни сълзи заронва. Яхва си кончето и отива въ Стара-планина при своята дружина, като се провиква: проклета му душа, който жена вѣрва!

Варианти: 1. ПСп. III (1871), с. 110—111, № I, ст. 82 (5 + 3), зап. *Цани Ганчевъ*, Търновско. — 2. Блъсковъ, Рада клюкарката (1873), с. 30—32, ст. 107 (5 + 3), изт. нар.

1005. За пари въ заемъ — залогъ булката.

Стоянъ моли чича си Иванча да му даде 10 гроша въ заемъ да подкове биволитѣ си, за да товари тежко имане. Отговаря му: ще му даде пари въ заемъ, ако заложи булката си. Връща се Стоянъ у дома си съ сълзи на очи и продава биволитѣ си за пушка бойлия. Нарамва си пушката и отива при чича си, като му казва, че довелъ булката си да заложи. Гръмва съ пушката и поваля чича си, като му дума: ето пари съ лихва и булчето залогъ?

Вариантъ ПСп. VII—VIII (1873), с 107, № 1, ст. 37 (5 + 3), зап. *В. Д. Стояновъ*, изпѣна отъ Добри Недѣлчевъ, Шуменско.

1006. Юнакъ Кара-Видо избива турци, нахлули въ кѫщата му.

Кара-Видо вино пие на Веноле поле подъ дърво дафиново; слуга му е негова сестра. Долитатъ два гълѫба и кацватъ

на двѣ гранки и писма изпущатъ. Кара-Видо книга гледа и сълзи рони. Жена му Катерина казва, че турци му двори изпълнили. Той поржчва на жена си да отиде въ клѣти да му пустне вино. Отива и що да види? — турци клѣти изпълнили, руйно вино пиятъ: кой съ чизма, кой съ емения. Връща се и обажда на мжжа си. Кара-Видо зима си остра сабя, размахва я надесно, налѣво . . . Вижда на сѣкоя порта по зеленъ байракъ, на неговата 12 алени байрака.

Вариантъ ПСп. IX—X (1882), с. 98—100, № VI, ст. 46 (4 + 4), отъ сборн. на *Г. П. Бояджиевъ*, Велешко.

1007. Ангелъ войвода.

Питатъ Ангелъ войвода, дали има кжща (кукя) висока? Отговаря: неговата кжща е зелена бука, стара майчица—Стара-планина, старъ бѣлъ бащица —сабя френгия, сестрица—чифтъ паласки, булчица — дълга пушка, дребни дѣчица — дребни фишеци.

Варианти: 1. Кар. в. „Свобода“ III (1873), бр. 5, с. 36, ст. 23 (5+5), изт. нар. = Сжчин. I (1886), с. 155—156, № 10.—2. Чол. № 61, ст. 14 (6+6), Желѣзникъ—3. Мил. № 217, ст. 16 (5 + 5), хайдушка, [Струга). (Боленъ е Кара-Мустафа; да носи оржжието му хайдутъ Велко).

1008. Прѣдателство на войвода да му ограбятъ богатство.

Нонка перѣла на рѣката, а Нанчо ѝ думалъ да му намѣри лѣкари за 77 рани. Тя сама се наема да го цѣри и го изцѣрява, като го приема въ зимницитѣ си. Нанчо поискалъ отъ невѣста Игна да му донесе 9 пояса да се опаше, за да види дали е оздравѣлъ. Донася му, — веднага поржчва на Нанча, Игновъ мжжъ, да дойде въ златшика чаршия да му купи барутъ и коршуми. Нанчо не се рѣшава. Обажда на жена си; учи го да отиде при билюкбашията Пура да му обади, че е фанала Нанчо войвода и го чува три мѣсеца, да дойде да го земе. Пура дохажда и, като вижда Игна, извиква му да бѣга. Нанчо избѣгалъ, като си забравилъ чанта съ жълтици.

Вариантъ Doz. № 27, ст. 80 (5 + 3), хайдушка, изт. нар., фр. прѣв. на с. 211—214.

1009. **Трифонъ и Добри, нападнати отъ потера.**

Трифонъ говори на байрактарь Добри да дигне байракъ къмъ Гребенецъ, да минатъ по Матейскитѣ джбрави, че лошъ сънъ е сънувалъ, ще ги разбиятъ турцитѣ, момчетата сѫ много уморени, цѣль день вървѣли отъ голѣмия Бакмаджикъ. Прѣдлага да ги заведе до р. Мараша, а той (Добри) отива въ Стралжа да се научи отъ султанскитѣ бакали, дали се събира потера. Отива и се връща. Научва се, че се събира потера. Дохажда потерата на чело съ султанъ; Трифонъ я прѣчаква съ дружината си; поваля султана; послѣдниятъ извиква на Маня да запре потерата; зафаща се бой: всичката дружина била избита заедно съ Трифона, избавя се само Добри.

Вариантъ Хитовъ, Пѫтувание (1872), с. 126—128, ст. 65 (3+5), Сливенъ.

1010. **Войвода се не издава.**

Зейнелъ паша пита Пѣю палабуюклия да му обади, отдѣ зима хлѣбъ Димитъръ войвода? Отговаря му: Димитъръ е юнакъ и не трѣбва да праща низами да го ловятъ. Разсрѫдва се пашата и изпраща низами да го уловятъ. Димитъръ отъ Твърдишката планина му пратилъ хаберь, самъ да излѣзе да го улови, мегданъ да дѣли съ него при р. Тунджа. Пашата се уплашилъ и запиталъ Пѣю, дали е вѣренъ хаберътъ на Димитра? Казва му, че е вѣренъ. Пашата още пита Пѣю да му обади, дѣ сѫ избити много турци? По влашкитѣ кърове, когато турцитѣ се били съ московцитѣ, отговаря му Пѣю.

Вариантъ Хитовъ, Пѫтувание (1872), с. 112—114, ст. 64 (5+3), Сливенъ.

1011. **Билюкбаша Митре улавя харамии.**

Митре билюкбаша вино пие въ Лѫгадинско поле и му дохажда писмо отъ солунски паша, воденски войвода, енидженски кадия да събере дружина и да отиде да прѣслѣдва харамии. Събира дружина и отива въ Кожухъ планина. Тамъ намира старъ Балабанъ и сина му Янкула съ 3000 душъ харамии. Балабанъ свири, а синъ му Янкулъ хоро води на харамии. Убива Балабана, а подиръ него и сина му: харамиитѣ живи улавя, поставя ги въ синджири и завежда въ Солунъ.

Вариантъ Мил. № 226, ст. 50 (4+4), хайдушка, Битоля.

1012. Стоянъ улавя старъ султанъ.

Седнала майка да яде и пие съ своитѣ 9 сина и ги пита, кой какво желае? Стоянъ ѝ казва, че желае да ходи въ гора зелена, аленъ байракъ да носи съ дружина, а Иванчо — биволи да си купи, черни угари да разоре, за да посѣе бѣла пшеница. Събира Стоянъ дружина и отива на султанска межда и си фаща султанъ подъ чадъръ. Султанътъ го пофалява, че билъ по-юнакъ отъ него. Завежда го на 9 човѣшки гроба, пълни съ сребро. Султанътъ казва на Стояна да земе, колкото иска, но и на него да остави, че е веке старъ.

Вариантъ Мил. № 99, ст. 46 (3+5), юнашка, [Панагюрище].

1013. Майка оженва сина си да не отива войникъ.

Майка прибързала да ожени едничкия си синъ Стояна, доклѣ не сѫ го писали войникъ: да воюва 8—9 години, 12 пролѣти, 13 есени.

Вариантъ Манчевъ, Б. языкъ II (1872), с. 59, ст. 9 (5+3), изт. нар.

1014. Танасъ войвода принася курбанъ на св. Илия.

Танасъ войвода пита царския овчарь Димитрия да му обади, дали е дошълъ султанътъ въ с. Мусо-Кашали? Обажда му, че днесъ ще дойде да фане маторенъ овенъ за курбанъ. Прѣдлага на овчаря да го скрие въ кошарата, за да улови той овена, курбанъ да го заколи на св. Илия.

Вариантъ Хитовъ, Пѫтуване (1872), с. 106—107, ст. 29 (5+3), Сливенъ.

1015. Прѣдупрѣждение отъ убийство.

Прѣдупрѣждаватъ Неша да не спи подъ дрѣново дърво, че му се фалятъ три луди млади да го убиятъ: ще го занесатъ на връхъ планина подъ бука голѣма, подъ сѣнка широка, на трѣва зелена, ще го колятъ като рудо агне, ще го пекатъ на два силни огневе. Убиватъ го, дохаждатъ негови дружки, събиратъ го въ скутове и насаждатъ босилекъ и карамфилъ.

Варианти: 1. Мил. № 296, ст. 18 (6+6), любовна, Охридско.— 2. ib. № 486, ст. 11 (4+6), любовна, [Струга].

1016. **Харамийски жестокости.**

Питатъ Стойна, дали е разбрала, че харамии нападнали селото имъ? Всички побѣгнали, само Стойна останала, хлѣбъ пекла и не разбрала, че сѫ дошли. Харамиитѣ — голи, боси като оси, гладни, жадни като псета — фащатъ Стойна и я мѫчатъ да каже свекрово и свекърово имане. Казва имъ, че е скоро дошла, та не знае имането дѣ е. Питатъ я харамиитѣ, като е дошла скоро, чие е дѣтето въ люлката? Отговаря имъ, че е етървино й. Нажежватъ пирустия и поставятъ на шията й, нажеженъ врѣшникъ — на главата й. Отъ мѫки Стойна имъ казва имането: грошове — въ кьошоветѣ, бешлъцитѣ — въ шиницитѣ, двояцитѣ — въ бардацитѣ, аспритѣ — въ кесиитѣ. Като прибиратъ имането, накарватъ Стойна да наклади силенъ огънь. Наклажда, — въ него фвърлятъ мѫжко дѣте да се пече и я накарватъ да яде отъ него. Като го изѣла, заколватъ и нея.

Варианть Мил. № 227, ст. 62 (4 + 4), хайдушка, Битоля. — Срв. I, бр. 465 „Харамии дѣте на скара печатъ".

1017. **Хайдути-обирници изловени.**

Събиратъ се 12 душъ юнаци, съ войводата 13, и отиватъ у Станка, жена на Видула, като я измамватъ посрѣдъ нощь, че сѫ овчари на Видула, добри люди сѫ, искатъ да прѣнущуватъ у нея. Отваря имъ, наклажда огънь, пригатвя вечеря, наточва имъ вино и ракия. Подслушва на вратата, какво си говорятъ пѫтницитѣ: войводата имъ говорилъ много да не ядатъ и пиятъ, че мѫка ще видятъ, докато зематъ отъ Стана Видудулово имане. Прѣдупрѣждава ги да зематъ тепсии боснашки, на огъня да ги топлятъ, сърцето на Станка да парятъ. Станка излиза на двора и вика да дойде мало и голѣмо, че е уловила харамии. Войводата й се моли да имъ отрѣже рѫцѣтѣ, само живи да ги остави, да приказватъ за юначеството й.

Варианть ПСп. VII—VIII (1873), с. 113—115, № VI, ст. 72 (5 + 3), зап. *В. Радуловъ*, Котелъ.

1018. **Прѣкори на харамии.**

Събрали се 77 харамии: първиятъ билъ кѫси-петко на четири патерици, по него касапчето отъ Прилѣпъ, два кодоша отъ Варошъ, чукни-тѫпанъ отъ Мѫжовичища, върти-калецъ отъ

Сѣнакосъ, суши-сливи отъ Долени, пърди-зелка отъ Църнилища, махни-вила отъ Могила, попъ Никола отъ Битоля. . .

Вариантъ Мил. № 278, ст. 15 (4 + 4), смѣшна, [Прилѣпъ].

1019. **Червенъ байракъ за българинъ, зеленъ за турчинъ.**

Лудо младо иска отъ мома Грозда да му вапса два байрака: зеленъ байракъ за турчинъ, червенъ за българинъ, да отиде на войска.

Вариантъ Мил. № 467, ст. 9 (4 + 4), любовна, [Струга].

1020. **Затворенъ за бегликъ.**

Още пѣтли не пѣли, сеймени фащатъ чорбаджи Петка, калоферски векилинъ, връзватъ му ржцѣтѣ наопаки, подъ конь му нозѣ заковятъ и го каратъ на Стамболъ. Петковица имъ се моли, всичкия бегликъ да зематъ: овцитѣ съ овчаритѣ, говедата съ говедаритѣ, кжщата съ покжщнината, още бегликъ да му зематъ, само Петка да пустнатъ. Сеймснитѣ ѝ казватъ да не жали Петка: на обѣдъ ще бжде въ Филибе, на вечеря—въ Едрене, сутринь рано — въ Стамболъ.

Вариантъ Мил. № 112, ст, 25 (5+3), юнашка, [Панагюрище].

1021. **Сеймени грабятъ невѣста.**

Богъ да убие майката на невѣстата, че късно пустнала невѣстата на гости съ дѣте Иоанче. Срѣщатъ ги сеймени въ полето на ливадитѣ: дѣтето убиватъ, невѣстата грабятъ.

Варианти: 1. Мил. № 653, ст. 8 (5+5), жетварска, Струга. — 2. ib. № 129, ст. 12 (5+3), юнашка, Панагюрище. (Отива кехая въ Стара-планина.

1022. **Хайдути обиратъ и закалятъ чорбаджия съ булката му.**

Хайдути влизатъ въ село и питатъ за Иванчо чорбаджи. Посочватъ имъ кжщата съ желѣзни порти. Намиратъ го, че брои паритѣ си. Заключватъ портитѣ, наклаждатъ три огневе, заколватъ три ялови крави и три телци. Фащатъ чорбаджи Иванча, рѣжатъ отъ месата му и го даватъ на булката му да яде, слѣдъ това го фърлятъ въ огневетѣ. Сжщо изгарятъ и булката му.

Вариантъ Кар. сп. „Знание“ I (1875), с. 326—327, № III, ст. 28 (4+6), изпѣна отъ баба Недѣля въ Копривщица — Сжчин. I (1886), с. 212—213, № 56.

1023. **Разбойници обиратъ едренски безистенъ.**

Лозанъ говори на майка си: по-добрѣ било каменъ да роди, а не него, защо се е фалила, че има синъ Лозанъ, въ Едрене града ходилъ, безистенъ обралъ и земалъ пари неброени? Събира Лозанъ 77 души дружина и отива въ Едрене да обира безистена. Не могатъ капия да отварятъ на Едрене, — самъ Лозанъ съ топузъ ударя капия и я измѣства; влизатъ юнацитѣ му; отиватъ въ свѣщарски дюкянъ, зиматъ свѣщи, запалватъ ги и тършуватъ въ безистенъ. Едренчани намѣстили капията. Момчетата почнали да плачатъ, че ще ги изловятъ и заколятъ. Лозанъ ги утѣшава, — отъ кубето на безистена излиза и съ пояси дружината си измъква. Минаватъ прѣзъ Едрене града, виждатъ ги едренчани, момчетата се страхувитъ да не ги изловятъ. Лозанъ изважда сабята си и прѣзъ срѣдъ града излиза съ момчетата си. Слѣдъ обира разпуска дружината си.

Вариантъ Чол. № 53, ст. 97 (5+3), Желѣзникъ.

1024. **Разбойници обиратъ.**

Прочулъ се Цоню чорбаджи, че има 500 вакли овена, 300 свине и пари готови. Кьоръ-Стою булабунарчето, султанъ пандаклийски и Муле ерменлийско събиратъ се, фащатъ говедари и ги пращатъ въ Карапча до Цоня, селски чорбаджия, да имъ изпрати 50—60 хиляди (гроша), ако не имъ изпрати, главата ще му зематъ съ брадата. Отказва имъ. Цоню изпраща сина си Димитра въ Ямболъ да търси кѫща и да каже на мюдюрина, че бѣгатъ отъ Карапча. Отива, — разправя на мюдюрина. Казва му да се върне у дома си, ще изпрати 50 млади жандарми да ги пазятъ. Не изпраща. Сами се пазятъ отъ Петровдень до Илиндень; свръшва имъ се брашното; Цоню впрѣгва воловетѣ на колата и отива мливо да занесе на воденица; на връщане прѣсрѣщатъ го разбойницитѣ, отсичатъ му главата съ брадата, защото пари не имъ пратилъ; сетнѣ отиватъ въ кѫщата му, фащатъ снахитѣ му, мѫчатъ ги и нѣнкитѣ имъ рѣжатъ.

Варианти: 1. Чол. № 59, ст. 95 (5+5) Желѣзникъ. — 2. ib. № 58, ст, 29 (3+5) Желѣзникъ. (Едикулски джелепи и едренски касапи обиратъ паритѣ на кралица отъ продаденитѣ ѝ 1000 чифта коча, 600 агнета и 600 шилета).

1025. Разбойници обиратъ турско сѣмейство.

Слънце трепти, захожда, Герги си стѣга кончето, жена му стои и го пита, кѫдѣ ще отива? Казва й ще отива въ с. Чахколарово, брадвичка да наточи, хаджи Исуха да заколи. Отива. Влиза въ портитѣ на хаджи Исуха: него не намира, а го прѣсрѣща хаджийката. Пита го какво иска? Герги й казва, че отива на пазаръ да си купи волове, но не му достигатъ пари. Хаджийката му дава. Отива на Черкешли при приятеля си Кося, когото не намира въ кѫщи, а майката му, която му съобщава, че Кося е въ черкешлийски кории. Отива и го намира. Говори му да отидатъ да обератъ хаджи Исуха. На Кося четири овци близнили, натиря овцитѣ и оставя агънцата, яхва си сива кобила, зима Гига куюмджия, Мана брадатъ байрактарь и Златя, който разбивалъ желѣзни сандъци съ своя топузъ. Отиватъ и ограбватъ сандъцитѣ съ жълтици на хаджи Исуха, напълватъ дисази и тръгватъ да си отиватъ. Щомъ излѣзли отъ кѫщи, заваля дъждъ и побъркватъ пѫтищата. Мано казва на дружината да изколятъ конетѣ и да ги фърлятъ въ Тунджа. Герги не се съгласява, че коньтъ му е теткинъ, за който ще го убие. Бутва коня си и отива въ кѫщи; чуди се и мае, дѣ да постави дисазитѣ; фърля ги на чардаци. Кѫщата му бостанджии изпълватъ. Гергица пита Герги: нали му стигатъ три търла рудици и четири овена?

Вариантъ Чол. № 51, ст. 140 (5+3, 3+5), Желѣзникъ.

1026. Сърдитъ на майка си — побива байракъ.

Канятъ Димо да слѣзе отъ Рудина планина да го прѣмѣни майка му, да прѣговаря сестра си. Слиза — майка му отишла на махала, на механа—, не я намира у дома. Нажалва се на Димо, бръква си въ джебоветѣ, изважда ключове, отваря зимницитѣ, изважда отъ сандъцитѣ два байрака: единъ аленъ, другъ шаренъ; побива ги срѣдъ село и се провиква да се събератъ дрѣновчани, за да ударятъ на Дрѣнополе. Събиратъ се, ударятъ на Дрѣнополе; излиза Димова снаха съ мѫжко дѣте на ржцѣ, съ чистъ подкапникъ, на подкапника нанизъ: бѣли пари грошове и голѣми жълтици. Недовършена.

Вариатнъ Чол. № 81, ст. 52 (4+5 и 4+4), хороводна, Софийско.

1027. Жаль за сръбски войници.

Ружа да се развива въ градина, зеленъ байракъ въ планина, да се събератъ Сава и Расава, да събератъ млади войници, кои нѣматъ баща, майка, братъ да ги замѣстятъ съ тънка пушка и остра сабя. Юза по Дунавъ се вози и се моли Богу да му даде очи соколови, крилѣ лебедови, да прѣлети прѣзъ Черно море, да отлети въ Бѣлградъ, да види сръбски войници, витези.

Варианть Чол. № 94, ст. 21 (6+4). Нишко.

1028. Жена познава мѫжа си еничеринъ.

Еничери дохождатъ у Стойна Ениньовка, еничеринъ Склафъ е падналъ у попови въ село. Той пита попа, дали иматъ дѣца въ селото да ги зематъ еничери? Попътъ му отговаря: кое село дѣца нѣма, коя гора безъ пѫпка, коя вода безъ камъни — има дѣца въ селото, ето Стойна Ениньовка има три сина за еничери? Склафъ поржчва на попа да извика Стойна. Дохажда. Склафъ ѝ каза, тритѣ ѝ сина ще зематъ за еничери. Стойна му говори: еднъжъ дошло еничерство, земали ѝ брата; повторно дошло, земали ѝ първо либе; сега третьо еничерство, искатъ ѝ тримата синове! Склафъ пита Стойна дали може да познае брата си и първото либе? Отговаря му, че брата си не може да познае, защото била малка, но ще познае първото либе, което било въ гора дърводѣлецъ, самострѣлецъ, та отишло да отсѣче дърво яворово, отфръкнала трѣска яворова, ударила го по главата и му остава бѣлѣгъ. Склафъ заповѣдва на попа да събере момцитѣ отъ селото. Събира ги. Склафъ имъ казва да свалятъ калпацитѣ си. Свалятъ, — Стойна ги гледа и търси между тѣхъ либето си. Не го намира. Помолва тя Склафа и той да си свали калпака. Сваля си, — Стойна го познава по бѣлѣга, че той е първото ѝ либе.

Варианти: 1. ПСп. XI—XII (1876), с. 147—150, № 1, ст. 90 (4+4), слушана отъ баба Рада Шанковица въ Панагюрище, съобщава *М. Дриновъ*. — 2. Сп. „Читалище“ IV (1874), с. 592—594, ст. 76 (4+6), записалъ *Дим. Я. Бисеровъ*, Дупница. (Яна в ковица въ Солунъ).

1029. Хайдутъ — калугеръ.

Майка говори на сина си Стояна, че това лѣто безъ печалби останалъ. Снощи търговци котленци минали и за него

питали да го заведатъ въ Рила и Стара-планина. Стоянъ пита майка си: не стигатъ ли й 9 коли съ имане, 10-та съ жълтици? Не ли й се е додѣяло търговски глави да крие, кървави ризи да пере? Майка му настоява да отива туй лѣто да печели. Стоянъ казва на майка си, колко сладко говори, да извади езика си, за да го цѣлуне. Изважда си, — Стоянъ й езика прѣхапалъ. Изважда си 9 катъра отъ яхъри, натоварва ги съ жълтици, повежда ги и си отива въ Света-Гора, въ Хилендарския монастирь се покалугерва.

Вариантъ Doz. № 22, ст. 39 (5 + 3), хайдушка, изт. нар., фр. прѣв. на с, 199—200.

1030. **Дружина обира царска хазна.**

Дружина отъ 12 душъ сторва вѣра и клетва, никой да не се отдѣля отъ войводата имъ Димитрия калъкчията. Тѣ сж: Пѣю буюклията, Злати конарчето, Мирко черкешлийчето, Георги на баба Трънка момчето, Стефанъ Луцканоглу и Желю ямболчанина. Дружината сѣда да яде и пие, а войводата имъ стоешкомъ говори да не се опиватъ, защото ще отиватъ на едренскитѣ дервени да обиратъ царска хазна. Хазната обрали и си я раздѣлили, на войводата дали два дѣла.

Вариантъ Хитовъ, Пжтуване (1872), с. 115—116, ст. 35 (5+3), Търново, дадена отъ *Кира П. Тулешковъ*. — Срв. I, бр. 553 „Боянка ограбва царска хазна“ и бр. 454 „Мома Еленка-юнакиня обира царска хазна и боснашки търговци“, още тукъ бр. 1034 „Войводи раздаватъ богатството си на пирдопски абаджии въ Стамболъ“.

1031. **Мома войвода обира кадъна Керима.**

Бояна войвода войводувала 9 години, покарала 10-та, човѣкъ не видѣла, пари не земала, продала си конетѣ, паритѣ си изѣла. Братъ й Стоянъ говори да се пръсне дружината й, овчари да се главятъ. Отговаря му да почака, хаберъ й дошълъ, че кадъна Керима дохажда съ голѣма хазна съ 90 джелати и 120 арапи. Излиза Бояна прѣдъ Керима и я моли да подари нѣщо на дружината й. Отказва. Изважда Бояна сабята си и изсича всички джелати и арапи. Керима се крие въ кочия; Бояна й извиква да си извади главата, за да й я отрѣже. Моли й се да й пощади живота, че е една у майка, годена е, скоро ще

се жени. Влиза Бояна въ кочията и й отрѣзва главата. Заповѣдва на дружината си да зематъ имането, кой колкото може, а тя съ кола ще го земе.

Варианти: 1. Мил. № 166, ст. 76 (5+3), юнашка, Панагюрище. — 2. Doz. № 20 ст. 51 (5+3), хайдушка, изт. нар., фр. прѣв., с. 195—197. (Лалчо е войвода; наема се юнакъ Димитъръ да земе хазната отъ Керима; излъгва я да изпрати войскитѣ си напрѣдъ, а той влиза въ кочията при Керима като любовникъ, ужъ да я цѣлуне подъ гушката, Керима си дига главата, и въ това врѣме Димитъръ я заклалъ; връща се при дружината си съ гердана й и съ скѫпи прѣмѣни).

1032. Снаха измамя хайдути и зима отъ свекъръ имане.

Седналъ е Дамянъ чорбаджи да яде и пие съ 9 негови сина и 9 хубави снахи. Най-малката снаха Еленка не яде, не пие, а прѣдъ врата стои и сълзи рони. Пита я Дамянъ, защо не яде и пие — дали не е доволна отъ него? Отговаря му, че снощи чула зла дума като чума: тази вечерь ще дойдатъ харамии да ги бастисатъ! Дамянъ й говори, ако измами хайдутитѣ да не ги бастисатъ, половината имане ней ще даде. Дохаждатъ хайдутитѣ; прѣчаква ги Еленка; казва имъ, че Дамянъ чорбаджи е умрѣлъ, днесъ му сѫ били третини, кани ги да хапнатъ отъ помена му жито медено и вино червено: отъ житото да хапнатъ, но отъ виното да не пиятъ, че гроздето е чумаво. Говорятъ й, че и житото е чумаво. Излизатъ си. Еленка заключва портитѣ, връща се при свекъра си и му вика да даде половината имане.

Варианти: 1. Сп. „Об. трудъ“ (1868), кн. II, с. 85—86, № III, ст. 53 (5+3), отъ сборн. на *И. Ивановъ*, Болградъ. — 2. Мил. № 211, ст. 65 (5+3), юнашка, [Панагюрище]. (Като седнали хайдутитѣ да ядатъ, Еленка праща слугитѣ въ конака да обадятъ на билюкбашията; дохажда той съ 300 сеймени и избива хайдутитѣ).

1033. Войвода раздава ограбено имане на дружината си.

Откакъ се Раданъ подигналъ, до царя хазна не стигнала. Царьтъ праща хаберъ на видинския паша да фане Радана. Телялъ вика въ Видинъ: който улови Радана, голѣмъ подаръкъ ще му даде. Никой се не наема. Пашата пише писмо на Радана, да дойде да го направи байрактарь на отборъ юнаци, като му се кълне въ Мухамеда, че нищо лошо нѣма да му стори. Раданъ пита дружината си, дали да отиде? Внучето му Радой

говори, че това е измама. Отива, като поржчва на дружината си, ако го убиятъ, да зематъ трупа му и да го погребатъ подъ яворъ до пещера, подъ бѣлъ камъкъ съ три кръста. Гавази го фащатъ въ четвъртъкъ и го каратъ при пашата да го съсѣкатъ. Моли имъ се да му развържатъ ржцѣтѣ да засвири, за да чуе мало и голѣмо, че Раданъ си загива. Засвирва, -- дочува дружината му и дохажда, та го освобождава. Завежда я Раданъ при пещера, дига бѣлъ камъкъ, изважда скрито имане и го раздава на дружината си.

Вариантъ Doz. № 23, ст. 77 (3+5, 5+3), хайдушка, изт. нар., фр. прѣв. на 200—202.

1034. **Войводи раздаватъ богатството си на пирдопски абаджии въ Стамболъ.**

Гората плаче за Панча Инджето и за Кольо байрактарь. Панчо говори на Кольо да земе гайдата си и да отиде въ Стамболъ на Еди-куле въ механа-салхана, да събере до 300 момчета дружина. Отиватъ,—събира 300 момчета, съ аленъ прѣпорецъ ги извеждатъ на планина, оттамъ отиватъ въ Добруджа, като разбрали, че тамъ събрали харачитѣ и ще ги прѣнасятъ въ Стамболъ. Фащатъ царската хазна и я обиратъ: богатството си раздѣлили на сѣкиго, само дѣлъ нѣмало на Панча. Кольо говори на Панча, доста сж ходили по Стара-планина, въ земя Ромъния, кждѣто много майки разплакали, невѣсти раздомили, сираци оставали, да отидатъ въ Стамболъ на Еди-куле, че да засвири съ гайдата, да се събератъ абаджийчета отъ Пирдопъ и всичкото си богатство да имъ раздадатъ.

Вариантъ Doz. № 28, ст. 70 (5+3), хайдушка, центр. нар., фр. прѣв. на 215—216. Срв. тукъ бр. 1030 „Дружина обира царска хазна.“

1035. **Войвода дарява имане на сестра си.**

Прочулъ се е юнакъ съ 300 душъ дружина. Изпратилъ хаберъ на Ивко болярин да му прати 300 чифта царвули, ще му дойде на гости съ 300 душъ дружина. Ивко всичко приготвилъ: бъчва ракия, бъчва вино, десеть крави ялови, десеть пещи хлѣбъ, но си седи и плаче, че нѣма кой гости да му прѣчака — бои се самъ да ги прѣчака, да не му зематъ главата. Вижда го снаха му Тодора и го тѣши да не плаче, тя ще посрѣщне гоститѣ. Обѣщава да й даде най-малкото ковчеже съ имане, що

го возятъ шесть биволи. Прѣчаква дружината, — на редъ имъ ржка цѣлува, сѣки я дарява по цѣло, а войводата — жълтица; черпи ги съ ракия отъ сребърен кръндиръ и калайна чаша. Войводата я пита, защо кръндирътъ ѝ е сребърен, а чашата калайна? Тодора му отговаря, като го именува Дамянъ, че е млада невѣста, скоро доведена, та не знае дѣ е чашата сребърна. Войводата я пита, отдѣ знае името му? Тодора му казва, че той ѝ е братъ, помни, че майка имъ думала, че е стара, съ хурка и махало ги хранила и какъ той е забѣгналъ. Като разбира това Дамянъ, казва на дружината си да ядатъ и пиятъ, но золуми да не правятъ, че сж у сестра му. Изважда Дамянъ кемеръ съ жълтици и го дава на Тодора. Изпраща гоститѣ. Повръща се Тодоркинъ дѣверъ и казва ѝ, че обѣщаното ковчеже съ имане отъ свекъра ѝ не дава. Тодора му казва, че стига ѝ това, що е далъ братъ ѝ.

Вариантъ Doz. № 25, ст. 98 (5 + 3), хайдушка, центр. нар., фр. прѣв. на с. 205—508.

1036. Стоянъ-Алтънъ войвода убива Кула байрактарь и улавя 12 сеймени.

Киро прѣдалъ на Стояна-Алтънъ войвода Кула байрактаря и арнаута Пеньо съ 12 сеймени, които скрилъ въ кошарата. Заколва двамата. Сеймените му се молятъ да ги остави живи, за да приказватъ за юначеството му.

Вариантъ Хитовъ, Пѫтуване (1872), с. 105—106, ст. 41 (5 + 5), Сливенъ.

1037. Невѣнко байрактарь побѣждава нѣмски гидия.

Питатъ, защо се бѣлѣе Бѣлградъ? Отговоръ: какъ да не се бѣлѣе, когато отъ три страни го бие войска, а отъ четвърта огънь гори! Всрѣдъ поле широко зеленъ чадъръ, подъ чадъра Невѣнко байрактарь, пѣсня пѣе, всичка войска слуша. Пуква пушка отъ нѣмска ордия, не ударя Невѣнко, но ударя въ бѣлитѣ камъни. Привиква се Невѣнко, че юнакъ се не бие съ измама, а — съ юначество! Кани го да излѣзатъ въ поле широко,

да изпитать юначеството си. Излизатъ, — Невѣнко побѣждава нѣмски гидия.

Варианти: 1. Чол. № 39 (4+6), съобщава *Петъръ Хр. Поповъ*, с. Милци, Карловско — 2. ib. № 71, ст. 37. (5+3), съобщ. *И. Бѣлковскы* и *П. Гыдиджискы*, с. Устово, Ахърчелебийско. (Събиратъ се на Еринъ-Перинъ пл. Страхинче войвода и вдовишко копеле; послѣдното побѣждава).

1038. Годежъ на войвода.

Мома Тодора сутринь-вечерь отива на хайдушко кладенче за вода. Страхува се да не би нѣкой да я види, китка да ѝ земе, вода да ѝ напие. Заварва я на кладенче Никола войвода съ 9 байрактара хайдути. Разтреперва се Никола и ѝ говори да не се бои; пита я, кой имъ е въ селото чорбаджия? Казва му, че баща ѝ Бальо е чорбаджия, а чича ѝ — курамаджи (първенецъ). Поржчва ѝ да каже на баща си да заколи 9 крави ялови и приготви 9 пещи топълъ хлѣбъ, довечера ще дойдатъ и ще я годятъ за войвода, който ще ѝ даде 9 върви жълтици и 10-та — рупове.

Вариантъ Чол. № 13, ст. 41 (5+3), зап. *Евгения хаджи Гергева Кисимова*, Търново.

1039 И подъ було хайдутка.

Майка-мащеха учи дъщеря си Пенка: когато ѝ е сватбата, хубаво да се прѣмѣни, леко да се поклонва на кумъ и кума, на свекъръ и свекърва, на стара етърва и на най-малко дѣверче, очи да не издига, гората да поглежда, сватове я познаватъ, че е ходила съ хайдути. Пенка ѝ отговаря, като ѝ се моли, нейната прикия — мжжка прѣмѣна, сабя френгия, пушка бойлия — да даде на дѣда ѝ, че тя ще води мжжъ два-три дни, въ балкана ще отиде, тамъ я хайдути чакатъ: подъ сѣко дърво и юнакъ, въ сѣка долчинка и байракъ. Това издумва Пенка, облича се въ хайдушко рухо, изважда си хранено конче, яхва го и отива при дружината си въ балкана, като дарява сѣки юнакъ по яглъкъ съ жълтици, да се знае кога се е Пенка женила.

Вариантъ Чол. № 19. ст. 47 (5+3), зап. *Евгения хаджи Гергева Кисимова*, Търново = Doz. № 18, фр. прѣв. на с. 189—191.

1040. Московска царица избива 70 паши.

Провиква се московска царица: отъ никого страхъ нѣма, ни отъ царя, ни отъ везира, само я страхъ отъ Бога. Дочуватъ 70 паши и отиватъ бой да се биятъ съ московска царица. Книга имъ пратила да почакатъ, докато си коса оплете, войски събере. Не чакатъ. Разсрѣдва се царица, яхва коня си съ разплетени коси, бой се бие съ 70 паши три дни и три нощи. Погубва всички, проважда главитѣ имъ на царя и везира и иска още 77 паши.

Вариантъ Doz. № 42, ст. 29 (6 + 6), изт. нар., хайдушка, фр. прѣв. на с. 250—254.

1041. Хайдутинъ майка не храни.

Майка говори на сина си Татунчо, че хайдутинъ майка не храни, да си продаде пушката и сабята, па да си купи бързи биволи, да изоре бащини му угари, да посѣе бѣла пшеница, да храни баща и майка. Послушва Татунчо майка си и си завардува царски пѫтища. Чува се до царя: изпраща 300 душъ манафи да зематъ главата на Татунча. Манафи питатъ овчари, говедари за Татунча, той самъ имъ се обажда. Казватъ му, че сѫ пратени отъ царя да му зематъ главата. Мисли Татунчо и най-сетнѣ се обръща къмъ копралята: три дни я сѣкълъ, за три дни я довлѣкълъ, сега да го отърве отъ манафитѣ. Завръства се налѣво, надесно, отъ 300 душъ останали 3, и тѣ му се молятъ живи да ги остави, че сѫ били еднички синове у майки. Убива ги и обира жълтицитѣ отъ кемеритѣ на манафитѣ и ги носи на майка си, като й казва, че хайдутинъ майка не храни!

Варианти: 1. Doz. № 31, ст. 54 (5+3), хайдушка, изт. нар., фр. прѣв. на с. 220—222. — 2. Кар. сп. „Знание“ II (1876), с. 45—46, ст. 48 (5 + 3), „Копривщица = Сѫчин. I (1886), с. 224—225, № 64, изпѣна отъ баба Недѣля. (Майка отклонява дъщеря си Стоянка отъ хайдутство, прѣдава се на домакинство, но щомъ вижда гора зелена, пакъ отива съ дружина, за нея не сѫ седѣнки и хора, кждѣля и вретено).

1042. Ратайче-харамия отмъстява си на господарова дъщеря.

Откакъ се е село заселило, хайдути не сѫ излизали, сега се канятъ да излѣзатъ. Срѣдъ село хоро се играе, излизатъ

хайдути и забиватъ байракъ. Стоянъ фаща Недѣля и я завежда въ Стара-планина на хайдушко хорище,—печено агне ядатъ, Недѣля ги служи червено вино, сѣкиму пълни чашката, на Стояна не я пълни — допълва я съ сълзи. Стоянъ пита Недѣля, дали помни, кога билъ у тѣхъ ратайче, треска го разтресло, глава го заболѣло; искалъ водица, тя му не дала, но му дала помия; хлѣба стържела, та му кори давала, ще й отрѣже главата като георгевско агне, петровско пиле? Недѣля му говори: ако е сгрѣшила, има и прошка. Разсрѣдва се Стоянъ, та й отрѣзва главата: долинитѣ кълнали, гората писнала отъ Недѣлини гласове. Щомъ главата й отсѣкълъ, баща й имане пратилъ. Стоянъ зима имането и главата праща на баща й.

Варианти Doz. № 21, ст. 52 (5 + 3), хайдушка, изт. нар., фр. прѣв. на с. 197 198.

1043 Турци убиватъ търговецъ на пжть.

Дончо рано буди булката си Цана да стане да му приготви обѣдъ, ще отиде въ Самоковъ за желѣзо и стомана. Говори му да не отива, има неприятели, ще го убиятъ. Не я послушва. Като тръгва, порѫчва на жена си да гледа дѣтето имъ, да расте, да порастне, на школа да го изпрати, дълбока книга да знае, тежъкъ търговецъ да стане. Джелати слѣдъ Дончa вървятъ: въ гора зелена го замѣрватъ и съ коршумъ челото му пробиватъ. Връщатъ се и обаждатъ на жена му, че Дончо е убитъ отъ незнайни убийци. Вайка се Цана и повтаря, защо не я послушалъ?

Варианти: 1. Лач. № X, ст. 70 (5 + 3), слушана отъ Стефана Стоева, изт. нар. – 2. ib. № XXV, ст. 31 (4 + 4) слушана отъ Яни А. Франгя, събрана отъ *Крьстя Попова*, изт. нар. (Тодорито, Иванчо и Димитрото сѫ убити на пжтя за Узонджово). — 3. Кар. в. „Независимость" III (1873), бр. 27, с. 21, ст. 42 (5 + 3), зап. *Панайотъ Хитовъ* въ Сливенъ = Сѫчин. I, (1886), с. 157—158, № 12. (Драганъ отива прѣзъ с. Сотиръ за Узонджово).

1044. Послѣдни майчини цѣлувки на пеленачето си прѣди да бжде убито отъ турци.

Турци българи робятъ отъ Казълъ-кая до Чали-ковакъ. Дочуватъ смядовчани и избѣгватъ, като си оставатъ дѣцата на произволъ. Пищатъ дѣцата до небеса. Останала само Станка съ

мѫжка рожбица Иванчо. Въ равна градина дѣте носи и му пѣе пѣсень: за послѣденъ пѫть го залюлѣва, запѣва и кърми, че тя ще умре — турци ще я убиятъ: когато вѣтъръ ще завѣе, ще го окѫпе, когато овчари поминатъ, ще го накърмятъ. Слѣдъ това прощава се съ дѣтето си; дохаждатъ турци, силенъ огънь наклаждатъ, червени вериги червятъ и ги на Станка поставятъ.

Вариантъ ПСп. VII—VIII (1873), с. 112—112, № IV, ст. 47 (5 + 3), пѣна отъ Добри Недѣлчевъ, а зап. *В. Д. Стояновъ*, Шуменско.

1045. Отъ връзкитѣ на ранени юнаци водата заразена.

1. Драганка низъ лозе ходи, за вода ожаднѣла, въ лозе бистъръ кладенецъ, иска да пие; овчарче край лозе седи, съ мѣденъ кавалъ свири и нарича, да не пие отъ тази вода, галантна (мъртвешка) е: снощи галати минали, галатче носили, люти му рани мияли, ленени кърпи перѣли. Не го послушва, — напива се и веднага глава я заболѣва, треска разтресло и умрѣла. На издъхване говори: проклетъ да е, който овчарче не слуша!

2. Прибавка къмъ горния мотивъ: 70 юнаци минали съ 70 рани; единъ други си думали: който имъ рани прѣвърже, ще го фанатъ баща и майка, за побащимъ и помайчинъ.

Варианти: 1. Рак. Бълг. старина (1865), с. 182—183, ст. 26 + 20 (3 + 5), изт. нар. — 2. Кар. сп. „Знание“ I (1875), с. 239, ст. 12 (5+3), зап *Еленка Н. Попова,* Ломъ = Сѫчин. I (1886), с. 203, № 48. — 3. Манчевъ, Б. языкъ II (1872), с. 16—17, ст. 10 (3 + 5), изт. нар.

1046. Дружина на чужбина жали за родината си.

Дружина да яде и пие на чужда земя, съ добро да се помнятъ, че денѣ е усилено, но нощѣ е по-усилено: когато момитѣ сѫ на попрелки и юнацитѣ на седѣнки, — момитѣ пѣсни пѣятъ, юнацитѣ съ кавалъ свирятъ.

Вариантъ Манчевъ, Б. языкъ II (1872) с. 15, ст. 11 (3 + 5), изт. нар. — Срв. I, бр. 478 „Майки жалѣятъ синове хайдути“.

1047. Двама юнака еднакво въоръжени.

Отдолу идатъ двама юнака и двамата еднакви: конетѣ, пушкитѣ, пищовитѣ и калпацитѣ имъ еднакви, треперушкитѣ имъ безъ вѣтъръ треперятъ.

Вариантъ Манчевъ. Б. языкъ II (1872), с. 18. ст. 13 (3 + 3), изт. нар.

1048. Войвода убитъ отъ дружината си.

Майка съвѣтва сина си Стоянъ войвода да не събира дружина, кой отъ колъ, кой отъ вжже. Не я послушва. Отива въ Гюргево, събира дружина и се изкача на Стара-планина. Легналъ да спи. Единъ отъ дружината му, Трифонъ, казва на Никола да убие войводата. Убива го. Пиле пѣе въ гора, зашо Стоянъ е земалъ чужди хора въ дружината, та го убили? Проклета да е дружината, която войвода издаде или затрие!

Вариантъ Хитовъ, Пжтувание (1872), с. 101—102, ст. 39 (3 + 5), Сливенъ.

1049. Рада Софиянка убива турчинъ.

Въ пусто село дали агне блѣе, мома пѣе или кавалъ свири? Не е ни едното ни другото, но Мехмедова майка за Алия плаче— прѣбила го е Рада Софиянка: дѣ го прѣбила, тамъ го скрила— на малката врата подъ кривата круша. Дордѣ пѣтли пѣли и потретили, три пжти Рада на сждъ изкарвали — пакъ не можали да я осждятъ, че си дума сѐ едни думи: що търсилъ Алия на малкитѣ врата подъ кривата круша? Не била хлѣбарка нито кръчмарка да продава вино и ракия, що търсилъ тамъ Алия?

Вариантъ Дановъ, Лѣтоструй за 1876 г., с. 153—154, № 4, ст. 36 (2 + 4), зап. *д-ръ Ив. Богоровъ*, изт. нар.

1050. Бива ли мома да стане харамия?

Заспала мома край море, край дунавскитѣ брѣгове, въ росни ливади. Духналъ вѣтъръ, строшилъ дрѣнка маслинка, ударилъ мома по глава. Момата се уплашила, скоква и къмъ Бога се обръща: чуденъ сънъ видѣла, башъ харамия да стане, отъ вълна кошуля да носи, чифтъ пищови на поясъ и тънка пушка на кълка, да бжде войвода по Негушката планина изъ тая гора зелена, изъ тая вода студена, калешо агне да пече, бѣли погачи да яде, руйно вино да пие, стотина момци да води, по кладенци да ходи, руси моми да гледа — бива ли да стане?

Вариантъ Кар. в. „Свобода“ III (1872), бр. 5, с. 36, ст. 30 (5 + 3), изт. нар. = Сжчин. I (1886), с. 156—157, № 11.

1051. Годеница прѣдава заптие на годеника си съ измама.

Сутринь рано мома Тодора отива за вода въ градина до първи пѣтли, дано срѣщне либето си Илия Сливнелията изъ

Савовата дружина. Три дни ходила, либе не намирала. Заваря Ахмеда, турско копеле, — кървава сабя трие, дълга пушка мие и Тодора пита, дали дохажда у тѣхъ Илия, пашата му обрекълъ шиникъ жълтици, ако фане Илия и на колъ го набие? Казва му, че сѣки день дохажда, защото е приятель на баща й и стрика й. Прѣдлага му да го заведе въ тѣхнитѣ зимници, за да фане Илия, ржцѣтѣ да му върже, въ Ямболъ да го закара. Отива. Поставя го въ зимницитѣ. Тодорка по дворъ ходи и говори на Ахмеда, че отива на пжть да срѣщне Илия и да го доведе. Заключва зимницитѣ. Извиква Илия и фащатъ Ахмеда, връзватъ му ржцѣтѣ и го на колъ набиватъ.

Варианть Кар. в. „Свобода“ II (1871), бр. 20, с. 155, ст. 58 (4+4), изт. нар. = Сжчин. (1886), с. 153—154, № 8.

1052. Майка не позволява на сина си да стане сейменинъ.

Синъ говори на майка си, че много обичалъ да стане сейменинъ: сейменска руба да носи: кждро фустанче, тозлуци и алено фесче. Майка го съвѣтва да не отива, че баща му най-много мразѣлъ сейменитѣ: миришатъ на тютюнъ и барутъ. Синътъ настоява да отиде, та макаръ и за половинъ година — много обича миризмата на букитѣ, храститѣ и гороцвѣта. Майка му не го пуска — да не носи кървави ржцѣ, че е грѣхота отъ Бога и срамота отъ хората.

Варианть Кар. сп. „Знание“ I (1875), с. 239, ст. 27 (5+3), зап. *Еленка Н. Попова*, Ломъ = Сжчин. I (1886), с. 203—204, № 49.

1053. Юнакъ се прощава съ Стара-планина.

Провиква се Либенъ юнакъ отъ връхъ Стара-планина, прощава се съ гора и вода, като се обръща къмъ гората и я пита, дали знае, колко е ходилъ по нея и млади момци водилъ, червенъ прѣпорецъ носилъ, много майки разплакалъ, невѣсти раздомилъ, повече дребни сираци оставилъ да плачатъ и да го кълнатъ? Моли й се да му прости, че отива да се жени за попъ Николовото момиче. Гората никому не дума, Либену е продумала, че тя, Стара-планина, го е крила въ своитѣ прѣгржди и той оставилъ сирачета да я кълнатъ нея заради него, но тя му всичко прощава, като майка, която се грижела за него: либе му е била гората съ кичести шуми прѣмѣнена, съ хладенъ

вѣтрецъ разхлаждана, трѣва му постилка, листитѣ — покривка, бистри води пилъ, птицитѣ пѣли и за него думали, че гората е весела съ юнаци. Да си отиде да го ожени майка му.

Варианти: 1. Doz. № 24, ст. 54 (5+3), хайдушка, изт. нар., фр. прѣв. на с. 203—205. — 2. Кар. Пам. с. 261, ст. 19 (5+3), димитровденска, изт. нар.

1054. Славей отгледва мѫжка рожба за байрактарь на юнаци.

Димитъръ войвода калъчлията пита славейче, защо съ пѣснитѣ си рано го събужда? Отговаря му, че 9 години живѣе въ тия осои и сѐ гнѣзда правило, но рожба не изваждало отъ неговата дружина. Сега е 10-то гнѣздо съ мѫжка рожба, ще го отхрани и хариже на млади юнаци да имъ носи зеленъ байракъ.

Вариантъ Хитовъ, Пѫтуване (1872) с. 114—115, ст. 27 (3+5) дадена отъ *Кира П. Тулешковъ*, Търново.

1055. По-малкиятъ братъ по-юнакъ.

Три слънца играятъ въ равни дворове, по-малкиятъ братъ ги надигралъ. Майка му го учи да не казва на голѣмия си братъ. Съгласява се. Майка му казала на баща имъ, че по-юнакъ излѣзълъ по-голѣмиятъ братъ. Годяватъ го и оженватъ.

Вариантъ Мил. № 581, ст. 30 (4+4), лазарска — на майка съ синове, Струга.

1056. Мома войвода прѣдупрѣждава юнацитѣ за мѫкитѣ имъ.

Излѣзла бѣла Рада на планина и побила три байрака: първи зеленъ, втори червенъ, трети бѣлъ и се провиква до три пѫти, събира 300 юнака. На юнаци говори да наберагъ сухи дърва, да фанагъ шарено агне, да го не колятъ, ни дератъ, на некастренъ глоговъ ръженъ да го поставятъ, тъй да го пекатъ. Огъньтъ тлѣе, агнето блѣе, бѣла Рада пѣсень пѣе и говори на момцитѣ: който ще търпи тия мѫки, да дойде съ нея. Съ 300 душъ замръкнала, съ трима осъмнала!

Вариантъ Кар. Сѫчин. I (1886), с. 228, № 67, ст. 32 (4+4), зап. *Хр. Ботйовъ*, изт. нар.

1057. **Измръзнали юнаци горятъ икони и кръстове.**

Излѣзли 30 юнака харамии въ гора зелена 12 дена прѣдъ Благовецъ; заросва ситна роса, подиръ нея лапавица, замръзнали имъ пушкитѣ на раменѣ, елецитѣ на тънки кошули, а кошулитѣ—за месата имъ. Чудятъ се 30 юнака, кѫдѣ да отидатъ да се стоплятъ. Отиватъ въ църква „Св. Димитрия“, свалятъ иконитѣ и кръстоветѣ и наклаждатъ огънь; отмръзнуватъ дрехитѣ си и се стопляватъ; молятъ на св. Димитрия да имъ прости и отъ първата печалба ще възстановятъ иконитѣ и кръстоветѣ отъ бѣли карагрошове и вѣнцитѣ имъ ще позлатятъ. Настига ги потера, която съ бой повръщатъ. На Георгевдень срѣщатъ царска хазна на триста мъски, фащатъ хазната и я занасятъ въ църквата „Св. Димитрия“. Извикватъ млади куюмджии и майстори, та направятъ икони и кръстове, които посребряватъ и позлатяватъ.

Варианти: 1. Мил. № 222, ст. 57 (4+6), хайдушка, [Струга]. — 2. ib. № 221, ст. 16 (4+6), хайдушка, [Струга]. — 3. Кар. Пам. с. 246, ст. 12 (4+6), зап. *П. Каравеловъ*, [Копривщица].

1058. **Стадото умира на Чавдаръ кехая и той става хайдутъ.**

Майка пита сина си Чавдара, дали е приготвилъ кърмило за стадото прѣзъ зимата, че лоша зима ще фане? Казва ѝ, че приготвилъ 1000 коли сѣно, 500 листници шума, 200 чувала трици. Хранилъ Чавдаръ стадото до Георгевдень; свръшва се храната; стадото мрие; Чавдаръ не го дере; умира найсетнѣ водачътъ му овенъ съ позлатени рогове; поставя го подъ бука и съ мѣденъ кавалъ си свири, като се обръща къмъ Лальо байрактарь, сестринъ му синъ, да събере юнаци да отидатъ на печалба, на ратаи да плати, че Господъ добро не му дава, дано му дадатъ людитѣ.

Варианти Кар. сп. „Знание“ II (1876), с. 63, ст. 48 (5+3), Копривщица = Сѫчин. I (1886), с. 225—226, № 65.

1059. **Българинъ съдѣйствува на сливенски турци да убиятъ чорбаджи Златка.**

Сливенски аги и чорбаджии вино пиятъ и си говорятъ, какъ да се отърватъ отъ Златка чорбаджи, който варди сиромаситѣ и помага на вдовицитѣ? Христо имъ казва, че съ Златка игра не бива, защото го вардятъ българитѣ съ криваци, а тур-

цитѣ — съ пищови. Прѣдлага имъ да отидатъ при равна рѣка, тамъ веселие да устроятъ, Златка да поканятъ и да го убиятъ. Поканва го Христо. Дохажда. Като яли-пили, Христо се провиква, че душмани-хайдути ще го убиятъ! Пуква пушка и ударя смъртоносно Златка.

Вариантъ Хитовъ, Пѫтувание (1872), с. 4—5, ст. 52 (5 + 3), Сливенъ.

1060. Убийство на Вълко байрактарь.

Деветима братя били, 8 подъ байракъ умрѣли, Господъ знае и за Вълка. Пушка пуква отъ Будина града и ударя Вълко байрактарь. Плаче и нарежда, че нѣма майка, баща, сестри, братя, либе да го погребе. Поржчва добрѣ да го окжпятъ, цвѣте да посѣятъ на главата му, на крака му чешми да отведатъ: младо да мине, цвѣте да набере; старо да мине, водица да пийне и да помене Вълко байрактаря.

Варианти: 1. Дановъ, Лѣтоструй за 1876, с. 154—155, ст. 31 (4+6), зап. *д-ръ Ив. Богоровъ*, изт. нар.—2. Мил. № 216, ст. 14 (6+8), хайдушка, [Струга]. (Майка му го проклева, че се любилъ съ мома, да духне вѣтъръ въ Будинъ града и да го убне, подъ което дърво спалъ; клетвата го стигнала).

1061. Ильо войвода — Крали-Марково дѣте.

Ильо войвода по Рила планина не дава пиле да прѣфръкне. Оплакватъ се турци, арнаути и цигани на пашата отъ Ильо войвода. Извикалъ низами и ги изпратилъ въ Малешевскитѣ планини да го фанатъ живъ. Сеймени се молятъ да ги не праща по Ильо войвода, защото всички ще погинатъ — той е Крали-Марково дѣте — прѣдпочитатъ въ Стамболъ да отидатъ, съ царя да се биятъ, во не съ Ильо войвода.

Вариантъ Хитовъ, Пѫтувание (1872), с. 132—134, ст. 42 3 + 5), Малешевско.

1062. Гърче харамийче въ Владово.

Събрали се земски харамии въ Владово да си дѣлятъ харамийска стока. Едно гърче нито съ тамбура свири, нито пѣсни пѣе, ами се Богу моли да се раззеленѣятъ планинитѣ, да събере дружина и да земе три синджира роби.

Вариантъ Мил. № 210, ст. 17 (4 + 4), хайдушка, [Струга].

1063. Бой въ Марихово.

Отивайки отъ Солунъ въ Корча, срѣща кадъна Иса. Тя го пита, дали наистини е имало бой въ Марихово? Казва ѝ, че наистина имало и пръвъ падналъ Джаферъ-ага, нейниятъ стопанинъ, слѣдъ него братъ ѝ и мѫжкото ѝ дѣте.

Вариантъ Мил. № 650, ст. 15 (5 + 5), жетварска, Струга.

1064. Пѣсень на Стефанъ Караджа.

(Нова).

Отъ къмъ източната страна голѣмъ се страхъ задава: изъ Сърбия сѐ млади юнаци, българи, единодушно се молятъ да имъ памогне да спечелятъ България, да спасятъ народа си. Щомъ въ балкана отишли, страхъ задали, отворили бой на Кара-Юсинъ съ турцитѣ. Стефанъ Караджа говори на юнацитѣ: който падне въ боя, Господъ да го прости, но когото фанатъ живъ турцитѣ, въ Търново ще го водятъ при пашата, нека му каже, какво искатъ българитѣ. Караджата пада въ боя раненъ. Завеждатъ го въ Търново прѣдъ пашата. Той казва на пашата, че не имъ е жаль, че погиватъ за майка България—тази година сѫ 100, до година 1000 момци — ще колятъ и убиватъ турцитѣ, докато освободятъ своето царство.

Вариантъ Кар. в. „Свобода" 1 (1870), бр. 28, с. 219—220, ст. 44 (4 + 4), записана въ Желѣзникъ отъ Г. = Сѫчин. I (1886), с. 148 – 149, № 5.

ПОКАЗАЛЦИ

I

РАЗПРѢДѢЛЕНИЕ

на

народнитѣ пѣсни отъ фолклорнитѣ сбирки въ систематичния прѣгледъ.

Чернитѣ цифри показватъ № resp. страницата на сбирката; обикновенитѣ цифри слѣдъ дълго тире означаватъ бройкитѣ на мотивитѣ, а малкитѣ до послѣднитѣ означаватъ вариантитѣ. Тъй, Безсоновъ **135**—49$_3$ означава: 135-та пѣсень отъ сбирката на Безсонова се разглежда при мотивъ бр. 49, вариантъ 3.

Безсоновъ, Калѣки I—IV (1861—1864): **13**—591; **97**—563; **116**—1$_2$; **131**—579$_3$; **135**—49$_3$; **138**—42; **169**—345; **265**—558; **267**—48$_2$; **383**—562$_2$; **438**—50$_3$; **491**—586$_2$; **544**—559$_2$; **545**—1$_6$.

Блъсковъ: а) Азаилъ (1869): с. **17-20**—15$_6$; б) Буквaръ (1871): с. **15-6**—325$_5$; **16**—107$_4$, 626$_5$; **17**—933$_2$, 946, 950; **29-30**—713; в) сп. „Градинка“ (1874—1875), кн. 1 –5: кн. 1, с. **4**—743$_3$; кн. 3, с. **1-2**—461$_4$; кн. 4, с. **8-9**—48$_6$; кн. 5, с. 1—30$_{12}$; г) Рада клюкарката (1873); с. **30-32**—1004$_2$; д) сп. „Слав. братство“ I (1877, 1878), кн. 3 с. **29**—441$_6$; кн. 6, с. **53**—683; кн. 7, с. **60**—468$_5$.

Богоровъ: а) в. „Бѫлг. орелъ“ (1846): бр. 1—285$_2$, 478$_7$; б) Упѫтваніе I (1869), **13-15**—870$_{,,}$ 325$_2$, 922; в) Чистобългарска наковалня (1878): с. **10-11**—529$_4$.

Ваклидовъ, в. „Зорница“ (1864): бр. **24-25**—48$_8$, 69$_2$, 176$_4$, 271$_2$, 327, 479$_{15}$, 993$_2$.

Ботйовъ, в. „Знаме“ (1875): бр. **5**—553$_2$, 705, 743$_2$.

Дановъ Лѣтоструй за 1876 г.: с. **147-150**—440$_3$; **150-2**—916$_2$; **152**—529$_3$; **152-3**—13$_3$; **153-4**—1049; **154**—536; **154-5**—1060.

Сп. **„День“** (1875): бр. **5**—19$_3$, 516$_3$, 519$_2$;**12** —511.

Dozon, № **1**—530$_2$; **2**—524; **3**—440$_2$; **4**—528$_2$; **5**—537; **6**—536$_2$; **7**—511$_2$; 8—516$_2$; **9**—519; **10**—569; **11**—570; **12**—19$_2$; **13**—15$_5$; **14**—1$_5$; **15**—567; **16**—568; **17**—452$_5$; **18**—1039; **19**—453$_4$; **20**—1031$_2$; **21**—1042; **22**—1029; **23**—1033; **24**—1053; **25**—1035; **26**—469$_3$; **27**—1008; **28**—1034; **29**—467$_5$; **30**—418$_2$; **31**—1041; **32**—466$_3$; **33**—913; **34**—461$_4$; **35**—886; **36**—484$_9$; **37**—900; **38**—515; **39**—582; **40**—428$_6$; **41**—988$_4$; **42**—1040; **43**—366$_4$; **44**—34$_3$; **45**—876; **46**—115$_2$; **47**—800; **48**—841; **49**—333$_7$; **50**—2$_3$; **51**—666; **52**—685; **53**—685$_2$; **54**—391$_2$; **55**—875; **56**—574; **57**—101$_5$; **58**—743; **59**—742; **60**—149$_5$; **61**—714; **62**—151$_4$; **63**—883$_3$; **64**—597; **65**—868; **66**—869; **67**—706; **68**—151$_5$; **69**—796; **70**—280$_3$; **71**—126$_4$; **72**—167$_5$; **73**—211$_3$; **74**—230$_7$; **75**—274$_2$; **76**—658; **77**—793; **78**—809; **79**—266$_{15}$; **80**—342$_3$; 81—910; **82**—654; **83**—873; **84**—900$_3$; **85**—601; **86**—951; **87**—404$_3$; **88**—363$_5$; с. **123-4**—533; **124-5**—534; **115-6**—177$_2$; **130**—25$_{10}$.

В. **„Дунавска зора“** (1868): бр. **25**—984; **28**—494.

Каравеловъ: а) Пам. с. **157**—833; **158**—947; **160**—92$_3$; **163**—276$_4$; **164**—949; **167**—924$_3$; **168**—870$_3$; **173**—603$_2$; 174—603$_{3\text{-}4}$; **175-6**—69; **176**—837; **179**—266$_{16}$; **181**—605; **185**—777; **190**—704, 724$_2$, 814; **190-1**—165; **197**—107; **198**—103$_2$, 618, 621; **199**—618$_2$, 619, 620; **199-200**—622; **200**—807; **200-1**—617, 617$_2$, 619$_2$; **203·204**—616; **204**—611; **205**—70, 107$_3$, 591$_2$; **206**—68$_2$; **206·7**—215$_7$; **207**—758$_2$; **212-3**—1$_2$; **213-4**—624; **214**—42$_2$; **214-5**—452$_6$; **220-1**—592, 740; **225-6**—763; **226-7**—230; **237**—606; **241**—627: **242**—626$_2$, 627$_2$; **246**—1057$_2$; **247**—126$_3$; **261**—1053$_2$; **268**—610; **272**—88$_{10}$; **277**—484; **277-8**—68; **278**—64; **282-3**—741; **285**—268$_4$; б) сп. „Знание“ II (1878): с. **13**—896$_2$; **95**—315$_2$; в) Сѫчин. I (1886): № **1**—1003; **2**—480$_3$; **3**—1003$_2$; **4**—452$_7$; **5**—1064; **6**—512; **7**—469$_2$; **8**—1051; **9**—441$_4$; **10**—1007; **11**—1050; **12**—1043$_3$; **13**—992$_2$; **14**—991; **15**—479$_{14}$; **16**—990$_2$; **17**—453$_5$; **18**—442$_2$; **19**—459$_4$; **20**—992; **21**—62$_3$; **22**—769; **23**—520; **24**—882; **25**—768; **26**—760; **27**—367$_2$; **28**—226$_8$; **29**—481$_2$; **30**—860; **31**—852; **32**—140$_4$; **33**—29$_5$; **34**—216$_3$; **35**—875$_2$; **36**—669; **37**—622; **38**—774; **39**—746; **40**—484$_{10}$; **41**—547; **42**—296$_7$; **43**—571; **44**—414$_2$; **45**—343$_3$; **46**—770; **47**—361$_3$; **48**—1045$_2$; **49**—152; **50**—365$_3$; **51**—525; **52**—769; **53**—

700; **54**—467$_4$; **55**—853; **56**—1022; **57**—333$_4$; **58**—883$_2$; **59**—581$_5$; **60**—581$_4$; **61**—34$_4$; **62**—15$_2$; **63**—758; **64**—1041$_2$; **65**—1058; **66**—832; **67**—1056.

Лачоглу, №I—112$_4$; II—546; III—479$_{12}$; IV—655; V—34$_6$; VI—389$_2$; VII—827; VIII—431$_5$; IX—479$_9$; X—1043; XI—25$_9$; XV—993$_3$; XVI—247$_5$; XVII—664; XVIII—801; XIX—479$_{11}$; XX—479$_{10}$; XXI—265$_5$; XXII—765; XXIII—804; XXIV—363$_3$; XXV—1043$_2$; XXVI—585$_2$.

Манчевъ, Б. Языкъ (1872): с. **3-4**—996; **8-9**—213$_3$; **13**—607; **15**—1046; **16-7**—1045$_3$; **18**—1047; **31**—355$_5$; **35**—913$_2$; **41-2**—717$_2$; **43 4**—602; **59**—1013; **61-2**—584; **65-6**—184; **70**—606; **73**—663; **76**—603; **79**—613; **84**—686; **90**—605$_2$; **93**—909; **97**—62$_2$; **101-2**—906; **102-3**—484$_8$; **112**—445$_2$.

Миладиновци, №**1**—527; **2**—14$_2$; **3**—8$_5$; **3 bis (4)**—31$_3$; **5**—59$_5$; **6**—13$_2$; **7**—53$_2$; **8**—99$_7$; **9**—413$_2$; **10**—86; **11**—508; **12**—513; **13**—4$_4$; **14**—3$_2$; **15**—816; **15 bis**—816$_2$; **16**—15$_3$; **17**—542; №**18** нѣма; **19**—595; **20**—12$_2$; **21** 63$_3$; **22**—952; **23**—948; **24**—944; **25**—943; **26**—943$_3$; **27**—945; **28**—945$_2$; **29**—49$_2$; **30**—588; **31**—566; **32**—558; **33**—561; **34**—562; **35**—586; **36**—564; **37**—50$_2$; **38**—566$_2$; **39**—587; **40**—506; **41**—589; **42**—1$_7$; **43**—593; **44**—565; **45**—565$_2$; **46**—565$_3$; **47**—580; **48**—579; **49**—565$_4$; **49** bis с. 57—44$_3$; **50**—579$_2$; **50** bis с. 59—44$_4$; **51**—578; **52**—664$_3$; **53**—566$_3$; **54**—960; **55**—987; **55** bis **(56)** с. **68**—34$_2$; **57**—434$_5$; **58**—984; **59**—976; **60**—965; **61**—529; **62**—571$_2$; **63**—42$_4$; **64**—998; **65**—347$_4$; **66**—347$_5$; **67**—44$_5$; **68**—986; **69**—853$_2$; **70**—890; **71**—865; **72**—914; **73**—575; **74**—369$_2$; **75**—889; **76**—556; **77**—887$_2$; **78**—576; **79**—891; **80**—581$_2$; **81**—494$_2$; **82**—663; **83**—66$_2$; **84**—958; **85**—446; **86**—438$_3$; **87**—30$_8$; **88**—428$_2$; **89**—436$_2$; **90**—660; **91**—366$_2$; **92**—116$_2$; **93**—29$_4$; **94**—32$_2$; **95**—821; **96**—977; **97**—979; **98**—18$_2$; **99**—1012; **100**—25$_6$; **101**—961; **102**—962; **103**—438$_4$; **104**—961$_2$; **105**—989; **106**—469$_6$; **107**—500$_2$; **108**—538; **109**—118$_2$; **110**—30$_6$; **111**—347$_6$; **112**—1020; **113**—973; **114**—461$_2$; **115**—968; **116**—384$_2$; **117**—324$_6$; **118**—1000; **119**—847; **120**—30$_7$; **121**—422$_4$; **122**—963; **123**—285$_3$; **124**—410$_2$; **125**—959; **126**—970; **127**—956; **128**—732; **129**—1021$_2$; **130**—361$_2$; **131**—891; **132**—382$_2$; **133**—805; **134**—553; **135**—557; **136**—87$_2$; **137**—30$_5$; **138**—892; **139**—30$_9$; **140**—916;

141—895; **142**—967; **143**—966; **144**—444_3; **145**—964; **146**—953; **147**—955; **148**—484_6; **149**—478_5; **150**—902; **151**—374_2; **152**—463_2; **153**—459_2; **154**—328_3; **155**—328_4; **156**—985; **157**—904; **158**—380_2; **159**—346_4; **160**—861; **161**—461_3; **162**—18_3; **163**—957; **164**—317_5; **165**—600; **166**—1031; **167**—500_3; **168**—447; **169**—33_2; **170**—33_3; **171**—988; **172**—554; **173**—974; **174**—323_4; **175**—489_2; **176**—377_3; **177**—896; **178**—901; **179**—531; **180**—681; **181**—975; **182**—346_2; **183**—671; **184**—384_3; **185**—324_3; **186**—324_4; **187**—320_5; **188**—894; **189**—436_3; **190**—903; **191**—982; **192**—893; **193**—879; **194**—548; **195**—550; **196**—999; **197**—878; **198**—586; **199**—555; **200**—25_7; **201**—439_2; **202**—129_2; **203**—857; **204**—790; **205**—31_5; **206**—846; **207**—917; **208**—541; **209**—387_4; **210**—1062; **211**—1032_2; **212**—452_3; **213**—789; **214**—443_3; **215**—482_2; **216**—1060_2; **217**—1007_3; **218**—167_4; **219**—478_6; **220**—441_3; **221**—1057_2; **222**—1057; **223**—474_4; **224**—32_6; **225**—474_5; **226**—1011; **227**—1016; **228**—452_4; **229**—25_8; **230**—32_5; **231**—248_4; **232**—680; **233**—60_2; **234**—32_3; **235**—599; **236**—548_2; **237**—214_2; **238**—971; **239**—479_7; **240**—806; **241**—332_3; **242**—366_3; **243**—540; **244**—854; **245**—980; **246**—479_8; **247**—662; **248**—331_2; **249**—866; **250**—920; **251**—867; **252**—682; **253**—365_2; **254**—360_2; **255**—364_2; **256**—23_3; **257**—124_2; **258**—368_2; **259**—657; **260**—101_3; **261**—428_5; **262**—675; **263**—159_2; **264**—396_2; **265**—926; **266**—925; **267**—929; **268**—931; **269**—397_2; **270**—928; **271**—735; **272**—933; **273**—730; **274**—932; **275**—941; **276**—924; **277**—838; **278**—1018; **279**—864; **280**—924_2; **281**—942; **282**—942_2; **283**—401_3; **284**—921_2; **285**—935; **286**—145_3; **287**—266_6; **288**—35_2; **289**—247_4; **290**—146_3; **291**—243_5; **292**—266_7; **293**—66_4; **294**—226_5; **295**—347_7; **296**—1015; **297**—172_5; **298**—143_3; **299**—322_2; **300**—871; **301**—791; **302**—811; **303**—182_6; **304**—228_2; **305**—348_2; **306**—696; **307**—155_2; **308**—783; **309**—813; **310**—352_2; **311**—323_5; **312**—189_5; **313**—176_4; **314**—794; **315**—24_2; **316**—173_3; **317**—172_6; **318**—172_7; **319**—254_5; **320**—125_4; **321**—551; **322**—316_2; **323**—826; **324**—690; **325**—149_4; **326**—822; **327**—230_5; **328**—826; **329**—248_5; **330**—318_4; **331**—689; **332**—679; **333**—474_6; **334**—228_3; **335**—145_4; **336**—709; **337**—237_3; **338**—918; **339**—929_2; **340**—243_6; **341**—810; **342**—641; **343**—651; **344**—234_2; **345**—711; **346**—720; **347**—218_8; **348**—197_4; **349**—824; **350**—823; **351**—702; **352**—215_2; **353**—998; **354**—130_3; **355**—870; **356**—145_5; **357**—154_2; **358**—397_3; **359**—

927; **360**—128$_2$; **361**—749; **362**—252$_2$; **363**—719; **364**—99$_9$; **365**—727; **366**—288$_2$; **367**—143$_4$; **368**—215$_4$; **369**—235$_2$; нѣма №, с. **370**—921; **370**—747; **371**—812$_2$; **372**—127$_4$; **373**—899; **374**—629; **375**—679$_2$: **376**—761; **377**—780; **378**—215$_3$; **379**—52$_2$; **380**—750; **381**—779; **382**—125$_5$; **383**—781; **384**—782; **385**—656; **386**—815; **387**—140$_3$; **388**—653; **389**—743$_4$; **390**—215$_5$; **391**—776; **392**—775; **393**—791$_2$; **394**—751; **395**—745; **396**—355$_4$; **397**—260$_2$; **398**—273$_3$; **399**—863; **400**—767; **401**—939; **402**—126$_2$; **403**—323$_6$; **404**—318$_5$; **405**—709$_2$; **406**—752; **407**—146$_4$; **408**—260$_3$; **409**—169$_5$; **410**—266$_8$; **411**—467$_3$; **412**—158$_2$; **413**—257$_3$; **414**—836; **415** 134$_2$; **416**—175$_3$; **417**—754$_2$; **418**—172$_8$; **419**—220$_2$; **420**—266$_9$; **421**—753; **422**—130$_4$; **423**—169$_6$; **424**—213$_2$; **425**—817; **426**—754; **427**—817$_2$; **428**—318$_6$; **429**—887; **430**—755; **431**—265$_3$; **432**—834; **433**—101$_4$; **434**—102$_2$; **435**—729; **436**—757; **437**—691; **438**—773; **439**—151$_3$; **440**—158$_3$; **441**—276$_3$; **442**—218$_6$; **443**—195$_2$; **444**—785; **445**—218$_7$; **446**—128$_3$; **447**—184$_2$; **448**—164$_2$; **449**—157$_2$; **450**—135$_2$; **451**—772$_2$; **452**—125$_6$; **453**—230$_5$; **454**—254$_6$; **455**—97$_2$; **456**—300$_2$; **457**—218$_9$; **458**—266$_{10}$; **459**—127$_5$; **460**—226$_6$; **461**—652; **462**—158$_4$; **463**—674; **464**—260$_4$; **465**—265$_4$; **466**—701; **467**—1019; **468**—778; **469**—697; **470** - 539; **471**—307$_2$; **472**—266$_{11}$; **473**—155$_4$; **474**—911; **475**—872; **475** bis 155$_3$ **476**—759; **477**—798; **478**—215$_6$; **479** - 787; **480**—820$_2$; **481**—170$_2$; **482**—204$_2$; **483**—792; **484**—744$_2$; **485**—211$_2$; **486**—1015$_2$; **487**—181$_2$; **488**—693; **489**—738; **490**—395; **491**—694; **492**—163$_3$; **493**—642; **494**—870$_2$; **495**—177$_3$; **496**—243$_7$; **497**—598; **498**—292$_3$; **499**—269$_4$; **500**—243$_8$; **501**—133$_3$; **502**—266$_{12}$; **503**—736; **504**—695; **505**—596; **506**—127$_6$; **507**—368$_3$; **508**—877; **509**—738$_2$; **510**—792$_2$; **511**—88$_8$; **512**—79$_3$; **513**—692; **514**—644; **515**—643; **516**—692$_2$; **517**—197$_5$; **518**—859; **519**—646; **520**—684; **521**—731; **522**—647; **523**—885; **524**—919; **525**—76$_8$; **526**—855; **527**—507; **528**—339$_2$; **529**—650; **530**—650$_2$; **531**—88$_6$; **532**—649; **533**—935; **534**—935$_2$; **535**—728; **536**—794; **537**—630; **538**—86$_2$; **539**—859$_2$; **540**—632; **541**—630$_2$; **542**—648; **543**—646; **544**—89$_2$; **545**—639; **546**—774; **547**—638; **548**—775; **549**—776; **550**—326$_2$; **551**—887; **552**—633; **553**—850; **554**—889; **555**—634; **556**—710; **557**—777; **558**—631; **559**—628; **560**—631$_2$; **561**—645; **562**—850$_2$; **563**—183$_2$; **564**—772$_3$; **565**—642$_2$; **566**—850; **567**—744; **568**—733; **569**—248$_6$; **570**—203$_3$; **571**—734; **572**—347$_8$; **573**—861$_3$; **574**—

82_2; **575**—747_2; **576**—71_2; **577**—997; **578**—586; **579**—870_7; **580**—659; **581**—1055; **582**—861_2; **583**—395_2; **584**—677; **585**—615; **586**—614; **587**—52_3; **588**—623; **589**—829; **590**—829_2; **591**—835; **592**—843; **593**—843_2; **594**—114_3; **595**—937; **596**—612; **597**—739; **598**—130_5; **599**—325_3; **600**—266_{13}; **601**—125_7; **602**—107_5; **603**—55_2; **604**—972; 605—703; **606**—828; **607**—788; 608—756; **609**—107_4; **610**—818; **611**—803; **612**—384_4; **613**—783_2; **614**—347_9; **615**—748; **616**—145_6; **617**—756_2; **618**—324_4; **619**—808; **620**—146_5; **621**—189_6; **622**—552; **623**—672; **624**—688; **625**—394_2; **626**—394_3; **627**—718; **628**—604; **629**—48_8; **630**—66_5; **631**—393_4; **632**—723; **633**—604_2; **634**—385_2; **635**—717; **636**—625; **637**—1144; **638**—905; **639**—764; **640**—762; **641**—802; **642**—678; **643**—908; **644**—725; **645**—938; **646**—665; **647**—665_2; **648**—673; **649**—842; **650**—1063; **651**—667; **652**—735_2; **653**—1021; **654**—386_2; **655**—940; **656**—208_2; **657**—812; **658**—670_2; **659**—778_2; **660**—626.

Милојевић, Песме I (1869): № **1**—667_3; **2**—680_2; **22**—301_3; **29**—626_6; **31**—309_4; **35**—626_7; **52**—259_5; **53**—870_5; **54**—176_6; **84**—663_2; **88**—48_9; **90**—66_8; **99**—66_9; **111**—670; **112**—30_4; **122**—603_7; **124**—51_4; **125**—51_3; **153**—616_2; **185**—550_2; **186**—524_2; **192**—626_9; **194**—626_8; **210**—912_2; **208**—625_2; **211**—870_6; **214**—25_{11}; **217**—42_7; **234**—972_2; **235**—177_5; **279**—259_4; **280**—232_5; **281**—258_3; **282**—258_4; **283**—207_2; **285**—293_2; **286**—14_3; **287**—226_9; **290**—848_2; **291**—347_{11}; **292**—214_3; **293**—930; **302**—177_6; **310**—18_5; **334**—320_3; **337**—912; **338**—387_5.

Сп. „**Обштъ трудъ**“ (1868), кн. I—III: а) I кн. с. **88-9**—664_2; **89-90**—851; б) II кн. с. **79-80**—346_5; **81-83**—434_6; **84**—42_6; **85-6**—1032; **87**—518; **87-9**—333_8; **89-90**—441_9; **90-1**—585; **92-3**—832_2; **93-4**—988_5; **94-5**—247_6; **95-6**—116_3; в) III кн. с. **63-4**—509_2; **65-7**—581; **67-9**—1_8; **69-70**—594; **70-1**—584_2; **71-3**—565_5; **73-6**—573; **76-7**—560; **76-7**—560; **77-8**—590; **79-80**—1_{3-4}; **80-2**—522; **82-3**—385_3; **83-4**—66_6; **84-5**—667_8; **5-8**—427_2; **88-9**—848; **89-90**—325_7; **90-1**—615; **91-2**—266_{17}; **92-4**—698; **94-5**—771; **95-6**—523.

Периодическо списание (1870—1876), кн. I—XII: а) I кн. с. **104-5**—99_{10}; **108**—285_4; б) II кн. с. **106-7**—325_6; **107**—240_2; в) III кн. с. **110-12**—1004; г) IV кн. с. **74-5**—332_4; д) V—VI кн. с. **205-6**—480_2; **207-9**—333_5; **209**—724; е) VII—VIII кн. с. **107**—1005; **108**—432_2; **108-110**—112_5; **111-2**—1044;

112-3—432₃; **113-5**—1017; **115**—441₇; ж) IX—X кн. (²1882) с. **93 4**—285₅; **94-5**—978; **95-6**—983; **96-7**—820; **98**—904₂; **98-100**—1006; **100**—42₅; **101-3**—840; **103**—774₂; **103 4**—352₃; з) XI—XII кн. с. **147-50**—1028; **150-2**—529₂; **152-157**—15₄; **157-8**—559; **158-62**—862; **162-3**—147₂; **164-5**—511₄; **166**—46; **166-7**—825; **167-8**—658₂; **168-9**—441₈; **169-71**—324₇; **171-2**—335₂; **172-3**—143₅; **174-5**—799; **175 6**—151₆; **176-7**—266₁₄; **177-8**—203₂; **178**—127₇; **173**—766; **174**—684₂.

Раковски, Бълг. старина (1865): с. **30** и **35**—603₅; **32-3**—69; **153-4**—530; **155-6**—521; **157-8**—528; **163**—526₂; **164**—524; **165-6**—511₃; **166-7**—516; **167**—510; **168**—14; **182-3**—1045.

П. Р. Славейковъ, в. „Гайда“ I—III (1863—1867): а) I г. бр. **24**—404₄; б) II г. бр. **12**—603₆; в) III г. бр. **9**—48₇.

А. Ф. Теохаровъ, Въ пользу пострадавшихъ болгаръ (1876) с. **22**—285₈.

Хитовъ, Пжтуване (1872): с. **4-5**—1059; **101-2**—1048; **105-6**—1036; **106-7**—1014; **107-9**—995; **112-4**—1010; **114-5**—1054; **115-6**—1030; **116-7**—1001; **117-22**—1002; **124-6**—994; **126-8**—1009; **132-4**—1061.

Сп. „**Читалище**“ IV (1874): с. **543**—608₃; **543-4**—608₂; **545**—908; **592-4**—1027₂.

Чолаковъ, № 1—167₃; 2—519; 3—880; 4—280₂; 5—364₄; 6—845; 7—875; 8—366₄; 9—881; 10—428₆; 11—543; 12—126₄; 13—1038; 14—163₄; 15—115₂; 16—34₃; 17—988₄; 18—453₄; 19—1039; 20—466₃; 21—469₃; 22—485; 23—114₂; 24—721; 25—286₃; 26—526; 27—517; 28—509; 29—443₂; 30—897; 31—953; 32—514; 33—20₂; 34—900₂; 35—796₂; 36—884; 37—479₁₃; 38—441₅; 39—1037; 40—500; 41—484₇; 42—468₄; 43—784; 44—844; 45—179₂; 46—549; 47—993; 48—367₃; 49—572; 50—883; 51—1025; 52—285₆; 53—1023; 54—546₂; 55—459₃; 56—661; 57—44₉; 58—1024₂; 59—1024; 60—346₃; 61—1007₂; 62—990; 63—577; 64—676; 65—347₁₀; 66—535; 67—915; 68—32₅; 69—988₂; 70—668; 71—1037₂; 72—30₁₀; 73—988₃; 74—895₂; 75—333₆; 76—439₃; 77—285₇; 78—981; 79—716; 80—31₄; 81—1026; 82—737; 83—888; 84—898; 85—544; 86—545; 87—583; 88—712; 89—626₃;

90—565$_6$; **91**—998; **92**—699; **93**—578; **94**—1027; **95**—232$_4$; **96**—687; **97**—707; **98**—839; **99**—299$_2$; **100**—819; **101**—366$_5$; **102**—842; **103**—30$_{11}$; **104**—188$_2$; **105**—907; **106**—667$_2$; **107**—830; **108**—309$_3$; **109**—831; **110**—708; **111**—726; **112**—197$_6$; **113**—146$_6$; **114**—874; **115**—436$_4$; **116**—797; **117**—581$_3$; c. **94**—635; **94**—635$_2$; **94**—640; **95**—636; **95**—926$_2$; **96**—637; **96**—637$_2$; **97**—76$_9$; **97**—88$_{12}$; **97**—90$_3$; **98**—88$_{11}$; **98**—88$_{13}$; **98**—936; **100·1**—412$_3$; **102-3**—20$_3$; **113**—626$_4$; **125**—286$_2$; **136·7**—947; **150**—923; **169**—276$_4$; **184**—949; **210**—933$_2$; **215-6**—870; **228-9**—932$_2$; **237**—946; 279—609.

II

ПѢВЦИ И ЗАПИСВАЧИ

Голѣмитѣ цифри показватъ бройкитѣ на мотивитѣ, а малкитѣ до тѣхъ — вариантитѣ.

а. Пѣвци.

Бояна, баба отъ Воденско 626[8].

В. Б. 77[7].

Везенкова, Илинка 14[3], 25[11], 30[14], 51[3], 176[6], 207[2], 214[3], 226[9], 232[5], 247[11], 258[3-4], 259[3-4] 309[1], 320[3], 550[2], 524[2], 616[2], 626[6], 663[2], 667[3], 670, 680[2], 848[2], 870[5-6], 912[2].

Георгиева, Темяна п. 862.
Гина, баба 25[9].

Жечева, Катерина П. 333[5].

Златковъ, Драганъ 177[6].

Илия, дѣдо 553[2].

Йончева, Мария 529[2].

Катинка, Н. — сестра на Г. С. Раковски — 441[6].
Кировъ, Станчо 626[9].
Клисарова, Петра И. 765.
Клисаровица, Руса И. 363[3].
Кавайова, Депа — повечето пѣсни изъ Струга у Миладиновци, вж. с. 3.
Котева, Георгя — повечето пѣсни изъ Прилѣпъ у Миладиновци, вж. с. 3.

Майнова, Тота 827.
Мильова, Стоянка 15[2].
Мънзова, Сава Д. 480[2].

Недѣлчевъ, Добри 112[5], 432[2], 1044, 1005.
Недѣля, баба отъ Копривщица 467[4], 700, 758, 768, 853, 882, 1022, 1041[2].
Николовъ, Василъ 724.

П. (Славейкова?) 440[1].
Паничкова, Велика Х. 352[3].
Панчовица, Василя 15[1].
Парушева, Елена 431[5], София 389[2].
Петровичъ, К. и Е. 99[10].
Петровъ, Никола 912.

Рада отъ Котелъ 2854, 3256.
Радуловъ, Лука 2402.

Силянова, хаджийка отъ Кичево 6267.
Стоева, Стефана 1043.
Стоянова, Мария 5852.

Томова, хаджи Мария — повечето пѣсни изъ Панагюрище у Миладиновци, вж. с. 3.

Франгя, Яни А. 10432.

Христова, Велика 489, 3875, 668.

Цончовица, баба отъ Панагюрище 559, Рада 1028.

Ченгеловъ, Т. Я. 4323.
Чолаковъ, Г. А. 47912.
Чолаковъ, Тодоръ А. 4799.

б. Записевачи*.

А. Топал. 624.
Астарджиевъ, Н. М. 5422, 47914.

Бисеровъ, Дим. Я. 10282.
Богоровъ, д-ръ. Ив. 133, 536, 9162, 1049, 1060.
Бончовъ, Нешо 571 и сътрудникъ на Братия Миладиновци, вж. с. 5.
Ботйовъ, Хр. 1056.
Бояджиевъ, Г. П. 425. 2855, 7712, 820, 840. 9042, 978, 983, 1006.
Бѣлковски, Илия и П. Гидиджиски 3010, 324, 34710, 535, 577, 668, 676, 915, 9882-3, 10372.

Василювъ, Михаилъ 2854, 3256.
Верковичъ, Ст. Ил. 2510, 1772, 533, 5342.

Г. 1064.
Геровъ, Найденъ — сътрудникъ на А. Dozon, вж. с. 56.
Геровъ, Кон. 3443, 669, 770.
Гидиджиски, П. вж. Бѣлковски.
Гинчевъ, Ц. 3324, 5092, 1004.
Гължбарски, Г. 2267 ,48410, 547, 746, 774.
Гюшевъ, Георгия А. 203, 769, 8811-13, 903, 1585, 4123, 635, 6352, 636, 6371-2, 640, 9262, 936.

Драгиевъ, А. 3653.
Дриновъ, М 154, 5292, 559, 1028.

Жинзифовъ, К. (Р.) 345, 493, 503, 9910, 558, 5622, 5793, 5862 и сътрудникъ на Братия Миладиновци, вж. с. 5.

И. Х-ча 6272.
Ивановъ, И. 13-4, 426, 666-7, 1168, 2476, 26617, 3257, 3338, 3853, 4272, 4346, 4419, 4692, 518, 522, 523, 560, 5655, 573, 581, 5842, 585, 590, 594, 698, 714, 771, 848, 8522, 9885, 1032.
Икономовъ-Круша, Захария — сътрудникъ на А. Dozon, вж. с. 56.

К. В-ча 2157, 616.
К. К-ча 627.

* Авторитѣ на сбиркитѣ като записвачи не навеждамъ, понеже не сж означени, кои пѣсни сж записани отъ тѣхъ.

Каланджи, Павелъ 12.
Калчова, К. П. 851.
Каравеловъ, Л. Ст. 591.
Каравеловъ, П. 1263, 10572.
Карановъ, Е. 1277, 1435, 1516, 2032, 26911, 3247, 3352, 6842, 766, 799.
Кисимова, Евгения хаджи Гергева 45, 343, 485, 1142, 1261, 1631, 1673, 2802, 2863, 3631, 3664, 4286, 45314, 46633, 46933, 519, 543, 609, 721, 845, 875, 880, 881, 9884, 9892, 1039 и сътрудникъ на A. Dozon, вж. с. 55-6.
Кънчовъ, Ангелъ 992.
Кърджиевъ, Г. А. 1124, 546, 655.
Кжсогледъ, М. 152, 4685, 683, 768, 882.

М. Ж-ва отъ Лозенградъ 777.
Маглешки, Н. Д. 4594, 6264.
Мачевъ, Искъръ 4432, 509, 517, 526, 897.
Милковъ, Тодоръ 4418, 5114, 6582, 845.

Ненчовъ — сътрудникъ на A. Dozon, вж. с. 56.

П. В-ва 592.
Панова, О. 3334, 5814-5.
Пановъ, Гължбъ 4812, 520, 860.
Пановъ, Д. 3465.
Пановъ, Панайотъ Д. 6642.
Попова, Еленка Н. 10452, 1052.
Попова, Кръстя 2475, 2655, 3633, 47910-11, 5852, 664, 765, 801, 804, 9933, 10432.
Поповъ, Н. 344.
Поповъ, Петъръ Хр. 4415, 47913, 4847, 500, 1037.

Радуловъ, Лука 4417, 1017.

Славейковъ, Ив. П. 511.
Славейковъ, П. Р. 193, 4403, 5163, 5192 и сътрудникъ на A. Dozon.
Стояновъ, В. Д. 1125, 2402, 3335, 43223, 4802, 724, 1005, 1044.
Стояновъ, Петко 563.

Тулешковъ, Киро П 1030, 1054.

Хитовъ, Панайотъ 991, 10433.

Чолаковъ, Т. А. 346.
Чолаковъ, В. — сътрудникъ на Братия Миладиновци, вж. с. 5.

Шишковъ, Р. П. 12.
Шоповъ, Д. 1401, 852.

Янковъ, д-ръ 8962.

III

НАРѢЧИЯ НА ПѢСНИТѢ

Аджаръ (Брѣзовско) 367₃, 572, 883.
Айтошко 480₂.
Ахърчелебийско с. Устово 30₁₀, 32₄, 347₁₀, 533, 577, 667, 676, 915, 988₂-₃, 1037₂.

Бесарабия
Болградъ 1₃,₄,₈, 66₆-₇, 266₁₆, 325₇, 385₃, 427₂, 434₆, 522-3, 560, 565₅, 573, 581, 584₂, 590, 594, 608, 612, 715, 771, 848.
с. Тараклие 333₄, 520, 581₁, 769, 883₂.
с. Шопъ-Тараклие 481₂, 860.
Бесарабия 698.

Битолско
Битоля 32₆, 34₅, 49₃, 50₃, 452₄, 474₅, 562₂, 579₃, 1011, 1016.
с. Мало-Църско 48₉, 66₈, 603₇.
Крушово 215₇, 616, 912.
Битолско 42₇.

Велешко
Велесъ 183₂, 628, 631, 631₂, 645, 773₃, 850₂.
Велешко 42₅, 177₅, 285₅, 625₂, 774₂, 820, 840, 904₂, 978, 983, 1006.

Видинско 226₇, 484₁₀, 547, 746, 774
Винга (Австрия) 743₂.

Воденско
с. Кронцелово 237₃, 709, 918.
Воденско 626₈.

Враца 511.

Габрово 591, 627₂.

Дари-дере (Рупчосъ) 722.

Дебърско
с. Гаре 452₃.
с. Галичникъ 862.
Дебърско 14₃, 251₁, 301₃-₁₄, 51₃, 176₆, 207₂, 214₃, 226₉, 232₅, 258₃-₄, 259₁-₅, 293₂, 309₄, 320₃, 347₁₁, 524₂, 550₂, 616₂, 626₆, 663₂, 667, 670, 680, 848₂, 870₅-₆, 912₂, 930, 972₂.
Демирхисарско с. Крушово 603₃.
Дупница 1028₂.

Желѣзникъ 44₉, 285₆, 346₃, 459₃, 546₂, 661, 990, 1007₂, 1023₄, 1024₂, 1025, 1064.

Зайчарско с. Неготинъ 469₂.

Западно нарѣчие 1₆, 66₉, 461₄, 510, 515, 595₇, 582, 814, 900.

Иточно нарѣчие 1₂-₅, 2₃, 13₃, 15₅-₆, 18₄, 19₂, 25₉, 30₁₂, 32₇, 34₆. 42₆, 44₈, 484₆,₇, 62₂, 66₃, 69₂, 77₇, 88₁₀, 101₅, 107₃, 112₄, 116₃, 126₃, 151₄-₅, 177₄, 211₃, 213₃, 230₄,₆, 247₆, 265₅, 266₁₅-₁₆, 268₄, 271₂, 274₂, 276₄, 285₂,₈, 286₂, 315₂, 325₃,₈, 333₇-₈, 346₅,

355₅, 363₃,₅, 389₂, 391₂, 404₃-₄, 418₂, 431₅, 441₄,₉, 442₂, 445₂, 452₅-₆, 453₅, 459₄, 461₅, 467₅, 468₅, 478₇, 479₉-₁₂,₁₄-₁₅, 480₃, 434₈, 494, 509₂, 511₃, 512, 516₁-₂, 518₉, 521, 524, 526₂, 528, 528₂, 529₃ ₄, 530, 530₃, 535₆, 546, 567-70, 574, 581₃, 584-5, 585₂, 591₂, 592, 597, 602-3, 603₂,₅-₆, 605, 605₂, 606-7, 610-11, 613, 617, 617₂, 618, 618₂, 619, 619₂, 620-2, 624, 626₂,₅, 655, 664, 664₂, 666, 669, 685, 685₂, 686, 704, 706, 713, 717₂, 740-1, 742₂, 743, 743₂, 758₂, 760, 763, 765, 768, 793, 796, 800-1, 804, 807, 809, 827, 832, 837, 841, 851, 852₂, 867-9, 870₃-₄, 873, 876, 882, 883₃, 885-6, 886₂, 900₃, 906, 909-10, 913, 913₂, 916₂, 922-4, 924₃, 932-3, 933₂, 946-7, 949-51, 969, 988₅, 990-2, 992₃, 993₂-₃, 996, 1003, 1003₂, 1004₂, 1007-8, 1013, 1029, 1031-3, 1040-3, 1043₂, 1045, 1045₃, 1046-7, 1049-51, 1053, 1053₃, 1056, 1060.

Калоферъ 140₄, 179₂, 352₃, 468₄, 549, 784, 844, 852, 993.

Карловско
- Карлово 441₅, 479₁₃.
- с. Милци 484, 500, 1037.

Кичево 243₆, 626₇, 929₂.

Клисура 796₂, 884.

Копривщица 29₅, 216₃, 226₈, 367₂, 414₂, 467₄, 514, 525, 563, 571, 668, 700, 758, 853, 900₂, 954, 1022, 1041, 1057₃, 1058.

Костурско
- Костуръ 586, 586₂.
- с. Прекопана 147₂.
- Костурско 24₂, 51₄, 125₁, 172₆-₇, 173₃, 176₄, 189₅, 254₅, 316₂, 323₅, 551, 826.

Котелъ 240₂, 285₁, 325₆, 441₆-₇, 1017.

Кратово 127₇, 143₅, 151₆, 203₂, 266₁₄, 324₇, 335₂, 684, 766, 799.

Кукушъ 12₂, 23₃, 31₅, 55₂, 82₂, 99₇, 107₅, 114₄, 125₇, 128₃, 130₅, 135₂, 145₆, 146₅, 157₂, 164₂, 184₂, 195₂, 214₂, 218₆, 266₁₃, 324₄, 325₃-₄, 347₈-₉, 364₂, 377₃, 428₄, 461₂, 489₂, 513, 541, 554, 558, 566, 595, 625, 670, 703, 717, 734, 739, 747₂, 748, 756, 756₂, 772₂, 783₂, 785, 790, 803, 808, 818, 828, 846, 861₃, 896, 917, 972, 974, 975.

Кюстендилъ 20₃, 30₁₁, 76₉, 81₁₁-₁₃, 90₃, 146₆, 158₅, 188₂, 197₆, 299₂, 309₃, 366₅, 412₃, 635, 635₂, 636-7, 637₂, 640, 667, 707-8, 726, 816, 830-1, 839, 842, 874, 907, 926₂, 936.

Лозенградъ 777.

Ломъ 1045₂, 1052.

Малешевско 1061.

Малко-Търново 4₆, 51₁₁, 658₂, 825.

Неврокопско
- Неврокопъ 25₁₀, 177₂.
- с. Скребатно 624₄.
- Неврокопско 533-4.

Нишко 232₁, 687, 1027.

Охридско
- Охридъ 18₃, 170₂, 203₃, 204₂, 215₆, 248₆, 266₇, 317₅, 346₁, 380₂, 500₃, 600, 603₁-₅, 642₂, 733, 744, 788, 792, 798, 820₂, 858, 911.
- Охридско 18₅, 66₄, 143₂, 172₅, 226₅, 322₂, 347₇, 1015.

Панагюрище 1₇, 8₆, 15₄, 18₂, 20₂, 25₆, 29₄, 30₆-₈, 32₂, 34₄, 42₁, 44₆, 62₃, 66₂, 87₂, 116₂, 118₂, 149₁,

248$_5$, 324$_5$, 344$_3$, 347$_6$, 352$_2$, 361$_2$, 384$_2$, 436$_2$, 438$_{3\text{-}4}$, 443$_{2\text{-}3}$, 459$_2$, 461$_3$, 463$_2$, 478$_5$, 479$_5$, 482$_2$, 494$_2$, 500$_2$, 509, 517, 526, 529, 529$_2$, 538, 553, 556-7, 559, 563$_3$, 566$_3$, 578, 581$_2$, 587, 663, 690, 732, 778$_2$, 789, 805, 821-2, 847, 861, 865, 889$_2$, 895-7, 914, 916, 924$_2$, 961$_2$, 973, 1000, 1012, 1020, 1021$_2$, 1028, 1031, 1032$_2$.

Пловдивъ 361, 553$_2$, 626$_9$, 770.

Прилѣпско: Прилѣпъ 8$_5$, 14$_2$, 25$_7$, 35$_2$, 441, 448, 492, 63$_3$, 66$_3$, 764-6, 794, 862, 887, 892, 1292, 1453, 1463, 2082, 2112, 2435, 2474, 2666, 2853, 3072, 3184, 3245, 3262, 3462, 3742, 3822, 3843, 3852, 3862. 394$_{2\text{-}4}$, 401$_3$, 4102, 4132, 4224, 4283, 4363, 4392, 4402, 508, 531-2, 539, 548, 550, 552. 555, 561$_2$, 565$_2$. 593, 604, 604$_2$, 630, 630$_2$, 633, 638-9, 646$_2$, 648, 671-2, 681, 688-9, 697, 718, 723, 778, 812, 816$_2$, 850, 856-7, 859$_2$, 864, 878-9, 891$_2$, 893-4, 901-3, 921$_2$, 934, 940, 942, 942$_2$, 943, 943$_3$, 944, 948, 952-3, 955-8, 961-3, 965-8, 970-1, 975, 982, 999, 1019.

Прилѣпско 88$_9$, 634, 610.

Радомирско с. Челинци 436$_4$, 797.

Русенско: с. Нисодо 683.

Ново-село 15$_2$.

Самоковъ 314, 333$_6$, 716, 895$_2$, 981, 984.

Сливенско: Сливенъ 724, 994-5, 1001-2, 1009-10, 1014, 1036, 1043$_3$, 1048, 1059.

Сливенско 991$_0$, 333$_5$.

Сопотъ 627.

Софийско: София 285$_7$, 439$_3$, 545, 565$_{4,6}$, 578, 583, 626$_3$, 699, 712, 998.

Софийско 737, 888 898, 1026.

Старозагорско с. Тарлашка махала 365$_3$.

Струга 3$_2$, 44, 13$_2$, 15$_3$, 25$_8$, 30$_{5,9}$, 31$_3$, 32$_{3,5}$, 33$_{2\text{-}3}$, 34$_2$, 44$_{3,5}$, 50$_2$, 52$_{2\text{-}3}$, 59$_5$, 60$_2$, 71$_2$, 76$_8$, 79$_3$, 88$_{5\text{-}6,8}$, 97$_2$, 99$_{8\text{-}9}$, 101$_{3\text{-}4}$, 102$_2$, 114$_{3\text{-}4}$, 125$_{5\text{-}6}$, 126$_2$, 157$_{4\text{-}6}$, 128$_2$, 130$_{3\text{-}4}$, 134$_2$, 140$_3$, 143$_4$, 145$_{4\text{-}5}$, 146$_4$, 151$_3$, 154$_2$, 155$_{2\text{-}4}$, 158$_{2\text{-}4}$, 159$_2$, 163$_3$, 167$_4$, 169$_{5\text{-}6}$, 175$_8$, 181$_{2,6}$, 197$_{4\text{-}5}$, 213$_2$, 215$_{2\text{-}5}$, 218$_{7\text{-}9}$, 220$_2$, 226$_6$, 228$_{2\text{-}3}$, 230$_5$, 234$_2$, 235$_2$, 243$_{7\text{-}8}$, 248$_4$, 252$_2$, 254$_6$, 257$_3$, 260$_2$, 265$_{3\text{-}4}$, 266$_{8\text{-}12}$, 269$_4$, 273$_3$, 276$_3$, 288$_2$, 292$_3$, 300$_2$, 318$_{5\text{-}6}$, 323$_6$, 324$_2$, 331$_2$, 332$_3$, 339$_2$, 347$_{4\text{-}5}$, 348$_2$, 353$_3$, 355$_4$, 360$_2$, 365$_2$, 366$_{2\text{-}3}$, 368$_{2\text{-}3}$, 369$_2$, 387$_2$, 395$_2$, 396$_2$, 397$_{2\text{-}3}$, 428$_{2,4}$, 434$_5$, 441$_3$, 444$_5$, 467$_3$, 474$_4$, 478$_6$, 479$_{7\text{-}8}$, 484$_6$, 506$_{7\text{-}7}$, 527, 540, 542, 548$_2$, 561-2, 564-5, 566$_2$, 575-6, 579, 579$_2$, 580 588-9, 596, 598-9, 612, 614-5 623, 626, 629, 641, 642-4, 646-7, 649-50, 650$_2$, 651-3, 656-7, 659-60, 662, 664$_3$, 665, 667, 673-5, 677-79, 679$_2$, 680, 682, 684, 691-2, 692$_2$, 694-6, 701-2, 709$_2$, 711, 719-21, 725, 727-31, 735, 735$_2$, 736, 738, 738$_2$, 743$_4$, 744$_2$, 745, 747, 749-54, 754$_2$, 755, 757, 761-2, 764, 767, 772-3, 773$_2$, 775-6, 779-81, 786, 788, 791, 791$_2$, 794-5, 802, 806, 810-11, 812$_2$, 813, 815-7, 817$_2$, 823-4, 829, 829$_2$, 834-6, 838, 843, 843$_2$, 849, 853$_2$, 854-5, 859, 861$_2$, 863, 866-7, 870, 870$_{2\text{-}7}$, 871-2, 877, 887, 889, 891-2, 899, 905, 908, 919-21, 925-9, 931-3, 935, 935$_2$, 937-9, 941, 945, 945$_2$, 960, 964, 976, 980, 986-9, 997, 1007$_3$,

1019, 1021, 1055, 1057, 1057₂, 1060₂, 1062-3.

Струмица 447, 1242, 1333, 3234, 588, 693, 759, 904, 977, 979.

Търновско

Търново 45, 193, 343, 485, 1143, 1152, 1264, 1631, 1673, 2802, 2863, 3631, 3664, 4266, 4418, 4534, 4663, 4693, 5163, 519, 543, 609, 721, 845, 875, 880-1, 9884, 1030, 1038-9, 1054.

Вишовъ-градъ 4403.

Търновско 3324, 1004.

Централно нарѣчие 1495, 1765, 2475, 2803, 3423, 4849, 5112, 5362, 537, 654, 658, 714, 742, 833, 1034-5.

Шуменско 1125, 4322, 705, 1005, 1044.

IV

ИМЕНЕНЪ ПОКАЗАЛЕЦЪ

а. Лични имена.

Аврамъ 49$^{2-4}$, 568 (-чо).
Айшея 833.
Алай-бегъ 903-4.
Аламанка 557.
Алекса кьоръ-Поповчето 840.
Али-бегъ 293^{2}.
Алия 841, 899 (паша Янински), 1049.
Алтънъ-Звѣзда 965.
Амза-бей 985.
Ангелина 347^{1,9}, 428$^{2-4}$, 444^{3}, 531, 550, 671, 697, 734, 810, 829, 893, 896, 962, 964, 972, 980, 988.
Ангелъ 517, 765, 996, 1007 (войвода.)
Ангя 540, 817^{2}, 932.
Андреашко 954.
Андрей 112^{2}, 285^{7}.
Аргафанъ 858.
Асанъ-ага 838, 894.
Аслъмъ-Мустафа 514.
Ахмедъ 832, 834 (бей), 1051.

Балабанъ 1011.
Балинъ 895^{2}.
Биляна 792^{2}.
Богданъ 443^{2} (войвода), 461^{3}, 676, 680, 810 (краль), 848, 980 (юнакъ), 992 (Кара-).
Богумчо 568.
Божана 817^{2}
Бойка Бойчова 700.
Бойо 969.
Босилка 692.
Босулъ, Босолъ 443$^{2-3}$.
Бояна 324$^{3-4}$, 332^{3}, 452^{5} (Романка), 656, 675, 684, 728, 778, 1031 (войвода).
Бранко 898.

Вайдеренъ 713.
Висилъ 765.
Векия 25^{10}.
Вела 125^{6}.
Велика 145^{5}, 181^{2}, 621, 699, 832, 1001.
Велко 469^{2}, 916, 1007^{5} (хайдутинъ).
Веселъ-аго Пиперко 369^{2}.
Видулъ 1017.
Виличка 549.
Виша 900^{3}.
Вранка 836.
Вълкашинъ краль 531.
Вълко 480^{3}, 1060.
Вълчанъ 664, 993 (войвода).

Ганка 556 (Бѣлканка), 789.
Герданъ 525.
Георги 258, 240^{2} (Чекърътъ), 579^{2} (Рашпелъ), 662, 891, 986 (Арнаутче), 1030.
Герги 428^{6}, 489^{2}, 526, 1025.
Гига 1025.

Гида 849.
Гино 366₂ (Арнаутче), 821, 962 (Арнаутче).
Гого 441₆₋₇, 479₆.
Голомѣше, дѣте 974.
Граждоменка 324₁.
Грозда 1019.
Гроздана 15₆, 817.
Гроздена 31₅.
Груилчо 434₆.
Груица 897, 963 (Новочовъ), 966, 969, 973, 975 (дѣте).
Груйо 479₇.
Гуга 99₈.
Гюбрена 436₄.
Гюргинина 213₂.
Гюргя 14₂, 133₃, 145₃, 207₂, 213₂, 243₆, 266₆, 410₂ (самовила), 870₆, 967 (самовила).
Гюро 728, 887, 901-2, 974 (Темишваръ), 975 (пияница).

Давидъ 687.
Дамянъ 875 (-чо), 1002, 1032, 1035.
Данъ войвода 325₆,₈, 522, 582.
Дафина 177₁ (-ка), 377₃, 664₂ (-ка), 714, 876.
Дебели Новакъ 966.
Дена 30₈, 88₇.
Денница 15₄, 536.
Дервишъ-бегъ 893.
Деспина 307₂.
Детелинъ войвода 444₃, 816, 956.
Дешка 14₅.
Джаферъ-ага 1063.
Димана 324₆, 533, 546, 877, 891₂.
Диманъ 1032₂.
Димитра 519.
Димитъръ 25₁₀, 543, 554, 587, 762, 888, 1004 (Налетъ войвода), 1010 (войвода), 1014, 1024, 1030-31, 1043₂, 1054.
Димка 732, 993 (Безимка).
Димо 14₂, 30₁₄, 218₂, 331₂, 572, 870₂, 913 (дели), 1026.
Димчо 990, 990₂, 993.
Добра 581, 581₂,₄ (-ица).
Добри 1009.
Добринка 15₂.
Дойчинъ 670, 985.
Дока 773₂.
Дона 99, 352₂, 724 (-ка), 760.
Донина 837.
Дончо 528, 1003₂ (войвода), 1043.
Доста 929.
Драгана 30₈, 363₃ (-ка), 453₁ (-ка), 467₄, 574, 774, 1000, 1045 (-ка).
Драганъ 1043₃.
Дразъмъ (Идразъ) 441₈.
Дрѣмуша 730.
Дуда 926.
Дуко 957, 987 (Станковъ).
Душанъ, царь 580.
Дѣльо 143₃.

Елеворъ 688.
Елена 30₉, 235₂, 237₃, 240₂, 580, 755, 830.
Елинъ-Дойка 25₇, 957, 1032.
Елка 418₂
Енка, Енчица 33₂, 44₈, 694, 1032₂.
Еню 526 (Миховъ), 571.
Ерина 667 (-ка), 965 и 967 (самовила).

Желю 1039.

Заимче 347₇.
Заха 870.
Звѣздоденица 15₃.
Зейна 363₃.
Зейнелъ-паша 1010.
Златка 99₈, 1025, 1030 (-и), 1059.
Златьо 1002 (войвода), 1002 (Какарчоглу).

Ибрямъ 382₂.
Иванка 280₂.
Иванъ 18₂, 30₁₂ (-чо), 34₁ (Йованъ), 44₃ (Иоанъ), 44₈ (-чо), 126₄ (-чо), 271₂, 332₄ (-чо), 346₃₋₅ (-чо), 361₂ (Еванъ), 438₃, 453₄ (-чо), 527 (Йованъ Поповъ), 555, 642₂, (попъ), 649, 658 (-чо), 666-7, 703, 757, 784,

837, 844, 849 (Иоанъ) 873 (-чо), 875 (-чо), 884, 898, 916 (Йо, анъ), 991, 992, (-чо), 1005 (-чо), 1012 (-чо), 1021 (-чо), 1022, 1043$_2$, (-чо), 1044 (-чо).
Иво 172$_8$, 197$_5$, 382$_2$, 444$_3$, 894, 1035 (-ко).
Игна 1008.
Илия 1051.
Илча 1015.
Ильо войвода 1061.
Имеръ 548, 794 (берберъ).
Индже войвода 441$_{7-9}$.
Ирина 280$_2$ (-ка), 852$_2$.
Иса 1063.
Исакъ 492 3.
Искренъ 461$_1$.
Исуха ходжа 1025.

Йованка 589$_2$, 925 (-ица).
Йове Радовче 840.
Йовко 914.
Йонка 469$_2$.
Йорданъ 721.

Калина 341, 335$_2$, 361$_2$, 518, 814 (-чица), 825 (-ка), 870$_5$, 988$_1$,
Каля 318$_5$, 834, 925.
Камберъ 904.
Кана 576, 773$_3$.
Капланъ-паша 835.
Карабоя 671.
Каравидо 671, 1006.
Кара-Мустафа 1007$_3$.
Карамфила 554, 726, 747 (-лъ)
Кара-Юсинъ 1064.
Коршинъ (Вълкашинъ) 954.
Кера 768.
Керима 452$_5$, 1031, 1031$_2$.
Кира Попова 32$_3$.
Кирана 852.
Киро 1026.
Койдана 937.
Койко 878 (-чо) 886.
Колю 30$_9$, 352$_3$, 441$_9$, 1034 (байрактарь).
Кондофила 660.
Константинъ 25$_7$, 50$_2$ (царь) 55$_2$ (царь), 146$_6$, 167$_4$, 326$_2$, 394$_2$, 660, 783, 827 (царь), 989 (царь).
Корунъ 555, 660 (Кеседжия).
Кося 1025.
Коца 840 (-бей), 947.
Крали-Марко 285$_3$, 410$_2$, 412$_3$, 444$_3$, 507, 531, 712, 753, 954-64, 966-7, 969-73, 974, 985, 1061.
Кръстя 273$_3$.
Кудуси-ага 836.
Кула байрактарь 1036.
Кумашъ войвода 1001.
Кыня 459$_3$.

Лазаръ 591, 612, 676.
Лала 807.
Лальо 126$_4$, 418$_2$, 992$_2$, 1031$_2$ (-чо, войвода), 1058 (байрактарь).
Латина 467$_3$.
Латинина 434$_5$.
Либенъ 1053.
Лила 619$_2$
Лозанъ 1023.
Лозена 851.
Любика 134$_2$, 726 (-ца).
Люлѣя 218$_7$.

Маврояни 896.
Магда 866, 898.
Магдалина 566$_3$, 600 (-че), 778$_2$ 853$_2$, 896.
Мадри-ага 843.
Маламка 569.
Малина 151$_3$, 518.
Маница 664.
Мано 213$_2$, 768 (-ьо), 1002 (-ьо), 1009 (-ьо), 1025.
Мануша 157$_2$.
Манутъ войвода 991.
Марчо 285$_6$, 365$_3$.
Маринъ 352$_3$.
Мария 15$_2$ (-ийка), 15$_4$, 13$_5$, 52$_2$, (Мара), 143$_4$ (-ра), 204$_2$ (Костурка), 215$_4$, 228$_2$, 285$_{3,5}$ (-ра), 346$_5$, 384$_3$ (Бѣлоградка), 386$_2$, 397$_3$ (-ра), 528$_2$ (-ийка), 538 (-ийка, 558, 561, 563, 566 (Ог-

нена), 624 (-че), 679, 709$_2$ (-ра), 743 (-ийка), 796 (-ийка), 805, 850$_2$ (-ица), 891, 895 (-ика), 895$_2$, 988$_5$ (-ка), 998.
Марко 248$_4$, 484$_9$, 853, 876, 1030.
Мартинъ 429$_3$.
Марянка 530, 804.
Маса Арбарянка 369$_2$, 781.
Матей 1009.
Материна 172$_8$.
Мати 18$_2$.
Матлия, краль 575.
Махмудъ 830.
Мена 125$_5$, 863 (-ка).
Меруда 215$_3$.
Мехмедъ 908, 1049.
Миленка 418$_2$.
Миленко 332$_3$, 333$_{4,6}$ (-нъ).
Милинка 891.
Милица 461$_4$, 546, 654, 670, 978, (Кралева).
Милка 384$_2$ (Котленка), 745 (-на), 840, 988$_2$.
Милко 845.
Милошъ 515 (хайдутъ), 637$_2$, 966, (Оргянинъ).
Миля 883
Мирчо 346$_1$, 434$_5$ (-че), 975.
Мита 785, 842.
Митана 86$_2$, 889, 918.
Мито 722.
Митра 4$_5$, 258$_4$, 986.
Митре 14$_3$, 384$_3$ (Поморянче). 428$_3$ (сжщо), 550, 681, 820, 883, 956, 1011.
Михалъ 30$_{12}$, 721.
Моисей 563.
Момиръ-бегъ 542.
Момчилъ войвода 989.
Муле 1024
Мурадъ 50$_2$ (бей), 285$_{3,6,7}$ (бегъ, царь), 347$_{10}$, 579 (царь), 959 (бей), 966 (султанъ), 992 (царь).
Муса Кеседжия 969.
Мухамедъ, пророкъ 1033.

Нако Кукушанчето 151$_3$.
Нано 1003.
Нанчо 1008.
Наумъ, попъ 642.
Невѣнко 1037.
Неда 2$_3$, 12$_2$, 143$_3$, 195$_2$, 228$_3$, 293$_2$, 534, 541, 547, 589, 611, 624, 735$_2$, 735$_2$, 739, 758, 796, 834, 854, 861 (Крамянка).
Недѣлко 556, 897.
Недѣля 1042.
Ненчо войвода 468$_4$.
Нетко 20$_2$.
Неша 323$_6$, 1015 (-о).
Ника 333$_4$.
Нико 684.
Никола 86$_2$, 116$_2$ (-чо), 226$_8$, 346$_{2-3}$ (-чо), 363$_4$, 461$_2$, 463$_2$, 518, 571, 585 (-чо), 664, 684, 714, 731, 765, 770, 792$_2$, 796, 802, 805, 852, 852$_2$, 903, 955 (попъ), 1018 (попъ), 1038 (войвода), 1048, 1053 (попъ).
Нонка 1008.
Нягулъ 418$_2$.

Огнянъ 15$_4$, 862, 958.
Омеръ Шахпентия 158$_2$, 377$_3$.
Ордена 561$_2$.
Османъ 954.

Павелъ 428$_2$ (Платокосъ), 557, 880, 975 (Плитокосъ).
Павунка 868.
Панчо Инджето 1034.
Панчоглу 1003.
Паруша 127$_4$.
Паунъ 352$_3$.
Пацка 880.
Пенка 126$_4$, 793, 1039.
Пенчо 280$_3$.
Пеньо 1036.
Перуница 838.
Петкана 346$_3$, 355$_4$, 467$_4$, 514, 553, 568, 586, 735, 821, 864.
Петко 439$_2$, 459$_3$, 525, 790 (Пейко), 846 (Пейко), 906, 1018, 1020.
Петра 218$_8$, 366$_2$, 681, 689 (-ица).
Петрана 664$_3$, 666.

Петъръ 44₃ (-ре), 335₂ (-ре), 344₃, 384₂, 384₃, (-ре Вайрадинче), 434₆ (краль), 439₃ (банъ), 699, 737, 773 (-ре), 816₂ (войвода), 904 (-ре Маджарче), 973, 983 (-ре Вайрадинче).
Пеца Янешка 214₂.
Проданъ 513.
Проя 124₂.
Прѣвишко 627.
Пуро 1008.
Първанъ 461₄.
Пѣйо 387₄ (желникъ), 387₅, 912 (челникъ), 1010, 1030.

Раберъ 66₂, 325₇ (-ьо юнакъ).
Рада 19₂, 363₄ (-ка), 368₃, 452₆, 516, 521, 759 (Радобилка), 769, 770, 844, 847, 865, 882, 884, 890, 914, 1049 (Софиянка), 1056.
Раданъ войвода 1033.
Рабдулъ-бегъ 975.
Радичъ 347₉, 988.
Радонка 528.
Радой 1033.
Радулъ 479₁₁,₁₅, 992, 992₂ (войвода).
Раздѣлина 101₄.
Райко Божковичъ 436₃, 988₂.
Ралинъ 895.
Рисана 717₂.
Росица 431₅, 766.
Ружа 856 (-ца), 878 (-ца), 894 (-ца), 907, 1027.
Румѣна 795.
Руня 872.
Руса 818.
Русанта 879.
Русо 32₅.
Русоменка 820₂.

Сава 1051.
Савъ 158₃, 873 (хаджия), 987 (игуменъ).
Салакимъ Тодоръ 982.
Салихъ ходжа 822.
Саракина 175₂, 510.
Сардена 783₂.
Севда 790.
Селвия 891.
Селимъ, султанъ 982, 999 (царь).
Секула дѣтенце 507, 964-8, 970, 975, 980.
Силвия 891.
Симонъ 347₄, Симеонъ, царь 859.
Сирма войвода 452₃.
Сипана 59₅.
Скендеръ-бей 903.
Скумрия 509.
Славка 156, 617.
Соколина 969.
Софка Солунка 204₂.
Стамена 738.
Стана 4₆, 30₁₂ (-ка), 158₂, 280₃ (-ка), 517, 526, 583, 653, 781, 886, 888, 929, 1017 (-ка), 1044 (-ка).
Станушъ 309₄.
Степанъ, царь 580.
Стефанъ 778₂, 853₂, 986, 1030, (Луцканоглу), 1064 (Караджа).
Стойко войвода 459₂.
Стойна 670, 720, 820 (Попова), 815 (-чка), 867, 1016, 1028 (Еньовка).
Столе 320₃.
Стою 1024.
Стоянка 226₈, 344₂, 875 (-енка), 1041₂.
Стоянъ 13₃, 30₅, 31₄-₅, 33₂, 116₃, 124₂, 158₂, 212₆, 257₃, 324₃-₄, 342₃, 346₅, 347₁₀, 360₂, 361₂, 364₂, 365₃, 432₂, 436₄, 452₅, 467₃-₄, 468₅, 414₅, 479₁₀,₁₂,₁₄, 511-2, 514, 524, 528-9, 535, 538, 540-1, 547, 549, 556, 569, 584, 595, 624, 661, 663, 668, 675, 683, 685, 700, 724, 732, 746, 774, 778, 791₂, 792, 796, 800, 804, 821, 841, 846-7, 860, 875, 877, 881-3, 886, 888, 892, 916, 988₃-₄, 1005, 1012-3, 1029, 1031, 1036 (Алтънъ войвода) 1042, 1048.
Страилъ 459₂.
Стратинъ войвода 990.
Стратъ 240₂.

Страхинче войвода 1037₂.
Страшилъ 990₂.
Султана 811.
Съмко войвода 443₄.
Сѫбо войвода 994.

Танасъ войвода 995, 1014.
Тантана 941.
Танчо 950.
Татомирче 966.
Татунчо 1041.
Тода 817.
Тодора 34₄, 266₁₆, 438₃-₄, 439₂-₃, (-ка), 461₃, 468₄, 542, 553, 683, 800 (-ка), 840, 854 (-рина), 860 (-ка), 862, 876 (-ка), 1004 (-ка), 1035, 1038, 1051.
Тодоръ 784, 885, 915, 966 (Сталакинъ), 1043₂.
Тренда 214₃, 218₆ (-на).
Трендафила 726.
Трифонъ 1009, 1049.
Тръпка 1030.

Угра 883.
Угренъ 886.
Умеръ, налбатинъ 428₂.

Филипа 824.
Филипъ Маджаринъ 412₃, 969.

Халилъ 992.
Храбрьо 325₅.
Христо 781, 1002, 1059.
Хънза 988₂.
Хюлюпчо 333₅.

Цана 1043.
Цаньо 800.
Цвѣта 248₄, 965 (Арбанашки).
Цона, Цонка 401₃, 773, 819.
Цоию 1024.
Цуца 846.

Чавдаръ, кехая 1058.

Шаина 953.
Шарко 973.
Шенгюфа 892.
Шишманъ, царь 434₅, 573 (-бей), 984.

Юза 1027.

Яглика 791₂, 813.
Яйо-ага Пустиня 369₃.
Яна, 15₃, 25₈, 31₄ (-инка), 33₂, 44₅, 101₃, 102₂, 127₄, 143₅, 154₂, 158₄, 170₂, 226₆, 247₄-₅, 266₁₀, 271₂ (-ка), 300₂, 331₂, 333₅-₆ (-ца), 365₂, 500₃ (Будимка), 531 (-вица), 567 (-чица), 577 (-ка), 595, 637₃ (-ка), 657, 674, 727 (Малашевска), 754, 812₂, 816, 816₂, 859₂, 869, 887, 902, 995 (-ка), 1028₂.
Янко 985.
Янкулъ 346₂, ₄, 463₂, 507 (войвода), 552, 663, 965 (войвода), 966 (войвода), 971 (сѫщо), 974 (сѫщо), 976—80 (войвода), 1011.
Яно 544, 604 (-ко), 608, 615-6, 734.
Ясенъ, царь 439₃.

б. Географски имена.

Авлона 331₂, 589.
Анадолска земя 347₉.
Арапска земя 226₅, 954, 960, 967.
Арбанашка земя 965, 967.

Бакмаджикъ, баиръ 1009.
Бакърджикъ, биниръ 441₄.
Бей-Бунаръ, 603₄.
Берово, село 817.
Бешъ-чинаръ при Солунъ 985.
Битоля 14₂, 689, 749, 943₃, 989 (Манастиръ), 1018.
Бичица 977.
Богданова гора, земя 30₈, 66₆, 484₈, 500₃.
Бориченъ 556.
Босна 580, 966, 1017.
Бояново, село 848₂.
Будимъ града 44₃, 665, 691, 699, 966, 969, 980, 993, 998, 1060, 1060₂.
Букабунаръ, с. 1024.
Букурещъ 624.
Бургазъ 556.
България, Българска земя 66₆, 1064.
Бѣласица пл. 595.
Бѣлградъ 384₃, 679₂, 699, 989, 1027, 1037.
Бѣло море 840, 849.

Варадинско поле 983.
Вардаръ, р. 959.
Варошъ, с. 961, 1018.
Велесъ 749.
Венедичка земя 480.
Венетика, р, 786.
Веноле поле 1006.
Видинъ, 1033.
Вино-поле 753.
Владимирово, с. 44₃.
Владово, с. 1062.
Влахерна 992₂.
Влашко, Влашка земя, Кара-Влашко 30₈, 66₆, 361₂, 553, 578, 600, 706, 847, 900₃, 902, 967, 979, 992.
Воденъ 689, 1011.
Враца 664₂.
Върбяни, с. 369₂.

Гергевъ-градъ 771.
Големеръ, с. 971.
Гребенецъ 1009.
Гюргево 1048.
Гюженица, р. 848.

Дари-дере, с. 722.
Демиръ-капия 966, 993.
Димота града 685.
Добруджа 30₈, 1001, 1034 (село).
Доленъ, с. 1018.
Дрѣново, с. 1026.
Дрѣнополе 892, 1026.
Дунавъ р. 8₆, 13₃, 30₈, 88₇, 101₅, 177₄, 247₅, 285₆, 355₄, 365₃, 522, 540, 547, 553, 573, 595, 601, 603₄, 630, 647, 655, 660, 664, 668, 695, 733, 773₃, 774, 804, 810, 827, 847, 860, 915, 962, 969, 992, 1000, 1027, 1050.
Дяково, гр. 580.

Еди-куле 734, 1024₂, 1034.
Едрене града 571, 862, 959, 992₂, 994, 1001, 1020, 1023, 1024₂, 1030.
Елбасанъ 649, 689.
Енидже 1011.
Ескисарай 992.
Етрополе 30₈.

Жеравна 441₇.
Жито-поле 753.

Заара (Стара-Загора) 479¹³.
Златица 1008.

Ибричево, с. 841.
Иигилиска земя 967.
Ипекъ 580.
Искъръ, р. 1000.
Ичаръ 845.

Йорданъ, р. 562.

Казълбашка земя 347².
Казълъ-кая 1044.
Калофево, с. 982.
Калоферъ 1020.
Калоца 543.
Камена, гр. 681.
Каменица, с. 846, 966, 975 (земя).
Каменлия, гр. 953.
Канео, с. 506.
Капинчица 665.
Кара-бунаръ 546.
Кара-евренъ 441⁸.
Кара-каменъ 665, 757.
Качаникъ 912, 966.
Клисура 955.
Кожухъ пл. 1011.
Комуника, р. 318⁵.
Корапча 1024.
Корча 736, 1063.
Косинецъ, с. 794.
Косово поле 966, 979,
Котелъ 441⁶⁻⁷, 1029.
Кочанско поле 817².
Кратово 285⁴.
Кривидолъ, с 898.

Лагодеръ, с. 44³.
Ламбаторъ, с. 1002.
Легенъ-градъ 79³, 588 (земя), 642, 810, 958, 978.
Ловечъ 923, 1003.
Лозани, Горно и Долно, с. 992².
Лжгадинско поле 1011.
Лжжани, с. 1002.

Малима 441⁵.
Малево, с. 441⁹.
Мараша, р. 1009.
Марихово 1063.
Мисерлия 975.
Могила, с. 1018.
Мосукажалъ, чифликъ 994.
Мургашъ пл. 512, 525, 992², 1003².
Мусо-кашале, с. 1014,
Мъгленъ 908.
Мжжовичища, с. 1018.

Негушка пл. 1050.
Негушъ 689, 979.
Нижо-поле 775.
Никополе 309⁴, 684.
Ново-Бърдо 285⁴.
Нѣмска земя 970, 1037.

Овче поле 753, 790, 972.
Органа града 966.
Охридъ 18⁵, 506 (поле), 689, 901.

Павликянска земя 566³.
Пандаклия, с. 1024.
Пелиоръ, с. 928.
Пелистеръ пл. 894.
Перинъ пл. 404³, 506, 535, 1037².
Пирга града 266⁸.
Пирдопъ 1034.
Пирокъ 961.
Плетваръ, с. 961.
Плѣвенъ 990, 990².
Прасково, с. 8⁶
Прилѣпъ 285³, 384³, 410², 452³, 749, 953-4, 960, 966, 969, 974·5, 985, 999, 1018.
Прѣспа 689.

Рабухчиска пл. 463².
Равена, с. 832.
Равна, р. 1059.
Радовишъ 759.
Радомиръ 966.
Радоница, с. 649.

Расова, р. 1027.
Рила пл. 344₃, 391₂, 993, 1004, 1029, 1061.
Романя 715.
Ромъния 325₆, 517, 1034.
Рудина пл. 517, 1026.
Румелийска земя 749.

Сава, р. 1027.
Самоковъ 984, 1043.
Сараево 580, 966.
Света-Гора 579, 659, 966, 987, 1029.
Семендра града 642₂.
Сивлиево 873.
Сивлия, гора 844.
Синьо езеро 728.
Ситница, р. 50₂, 541, 943.
Скопие 550, 953, 959, 966.
Сланкамена града 947.
Слано море 580, 896, 974, 987.
Сливенъ 885, 1059.
Сминделъ града 18₄.
Смядово, с. 1044.
Сокола града 969.
Солунъ 30₉, 195₂, 213₂, 285₄, ₇, 331₂, 428₂-₃, 459₃, 633, 689, 719, 734, 749, 755, 788, 802, 828, 912, 961, 974, 979, 985, 988-9, 1011, 1028₂, 1063.
Сотиръ, с. 1043₃.
София 541, 5₀4-5, 547, 589, 761, 984 (поле), 992₂.
Сочани, с. 926.
Срѣдня-гора 1002.
Сталакина града 966.
Стамболъ 50₂, 143₅, 352₃, 410₂, 538, 550-1, 608, 703, 833, 897, 91₂, 953, 959, .966, 989, 992, 994, 1020, 1034, 1061. — Срв. Цариградъ.
Станкаменъ 977.
Стара-планина 452₂, 468₄, 479₄, 547, 555, 663, 769, 884, 898, 900, 990, 1002, 1004, 1007, 1021₂, 1029, 1034, 1042, 1048, 1053.
Странджа пл. 570.
Странджа, с. 1009.
Струга 146₆.
Струма, р. 874.
Сърбия 1064.
Сѣнокосъ, с. 1018.
Сѣръ 915.

Татарска земя 898.
Твърдишка пл. 1010.
Тиквешъ 689.
Троема града 566.
Троянска планина 990₂, 991.
Тунджа, р. 15₂, 884, 1002, 1010, 1025.
Тунджалия 479₁₃.
Туратинска земя 967.
Търговище 728.
Търново 1064.

Узонджово 1043₂-₃.

Филибе 102, 1020.

Царева ливада, с. 50₀.
Цариградъ 538, 658, 699, 880, 881, 951, 961, 998, 1004. — Срв. Стамболъ.
Цибрино поле 835.
Църнилища, с. 1018.

Чалъ-кавакъ 1044.
Чахкаларово, с. 1025.
Черкешли, с. 1025.
Черно море 1₃, 33₂, 44₅, 507, 534 559, 573, 579, 581, 587, 673' 804, 856, 859, 889₂, 893, 958 964, 1027.
Чорлу 897.

Шадина града 966.
Шаръ пл. [320₃, 665, 684, 912, 917.
Шипка 459₃.
Шкодра 832.
Шумадия 580.

Яла-понъ 441₈.
Ямболъ 1024, 1051.
Янина 899, 985.

V

ВЕЩЕНЪ ПОКАЗАЛЕЦЪ

Абаджия 992₂, 1034.
Ага 1059.
Агне 77₆, 881₃, 323₆, 585, 590-1, 618, 657, 665, 709, 737, 754-5, 765, 788, 830, 843, 872, 912, 914, 987, 990, 1015, 1024₂, 1025, 1042, 1049-50, 1056.
Аждеръ 508. — Срв. змия.
Алтънъ 581, 842, 844, 892.
Ангелъ 44₅, 562, 567, 586, 588.
Арапинъ 31₅, 428₂-₃, 443₃, 484₉, 588, 741, 866, 954, 959-61, 964, 966, 970, 974, 981, 988, 1031.
Арапка 226₅.
Аргатинъ 990. — Срв. работникъ.
Армаганъ 167₃.
Арнаутинъ 576, 873, 1061.
Аскеръ 579. — Срв. войска.
Аспра 580, 786, 1016.
Аязмо 992₂.
Аянинъ 685, 994.

Баба 428₆, 537, 550, 622, 727, 763, 791, 827, 885, 924, 946, 960, 976.
Базиргянъ 734.
Баиръ 441₄.
Байракъ 824, 862, 900₃, 968, 977, 982-3, 986, 1006, 1009, 1012, 1016, 1019, 1026-7, 1039, 1042, 1054, 1056, 160. — Срв. прѣпорецъ.
Байрактарь 453₄, 480₂, 969, 992, 995, 1003, 1009, 1025, 1036, 1038, 1054, 1058, 1060.
Байрамъ 576, 889.
Бакалинъ 155₂, 1009.
Балканъ 1039, 1064.
Бакрачъ 4₅, 519, 845.
Балдъза 896.
Банъ 439₃, 699, 956, 969, 985.
Баня 158₃, 702, 729, 751, 754.
Барутъ 1002, 1008, 1052.
Бахча 701. — Срв. градина.
Бачия 916.
Баща 77₄, 101₅, 266₁₁, 280₃, 347₄, 507, 510, 513, 561₂, 567-9, 575, 588, 611, 614, 621, 628 630, 640, 644-5, 654, 664-6, 677, 680, 686, 692, 710, 714, 723, 732, 734, 737, 770, 772, 775, 790, 797, 813, 823, 831, 839, 862, 889, 895, 917, 958, 993, 1000, 1007, 1027, 1038, 1041-2, 1045, 1051-2, 1055.
Бегли 628.
Бегликчия 737, 842, 888, 1016, 1020.
Бегъ, бей 999.
Бедро 991.
Бежица 999.
Безвѣрникъ 1023.
Белегче, белезия 57₆.
Берачка 909.
Берберинъ 428₃, 751, 889, 892, 894.
Берекетъ 588, 858.
Биволарь 773
Биволъ 469₂, 601, 611, 658, 700, 773, 883, 926₂, 939, 988, 1005, 1012, 1035, 1041.
Биле, билка 509, 511, 514, 516, 520, 531, 660, 692, 759, 815, 866, 893, 961-2, 965. — Срв. лѣкъ.

Бисеръ 600, 629, 641-2, 656, 703, 758, 770, 779, 815, 835, 879, 887, 1000.
Битка 977, 979, 984, 986. — Срв. бой.
Благо 566$_{3}$, 588.
Благовецъ 1057.
Благодѣяние 454$_{3}$.
Благословия 652-3.
Блато 566, 651.
Близнакъ 1$_{3}$, 44$_{6}$, 525, 676.
Блюдо 1000.
Богаташъ 703, 811.
Богатство 30$_{5}$, 385$_{3}$, 555, 608, 961, 975, 990$_{2}$, 1008, 1034.
Богоявление (Водици) 604.
Богъ resp. Господъ 154, 445; 1974-5, 385$_{3}$, 515, 536-7, 554, 558-60, 562-4, 566-7, 475, 577-82, 581$_{2}$, 584, 588, 591-2, 599, 624$_{4}$, 652, 660, 666, 681, 686, 718, 779, 793, 816, 860, 866, 883, 888, 912, 969, 973, 983-4, 987, 989, 1027, 1040, 1050, 1052, 1058, 1060, 1062, 1064.
Бодилъ 516.
Бодъ 805.
Божекъ 571. — Срв. просякъ.
Божичъ 576.
Бозайниче 914.
Боздуганъ 962, 966-7, 969, 974, 976-7, 982, 985.
Бой 521, 777, 954, 974, 992, 1040, 1057, 1063-4. — Срв. битка.
Болесть 99$_{8,10}$, 112$_{5}$, 248$_{6}$, 428$_{3,6}$, 436$_{4}$, 554$_{1}$, 479$_{7,14}$, 520, 529, 531, 567, 577, 588, 657, 660, 663-4, 681, 694, 700, 719, 785, 816, 836, 854, 866, 868, 877, 916, 960, 987, 1008.
Болникъ 722.
Болюкбаша 452$_{4}$, 1008, 1011, 1032$_{2}$.
Боляринъ 385$_{2}$, 571, 581$_{2}$ (-ка), 581$_{4}$, 666, 805 (-ка), 890 (-ка), 900, 951, 993, 1035.
Борба 463$_{2}$, 479$_{13}$, 513, 524, 555, 821, 897, 924, 924$_{2}$, 953, 960, 962, 964, 966, 974, 1009.
Борина 583, 660, 748, 958.
Борчъ 30$_{9}$, 112$_{5}$, 770.—Срв. дългъ.
Боръ 544, 561$_{2}$, 791, 865, 977, 986.
Босилекъ 35$_{2}$, 99$_{10}$, 553, 567, 596, 602, 638, 651, 662, 674, 718, 746, 748, 758, 780, 915, 927, 929, 1015.
Бостанджия 1025.
Бостанъ 926$_{2}$.
Ботушъ 622. — Срв. обуща.
Бохча 631.
Брада 573, 851, 924, 927, 947, 1024-5.
Брадва 597, 1025.
Бразда 942$_{2}$.
Братанецъ 685, 897.
Братовчедъ 13$_{2}$, 776, 820, 854, (-ка).
Братоубийство 682.
Братъ 13$_{2}$, 18$_{1}$, 30$_{5,7,14}$, 34$_{2,4}$ 79$_{3}$, 86$_{2}$, 101$_{5}$, 167$_{4}$, 197$_{5}$, 228$_{2}$, 266$_{11}$, 285$_{7}$, 342$_{3}$, 346$_{5}$, 363$_{4}$, 369$_{2}$, 385$_{3}$, 418$_{2}$, 452$_{3}$, 453$_{4}$, 463$_{2}$, 475$_{15}$, 481$_{2}$, 513, 527-8, 531-2, 540, 542, 550, 555-7, 575-6, 590, 595, 628, 640-1, 663-4, 667-678, 680-84, 686, 692, 717, 752, 766, 769-70, 772, 778-9, 781, 797, 808, 813, 820, 823, 839, 855, 861, 865, 867, 874, 884, 886, 888, 891-3, 898, 903, 916, 954, 958, 975, 978, 981, 986, 989, 991, 995, 1002-3, 1027-8, 1031, 1035, 1054, 1060, 1063. — Срв. *братъ и сестра*, бр, 667-684.
Брашно 561, 565, 648, 947, 103-4.
Бременность 31$_{5}$.
Бродница 13$_{3}$, 529$_{4}$.
Бродъ 588.
Броеница 866.
Бръмбаръ 404$_{3}$, 931, 949.
Бръшлянъ 564, 632, 715.
Брѣгъ 609, 679, 814, 825, 829, 838, 1050.
Бузалъкъ 459$_{3}$.
Букъ 452$_{5}$, 518, 595, 832, 990, 1003, 1007, 1015, 1052, 1058.

Булка 333₅, 364₂, 436₄, 459₂-₃, 538, 543, 590, 602, 677, 763, 768, 827, 833, 847, 852-3, 855, 860, 863, 881, 885, 895, 917, 923, 969, 988₃, 1005, 1007, 1022, 1043. — Срв. невѣста,
Було 543, 608 (Янево), 860, 868, 958, 1039. — Срв. прѣкровка, прѣвезъ.
Бунаръ 967. — Срв. кладенецъ.
Бунище 811.
Бухалка 662, 714.
Бъзъ 952.
Бъклица 876, 1004.
Българинъ 516, 556, 666, 770, 902, 1003, 1019, 1044, 1059, 1064.
Българка 134₂, 145₅, 309₃, 695, 770, 830, 832, 865, 891, 911, 954, 1003.
Бълха 938, 943, 943₂.
Бърдо 867.
Бъчва 428₃, 864, 921, 940, 1035,
Бѣгство 269₉, 318₅, 326₂, 347₄, 355₄, 362₂, 404₃, 463₂, 489₂, 517-8, 527-8, 542, 550, 553, 569, 574, 579, 588, 639, 658, 671, 684-5, 735, 744, 800, 826, 847, 857, 886, 888-9, 893, 895, 898, 910, 918, 933, 944, 953-4, 960-1, 963, 965, 973-4, 988, 1002, 1008, 1016, 1024, 1035, 1044.
Бѣда 418₂, 575-6, 578.
Бѣлило 254₅, 667, 809, 842.
Бѣлѣгъ 308-₉, 595, 656, 773, 877, 953, 988, 1028.
Бѣлѣнка 851, 988₅.
Бѣсилка 489₂, 575, 683,

Валявица 30₅, 926.
Варь 537, 582, 831.
Вдовецъ 791.
Вдовица 18₂, 50₂ (чифутка), 213₂, 506, 512, 658, 751, 792, 792₂, 817, 876, 882, 951, 976, 990₂, 1028₂, 1037₂, 1059.
Везба 46, 52₂, 59₅, 101₃, 203₃, 637₂, 731, 761, 836, 935₂.
Векилъ 1020. — Срв. замѣстникъ.
Великдень 59₅, 145₃, 257₃, 517, 527, 534, 576, 591, 666, 686, 720, 722, 861₂, 889, 902, 921, 962, 999.
Вересия 956.
Верига 1044.
Веселба 514, 528, 546, 604, 630₂, 790, 967, 985, 1059.
Вечерница 568.
Вечерь 167₃, 511, 516, 660, 669, 671, 680-1, 687, 734, 744, 781, 872, 884, 911, 914, 939, 975, 989, 1032, 1038.
Вечеря 569, 704, 793, 830, 835, 877, 893, 939, 958, 966, 1017, 1020.
Вигла (далекогледъ) 985.
Видра 810.
Виелица 542.
Вила 932, 1018.
Вилаетъ 318₅, 553, 686, 812, 832, 889-90, 920, 965.
Вино 88₇, 285₆, 325₆, 428₃, 432₂, 512, 529, 557, 559, 565, 575, 582, 588, 590, 594, 615-6, 618, 626, 629, 640, 644-6, 689, 698-9, 720, 726, 730, 732, 747, 805, 810, 829₂, 862, 865, 876, 878, 883, 866, 889, 893, 914, 941, 954, 956, 958-9, 961-2, 966, 969, 972, 974-5, 979, 982, 988, 988₄, 992, 1006, 1017, 1032, 1035, 1042, 1049-50, 1059.
Винопиецъ 969.
Витезъ 1027.
Витица 544.
Вихрушка 517, 524-5, 537.
Вишня 616, 722.
Владика 285₇, 568, 571-2, 574, 578, 587, 614, 651, 677, 707, 892, 992₂.
Владичина 573.
Влахиня 266₁₁, 871, 890, 993.
Влахъ 902, 1010.
Влъкъ 555, 754, 931, 993.
Внукъ 905, 929, 965, 976, 1033.
Вода 13₂-₃, 34₂, 101₅, 125₅, 130₃,₅, 247₅, 365₃, 397₂, 443₂, 453₄, 507,

514-6, 520, 529. 544-8, 557, 565-6, 569, 571, 573, 588-9, 591, 599, 602, 648, 653, 655, 660, 663, 670, 674, 687-8, 696-7, 708, 710-11, 725, 732, 734, 744, 767-8, 770, 773, 773$_3$, 774, 780, 795, 798, 800-1, 816, 816$_2$, 817, 822, 832, 845, 853, 861-2, 886, 902, 904, 925-6, 929, 936-7, 943, 949, 965, 967, 1003, 1028, 1038, 1042, 1045, 1050-1, 1053, 1060.
Водачъ 1058.
Воденичарь 1000.
Воденица 30$_5$, 926, 1024.
Водило 700.
Войвода 30$_7$, 44$_7$, 158$_2$, 342$_3$, 346$_4$, 347$_4$, 443$_2$, 452$_{5\text{-}6}$, 459$_{2\text{-}3}$, 461$_{3\text{-}4}$, 463$_2$, 468$_4$, 479$_{11,15}$, 542, 585, 600, 648, 683, 770, 789, 816, 886, 893, 906, 1002, 1008, 1010-11, 1017, 1030-1, 1033-5, 1038, 1048, 1050, 1054.
Война 347$_8$, 962.
Войникъ 324$_4$, 438$_3$, 439$_{2\text{-}3}$, 609, 862, 1013, 1027.
Войска 197$_4$, 639, 641, 679, 762, 824, 838, 840, 862, 896, 904, 966, 977-9, 984, 986, 989, 1003, 1019, 1031$_2$, 1037, 1040. — Срв. аскеръ, низамъ.
Волъ 385$_3$, 928, 935, 939, 1024.
Восъкъ 572, 579$_2$, 657, 680, 900.
Врабецъ 945, 948-9.
Врагъ 863.
Врана 609.
Врата 203$_3$, 521, 527, 538, 561$_2$, 565, 581, 703, 887, 966, 974, 1004, 1017, 1032, 1049. — Срв. капия.
Вратика 511, 535.
Вратъ 893. — Срв. шия.
Врачка 570.
Врачуване 570.
Вретено 254$_6$, 280$_3$, 619$_2$, 656, 796, 875, 924, 941, 942.
Връвь 1038.
Връзка 1045.
Връхъ 77$_4$, 500$_3$, 522, 532, 547, 586, 595, 780, 884, 896, 905, 914, 1015, 1053.
Връшникъ 1016.
Врѣва 648, 943.
Врѣме 361$_2$, 540, 542, 590, 662, 673, 706, 749, 845, 854, 859, 868, 874, 897, 990, 1031.
Вторникъ 530, 868.
Вуйка 285$_3$, 507, 854, 871, 967, 976, 990, 990$_2$.
Възглавница 459$_3$, 545, 548, 604, 666, 732, 784, 987.
Възтегарка 838.
Вълна 1050.
Върба 60$_2$, 758, 1003.
Въшка 838, 943, 993.
Вѣдрина 845.
Вѣдрица 397$_2$, 711.
Вѣдро 741, 774, 816.
Вѣжда 211$_2$, 679$_2$, 699, 786, 842, 902.
Вѣйка 600.
Вѣнецъ 8$^{2}_{2}$, 101$_5$, 611, 629-30, 630$_2$, 634, 825, 858, 1057.
Вѣнчавка 30$_{14}$, 31$_5$, 60$_2$, 66$_4$, 99$_{10}$, 247$_5$, 514, 542, 557, 572, 650, 677, 790, 805, 892.
Вѣра 285$_7$, 544, 566$_3$, 575-7, 651, 666, 799, 889, 892, 969, 984, 1030.
Вѣсть 20$_2$, 551, 616, 643, 692, 859, 867, 964, 977, 993. — Срв. хаберъ.
Вѣтрило 774.
Вѣтъръ 4$_5$, 50$_2$, 203$_3$, 519, 527, 534, 542, 575, 578, 588, 632, 654, 669, 769, 780, 849, 900, 908, 937, 958, 969, 977, 987, 1044, 1047, 1050, 1053, 1060$_2$.
Вѫгленъ 564, 778, 885.
Вѫже 625, 1048.

Габъръ 921.
Гавазинъ 666, 1033.
Гадинка 569.
Гайда 528 (мѣшница), 1034.
Гайтанъ 675, 810, 812, 819, 895, 937.
Галатинъ 1045.
Гарванъ 479$_{14}$, 970, 990.

Гащи 800, 964.
Гега 526, 741.
Гемия 285$_5$, 384$_3$, 517, 559, 559$_2$, 579, 584$_2$, 588, 596, 774, 804, 849.
Георгевдень 1$_7$, 257$_3$, 591, 662, 666, 686, 722, 832, 1057-8.
Гергефъ 195$_2$, 197$_4$, 732, 743, 752, 805.
Герданъ 59$_5$, 230$_4$, 257$_3$, 613, 621, 705, 724, 728, 736, 767, 779, 900, 1031$_2$.
Гидия 544, 1037.
Глава 30$_8$, 167$_3$, 363$_4$, 418$_{2-3}$, 428$_6$, 459$_2$, 484$_8$, 514, 525, 529, 541, 544, 561, 567, 571, 573, 585, 614, 629-30, 652, 660, 666, 671, 682, 690, 694-5, 713, 761, 777, 802, 805, 815, 825, 845, 886, 895, 904, 914-5, 921, 926$_2$, 936, 954, 958-64, 966-8, 973-5, 980, 987-8, 988$_4$, 989, 992, 1003-4, 1016, 1024, 1028-9, 1031, 1031-2, 1035, 1040-2, 1045, 1050, 1060.
Главня 511.
Гладъ 50$_2$.
Гласъ 541, 769, 796, 801, 805, 965, 967, 990, 1042.
Глоба 158$_4$, 571, 892.
Глогъ 944, 1056.
Глъчка 966.
Глютина 557.
Гнида 993.
Гнѣздо 549, 599, 924, 1054.
Говедарь 530, 553, 888, 1020, 1024, 1041.
Говедо 553, 724, 943, 1020.
Годежникъ 52$_2$, 628-9, 631, 642-3, 717, 732, 843.
Годежъ 45, 215$_4$, 228$_2$, 240$_2$, 280$_3$, 333$_6$, 284$_3$, 519, 521, 531, 550, 589, 616-8, 620-1, 629, 677, 700, 705, 715, 720, 731-2, 734, 737, 740, 744, 781, 800, 802-3, 806-7, 843, 852, 854, 858, 860, 868, 886, 944-5, 974, 991, 1038.
Годеникъ 804-5, 1051. — Срв. *годеникь и годеница*, бр. 802-806.
Годеница 384$_3$, 550, 803-6, 955, 1051.
Година 18$_2$, 50$_2$, 101$_3$, 112$_5$, 128$_2$, 285$_{3-5}$, 347$_{10}$, 428$_6$, 434$_5$, 436$_4$, 452$_5$, 463$_2$, 510, 512, 521, 525, 527-8, 532-3, 555-7, 566, 566$_3$, 568, 571, 577, 614, 626, 630, 660, 666, 676, 681-2, 706, 719, 736, 744, 751, 770, 777-8, 786, 796, 801, 804, 816, 836, 858, 851, 867, 870, 870$_3$, 876, 879, 882, 886, 890, 891, 898, 900, 912, 915, 920, 941-2, 942$_2$, 953-4, 960, 962, 964, 966, 970, 974-5, 987, 990, 992-4, 996, 1001, 1013, 1031, 1052, 1054, 1064.
Гора 45, 77$_6$, 167$_3$, 247$_5$, 391$_2$, 414$_3$, 453$_4$, 507, 515-6, 518-9, 522, 525, 528, 536, 542, 555, 564, 571, 579, 588, 593-5, 597-9, 602-3, 607, 620, 639, 648, 660, 665-7, 670, 674, 676, 682, 687, 691, 716, 731, 739, 742, 778, 788, 797, 801, 821, 832, 851, 857, 866, 883, 894, 896, 931, 953, 963, 971, 974, 981, 983-4, 988$_4$, 990, 995, 1012, 1028, 1034, 1039, 1041, 1042-3, 1048, 1050, 1053, 1057.
Горещина 724, 904.
Гороцвѣтъ 535, 593, 797, 1052.
Господарь 580, 830, 956, 962.
Гостба 285$_6$, 418$_2$, 770, 861, 940, 949, 953.
Гостъ 13$_3$, 20$_2$, 576, 622, 667, 773, 845, 851, 861$_2$, 862, 867, 874, 956-7, 992, 1021, 1035, 1038.
Грабежъ 1006, 1008, 1014, 1033.
Грабеница 30$_7$, 326$_6$, 369$_2$, 384$_3$, 412$_3$, 527, 666, 754, 771, 777, 845, 847-8, 848$_2$, 849-50, 894, 902, 948, 955, 962-3, 969-70, 978, 988$_4$, 1001, 1021, 1042. — Срв. *грабеница* 846—851.
Градежъ 181-5, 213$_2$, 333$_6$, 537, 571, 580$_2$, 584.

Градина 35₂, 99₁₀, 266₁₃, 347₈, 530, 535, 553, 567, 569, 596, 602, 617, 651, 654, 693, 725, 732, 737, 741, 743, 743₂, 765, 779-80, 820, 843, 851-2, 876, 888, 928, 996, 1027, 1044, 1051. — Срв. бахча.
Градъ 18₄, 44₃, 266₇, 285₃, 522, 545, 578, 581, 658, 685, 792, 810, 826, 878, 974, 979, 998, 1004, 1023.
Гражданинъ 961.
Грамада 509, 514.
Граматикъ 573, 581, 996.
Гранка 552, 896, 1006.
Гребенъ 759.
Греда 537, 626, 935.
Грива 895, 962, 979.
Гривна 230₄, 613, 641-2, 705, 876, 900.
Грижа 660, 711, 915-6, 961, 964.
Гробарь 806.
Гробища 214₂, 544, 657, 865.
Гробъ 99₁₀, 544, 547-9, 544, 617, 806, 873, 882-3, 968, 1012.
Гроздъ, грозде 2₃, 60₂, 114₃, 603, 630₂, 662, 673, 679₂, 689, 701, 707, 753, 772, 812, 815, 958, 1032.
Грошъ, карагрошъ 79₃, 600, 703, 770, 807, 809, 836, 870, 892, 896, 958, 965, 979, 990, 1000, 1005, 1016, 1024, 1026, 1057.
Грудка 539, 691, 944, 948, 960.
Гръбъ 987.
Грькъ 30₉, 531, 726, 878, 1062.
Грѣхъ 32₃, 561, 564, 573-4, 681, 793, 883, 960, 987, 1052.
Гржль 33₂, 702, 782, 953, 974.
Гугувка 479₁₁.
Гумно 932. — Срв. харманъ.
Гуша 845, 987, 1031₂.
Гължбъ 52₂-₃, 332₄, 333₅, 531, 616, 712, 717, 866, 869, 939, 1006.
Гъркиня 868, 900₃.
Гърло 517, 566, 576, 641, 679₂, 745, 773, 782-3, 795-6, 801, 815, 835, 866, 902, 925, 944-5, 976, 987.
Гърмежъ 588.
Гърне 510-11, 514, 516, 520.
Гжба 404₃, 961.
Гжска 937, 939.
Гжскарка 555.

Далекогледъ 957.
Далянъ 829.
Данъкъ 30₅
Даръ 4₆, 459₂, 5₁₈, 589, 613-4, 617-8, 618₂, 619₂, 623, 631₂, 684, 699, 750, 781, 804-5, 817-8, 827, 836, 865, 868, 891, 901, 915, 918, 956, 958, 974, 993, 1035, 1039.
Даскалъ 560.
Дворъ 52₃, 99₁₀, 130₃, 335₄, 368₃, 479₁₄, 521, 535, 543, 546, 552, 585, 590, 609, 613, 616, 628, 630, 630₂, 640, 644, 647, 663, 675, 684, 687, 692, 703, 721, 731, 744, 778-9, 783, 800, 816, 844, 860-2, 883, 890, 893, 895, 901, 915, 945, 953, 955, 958, 964, 986, 989, 992, 1006, 1017, 1051, 1055.
Двоякъ 1016.
Делия 840, 961, 973, 993.
Делибашия 453₄, 531, 961, 966.
Деница 716.
День 167₃, 247₅, 479₁₃, 508, 513, 536, 538, 545, 547-8, 550, 566, 566₃, 595, 616, 624, 666, 699, 709, 715-6, 732, 784, 815, 823, 847, 868, 886, 888, 893, 911, 921, 924₂, 942₂, 953, 960-1, 964, 975-6, 988, 988₅, 1009, 1039-41, 1050, 1057.
Дервентъ 988, 1030.
Дервишъ 889₂, 999.
Десница 965.
Джамия 285₅, 578, 822.
Джебъ 538, 709₂, 772, 844, 955-6, 1026.
Джелатинъ 418₂, 992, 1031, 1043.
Джелепинъ 544, 553, 700, 886, 993, 1024₂.
Джубе 631₂, 649, 840, 958.
Диванъ 604, 684, 957, 961, 964, 982, 985, 997.

Дивитъ 894.
Димитровдень 662, 673.
Дипла 958.
Дирекъ 974, 989.
Дисагъ 556, 1025.
Добивъ 886.
Долама 695, 699, 840, 958-9.
Долъ 167₃, 926, 949, 990, 1039, 1042.
Домакиня 652, 1041₂ (-нъ).
Домъ 247₅, 285₅, 452₅, 479₁₁, 514, 527-8, 555, 569, 575, 620, 645, 656, 659, 677, 682, 686, 704, 754, 772, 818, 823, 845, 848, 855, 886, 888, 897, 902, 924, 926, 955-6, 965, 974, 988, 1005, 1024, 1026. — Срв. кжща.
Драка 990.
Драмъ 565, 728.
Дреха 167₃, 365₃, 521, 528, 554, 810, 876, 974, 987, 1057.
Другарка 102₂, 646, 752.
Другарь 975, 1002.
Дружина 125₅, 443₂, 452₅, 459₂₋₃, 469₂, 511, 526, 583, 669, 756, 886, 970, 985, 991, 992₂, 994-5, 1001-2, 1004, 1009, 1011-2, 1023, 1030-1, 1031₂, 1033-5, 1039, 1046, 1048, 1051, 1054, 1062.
Дружка 89₂, 633, 820, 899, 1015.
Друмникъ 541.
Друмъ 35₂, 544, 583, 666, 797, 862, 865, 888, 897, 961, 973, 985, 989.
Дрѣмка 538, 559, 769, 779, 975.
Дрѣика 942₂, 1050.
Дрѣнъ 1015.
Дукато 30₅, 600, 636, 892, 955-8.
Дукянджия 883.
Дукянъ 538, 799, 885, 1023.
Дуля, дуня 2₃, 203₂, 515, 685, 795, 851.
Дума 469₂, 484₈, 518, 581, 785, 796, 801, 882, 990, 1032, 1049. — Срв. рѣчь.
Дупка 627.
Духовникъ 960.
Душа 428₂, 432₂, 453₄, 541, 543, 550, 554, 561, 565, 567, 573, 576, 661, 663, 691, 699, 793, 795, 854, 868, 881-3, 893, 907, 913, 916, 954, 958, 975, 979.
Душманинъ 514 (-ка), 540, 660, 800, 819, 893, 962, 1002, 1059. — Срв. неприятель.
Дъждъ 30₈, 50₂, 404₃, 566₃, 588, 626, 626₉, 627, 654, 900, 1025, 1044.
Дългъ 770 — Срв. борчъ.
Дънеръ 500₃.
Дърварь 875, 995.
Дърво 34₂, 77₄, 99₇, 500₃, 524, 532, 542, 564, 574, 586-7, 594, 598, 600, 632, 649, 662-3, 748, 750, 791, 810, 817, 841, 845, 852, 874-5, 885-6 (дафиново), 942₂, 949, 95₀, 981, 100₆, 1015, 1028, 1039, 1060₂.
Дърводѣлецъ 597, 1028.
Държавище 522.
Дъска 333₅, 537, 544, 597, 838.
Дъщеря 31₅, 101₃₋₄, 102₂, 151₃, 155₃, 213₂, 434₅₋₆, 439₂₋₃, 508, 511, 517, 525, 542, 544, 566-7, 571-2, 577-8, 608, 616-7, 621, 642, 654-7, 664-6, 700, 703, 719, 721, 734, 760, 773, 781, 784, 790, 816, 831, 842, 859, 872, 891, 899, 931, 935₂, 948, 952-3, 955, 960, 964, 1039, 1041₂, 1042 — — Срв. *Майка и дъщеря*, бр. 654-663 и *баща и дъщеря*, бр. 664-666.
Дѣверъ 33₂, 89₂, 346₃, 418₂, 518, 531, 555 557, 568, 631, 636, 638, 657, 679, 715, 731, 735, 744, 809, 847, 85₀, 857, 867, 874, 876, 886-7, 898, 944, 969, 974, 1035, 1039.
Дѣвойка 66₂, 79₃, 384₃, 428₃, 434₅, 508, 515, 535, 539, 551, 558, 566, 571, 585, 59₀, 629, 637-8, 643, 662, 665, 677, 680, 684, 687, 709, 716, 726, 753, 761, 764, 783, 787, 792, 794, 798-9, 81₂, 816-7, 823, 828, 838, 850, 85₆, 878, 894, 902-3, 905, 919, 843, 948, 955, 857, 860, 964-5, 999. — Срв. мома.

Дѣдо 851, 922, 924, 928-9, 931, 946.
Дѣлникъ 666, 720.
Дѣлъ, дѣлба 397₂, 452₅, 522, 588, 680, 692, 875, 1030, 1034.
Дѣте 8₆, 15₂, 33₂, 34₂, 44₃,₅,₇, 50₂, 99₁₀, 107₅, 124₂, 214₃, 285₅, 363₄, 418₂, 434₆, 442₂, 506, 509, 517, 521, 527-30, 542-3, 546, 552, 555, 561, 565, 571, 588, 590, 600, 603₃, 607, 609, 622, 627₂, 641, 653, 657, 662, 670, 736, 753, 759, 827, 845, 867, 872-3, 875-7, 879-80, 882-3, 885-6, 888, 890, 891, 898, 900, 900₃, 904, 917, 925, 956, 958, 960, 964, 966, 974, 976-7, 982, 988, 993, 997, 1007, 1016, 1020, 1026, 1028, 1043-4, 1063.
Дяволщина 773, 963.
Дяконъ 557, 568, 578, 651, 659, 707, 718, 724, 761, 793, 900.
Джбрава 524, 1009.
Джбъ 525, 593, 717.

Евангелие 563, 579, 987.
Евреинъ 30₉, 317₅, 892 (-ка), 953, 989 (-ка).
Егрекъ 540.
Егуля 689.
Ежъ 945₂.
Езеро 508, 529, 646₂, 711.
Езикъ 742, 796. 801, 883, 1029.
Елекъ 384₃, 555, 695, 820₂, 1057.
Еленъ 66₂, 130₃, 325₆, 758, 919.
Елка 391₂, 511, 528, 564, 593, 597, 716, 900.
Емения 100₆.
Еничеринъ 30₈, 347₈, 507, 910, 953, 982, 988₄, 1003, 1028.
Еничерство 1028.
Епиѓропъ 514.
Ергенъ 155₃, 547, 617, 621, 624, 711, 729, 749, 758, 762-3, 791-2, 795, 802, 825, 833, 999, 1001.
Еребица 77₆, 197₅, 639, 652. 719, 754, 821, 911, 939.
Ерменецъ 1024.
Есень 616, 662, 717, 799, 858, 1013.
Етърва 34₂, 631, 744, 752, 986, 1016, 1039.
Ечменъ 626, 661, 891.

Жаба 924, 932, 940, 943₃, 952.
Жаль 31₅, 90₃, 101₄, 167₃, 280₃, 346₅, 534, 569, 581₂, 659, 664, 668, 670, 674, 676, 682, 686, 722, 778, 796-8, 823, 836, 862. 866, 873-4, 882, 888, 890, 898, 912, 917, 934, 990-1, 1027, 1064.
Жалѣйка 543.
Жандаринъ 1024.
Ждрѣбецъ 958.
Желание 528, 544, 599, 740, 752.
Желва, костенурка 925, 940, 945.
Желкарь 945, 945₂.
Желѣзо 791, 1043.
Жена 13₃, 30₅,₉, 33₂, 347₈, 368₃, 412₃, 428₄,₆, 461₄, 514, 528, 536, 552, 616₂, 658, 671, 681, 751, 845, 862, 866. 869, 870, 870₂, 873, 875, 877, 882-4. 886, 901, 921, 925-6, 934, 945₂, 953, 956-7, 960-1, 975, 977, 982, 986, 988-9, 992-3, 1004, 1006, 1008, 1017, 1025, 1028, 1043, 1053.
Женитба 45-6, 15₂, 30₉, 33₂, 167₃, 197₅, 331₂, 347₄,₈, 361₂, 386₂, 428₆, 434₅-₆, 444₃, 474₄-₅, 517, 519, 525, 543, 544, 557, 608, 621, 641, 654, 666, 696, 703, 706, 712, 718, 720-1, 723, 730, 732-6. 750, 752, 761, 763, 781, 786, 791, 804-5, 840, 860, 863, 865, 869, 886, 892, 905, 925, 928, 943-4, 948, 955, 958, 964-5, 969, 974, 976, 993, 1013, 1031, 1039, 1053, 1055. — Срв. сватба.
Жетва 736, 891, 906-7, 910-11.
Жетварка 214₂, 830, 908, 910.
Жетварь 909.
Животъ 452₅, 671, 739, 1031.
Жито 124₂, 325₆, 557, 584₂, 588,

590, 626, 753, 812 827, 987, 1032.
Жълтица 452₅, 467₄, 514, 556, 724, 770, 807, 815, 830, 847, 853, 876, 880, 993, 1000, 1008, 1025-6, 1029, 1035, 1038-9, 1041, 1051.

Забрадка 637.
Забунче 528, 761.
Завѣтъ 916.
Загаръ 580, 708, 987.
Заговѣзни 610.
Загуба 676.
Задирка 107₅, 125₅, 155₂-₃, 957.
Заемъ 561, 565, 1005.
Зазиждане 18₂.
Законъ 580, 745.
Залисия 172₈, 361₂.
Залогъ 1005.
Замѣстникъ 958. — Срв. векилъ.
Занаять 545, 561.
Занданджия 44₃, 892.
Зандаиъ 479₇, 576, 681, 685, 892, 894, 960, 964, 975. — Срв. тъмница, затворъ.
Заплата 751.
Заповѣдь 526, 548, 563, 897, 912, 914, 959, 989, 1028, 1031.
Заптие 1051.
Зарань 706. — Срв. сутринь.
Засѣвка 868.
Затворникъ 436₃-₄, 571, 681, 892, 894, 960.
Затворъ 892, 960, 969, 975. — Срв. зандаиъ, тъмница.
Захарь 744.
Заходъ-слънце 530.
Званица 712.
Звънъ 805, 916.
Звѣзда 333₅, 557, 571, 600, 631₂, 650₂, 673, 678, 687, 716, 742, 761, 796, 802, 853, 896, 977.
Здраве 619-21, 660, 686, 816₂, 960.
Здравецъ 602, 617, 630₂, 651.
Здравица 893, 974.
Зевгаръ 935.
Зелка 1018.
Зелникъ 790, 932.
Земя 30₈, 226₅, 537, 548-9, 553, 566, 571, 580, 582, 586, 588, 646, 656, 662, 673, 715, 749, 761, 795, 800, 810, 821, 855, 862, 879, 896, 956, 966-7, 974-5, 987-9, 991, 996, 1034, 1046.
Зенгия 557, 991.
Зеть 13₅, 531, 639, 646, 684, 724, 731, 733, 735₂, 747₂, 773, 820, 850₂, 855, 857, 859₃, 944, 958, 976.
Зидъ 779, 978, 989.
Зима 605-6, 616, 758, 960, 1058.
Зимникъ 363₄, 712, 876, 982, 1008, 1026. 1051.
Зимовище 452₅, 512, 732, 916.
Златарь 560, 705, 728, 741, 901, 979.
Злато 544 566, 580-2, 643, 656. 703, 770, 880, 961, 978-9, 981, 1058.
Зло 571.
Злодѣяние 34₁.
Змсица 4₅, 511-2, 514, 519, 521, 548, 608.
Змей 4₅-₆, 479₁₃, 500₃, 507-10, 513-4, 516-21, 732. — Срв. *змейски пѣсни*, бр. 506-521.
Змия 2₃ (осойница), 130₃, 514, (осойница), 515-6, 515-6, 548-9, 570, 598-9, 675, 778, 853, 894, 966-7, 973.
Зобникъ 966.
Зобъ 557, 979.
Золумъ 749.
Зора 687, 984.
Зорница 600.
Зълва 467₄, 518, 631, 744, 796, 841, 850, 887-8.
Зжбъ 958, 912, 923, 947, 955, 960, 994.

Ибрикъ 862.
Ибришимъ 820₂.
Ивица 845.
Игла 197₄, 741.

Игра 1059.
Игралище 525, 528, 530, 1004.
Игуменъ 573, 579, 659, 987.
Идолопоклоникъ 566.
Избавителка 960, 966 (-тель), 967.
Избавление 989.
Изборъ 452[5], 605.
Изворъ 544, 573, 655, 691.
Изгаряне 44[8], 441[8], 514, 517, 525, 574-5, 588, 593, 885-6, 891, 957, 987, 989, 1002, 1016, 1022.
Издихъ 782.
Измама 442[2], 453[4], 509-11, 516-7, 535, 768, 830, 846, 889[2], 893, 901, 914, 928, 960-2, 989, 1004, 1031[2], 1032-3, 1037, 1051.
Измикяръ 862 — Срв. слуга.
Изневѣра 461[4], 798-800, 957.
Изпитня 915.
Икиндия 567, 988.
Икона 588, 1057.
Илиндень 561-2, 565[2], 1024.
Имане, имотъ 467[4], 571, 682, 789, 811, 870[3], 888, 897, 992, 998, 1005, 1016-7, 1029, 1031-3, 1042.
Име 15[2,6], 346[3], 544, 1035.
Искра 924, 1002.

Йорганъ 938.

Кавазинъ 703. — Срв. гавазинъ.
Каваладжия 533.
Кавалъ 31[5], 387[4], 481[2], 541, 547, 570, 587, 774, 790, 804, 851, 884, 912, 915, 1045-6, 1049, 1058.
Кавга 671, 681, 684, 776, 781, 975.
Кадилъкъ 955.
Кадифе 508, 987, 1003.
Кадия 159[2], 213[2], 266[8], 404[3], 575, 683, 685, 841, 877, 988, 990[2], 1011.
Кадъна 52[3], 285[6], 286[3], 309[3], 418[2], 441[8], 452[5], 578, 623, 666, 830, 832, 835, 841, 904, 929, 1031, 1063. — Срв. невѣста.
Казакъ 453[4].
Казанъ 428[3], 924, 936.
Кайгана 940.
Калакчия 428[3].
Калдъръмъ 700, 759.
Кале 522.
Калемъ 894.
Калина 125[5] (-ка), 615, 688, 743, (-ка), 822.
Калпакъ 436[4] (бориновъ), 535, 648, 761, 788 (самуръ), 800 (самуръ), 802 (самуръ), 804, 864, 888, 958 (самуръ), 980 (самуръ), 981, 993 (вълчи), 1028, 1047.
Калугеръ 163[3], 579, 659, 664 (-ца), 664[3], 866, 920, 966, 927, 987, 1029.
Калци 649, 764, 1018.
Каль 831, 922.
Калеска 551, 969.
Камила 939.
Камилавка 987.
Камишъ 649.
Камшикъ 954, 961.
Камъкъ 15[2], 33[2], 511-3, 517, 522, 526, 538, 548, 557, 580-2, 581[3], 595, 646, 653, 664[3], 686, 700, 751, 774, 784, 790, 791[2-2], 802, 825, 865, 871, 894-5, 904, 913, 958, 964, 968, 974, 981, 987, 1004, 1023, 1028, 1033, 1037.
Канара 516.
Каната 603[4].
Кандило 566, 805.
Канонъ 574.
Капа 581.
Капакъ 514.
Капитанъ 862.
Капия 1023. — Срв. врата.
Капка 525, 675.
Караница 684.
Карамфилъ 567, 691, 748, 1015.
Касапинъ 585, 1018, 1024[2].
Касметъ 693
Катранъ 459[2], 514, 957, 989.
Катунъ 891.
Катъръ 574, 1029.
Каурка 285[4].

Кафе 843, 899.
Кафезъ 742.
Кафене 666
Кафтанъ 744, 958.
Каца 926.
Качамакъ 947.
Кебабъ 793.
Келеръ 781.
Келия 536.
Кемеръ 1035.
Кене 620
Кене 676, 897.
Керамида 565.
Керпичъ 537.
Кеседжия 266[11], 385[3], 660, 674.
Кесия 112[5], 869, 951, 987, 1016.
Кестенъ 782, 810, 833.
Кехая 512, 525, 915-6, 1021[2], 1058.
Кипарисъ 500[3], 600, 734.
Кираджия 386[2], 541, 547, 794, 870, 961, 968.
Кирия 547.
Китица 9[10].
Китка 4[6], 140[3], 266[7-8], 453[4], 516, 518, 54[1], 553, 608, 619, 732, 734, 739-40, 766, 782, 786, 797, 807, 820, 825, 829[2], 832, 837, 890, 1038.
Кладенецъ 507, 516, 525, 528, 546, 561[2], 599, 651, 656, 670, 822, 861, 914, 991, 1004, 1038, 1045, 1050.
Класъ 662.
Клеветница 887.
Клепало 608.
Клепка 758, 975.
Клетва 17, 344, 595, 1013-4, 203[2], 247[5], 266[7-8], 285-6[3], 474[4], 517, 527, 540, 548, 554-5, 564, 594, 654-5, 663-4, 666, 669, 693, 779-81, 792, 804-5, 811, 813, 825, 867, 870, 870[3], 873, 879, 889-90[3], 925, 987, 989, 1002, 1004, 1030, 1033, 1042, 1045, 1048, 1053, 1060, 1060[2].
Клинецъ 583, 965, 979.
Клинъ 695, 958.
Клисура 988.
Клободанъ 836.
Клонъ 484[8], 662, 995.
Клѣтъ 1006.
Ключарь 894.
Ключъ 266[8], 588, 609, 671, 718, 854, 883, 1026, 1032.
Кметица 537, 732, 999.
Кметъ 537, 571, 582, 732, 998, 999.
Книга 285[5], 541, 553, 560, 564, 579, 581, 586, 659, 673, 753, 894, 911, 964 966, 969-70, 987-8, 992, 996, 1003, 1006, 1040, 1043. — Срв. писмо.
Княгиня 713.
Кобила 555, 953, 1025.
Ковчегъ 752, 1035.
Кожа 459[3], 988.
Кожухъ 436[4] (бориновъ), 809, 864, 993.
Коза 526, 931, 935.
Козарь 452[5].
Козина 649.
Козинавица 955.
Козякъ 800.
Кокошка 514, 938, 943[2], 950.
Кола 385[3], 562, 608, 661, 901, 904, 910, 926, 933[2-4], 1024, 1029, 1031.
Коланъ 254[5], 839, 954, 969, 977.
Коледарь 385[3].
Колъ, колецъ 459[2], 537, 813, 819, 928, 954, 1048, 1051.
Кокона 719.
Колѣно 588, 609, 614, 616, 626, 699, 711, 713, 725, 743, 747, 761, 810, 815, 879, 934, 967, 989, 1003.
Комарь 404[3], 943, 943[3], 949.
Коминъ 528, 924.
Комоника 509, 511, 608, 710, 825.
Комшийка 800.
Комшия 723, 813.
Конакчийка 834.
Конакъ 566, 683, 685, 726, 834, 859, 961, 974, 990, 1032[2]. — Срв. станъ.
Конецъ 737, 790,

Конопъ 565.
Конь 881$_{3}$, 230$_{4}$, 288$_{3}$, 325$_{6}$, 326$_{2}$, 331$_{2}$, 355$_{5}$, 446$_{4}$, 517, 521-3, 525, 538, 549, 553, 555, 557, 562, 566, 580, 583, 588, 621, 641-2, 645, 647-8, 650, 650$_{2}$, 651, 653, 660, 668, 675, 678-9, 683, 685, 688, 698-9, 715, 721, 726, 732, 746, 754, 763, 771, 773$_{2}$, 798-800, 806-7, 815-6. 820, 822, 825, 827, 840, 845, 847-8, 850, 850$_{2}$, 854-5, 860, 862, 866, 869, 885, 888-90, 893, 895, 897 (сексана), 900$_{3}$, 904, 914-6, 920, 923, 935, 939, 948, 953-4 (шарколия), 955 (шарца), 958, 960-7, 969 (шарколия), 973-4 (карамана), 976-7, 979, 981-4, 986-8, 988$_{4}$, 989, 991-3, 1000, 1004, 1020, 1025, 1031, 1039, 1040, 1047.
Конюшница 698.
Копань 469$_{2}$, 741.
Копачъ 1$_{8}$, 626.
Копеле 969, 1051.
Копие 331$_{2}$, 544, 965, 969, 1037$_{2}$.
Копито 988.
Копраля 1041.
Коприва 649, 777, 964.
Копривалникъ 790.
Коприна 52$_{2}$, 603, 656, 729, 810, 852, 856, 879, 890, 979, 1003. — Срв. свила.
Копсо пиле 944.
Кора 785, 904, 1042.
Корабарь 782.
Корабъ 584, 677, 987.
Коремъ 197$_{5}$, 600.
Коренъ 77$_{4}$, 484$_{8}$, 552, 780, 896.
Корито 509, 530.
Кория 913, 1025.
Коруджия 913.
Коршумъ 237$_{3}$, 839, 881, 913, 1008, 1043.
Коса 89$_{2}$, 101$_{4-5}$, 514, 527, 578, 599, 664, 664$_{3}$, 666, 671, 714, 778, 833, 877, 879, 902, 953, 975, 989, 998, 1004, 1040.
Косатникъ, косичникъ 743, 876.
Косачъ 909.
Косичка 664, 666.
Костенурка 945. — Срв. желва.
Костомотъ 510.
Кость 101$_{5}$, 545, 571, 681, 892, 894.
Котка, котенце 881$_{3}$, 924$_{2}$.
Кочия 4$_{5}$, 519, 544, 573, 581, 869, 890, 898, 1031, 1031$_{2}$.
Кочъ (овенъ) 1024$_{2}$.
Кошара 574, 1014, 1036.
Кошаръ 34$_{4}$.
Кошуля 254$_{6}$, 384$_{3}$, 614, 631, 728, 731, 761-2, 817, 856, 921, 927, 943$_{3}$, 958, 986, 1050, 1057. — Срв. риза.
Кошута 66$_{2}$, 325$_{6}$, 333$_{6}$, 900.
Кошъ 947.
Коюмджия 819.
Крава 428$_{3}$. 510, 514, 883, 939, 1022, 1035, 1038.
Кравай 680, 732, 735, 904, 925.
Кражба 195$_{2}$, 676, 724, 757, 927, 953, 998.
Кракъ 30$_{9}$, 44$_{7}$, 59$_{5}$, 588, 662, 713, 743, 860, 911, 921, 938, 989, 1060. — Срв. нога.
Кралица 44$_{7}$, 529, 712-3, 877-9, 970, 1024$_{2}$.
Кралство 961.
Краль 44$_{5}$, 50$_{2}$, 434$_{5}$, 699, 810, 843, 878-9, 954, 956, 958, 963-4, 966-7, 974, 978, 985.
Креватъ 527.
Кремъкъ 443$_{2}$.
Кривакъ 588, 888, 1059.
Крило 197$_{4}$, 507, 526-7, 569, 608, 663, 690, 713, 743, 805, 843, 975, 993, 1027.
Крондиръ 855, 972, 1035.
Круша 697, 701, 839, 845, 942$_{2}$, 995, 1049.
Кръвникъ 1002. — Срв. джелатинъ.
Кръвнина 770.
Кръвь 361$_{2}$, 525, 585, 663, 670, 889, 924, 944, 961, 964, 987, 993, 1003, 1029, 1051-2.
Кръстникъ 747.

Кръстопѫть 480₃.
Кръстъ 30₅, 50₂, 560, 562, 579, 588, 703, 967, 991, 1033, 1057.
Кръчмарица 565, 699, 962, 1049.
Кръщелникъ 588.
Кръщенка 44₅, 48₈, 66₄, 99₁₀, 527-8, 559, 565, 568, 753, 905, 976, 1004.
Кубе 1023.
Кука 928.
Кукувица 545, 595, 882.
Кукурякъ 619.
Кула 197₅, 213₂, 441₈, 580, 679, 695, 831, 958, 970, 978, 992.
Кума 1939.
Кумашинъ 945.
Кумица 1004.
Кумъ 31₅, 44₅, 60₂, 66₄, 527-8, 531, 557, 588, 646₂, 647, 650, 650₂, 733, 747, 768, 852-3, 860, 776, 944, 958, 969, 974, 993, 1004, 1039.
Купувачъ 902, 924.
Курбанъ 581₃, 1014.
Курварь 969.
Кутелъ 838, 926₂.
Кутия 833.
Куче 4₅, 88₁₃, 511, 514, 519, 541, 546 (сѫботничево), 550, 790, (Кантилъ, Кяраманъ, Карабашъ), 884, 886.
Куюмджия 699, 1025, 1057. —Срв. златарь.
Кълка 649, 934, 1050.
Кълчища 649.
Кървосмѣшение 30₅,₇,₉,₁₄, 31₅, 556-7.
Кърджалия 30₇.
Кърмило 1058.
Кърпа 79₄, 538, 614, 676, 775, 800, 820, 881, 913, 915.
Кръ 897, 1010.
Кьосемъ 31₅.
Кюмурница 649.
Кждѣля 257₃, 566, 875, 942.
Кжпане 15₂, 432₂, 528, 622, 702, 867, 883, 888, 900, 1060.
Кжпина 266₉, 529, 557, 944, 968.
Кжсъ 524, 532, 565₂, 685, 820 990.
Кжтъ 811, 872, 926, 1016 (кьошъ).
Кжща 60₂, 77₄, 99₁₀, 163₃, 169₆, 332₄, 363₄, 514, 527-8, 543, 548, 553, 561₂, 587, 603, 617, 619-21, 640, 652, 671, 680, 704, 718-9, 758, 779, 781, 808, 829₂, 855, 857, 867-8, 883, 886, 893, 921. 935, 943, 947. 958, 960, 982, 990₂, 1006-7, 1020, 1024-5.

Ладуване 611.
Лазарица 611.
Лазарка 613-4, 616-8, 621, 623.
Лакъть 876, 924, 989.
Лале 617.
Ламя 13,₆, 506, 566, 964, 976.
Лапавица 1057.
Ластовица 151-₆, 605-6, 719, 911, 953, 975.
Латининъ, -ка 903, 969.
Лебедъ 595, 1027.
Леблебия 710.
Легло 872.
Леденица 853.
Леля 20₂, 664, 845.
Ленъ 626, 674, 891.
Либе 99₂, 140₃, 177₃-₄, 226₅, 237₃, 247₅, 257₃, 276₃, 365₃, 479₁₁, 517, 525, 527, 547, 553, 581₂, 640-655, 695, 698, 706, 714, 716, 732, 737-8, 746, 757, 769-70, 773₂, 774, 777, 782-3, 786, 796, 801, 824, 836, 844-5, 851, 854, 862, 669, 874, 947, 969, 992, 1028, 1051, 1053, 1060. — Срв. люба.
Ливада 508, 514, 553, 561₂, 653, 666, 682, 722, 726, 735, 748, 824-5, 888, 909, 1003, 1021, 1050.
Лика-прилика 556, 715, 800, 847, 974.
Лилякъ 525, 615.
Лисица 943, 951.
Листникъ 1058.

Листъ 130$_5$, 167$_3$, 404$_3$, 484$_8$, 518, 542, 586, 600, 666, 722, 865, 874, 895-6, 929, 974, 995, 1059.
Лихва 1005.
Лице 59$_5$, 428$_3$, 541, 549, 556, 566, 583, 588, 599, 654, 656, 664, 664$_3$, 678$_2$, 798-9, 702, 716, 723, 770, 774, 783, 824, 828, 842, 892, 900, 902.
Ловецъ 708.
Ловъ 893, 963, 987.
Лоза 35$_2$, 79$_3$, 530, 598, 602-3, 630$_2$, 672, 691, 701, 779, 810, 815, 817, 831, 850$_2$, 887, 1045.
Лой 989.
Лубеница 817$_2$.
Лудо младо 125$_5$, 127$_7$, 130$_3$, 135$_2$, 158$_4$, 167$_3$, 169$_6$, 181$_2$, 195$_2$, 211$_2$, 215$_3$, 247$_5$, 254$_6$, 260$_{2-3}$, 366$_{7,9,11,13,16}$, 276$_3$, 288$_3$, 323$_6$, 510, 581, 624, 688-9, 693-5, 697-8, 701-4, 708-9, 709$_2$, 714, 737, 739, 742, 745, 747, 753-4, 756, 767, 771, 775, 779-80, 785, 798-800, 803, 806-7, 810, 812, 815, 819, 825, 833, 844, 863, 931, 947, 981, 986, 1015, 1019.
Лула 839, 990.
Лъвъ 531.
Лъжа 288$_3$, 510, 520, 576, 773, 773$_{2-3}$, 816-8, 960, 990.
Лѣкарь 660, 881, 1008.
Лѣкуване 13$_3$, 34$_2$, 529.
Лѣкъ 531$_2$, 832, 881, 960, 985.— Срв. цѣръ
Лѣность 769.
Лѣса 527, 603, 772.
Лѣтница 689.
Лѣто 594, 605-6, 798, 916, 960, 1029.
Лѣха 942$_2$.
Лѣшникъ 923.
Люба 588, 291, 770, 775, 782, 785, 824, 696. — Срв. либе.
Любовникъ 361$_2$, 630, 660, 821, 828, 839, 840, 1031$_2$.
Любовница 517, 715.
Любовь 45-6, 19$_2$, 125$_6$, 128$_2$, 130$_{3-5}$, 135$_2$, 140$_3$, 155$_3$, 169$_6$, 172$_8$, 177$_3$, 203$_2$, 204$_2$, 211$_2$, 215$_8$, 226$_5$, 266$_{9,13,16}$, 271$_2$, 276$_3$, 361$_2$, 428$_3$, 509-11, 514, 517, 519, 521, 531-2, 535, 539, 541, 556, 569, 576, 578, 583, 597-8, 656, 658, 660, 666, 687-8, 692, 694-5, 697-702, 704, 706, 708-9, 709$_2$, 710, 715-6, 719, 721, 724, 726, 732, 735, 735$_2$, 737-9, 745-7, 750-1, 753-4, 756, 758-9, 766-7, 772-3, 773$_{2-3}$, 775, 778-80, 783-4, 787, 789-90, 793-4, 796-7, 809-10, 812-3, 815, 819-20, 822, 825-32, 834, 836-7, 839, 841-2, 844-5, 856, 860, 863, 871-2, 874, 877-8, 886, 898, 927, 929, 934, 938, 947, 989, 1060$_2$.— Срв. *любовни*, бр. 687-851.
Люди 50$_2$, 546, 550, 844, 833, 886, 960-1, 989, 1017, 1058. — Срв. хора.
Люлка 45, 15$_2$, 519, 527, 546, 607, 624, 883, 1016.
Лютина 532.
Лжкъ 52$_2$, 537, 616, 843.

Магаре 649, 817, 926$_2$.
Магарица 926.
Магия 45, 19$_2$, 509-11, 516, 519, 535, 538-41, 566, 656, 691.
Магьосница 516, 566 (-къ).
Маджаринъ 30$_2$, 969.
Маждракъ 325$_6$, 566, 983.
Май 740.
Майка 17, 45, 13$_3$, 15$_2$, 19$_2$, 305, 323, 332, 448, 488, 595, 774,7, 1013-5, 1022, 1257, 1277, 1513, 1673, 2153, 2486, 2803, 2863, 2883, 3335-6, 3478, 3634, 3642, 4182, 4286, 4322, 4345, 4364, 4744-5, 47911,14, 506, 509, 511, 513-4, 516-7, 519-21, 524, 527-35, 542-3, 545, 548, 550, 553-562, 565, 565$_2$. 567, 569, 576-7, 585, 588, 594. 608, 617, 619$_2$, 621-2, 627, 627$_2$, 628, 630, 633, 644-5, 654-64, 666, 668-9, 672,

676, 680, 682-6, 692, 694-5, 700, 708, 714, 717, 719, 721, 724-5, 730, 732, 735$_2$, 736-7, 745-6, 750, 763, 768, 772-3$_{2-3}$, 775, 778, 780-1, 783-4, 787, 789, 792, 794, 797-8, 804-5, 811, 816, 816$_2$, 818, 822-3, 839, 842, 845, 847, 852-3, 855-6, 859-60, 865, 867-8, 872, 883-5, 888-91, 893-5, 900-2, 909, 912, 914-5, 917, 92$_3$, 931, 953-5, 960, 966, 968, 974, 976, 981, 987, 991-2$_2$, 996-7, 1007, 1012-3, 1023, 1026-7, 1029, 1031, 1034-5, 1039, 1041, 1041$_2$, 1044-5, 1048-9, 1052-3, 1055, 1058, 1060, 1060$_2$, 1064. — Срв. *майка и дъщеря*, бр. 654-657 и *майка и синъ*, бр. 658-663.

Маймуна 363$_4$, 875.
Майсторъ 99$_{10}$, 213$_2$, 679, 729, 734, 1057.
Малина 615, 688.
Мамулъ 603.
Манафъ 1041.
Манджа 956, 962.
Маргаритъ 581, 613, 685.
Маслина 155$_2$, 669, 1050.
Масло 325$_6$, 579$_2$.
Махала 517, 1026.
Махалка 1035.
Махмудия 870.
Махмузъ 954.
Махрама 101$_3$, 203$_3$, 361$_2$, 614, 635$_2$, 637$_2$, 649, 731, 743, 901, 993.
Мащеха 35$_2$, 528, 654, 822, 884, 991, 1039.
Мащрапа 965, 967.
Мегданъ 966, 1010.
Медъ 325$_6$, 746, 1032.
Межда 1012.
Мермеръ, мраморъ 332$_4$, 582, 700.
Мерджанъ 580.
Месо 599, 663, 666, 793, 976, 990, 1029, 1057.
Метание 566.
Метла 777.
Механа 512, 590, 840, 889, 941, 956, 959, 963, 966-7, 970, 972, 979, 988, 1026, 1034. — Срв. кръчма.
Механджия, -ка 889, 889$_2$.
Мечка 511, 601, 932, 943, 949, 993.
Мида 993.
Милость 1031.
Милувка 1044.
Мишка 92 $_2$, 937, 940.
Мишца 987.
Младоженецъ 333$_5$, 544, 634, 635$_2$, 637, 639-40, 645, 852, 855, 868.
Младость 706.
Мливо 1024.
Млѣко 66$_2$, 432$_2$, 443$_2$, 514, 561, 605, 627, 730, 830, 883, 926.
Могила 990.
Молба, моление 15$_4$, 79$_3$, 197$_5$, 213$_2$, 428$_6$, 443$_2$, 444$_3$, 452$_5$, 453$_4$, 514-6, 523, 525, 528, 534, 550, 554, 556, 562, 568-9, 571, 575, 578-9, 581, 584, 591-2, 595, 599, 626, 640, 652, 655, 666, 718, 731, 769, 779, 782, 785, 806, 817-8, 830, 862, 875-6, 879, 891, 894, 904, 909, 917, 927, 929, 954, 962, 966-7, 973, 984, 987-8, 992, 994-5, 1004-5, 1017, 1020, 1027, 1031, 1033, 1036, 1039, 1053, 1057, 1059.
Молитва 960, 966.
Мома 45, 30$_{8,14}$, 35$_2$, 59$_5$, 86$_2$, 90$_3$, 99$_{10}$, 114$_3$, 125$_{5-7}$, 127$_7$, 128$_2$, 129$_2$, 130$_{3-5}$, 140$_3$, 145$_3$, 158$_{2-3}$, 172$_8$, 177$_{3-4}$, 181$_2$, 197$_5$, 203$_3$, 204$_2$, 211$_2$, 266$_{7,9,13}$, 288$_3$, 318$_4$, 323$_6$, 326$_2$, 355$_5$, 369$_2$, 391$_2$, 397$_2$, 438$_3$, 439$_{2-3}$, 452$_4$, 507, 509-10, 517-8, 526, 530, 533, 535, 537, 541-2, 544-5, 547, 551, 566, 571, 574, 577, 583, 596-599, 610-1, 618-20, 624-5, 628, 630, 630$_2$, 631, 631$_2$, 633, 635$_2$, 639, 643-4, 646$_2$, 651, 653, 656, 658, 664, 666, 669, 687-9, 691, 693-8, 702, 705-6, 708-9$_2$, 710-8, 720, 722-34, 736-41, 743,

743$_2$, 744-50, 752, 754-63, 765-7, 769, 771-3$_2$, 774-6, 778-81, 783-5, 788-9, 791, 793, 795-7, 799, 801, 806, 808-20, 822-3, 825-8, 830, 832-4, 836-9, 842, 845-6, 848, 848$_2$, 851-3, 858-9, 863, 868, 874, 891, 894, 914-5, 918-20, 927-31, 933, 933$_2$, 942, 965, 969, 981, 1000-2, 1019, 1031 (войвода), 1038, 1046, 1049, 1050 (войвода), 1051, 1053, 1056 (войвода), 1062. — Срв. дѣвойка.
Моминство 750, 763.
Момъкъ, момче 35$_2$, 125$_6$, 129$_2$, 260$_2$, 318$_4$, 347$_8$, 518, 523, 551, 554, 563, 597-8, 618-9, 625, 642-4, 655, 662, 664, 686-7, 698, 705, 710, 715-6, 718, 723, 738, 748, 750, 753, 760-1, 765, 768, 777, 786, 788, 793, 797, 811, 813, 822, 825-6, 841, 847, 856, 861, 864, 871, 886, 894-5, 925, 930, 942, 942$_2$, 991, 1009, 1028, 1046. 1050.
Монастирь 34$_2$, 55$_2$ — „Св. Георгия“, 163$_3$, 344$_3$ — „Св. Иванъ Рилски“, 453$_4$ — „Св. Иванъ“, 468$_4$ — „Хилендаръ“, 522, 536, 564, 571, 573, 578, 580 — „Дечански“, 581, 584$_2$, 589, 590, 594, 659, 664, 920, 966 — „Св. Димтрия“ при Скопие, 987 — „Хилендаръ“, 992$_2$, — „Бачковски“, 989 и 1029 — „Хилендаръ“.
Мониста 866.
Морава 528.
Море 66$_2$, 522, 532, 557, 573, 579, 581, 581$_3$, 586, 588, 596, 621, 626, 645, 685, 810, 919, 954, 985, 987-88$_5$, 1050.
Моръ 920.
Мостъ 285$_5$, 431$_5$ (Рилски), 453$_4$, 561, 565$_2$, 570-1, 587, 931.
Мотовила 926$_2$.
Мрава 532, 820, 924$_2$, 949.
Мравунякъ 924$_2$.
Мраморъ 34$_4$, 887. — Срв. мермеръ.
Мрѣжа 646$_2$, 647, 733, 767, 805, 981.
Мустакъ 964, 992.
Муха 404$_3$, 949, 979.
Мухълъ 549.
Мушалджия (добъръ вѣстителъ) 444$_3$.
Мушица 943, 943$_3$.
Мъгла 50$_2$, 513, 534, 542, 556, 588, 657, 714, 719, 818, 944, 961, 989.
Мъзга 758.
Мъмрене 151$_3$, 436$_4$, 531, 534, 569, 890, 945$_2$.
Мъртвецъ 566.
Мърша 404$_3$
Мъска 961, 974, 1057.
Мѣдникъ 514, 608, 886.
Мѣнгушка 844, 939.
Мѣнежъ 796, 799, 860.
Мѣра, мѣрка 729.
Мѣсецъ 44$_5$, 333$_5$, 536, 557, 750, 770, 796, 854, 886, 942, 942$_2$, 970, 976, 1008.
Мѣсечина (луна) 33$_2$, 355$_5$, 515, 571, 650$_2$, 658, 679$_2$, 687, 702, 716, 741, 760, 812, 851, 976.
Мѣсто 266$_{13}$, 523, 530, 547, 580, 594, 625, 753, 916, 927.
Мѣхъ 940.
Мюдюринъ 1024.
Мѫжъ 30$_5$, 346$_5$, 347$_4$, 355$_4$, 363$_4$, 461$_4$, 527, 552, 794, 845, 862, 864, 870-5, 877, 881-3, 886, 986, 1006, 1028, 1039.
Мѫка 576, 588, 663-4, 1016, 1056.
Мѫчение 562, 570, 671, 1016-7, 1022, 1024.

Навуща 812.
Награда 973.
Надбързване 538.
Надгрѣване 760.
Надежда 662.
Наджъняване 386$_2$.
Надпрѣпускване 988$_3$.
Надпѣване 743, 743$_2$.
Надумъкъ 785.
Надфърляне 513, 743$_2$, 791, 791,$_2$ 792$_2$, 865, 895, 964.

Наказание 428$_2$, 515, 566$_3$, 879, 886, 957, 987, 989, 1026, 1029.
Накитъ 705, 815, 881.
Налбатинъ 428$_3$, 979.
Налъмъ 623, 761.
Нанизъ 898.
Наргиле 664.
Наречница 542. —Срв. орисница.
Народъ 566, 1064.
Насилникъ 628.
Наслѣдство 1000.
Наставница 517.
Натякване 453$_4$, 664, 987.
Нахия 580, 600, 970.
Небе 30$_8$, 513, 516, 535, 537, 562-3, 571, 586, 588, 627, 627$_2$, 662, 667, 896, 966, 983.
Невѣнъ 693.
Невѣрникъ 1002.
Невѣста 15$_4$, 88$_{13}$, 214$_3$, 332$_1$, 434$_5$, 436$_4$, 459$_2$, 531, 537, 540, 551, 555, 557, 568, 588, 613-4, 616, 631$_2$, 633-4, 637-40, 645-8, 650, 679, 684, 688, 727, 731-3, 735, 747$_2$, 761, 773$_3$, 794, 799, 811, 816, 847, 849-50, 854, 857, 861$_3$, 866, 868, 870-1, 876-7, 888, 898, 900-3, 914, 926, 936, 942, 944-5, 948, 952, 955, 958, 961, 963-5, 970, 973, 976, 982, 993, 1008, 1021, 1034-5, 1053. — Срв. булка, кадъна.
Недѣля (седмица) 99$_{10}$, 547, 565$_2$, 566, 624, 660, 671, 750, 810, 846, 849, 942, 955, 958, 962, 965, 976, 988.
Неправина 724.
Неприятель 962, 983, 1043.
Неренджа 511, 515, 685.
Нива 530, 572, 590, 602, 651, 769, 883, 905, 909-10, 942$_2$, 948, 1003.
Низамъ 833, 1003, 1010, 1061. — Срв. войникъ.
Нишанъ 452$_6$.
Нищѣлка 867.
Нога 484$_4$, 542, 544, 566, 612, 690, 711, 776, 921, 934, 940, 965, 973, 980-1, 989, 1020. — Срв. кракъ.
Ножница 15$_4$, 333$_6$, 741.
Ножъ 544, 553, 668, 689, 732, 781, 820, 852, 878, 883, 914, 964, 991.
Нокъть 576.
Носило 20$_2$, 657, 805.
Нощви 864, 921.
Нощь 89$_2$, 247$_5$, 479$_{13}$, 513, 518, 606, 610, 641-2, 660, 664, 683, 709, 716, 732, 747, 759, 784, 789-90, 800, 806, 826, 850, 864, 871, 886, 888, 893, 914, 953, 960-1, 964, 976, 988, 988$_5$, 996, 1017, 1029, 1032, 1040.
Нужда 962.
Нѣнка 1024.

Обезчестяване 817.
Обиръ 453$_4$, 585, 789, 813, 1022-4, 1024$_2$, 1025, 1030-1.
Обискъ 1032.
Облакъ 517, 537, 542, 561, 588, 648, 977, 983.
Облогъ 538, 709, 743, 791, 844, 846, 961, 976, 988.
Облѣкло 637, 802, 856, 862-3.
Оборъ 549.
Образъ 565$_2$, 586, 684, 911.
Обуща 361$_2$, 701. — Срв. ботушъ.
Обѣдъ 365$_3$, 567, 569, 604, 616, 744, 747$_2$, 790, 795, 883, 889, 938, 958, 972, 1020, 1043.
Обѣсване 280$_3$, 810, 841, 845, 992$_2$, 1003.
Обѣщание 789, 817, 878, 960, 966, 1001, 1035.
Овенъ 533, 645, 661, 939, 1011, 1024-5, 1058.
Овесъ 650, 676, 680.
Овца 88$_{13}$, 285$_3$, 525-6, 541, 553, 605-6, 753, 775, 812, 843, 912, 916, 935, 1020, 1025.
Овошка 782.
Овчарь 1$_8$, 30$_{14}$, 112$_5$, 285$_3$, 434$_5$, (таборинъ), 461$_4$, 511-2, 525-6,

541, 553, 570, 574, 587, 594, 605, 661, 730, 737, 741, 755, 770, 818, 846, 884, 888, 912-3, 915-7, 995, 1014, 1017, 1020, 1031, 1041, 1044-5.
Оглавникъ 818.
Огледало 802, 993.
Огнище 45, 519.
Огънь 45, 308, 509, 517, 519, 542, 548, 551, 572, 574-5, 578, 601, 648, 679, 730, 778, 781, 884-5, 924, 943, 9432, 949, 974, 1015-7, 1022, 1037, 1044, 1054, 1056-7.
Огърлица 2304, 621.
Одая 604, 783, 916, 962, 977. — Срв. стая.
Одежда 987.
Одъръ 597, 697, 919. — Срв. чардакъ.
Ока 565, 572, 947, 961, 974, 987, 992.
Око 447, 595, 1282, 2112, 26616, 4283, 4684, 515, 538, 541-2, 549, 583, 585, 588, 599, 612, 656, 664, 6792, 698-9, 746-7, 758, 770, 779, 783, 786, 891, 805, 815, 842, 847, 853, 860, 864, 878, 902, 912, 924, 9262, 932, 944, 973-4, 981, 985, 994, 998, 1002, 1004, 1027, 1039.
Окропъ 868.
Омраза 509-11, 514, 516.
Онѣмѣване 315.
Опашка 154, 524, 773, 937, 973, 979.
Опиване 447.
Опинъкъ 864, 924. — Срв. царвулъ.
Оплакване 2668, 3634, 47914, 550, 592, 872.
Оправдание 9452, 1049.
Орало 3853, 935, 9422. — Срв. рало.
Орань 4692, 527, 883, 905, 963, 1012, 1049
Орачъ 18, 626, 730, 741.
Ордия 1037.
Орелъ 569, 663, 916, 924, 948, 980.
Оризъ 793.
Орисница 543. — Срв. нареченица.
Орѣхъ 517, 526, 653, 877, 923, 947.
Оржжие 4282, 660, 857, 884, 962, 974, 976-7, 989, 10073.
Оса 4043, 1016
Освобождение 4364, 4849, 685, 770, 790, 894-5, 954, 970, 994, 1033.
Ослѣпѣване 315, 878.
Основа 182, 580.
Осое 555, 932, 995, 1049.
Остенъ 741.
Отвличане 889.
Отвращение 940.
Отговоръ 682, 910, 9332, 934, 969.
Отказъ 3523, 785.
Откупване 793-4, 810, 892.
Отмъщение 904, 965, 1042.
Отмѣница 527, 772.
Отрова 3642, 3653, 675, 855.
Очудване 9352, 948, 966, 989.

Павти 637, 819, 835.
Пагурче 506.
Падало 547.
Падишахъ 994.
Пазаръ 2573, 596, 871, 922, 924, 1025.
Пазуха 539, 589, 662, 684, 687, 691-2, 732, 778, 810, 815, 832, 844, 853, 864, 869, 872, 958.
Паламида 947.
Паласка 1007.
Палешникъ 741.
Панаиръ 930, 1002. — Срв. съборъ.
Панзуръ 856, 986.
Паница 9242, 974.
Папрать 601.
Папуджия 696.
Папукъ 700, 737, 844.
Пара́ 3612, 4674, 570, 608, 636 653, 692-3, 706, 809, 830, 833 869-70, 880, 889, 924, 990

1005, 1022-4, 1024₂, 1025-6, 1031.
Пармакъ 896.
Пасмо 942.
Пастухъ 953.
Пастърма 940.
Патерица 557, 579, 933, 1018.
Патка 939, 946.
Патрахилъ 563, 707, 992₂.
Патричина 573.
Паунъ 52₃, 322₄, 712, 748, 750.
Паша 512.
Пашá 459₂, 544, 648, 679, 690 (-ца), 763, 773, 773₂, 835, 901, 912, 992₂, 1011, 1033, 1040-1, 1051, 1061, 1064.
Педя 821, 954.
Пелена 509, 536, 542, 657, 976.
Пеленаче 662, 735.
Пелинъ 535.
Пепель 35₂, 561, 565, 596, 864, 885, 891, 921, 942₂.
Пеперуда 626.
Первазъ 510, 703
Пердухъ 924, 944, 948.
Перене 285₆, 365₃, 876, 927-8, 1008, 1029.
Перница 709. — Срв. възглавница.
Перо 517, 712, 755, 761, 802, 820, 874.
Перуника 825.
Перчемъ 527, 532, 548-9, 565, 772, 841, 964.
Пестърва 842.
Пета 833, 961.
Петлица 158₁.
Петровденъ 594, 662, 1024.
Петъкъ 510, 514, 583, 592, 669, 848, 852, 868, 965.
Пехливанъ 924, 976.
Печалба 361₂, 682, 1029, 1057-8.
Пещера 453₁, 516, 521, 1033.
Пещь 44₈, 876, 964, 1035, 1038. — Срв. фурна.
Пиене 285₆, 514, 530, 546, 590, 594, 616, 781, 840, 846, 855, 891, 896, 954, 959, 966-7, 969-70, 985, 988, 983₁, 991, 1011-2, 1017, 1030, 1032, 1035, 1046, 1059.
Пилавъ 793.
Пиле 15₄, 30₅, 130₃, 508, 539, 595, 703, 743₂, 779, 786, 843, 852, 874, 896, 924, 939, 944, 948, 954, 1004, 1042, 1048, 1061. — Срв. птичка.
Пиперъ 565, 931.
Пиронъ 333₅.
Пирустия 1016.
Писмо 285₃, 794, 870, 975, 982, 989, 1011, 1033. — Срв. книга.
Писъкъ 912.
Питане 563, 974.
Пищовъ 541, 641, 699, 700, 762-3, 770, 781, 827, 838, 914, 991, 1047, 1050, 1059.
Пиявица 679₂.
Пияница 434₅, 653, 675, 724, 744, 781, 805, 945₂, 950, 961, 1002.
Пладнина 569, 660, 667, 739, 760, 938, 976, 988.
Пладнище 530.
Пламъкъ 509, 771.
Планина 13₂, 14₂, 30₁₄, 31₅, 33₂, 125₆, 285₃, 323₆, 369₂, 507-8, 532, 537-8, 541-2, 547, 561, 564, 651, 683, 734, 757, 760, 883-5, 894, 900, 905, 914, 921, 967, 1001, 1003, 1003₂, 1015, 1027, 1034, 1050, 1056, 1062.
Планинчарь 594.
Платно 59₅, 66₂, 195₂, 384₃, 540, 619₂, 714, 728, 815, 827, 853, 867, 879, 942₂, 957, 967, 988₅, 989.
Плачъ 44₅, 285₅, 418₂, 514, 527, 529-30, 538, 542-3, 545, 549, 553-4, 561-2, 566-7, 588-9, 659, 669, 722, 724, 777-8, 791, 806, 817, 862, 865, 868, 873, 876, 878-80, 882, 889, 898, 905, 924, 943₃, 951, 962, 993, 1001, 1023, 1035, 1049, 1053, 1060.
Пленица 15₁. — Срв. плетенка.
Плетеница 644.
Плетенка 521, 544, 876. — Срв. пленица.

Плетъ 732.
Плодородие 385₃, 812.
Плодъ 564, 601.
Плоча 44₅, 583, 889, 958, 965, 979. — Срв. подкова.
Плужица 928.
Плѣнство 30₈, 377₃, 479₁₅, 555, 836, 889, 891, 893-4, 896, 898-9, 902-4, 593, 975.
Плѣсънь 617.
Побратимъ 515, 593, 639, 665, 684, 700, 738, 745, 854, 894, 898, 945, 948, 957, 961, 969, 974, 988, 1002-3.
Побѣда 428₂, 443₂, 924, 966, 974, 977, 986, 987, 1037, 1037₂.
Повитъ 900.
Повой 536, 976.
Повойниче 506.
Повѣсмо 565, 728.
Погача 452₅, 506, 649, 681, 689, 730, 799, 846, 867, 877, 974-5, 1050.
Погонъ 942₂.
Погребение 480₃, 550, 598, 660, 816.
Подаръкъ 135₂, 254₆, 361₂, 384₃, 526, 536, 579, 743, 782 915, 953-4, 959, 966, 974, 982, 988, 1031, 1033.
Подвезка 257₃, 522.
Подвигъ 434₅-₆, 953, 955,
Подвръзка 566.
Подземие 982.
Подигравка 819, 851.
Подкапникъ 1030.
Подкова 887. — Срв. плоча.
Подкупъ 775, 839.
Подмрѣжица 948.
Подслушване 1017.
Подсмѣхъ 816.
Поевреичване 892.
Пожаръ 525, 663, 771.
Позволение 958, 961, 966.
Поздравъ 101₅, 541, 751, 789, 823, 897, 943, 962.
Покана 31₅, 44₅, 158₂, 434₅, 517, 531, 537, 581₂, 589, 594, 769, 796, 799, 824, 846, 852, 872, 901, 944, 948, 953, 956-8, 969 974, 976, 991, 1004, 1037.
Покаяние 588.
Поклонъ 895, 964, 997.
Покривка 1053.
Покривъ 537, 580.
Покровъ 867, 896.
Покръстване 556, 566, 587.
Покръсти 626₉.
Покѫщнина 1020.
Пола 556, 683, 729, 774, 819, 844, 899-900.
Поле 167₃, 218₈, 467₄, 509, 522, 526, 532, 535, 580, 593, 619, 626, 651-3, 674, 736, 792, 797, 852-3, 859, 895, 906, 908-9, 914-5, 954, 960, 966, 983-4, 992, 1001, 1021, 1037.
Полза 128₂.
Половина 583, 967, 992, 1004 1032.
Пологъ 911.
Полюлѣйка 607.
Помакъ 991, 1003 (българинъ).
Поменъ 1032.
Помия 1042.
Помощница 554.
Помощь 31₅, 966, 993, 1003.
Понедѣлникъ 530, 848, 868.
Понуда 821, 904.
Попадия 530, 704, 718, 934.
Поплакъ 872.
Попрелка 577, 606, 610, 918, 1046. — Срв. предѣнка.
Попъ 31₅, 44₅, 537, 556-8, 571, 574, 581, 586-7, 651, 660, 677, 704, 707, 712, 719, 724, 735₂, 805, 932-3, 933₂, 934, 960, 1004, 1018, 1028.
Порой 575, 996.
Порта 332₄, 459₂, 522, 553, 565, 571, 668, 698, 703, 846, 862, 884, 890, 893, 955, 964, 966, 974, 988-9, 1002, 1006, 1022, 1025, 1032. — Срв. капия.
Портретъ (иконка) 870₂.
Поржка 13₃, 44₅, 346₅, 428₆, 453₄, 521, 530, 543, 566, 572, 631, 642, 657, 668, 676, 691, 710,

731-2, 787, 793, 816, 841, 845, 859$_2$, 883-4, 890, 892, 902, 955-6, 962, 964, 988, 1006, 1008, 1028, 1033, 1038, 1060.
Посестрима 581, 593, 747, 829, 846, 962, 965, 967.
Поскане 532, 566.
Посмъртниче 506.
Постеля 545, 548, 666, 746, 772, 783, 816, 821, 849, 919, 927, 965, 987, 989-90, 1053.
Постъ 610, 962.
Потера 442$_2$, 459$_3$, 571, 897, 901, 1009, 1057.
Потиръ 579.
Потурчване 286$_{3,5,7}$, 286$_3$, 377$_3$, 575-6, 578, 898, 901.
Похождение 704, 793, 839, 871.
Походъ 385$_3$.
Починъ 907.
Поясъ 445, 517, 528, 557-8, 626, 670, 731, 759, 763, 934, 958, 967, 975, 1008, 1023, 1050.
Правина 841.
Прагъ 333$_6$, 537.
Празникъ 13$_2$, 586, 598, 666, 720, 907.
Пране 467$_4$.
Прасе 946, 993.
Пратеникъ 443$_{3,7}$, 436$_4$, 579.
Прахъ 60$_2$, 538, 542, 596, 657, 792, 944, 961, 989.
Предѣнка 730. — Срв. попрелка.
Прежда 530, 656, 935$_2$, 941.
Прикя 709, 993.
Припѣвка, припѣване 608, 618-9, 624-5.
Присмѣхъ 914-5.
Присое 555, 927, 932.
Пристанка 318$_4$, 518, 844-5, 851, 960. — Срв. *пристанка*, бр. 844-5.
Причастие 564, 602, 962.
Приятель 986, 1025, 1051
Продажба 230$_4$, 410$_2$, 514, 561$_2$, 667, 869, 902, 941, 1031, 1041.
Прозорецъ 99$_{10}$, 527, 544, 664, 716, 742, 824-5, 989.
Проклевание 33$_2$, 566, 661.
Пролѣть 662, 673, 712, 732, 798, 858, 1030.
Промѣна 544, 955, 961, 966,
Просеникъ 947.
Просия 44$_7$, 865, 891.
Просо 590, 827, 910, 926, 948.
Просторъ 509,
Просякиня 377$_3$, 862.
Просякъ 442$_2$, 443$_3$, 591-2, 862.
Просфора 987.
Протка 845.
Прошка 681, 961, 969, 987, 991, 993, 1053.
Прощаване 391$_2$, 762, 875, 879.
Пръстенъ 79$_4$, 167$_4$, 181$_2$, 211$_2$, 434$_5$, 452$_5$, 510, 587, 613, 616, 631, 634, 643, 696, 705, 720, 722, 728, 736, 78$_{6}$, 858, 862, 902, 919, 980.
Пръстъ 30$_9$, 167$_4$, 595, 613, 787, 966-
Прѣвръщане 15$_{2,4}$, 34$_4$, 114$_3$, 479$_{11}$, 514, 517-8, 539, 554, 569, 595-8, 639, 772, 967, 983.
Прѣгрѫдка 1053.
Прѣдателство 459$_2$, 568$_{4-5}$, 989, 992$_2$, 994, 1002, 1004, 1008, 1010, 1013, 1032$_2$, 1036, 1051.
Прѣдатель 1002.
Прѣдвѣстникъ 731.
Прѣдложение 1002.
Прѣдупрѣждение 1015.
Прѣженване 862.
Прѣкоръ 936, 1018.
Прѣкровка 557. — Срв. було, прѣвезъ.
Прѣлѣзъ 266$_{13}$, 779, 819.
Прѣлюбодѣйникъ 571, 660 (-ца).
Прѣмѣна 13$_6$, 145$_2$, 418$_2$, 508, 617, 656, 659, 681, 750, 760-1, 772, 778, 796, 803, 810, 816, 819, 835, 845, 852, 854, 865, 875, 881, 884, 886, 888, 891, 921, 945, 958, 961-2, 964, 975, 978, 994, 1026, 1031$_2$, 1039, 1053.
Прѣперица 821.
Прѣпирня 602.

Прѣпорецъ 1034, 1053. — Срв. байракъ.
Прѣстолъ 559.
Прѣструвка 442₂, 443₃ 459₂₋₃, 660, 732, 778, 821, 853, 862, 914.
Прѣстѫпникъ 990.
Прѣходница 716.
Прѣшленъ 741.
Прѣяжба 557.
Пржтъ 363₄, 537, 819, 875, 921.
Птичка 597, 742, 882, 995. — Срв. пиле.
Пуздеръ 644.
Пусия 983.
Пустиня 574.
Пушка 230₄, 443₂, 541, 549, 554, 641, 648, 655, 676, 678, 700, 762-3, 770, 781, 795, 800, 806-7, 810, 826-7, 838, 845, 913-4, 916, 920, 952, 977, 979, 991, 1005, 1007, 1027, 1039, 1041-2, 1047, 1050-1, 1053, 1057, 1059, 1060.
Пчела 404₃.
Пшеница 506, 584, 602, 626₄, 630₂, 662, 673, 712, 736, 843, 883, 902, 905, 979, 1012, 1041.
Пъкълъ 565, 565₂.
Първиче 854, 872, 893.
Пѣна 964.
Пѣние 15₂, 33₂, 34₂, 101₅, 500₃, 508, 529, 550, 594, 611, 616-7, 662, 716, 732, 742-4, 748, 750, 796, 801, 804, 861, 896, 900, 911.
Пѣсень 15₂, 594, 611, 616-7, 662, 732, 795, 820, 913, 957, 963, 974, 1037, 1044, 1046, 1049, 1054, 1056, 1062, 1064.
Пѣснопоецъ 811.
Пѣснопойка 553.
Пѣсъкъ 50₂, 218₈, 552, 557, 561, 581, 621.
Пѣтелъ 529, 550, 774, 804, 822, 924, 942₂, 950, 1020, 1051.
Пждарь 817.
Пжпка 1028.
Пжтникъ 541, 553. 656, 1017.
Пжть 331₂, 347₄, 514, 527, 529, 556, 564, 581, 589, 595, 657, 742, 801, 806, 818, 823, 845, 848, 860, 876, 881, 898, 910, 944, 948, 962, 964, 970, 974, 976, 985, 989, 993, 1002, 1004, 1025, 1028, 1041, 1043-2, 1051.

Работа 102₂, 434₆, 860, 876, 942.
Работникъ 803.
Радость 428₆, 893, 954.
Раждане 15₆, 528, 536, 542.
Разбой 195₂, 935₂.
Разбойникъ 1023-5.
Разводъ 875-7.
Разгонка 509.
Разкаяние 958, 960.
Разкрачъ 987.
Размирство 571, 996.
Размѣна 779.
Разходка 562.
Рай 554, 565, 565₂, 567, 870.
Ракия 428₃, 506, 538, 618₂, 644, 651, 653, 675, 726, 730, 747, 810, 840, 855, 868, 883, 901, 940, 954, 956, 958, 962, 975, 1017, 1035, 1049.
Ракъ 922, 945, 945₂, 954.
Рало 741. — Срв. орало.
Рамо 30₅, 44₃, 577, 690, 709, 711, 713, 743, 770, 843, 891, 980, 991-2, 1057.
Рана 469₂, 563, 670, 913, 965, 1008, 1045.
Ратай 751, 904, 938, 963, 1042.
Рая 571.
Редица 544.
Редъ 508, 566, 870, 895, 993, 1035.
Ременъ, ремъкъ 443₂, 901.
Риба 33₂, 101₅, 107₅, 155₂ (лѣтница), 247₅, 581, 581₃, 596, 645-6₂, 647, 688-9, 733, 773₃, 785-6, 972₂, 1002.
Рибарь 155₂, 596.
Ридъ 679, 794, 929.
Риза 195₂, 254₆, 266₉, 467₄, 514, 516, 536, 565, 589, 609, 643, 660, 663, 684, 711, 728, 731,

800, 804, 806, 818, 827, 829, 836, 841, 994. — Срв. кошуля.
Робиня 555-6, 729, 828, 862, 890, 893, 895, 898-900, 904, 953-4, 988.
Робство 30₈, 897, 899, 900₃, 954, 1044.
Робъ 1₈, 128₂, 484₉, 895, 897, 931, 954, 1062.
Рованикъ 514.
Рогозка 514, 701, 709, 957, 961.
Рогъ 31₅, 559, 912. 919, 935, 1058.
Родина 1046.
Родители 169₆, 260₂,₄, 597, 775, 813, 826. — Срв. *отношения между родителитъ и дѣцата имъ*, бр. 654-686.
Роднина 77₄, 514, 656-7, 675, 732, 821, 860, 987. — Срв. родъ.
Родъ 77₆, 507, 518, 564, 588, 608, 645. — Срв. роднина.
Рожба 152,₅, 30₁₂. 33₂, 247₅, 363₄, 568, 600, 879-80, 900, 1044, 1054.
Роса 527, 575, 595, 626, 626₄, 632, 664₃, 666, 706, 740, 748, 767, 778, 782, 818, 914, 918, 1057.
Росенъ 818.
Руба 644, 667, 989, 1052.— Срв. рухо.
Рудница 553.
Рупъ 1038.
Рухо 59₅, 581, 678, 680, 752, 762-3, 836, 854, 856, 862, 879, 889, 892, 898, 914, 961, 964, 966, 976, 987, 999, 1039.—Срв. руба.
Ружа 691.
Ръженъ 536, 1056.
Ръжь 651, 653, 926.
Рѣзачъ 626.
Рѣка 325₆, 479₁₃, 562, 589, 611, 679, 791.
Рѣсачка 158₄.
Рѣчь 567. — Срв. дума.
Ржбъ 617.
Ржка 44₇, 59₅, 88₇, 127₇, 128₂, 171₈, 428₂, 459₂, 461₄, 479₁₄ 515, 528, 542, 561-2, 564, 576' 598, 613, 637, 640, 662, 693' 708, 709₂, 711, 731, 736, 739' 747, 756, 758, 766, 671-2, 774' 776, 784, 787, 790, 799, 815-6' 820, 842-4, 847-9, 953, 856' 863, 865, 872, 875, 891, 895' 902, 904, 907, 914, 926₂, 943' 953, 955, 964, 966, 973, 987,' 989, 992, 998, 1001, 1004, 1008, 1017, 1026, 1035, 1051-2, 1059.
Ржкавица 587, 732.
Ржкавъ 617, 618₂, 619₂, 631.

Сабя 30₃, 146₆, 181₂, 410₂, 436₄, (огнена), 443₂, 452₅, 526, 573, 589, 648, 660, 678, 682, 700 (френгия), 810, 888, 895, 897, 913, 952-4 (дамаскиня), 958-62, 966-7, 969, 973-4, 976-7, 979, 982-4, 986, 988, 991-3, 103-4, 1006-7, 1023, 1027, 1031, 1039, 1041, 1051.
Садразамъ 1003.
Саженъ 580, 680.
Сакма 955.
Салхана 1034.
Самовила, самодива 8₆, 13₂-₃, 14₂, 59₅, 99₇, 203₃. 410₂, 522-34, 536-8, 670, 758, 894, 964-5, 967. — Вж. юда. Срв. *самовилски пѣсни*, бр. 22-37.
Самозастрѣлване 1028.
Самопожертвуване 774.
Самоубийство 2₃, 346₃, 361₂, 668, 676, 682, 852, 865, 883, 889, 991.
Санджакъ 764.
Сандъкъ 527, 585, 671, 709, 757, 781, 854, 893, 989, 993, 1925-6.
Сарай 581, 843, 885, 988, 992.
Сарачъ 9 9.
Сая 819.
Сватба 20₂, 31₅, 333₅-₆, 361₂, 459₂-₃, 514, 517, 521, 531, 540, 5о7, 587, 581₂, 589, 641, 658, 745,

768, 799, 804-5, 847-8 852-4, 856-8, 864, 868, 876, 898, 901, 944-5, 949, 958, 962 969, 974, 991, 993, 1029. — Вж. женитба. Срв. *женитба*, бр. 852-888.
Сватбарь 853, 993.
Сватъ, -ове 332[4], 434[6], 531, 540, 544, 556-7, 589, 617, 613[2], 619[2], 621, 634-5, 640, 645-6, 648, 650, 650[2], 684, 712, 799, 852-5, 857-9, 859[2], 886, 898, 918, 936, 944-5, 948, 955, 958, 969, 974, 976, 993, 1039.
Сватя 649, 728, 805, 858, 935, 955.
Свекърва 88[7,13], 214[3], 265[3]. 514, 527, 543, 553, 819[2], 631, 631[2], 718,722, 731, 744, 850, 850[2], 867, 884-5, 887-8, 906, 936, 953, 1016, 1032, 1039.
Свекъръ 88[7], 365[3], 619[2], 629, 631, 718, 731, 744, 844-5 861-2, 867, 875-6, 910, 936 1016, 1032, 1032[2], 1035, 1039.
Свети Архангелъ 559; св. Атанасъ 605-6, св. Богородица 562, (Прѣчиста), 563-4; св. Василия 587, 603[1]; св. Георгия 1[3], 559[2], 566, 581, 583; св. Димитрия 584[2], 589-90, 594, 966; св. Иванъ 559[2], 560, 566[3], (Кръститель), 587-8, 593, 956, 987; св. Илия 566[3], 589, 591, 593, 983, 1014; св. Лазаръ 591; св. Макавей 907; св. Мария 546, 587-8; св. Недѣля 44[3], 543, 553, 557, 562, 564, 585-6, 588, 592-3, 608, 666, 907, 987; св. Никола 1[6], 506, 559, 559[2], 561, 564, 565[2], 566[3], 579, 581[3], 587-8, 591-2, 594; св. Петка 44[3], 517, 564, 586; св. Петъръ 565, 565[2], 566[3], 588, 590; св. Прокопия 663.
Светия 559, 566[3], 577 (-ца), 580, 588-9.
Свила 384[3], 508, 637[2], 643, 895, 976, 987, 989. — Срв. коприна.
Свиленица 737.
Свинарь 814.
Свинка 611, 1026.
Свирджия 14[2], 33[2], 524, 528, 898.
Свирка 661, 913, 988[4], 995, 1011.
Свѣткавица 678, 977.
Свѣтъ 514, 571, 706, 760, 811.
Свѣщь 564, 566, 572, 577, 688, 853, 886, 957, 975, 1023.
Сглаве 130[1].
Сговоръ 732, 1030.
Сегманджия 769.
Седло 230[1], 355[5], 404[3], 557, 582, 862, 885, 958, 966, 979, 991.
Седмица 942[2], 974, 975. — Срв. недѣля.
Седѣнка 391[2], 606, 610, 1041[2], 1046. — Срв. *седѣнски пѣсни*, бр. 918.
Сеизинъ 671, 1000.
Сеиръ 945[2].
Сейменъ 286[3], 404[3], 443[2-3] 762, 836, 841, 843, 851, 877, 892, 1002, 1020-1, 1032[2], 1036, 1052, 1062.
Село 4[5], 369[2], 453[4], 513, 517-9, 522, 533, 538, 553, 571, 578, 618[2], 430[2], 651, 656, 671, 715, 719, 727, 737-8, 747, 776, 788, 791, 797, 841, 847, 851-2, 860, 865, 868, 889-91, 914, 924, 930, 943, 949, 973, 1004, 1016, 1022, 1026, 1028, 1038, 1042.
Селянинъ 30[3], 533, 582, 696, 735, 790.
Сестра 13[3], 30[5,7-9,14], 31[5], 34[4], 124[2], 197[5], 228[2], 347[4], 418[2], 428[2-3, 6], 431[5], 444[3], 453[4], 468[4], 489[11,15], 511, 515, 527, 529, 542, 550, 556-7, 561, 566[3], 575, 580, 588, 595, 640-1, 660, 667-75, 680, 682, 686, 690, 713, 715, 724, 635[2], 772, 778, 797, 810, 839, 861, 891-4, 897-8, 900,914-5, 917, 952-4, 981, 988-9, 1006-7, 1026, 1035, 1058, 1060.
Сестринецъ 434[5], 990.
Сила 978, 984.
Симидчия 696.
Симидъ 696, 830.
Синджиръ 1[3,8], 332[4], 484[9], 576,

658, 893, 895, 962, 966, 975, 1011, 1062.
Синигеръ 949.
Синоръ 590.
Синъ 18₂, 48₈, 125₇, 271₂, 347₈, 385₃, 418₂, 432₂, 439₃, 474₄, 479₁₄, 511, 514, 517, 524, 529, 531, 543-6, 548, 553, 555, 563, 565, 569, 571, 581, 585, 604, 608, 616, 621, 658-60, 663, 676 7, 683, 685, 712, 719, 721, 734, 746, 763, 781, 783, 798, 843, 747, 852, 860, 868, 883, 885, 903, 905, 935, 952, 954-5, 958, 969, 981, 1001, 1011, 1013, 1024, 1028-9, 1032, 1041, 1048, 1052, 1058. — Срв. *майка и синъ*, бр. 658-63.
Сиракъ 513, 592, 662, 735₂, 751, 792, 854, 866, 868, 873. 883, 985, 990, 990₂, 1034, 1053.
Сирене 541, 605, 916, 940.
Сирка 689, 776.
Сиромахъ 280₃, 467₄. 565, 626, 626₄, 724, 811, 868, 920, 951, 956, 1059.
Скакалецъ 948.
Скала 945.
Скара 733.
Скеле 384₃, 985.
Сколовранецъ 945, 948.
Скутъ 532, 566, 571, 592, 596, 692, 956, 970, 1015.
Скърбь 792, 859, 862.
Скжпия 50₂.
Слава 652.
Славей 55₂, 500₃, 716, 742-4, 810, 869, 911, 945, 981, 1054.
Слама 652.
Слана 525, 632, 842, 900.
Слива 926₂, 996, 1018.
Слово 581.
Слуга 57₃, 594, 679, 954, 957, 992, 1016, 1032₂. – Срв. *измикяръ*.
Слугиня 588, 751, 828, 878, 904, 953, 982.
Служба 467₄, 566, 600.
Слънце 15₄,19₂, 50₂, 77₇, 333₅, 355₅, 515, 538, 544, 557, 571, 580, 588, 594, 627₂, 656, 658, 667, 679, 679₂, 680, 687, 702, 758, 760-1, 765, 770, 778, 802, 815, 842, 847, 861₂-₃, 865, 909, 930, 955, 971, 976, 978, 984, 988, 1025, 1055.
Смилъ 515, 732, 786, 820,
Смокиня 627₂.
Смокъ 609.
Смола 879, 886, 989.
Смрѣка 921
Смъртъ 2₃, 13₃, 20₂, 99₇-₈, 124₂, 213₂, 214₂, 271₂, 323₄, 331₂, 333₅, 365₃, 453₄, 479₁₄, 529-30, 534, 537, 541, 543, 546-8, 550-1, 554, 567, 570, 574, 576, 596, 598, 617, 657, 663, 670, 675-6, 722, 806, 816, 823, 832, 853, 867-8, 882-4, 893, 960, 979, 1002, 1045.
Смѣть 921.
Смѣхъ 535, 570, 583, 656, 754, 790, 796, 853, 964, 992.
Снага 128₂, 541, 664, 666, 758, 760, 782-3, 832, 861, 867, 1035.
Снаха 34₄, 86₂, 347₄, 467₄, 514, 546, 553, 588, 604, 616, 635-6, 715, 735, 796, 809, 850, 885, 900, 902, 910, 958, 969, 989, 1024, 1026, 1032.
Снопъ 509, 910-1, 932₂, 1003.
Снѣгъ 539, 691, 960.
Соколица 479₁₁, 649.
Соколъ 44₆, 86₂, 333₆, 479₁₀,₁₅, 580, 639, 673, 680, 690, 708, 712, 731, 743₂, 754, 805, 843, 954, 1027.
Соль 561, 649.
Сополъ 851.
Сосна 595.
Софра 531, 726, 958.
Спане 127₇, 130₃-₄, 197₅, 368₃, 515, 530, 553, 571, 586, 592, 599-600, 607, 614, 654, 668, 709, 724-5, 747, 757, 765, 781, 845, 872, 893, 910, 942, 942₂, 962-3, 976, 988-9, 1015, 1048, 1050.
Спасовдень 1₇, 898.
Спахиица 999.

Спахия 999.
Спица 576.
Спонецъ 584.
Сравнение 666, 689, 706, 716, 722, 737. 739, 744, 746, 754, 758, 763, 770, 782, 785, 796, 799, 801-2, 811-2, 822, 843, 896, 911, 925-6$_2$, 929, 933, 937 947, 955, 977-8, 983, 993, 1010, 1028, 1032.
Срамъ 793, 796, 820, 850, 958, 965, 1052.
Срокъ 550.
Сръдня 59$_5$, 140$_3$, 195$_2$, 453$_4$, 736, 744, 782, 800, 820, 836, 897, 933, 952, 958, 1026, 1040, 1042.
Срѣда 572, 868.
Срѣща 326$_2$, 347$_4$, 459$_3$, 514-5, 527, 550, 555, 562, 569, 608, 660, 668, 692, 715, 754, 775, 789, 797, 876, 882, 893, 952, 961-2, 964, 969, 993, 1003, 1021, 1051, 1063.
Става 911.
Стадо 31$_5$, 77$_6$, 443$_2$, 512, 524, 526, 541, 549, 594, 602, 645, 661, 676, 727, 788, 790, 846, 884, 888, 912-4, 916, 935, 1058.
Станъ 888, 953 — Срв. конакъ.
Старецъ 397$_2$, 557, 615.
Старосватъ 531, 557, 650, 650$_2$, 860, 945, 948.
Стая 988. — Срв. одая.
Стожеръ 932.
Стока 553, 555, 565, 656, 1062.
Столнина 973.
Столъ 522, 613, 673, 699.
Стомана 1043.
Стомна 125$_5$, 288$_3$, 516, 529, 770, 780.
Стопанинъ 566, 905, 1063.
Стопанка 715.
Страна 551, 915, 987, 1037, 1064.
Страхъ 527, 660, 992, 1038, 1040, 1064.
Стрижба 956.
Стрика 572, 1051. — Срв. чича.
Стрѫкъ 638, 748.
Стрѣла 537, 687, 843, 977
Стрѣха 527.
Стъкло 734, 987.
Стълба 703, 780, 896.
Стърга 594.
Субаша 404$_3$, 441$_7$, 648, 831, 841.
Сукманъ 4$_6$, 528, 620, 800.
Сукно 536, 560.
Султанъ 789, 912-3, 959, 966, 985, 990, 992$_2$, 994, 1002, 1009, 1012, 1014, 1020, 1024.
Сурва 603.
Сутринь 514, 552-3, 660, 680, 746, 911, 976, 989, 1038, 1051.— Срв. зарань.
Съборъ 404$_3$, 517, 563, 571, 686, 770, 791, 868, 898, 978.— Срв. панаиръ.
Съвѣтъ 1$_3$, 30$_5$, 31$_5$, 125$_7$, 514, 557. 571, 575, 608, 658, 685, 796, 885, 915, 958, 967, 969, 974, 982, 988, 1048, 1052.
Сълза 101$_5$, 538, 546, 554, 564, 566, 574-5, 579, 586, 588-9, 659, 673, 744, 774, 777, 782, 804, 847, 860, 882, 885, 913, 970, 975, 979, 985, 988, 993, 995, 1004-6, 1032, 1042.
Сънъ 55$_2$, 99$_{10}$, 102$_2$, 260$_2$, 333$_{5-6}$, 531-2, 534, 571, 586, 607, 654, 669, 709, 746. 756, 784, 805, 834, 910, 1009, 1050.
Сърбинъ 1027.
Сърма 958, 965, 976.
Сърпъ 130$_4$.
Сърце 15$_2$. 260$_2$, 346$_5$, 363$_4$, 525, 543-4, 567-8, 588, 644-5, 668, 700, 719, 737, 799, 812, 823, 825, 832, 852-3, 865, 879-80, 882-3, 885, 963, 965, 978, 981, 991, 1017.
Съсѣдъ 271$_2$.
Сѣитба 1$_7$, 830, 905, 1012, 1041.
Сѣкира 933.
Сѣмейство 1025.
Сѣнка 86$_2$, 526, 544, 564, 627$_2$, 663, 668, 674, 712, 725, 729, 748, 755, 779, 798, 801, 897, 967, 979, 990, 1025.
Сѣно 509, 539, 661, 893, 1058.
Сюрия 553, 611, 915.